

2008

Փ-33

Handwritten mark

1586-ԱԿ

50

Մ Ա Ն Ր Ա Ն Կ Ա Ր Ք

որ է

Printed in Turkey

Մ Ի Ն Ի Ա Թ Ո Ի Ռ Ա

Ը Ր Տ Ե Ս Տ մանրակախ ներկերանդ նկարագրութեան :

Արկատիրեալ 'ի Տ . Իզնատիոս Սիլիպի վախազեան կոստանդնուպօլսեցոյ , յաշակերտութի մեծին Մխիթարոյ
ԸրբայՏօր :

Եւ որպէրեալ հրամանաւ Ըճապարիճ քն քն Սրեփանոսի Ըփոնց
Ըրնի եպիսկոպոսի եւ Ըբբայի :

Արդեամբ Պարոն Մխիթարոյ ծաղիկեանց :

1136
9223-52

Ի Վ Լ Ն Ի Տ Ի Կ

1813 Խ ՈՂ Է

Ի Վ Ա Ն Ս Ս Ր Բ Ո Յ Ն Ղ Ա Ջ Ա Ր Ո Ի

100-100000

Ի փոքուն զմեծն ամփոփել ցանկալի է ամե-
նեցուն և ախորժական , այլ գաշնակից բազ-
մակնճիուն և անխորշելի գժոճարութեանց ,
որովք սովոր է առնուլ խափան անվրէպ կա-
տարումն փափաքելեաց : Յոյր սակս՝ որք միան-
գամ նմին տենչացեալ հետևեացին ջանից , շատ
համարելի է՝ եթէ զմեծին գաղափար մար-
թասցին 'ի փոքուն ցուցանել գոյզն նշողիք ,
կարևորացն և եթ գոլով ուշադիր և մեկնա-
բան • իբր անշունչ նկար պատկերի հանդիսա-
ցուցիչ աեսութեան և նմանութեան կենդա-

նակիր գաղափարին :

Դ սոյն տիպ օրինակի է և մերս առաջիկայ եր-
կասիրութի , որով զբազմամասն ճառ պատկե-
րահանութեանն արոճեստի սակաւատող բա-
նիւք հնարեցար ամփոփել 'ի մանրանկար տեսա-
բանս : Ասան զի և գովելի փափաք մերազգի
բանասիրաց առ նորանոր ուսմունս կենցաղ-
օգուտ արոճեստից՝ յօժարեցոյց զմեզ լինել
ձեռնամուխ յառաջիկայս աշխատասիրութիւն ,
ոչ որպէս 'ի կատարեալ բովանդակութի ար-
ոճեստի և կանոնաց նկարչութե՝ որ բազմա-
մասն է և լայնաճառ , այլ փոքր 'ի շատէ իբր

սկզբնաւորութի ինչ և հանխաճաշակ նախն փա-
փաքողաց • նա զի և անհնարին խի էր զընդ-
արձակ և զյոգնականն մասունս պատկերա-
հանութե՛ գոյնն պրակօք ամփոփել ՚ի սակա-
ւատող գլուխս բանից փոքու այսր գրոցս • նախն
իրի ընծայեմք զսա իբր առիթ զոճարձութե՛,
և յորդոր յօժարութե մերասեռ համբակաց,
գիտելով չափ զնոցին ախորժ և զհեշարնկալ
բերումն բնաւորութե՛ յայսպիսի ազատական
արոճեստս, ըստ որում է տեսանել ՚ի բազում
տեղիս ինքնախորժ մտադիրս ՚ի նոյն վարժու-
թի առանց վարժապետի • յորս ստէպ անա-
ռաջնորդ աշխատութին վհատեցուցիչ՝ սովո-
րեցաւ զարդիւնն անգովեստ պսակել : Այլ
զի անձուկ մերոյինս փափաքանաց յեմի ձկտի
զտոհմայինսն մեր հատարեալս տեսանել, զա-
ռաջիկայ գործս իբր ձեռնառու մատուցանեմք
նորավարժից, որոց առժամայս հարօտութիւն
առաջնորդութեան՝ այսր և եթ փոքու երկա-
սիրութեա գտաւ մեզ թեղադիր • մինչև առա-
ւելութի տենչանաց ուսումնասիրացն գասու,
և յառաջատութի ակնկալեալ արդեանց նոցա՝
յորդորամիտս գործեսցեն զայլ վաստակաւորան
՚ի ըրագոյնն քան զոյն և յընդարձակն ձեռներէ-
ցութի, որ է ախորժելի ուսումն ներվար-

ժութե՛ պատկերահանական արոճեստի :
Արդ՝ ՚ի փոքր յայս երկասիրութի մանրանկա-
րութե՛, արժան համարեցաք հարգել ՚ի սկզբան
քանի մի դիւրին խրատս իբր ներածութի յու-
սումն արոճեստի ուրոճագրութեան, առանց
որոց չէ՛ հնար ումեք մատչիլ ՚ի փորձ ներկե-
րանդ

բանդ նկարագրութե՛ն • զի նախ պ'արտ է ուր-
ոճագի՛ծ գաղափարել, և ասպ զուրոճագրեալն
ներկօք կերպարանել: Այլ յետ այնր եղաք զան-
ոճանս ներկից, և զօրինակ կազմութե՛ն նոցա՝
բաժանելով յայլևայլ պրակս բանից • ուր. բաց
ի կարևորաց անտի՛ ՚ի պէտս ուսման արոճես-
տին՝ ջանացաք յաւելլուլ ը պատշաճելոյ իրացն
և զայլ պիտանի տեղեկութիւն յաղագս հան-
բաց, ծառոց, բուսոց և խեժից:

Նուսկ յետոյ՝ կարգեցաք զօրինակ գործածու-
թե՛ն նոցա, և զեղանակ մերձագրութե՛ն երան-
գաց ՚ի նկարս մարմնոց, զգեստուց, շինոճածոց,
դաշտարտորէից, տնկոց և քանի մի ծաղկանց •
յորս եթէ որ քաջավարժ դտցի, այնուհետև
գիւրեսցին նմ շաւիղք և յայլս յոգունս ազա-
տաքայլ գիմել իւրովի, յաւանդելոց անտի կա-
նոնացն զանյիշատական գուշակել, և առաւել-
լուլ զարդիւնս գեղեցկանկար վարժութե՛ն յա-
ռիժ կենցաղօգուտ զբաղանաց, և ՚ի զոճար-
ճութի սրտի զբաղելոցն ՚ի նոյն ՚ի փառս նոյ:

Յ Ը Ն Կ Գ Լ Խ Ո Յ

Սանրանկարք .	1	
Սկզբունք Ուրուագրութե՛ ,	2	
Գ Լ Խ : Յաղագս ներկերանգաց՝ որք վարին ՚ի մանրա նկարս :	9	
Պր. Ա : Որդան կարմիր՝ Եռսխայ ՚ի կազմել զայս ներկ :	11	
	Լ յԼ նուսխայ ՚ի կազմել զնոյն կարմրաներկ :	12
Պր. Բ . Կապուտակ : ան Եռսխայ ՚ի կազմել զայս ներկ :	13	
Ը . Լ յԼ նուսխայ առ նոյն ներկ :	15	
Չ . Լ յԼ նուսխայ առ նոյն ներկ :	15	
Պր. Գ . Լ աք :	17	
	() րինակ կազմելոյ զլաքաներկն :	18
	() րինակ կազմելոյ զաղաւնեգոյն լաքաներկ :	19
	Լ յԼ նուսխայ առ նոյն ներկ :	20
Պր. Դ . Կինաբարխս :	20	
	Եղանակ զտելոյ զկինաբարխսն :	21
	Լ յԼ եղանակ զտելոյ :	22
Պր. Ե . Եօթ :	22	
Պր. Զ . Սուր :	23	
Պր. Է . Գեղնաներկ հողային :	23	
Պր. Ը : Յորենագոյն ներկ : Եռսխայ ՚ի կազմել զայս ներկ :	24	
Պր. Թ . Գեղին խիթաներկ :	25	
Պր. Ճ . Օ առիկ :	26	
Պր. ՃԱ . Էղակ :	27	
Պր. ՃԲ . Սնաներկ :	28	
Պր. ՃԳ . Ստուէրաներկ :	29	
Պր. ՃԴ . Կանաչաներկք :	30	
ան Զիրիկաներկ :	30	
Ը . Փամիշտաներկ :	31	
Չ . Կանաչաներկ Լեռնային :	32	
Պր. ՃԵ . Խաժ :	34	
Պր. ՃԶ . Սպիտականերկ :	34	
Պր. ՃԷ . () րինակ զտելոյ զթանձրանիւթ ներկս :	35	
Գ Լ Խ : Յաղագս գործածութե՛ նախակարգեալ ներկ կից :	37	
Գ Լ Խ : Կանոնք ինչ յուսումն նկարչութե՛ :	41	

ԳՂ . Գ . Կանոնք 'ի նկարս զգետտուց :	51
ԳՂ . Ե . Կանոնք 'ի նկարս մարմնոյ :	59
ԳՂ . Օ . Կանոնք 'ի նկարս դաշտարարելոյ և շինուճա- ծոյ :	67
ԳՂ . Լ . Կանոնք 'ի նկարս ծաղկանց :	74
Ս արդ . տձկ , Աիւլ . իտալ , Ուօզա :	74
Կահաչ . տձկ , Լ ալէ . իտալ , Սուլլիփանո :	76
Հրանուենկ . տձկ , Տիւկիւն չիւէյի . իտալ , Ուա- նունգօլօ :	78
Սէխակ . տձկ , Գարէնֆիլ . իտալ , Կառօֆանո :	78
Շ ուչան սպիտակ . տձկ , Օ էմպագ . իտալ , Ղիկ- լիօ պիանգօ :	79
Յակինթ . տձկ , Սիւմպիւլ . իտալ , Ղիայինթօ :	79
Բէրոյն . տձկ , Շ էգայիգ . իտալ , Փէօնիա :	80
Հողմածաղիկ , կիճհարսնուկ . ևս և հարսնոյ ծա- ղիկ . զոր ոմանք և Արետեան կակաչ անուճանեն :	
տձկ , Ալլինձիկ չիւէյի կիճհիւման . իտալ , Լ'նէ- մօլօ և անէմօնէ :	80
Շ ահարակ . տձկ , Շ էպպոյ . իտալ , Ս իօլա :	82
Հիրիկ կամ շուչան . տձկ , Սուսէն կամ սուսամ . իտալ , Իսիտէ :	83
Յասիկ . տձկ , Լյասէմին . իտալ , Ղէլսօմինօ :	84
Քրքում . տձկ , Օ էֆերան . իտալ , Չաֆֆէռանօ :	84
Սէկոն . տձկ , Լյաշխաչ կամ Քիւքնէր . իտալ , Փափամէռ տօսմէսթիգօ :	85
Ս էրջարան :	85
Յուելուճաճ . Համառօտ տեղեկութի 'ի վերայ է- րևելի պատկերահանաց և գործոց նոցին :	87

* **Օ** պատկեր թագաւորի նախ կապարով ծրագրէ ար-
ուճեստաւորն 'ի տախտակի , և ասլա ծիրանափառ զարդու
շքեղացուցանէ . բայց վերջին յօրինուճածոնն զառաջին ծրա-
գրութի կապարին ոչ 'ի բաց բառնայ , այլ ընկղմեալ ծած-
կէ զսեռութիւնն զանազան պայծառակերպութեամբն ։

Ներեւ ընթացի . Ի Գին . Լորի . ԳԼ . Է . 17 :

* **Թ** է ախորժէ որ քծագրութի դեղոց պատկեր նկարա-
գրել , զպէսպէս երանգս դեղոցն 'ի կիր ածէ . և ջանայ ու-
շիճ իմաստիցն զնա 'ի տիպ և 'ի հաստակ և 'ի ձև կենդանեաց
յօրինել . զի հաճելի և ցանկալի սնոյ զկենդանի թուճացի
տեսողացն՝ անկենդանին ։

Ներեւ լամբանայի , յապենաբանութի :

Մանրագիծ Նիսրը՝ մասանց Տարսարին,
սխորժ բնծայեն՝ զզէմն առերակին.
խառնեալ արշեախն՝ լոյս ի ստունքին,
զեղով դժուանն՝ զայքս անսոյին :

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԻ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԻ, ԿԸՄՐՍՏԻՏԸՆ-
 ւացոյ Սինիաթուռա՝ կոչի այն ազգ պատկե-
 ռահանութե՛ն, որոյ նկարքն գործին մանր և կի-
 տանիչ ՚ի մազաղածս կամ ՚ի տախտակս փղտկրէից խիժա-
 խառն ջրաղանգ ներկօք ։

Մ. Բ. Խտալացիս Սինիաթուռա անունն ելանէ ՚ի լատին բա-
 սէ անտի Սինիում, որ է անուն հրազոյն կի՛մ ծիրանեգոյն
 ներկի . զոր քանզի սովոր էին նախնի նկարիւք ստէպ վարել
 յայս սեռ նկարուց , անտի կոչեցաւ ասէն և նկարն մինիա-
 թուռա : Մ. Ե. Ը գաղղիացոց՝ այս անուն ընծայի արհես-
 տին ՚ի Սինիօն բասէ , որ է ընտիր՝ ազնիւ և փափուկ , ՚ի
 պատճառս մանրութե և փափկութե այսր նկարուց . սորին
 սակս և մեք ՚ի դէպ վարկաք Սանրանկարք անուանել , ՚ի
 կանոնաց և յեզանակէ գործոց արհեստին դնելով զանունն .
 Թէպէտե հնար էր ՚ի լրացեալ գործոյն փափկանկարք կամ
 ազնուանկարք կուել : (1)

Մ. Ե. ազգ նկարուց ազնուանեօիլ և յարդի համարի , եթէ
 իցեն ՚ի նմա կրկին կարևոր կատարելութիւք կամ հարկաւ
 պահանջեալ պայմանք մանրանկարութե . յորոյ առաջինն
 է ընտիր ուրուագրութի , որով իրն անվրէպ ըստ գաղափա-
 րաց ընութե յանդիման կացուցի : Կսի երկրորդն է ազնու-
 ութութի և զուարթութի ներկից . որով նկարն առցէ զկեն
 դանութե , և ախորժեյի ընծայեացի տեսողաց . քանզի յայս
 պիտի նկարս սակս անօտութե և նուագութե ներկից՝ որնցս
 և մանրակտիան լինելոյ , տեսութի աչաց սովոր է ՚ի մտոյ
 հայլ : Սորին սակս ինամով արթնութե պէտք են և ան-
 ձանձրոյթ երկայնատուութե , որոց միանգամ յօժարեացինն
 պարտուիլ ՚ի մանրանկարս , զի նմ մասունք նկարելի իրացն
 յօրինելի են կէտ առ կէտ ծայրիւ վրձնագրի (Յ Ֆրուչայի .)
 մանաւանդ զիմագրութիւք և նկարք մարմնոյ , բա տրում
 ունիմք աւանդել ՚ի կանոնս գործածութե ներկից ։

Յեր

(1) Զանուն այսր նկարու մարթ է յարաբացի ընդու բացայայտել հա-
 սարակ անուամբս՝ Կազ կոչելով . ոնչ
 և պարսկերէն՝ Նիկեար , զի այլ է ՚ի
 աման՝ զոր անուանեն ՚ի Սինիա կի՛մ
 Սինե . որ նշանակէ զակն ապակե-
 նիւթ կամ զերկնաստակ ապակի .
 որում խտալացիք ըզմուլթօ ասեն ։

Յերկուց կատարելութեց աստի՛ նմին՝ կարևոր եղելոց աս-
 մանրանկարութիւն , զերկրորդն և եթ՛ յի զկազմութիւ ազ-
 նիւ՛ երանդադէպոց և զկարգ գործածութե՛ նոցա ունիմք
 մեզ նպատակ յառաջիկայ գործս . յորում՛ ՚ի սկզբան կար-
 զեմք զգլխաւոր տեսակս ներկերանգաց , և զօրինակ կազ-
 մութե՛ նոցին . և յետ այնր զեղանակ կիրառութեան նոցա
 յայլ և այլ սեռս նկարելի իրաց , հանդերձ յայտարարութիւ՛ք
 քանի մի պիտանի կանոնաց պատկերահասութե :

Իսկ յաղագս ուրո՛ւնագրութե կի՛մ ծրագրութե , որ է Րէամ-
 թէպէտ չունէաք ինչ ՚ի տեղւոջս ասել , իբր զի է ուսումն
 ինչ փարժութե՛ ձեռաց ՚ի գաղափարել զնկարելիսն . որում՛
 նմին նպատաւոր համարիմք զկանոնս լէօրինակական ար-
 հեստին , (որ հանդերձեալ է նալ ընծայելի ՚ի լոյս .) յորս
 թէ որ կանխաւ քաջափարժ գտցի , ձեռնհաս լինի այնուհե-
 տե զիւրաւ գաղափարել զամենայն , և յաջողութիւ՛ք զոր կա-
 մինն նկարել . սակայն ՚ի հաճել զանվարժս արհեստին , յո-
 ժարիմք յաւելլլալ աստանօր իբր ներածութիւն և քանի մի
 զիւրին շաւիղս և կանոնս յուսումն ուրո՛ւնագրութե կի՛մ գաղա-
 փարելոյ զնկարելի իրս :

Սիդեանս* Ուրո՛ւնագրութե :

Պժագրութիւն ՚ի թուղթ կի՛մ ՚ի տախտակս՝ որով տեսիլք
 կի՛մ նմանութիւք բնական և արո՛ւեստահասար իրաց սո-
 վոր են յանդիման նկարել , Ուրո՛ւնագրութի կոչի . զոր խտաւա
 ցիք այժմ Տիտէնիօ անուանեն . իսկ երբեմն իբր սեպհական
 անուանիք Չիոգօնոգոնիցիօնէ կոչելին . յի է ծրագրութի :

Լոյս արհեստ ուրո՛ւնագրութե թէպէտ և բազմօք կարօտի
 նպատոց երեակայութե՛ յառնուլ ՚ի վեր զկերպարանս և
 զնմանութի նկարելի իրաց , այլ զհիմն արհեստին և զաղ-
 բերակն նորս չէ պարտ դնել յերեակայութե . ոնք թէ ըստ
 կամս և լը ազգելոյ մասց անխտիր ձգեացին ձեռք ՚ի հնա-
 րել զամ՛ առանց ինչ օրինակի , որով յուղակի սովոր են
 մտանել ՚ի նկարս անհամեմատ և անյարմար մասունք . այլ
 պարտ է ուրո՛ւնագրողին հետևել բնութե կի՛մ ձեոյ բնական
 իրաց եղելոց յաջեարհի . որք համարին ուսուցիչք և գաղա-
 փարք արհեստից . սորին սակս չէ՛ օրէն խոտորիլ ՚ի նոցունց՝
 թէպէտև ինքնաստեղծս կամեսցի որ նկարել . ապա թէ ոչ՝
 մատնի յանել զժո՛ւարութիւնս . և նկարն լինի անդոսնելի
 իբր զլիժած ինչ , և ոչ տիրանալ ծնունդ համարեալ : Յայս
 սակս խորհրդով օրինադրեցին հմուտք արհեստիս ընդօրի
 նակել զպատկերս ՚ի բնական իրաց՝ քան ՚ի գաղափարեալ
 պատկերաց . զի ընդօրինակելքն համարեսցին որդիք բնու-
 թեան , և ոչ թողունք . յորս հասարակօրէն նուազի ձգրիտ
 նմանութի :

Լ՛րդ՝ առ ՚ի ուրուճադրել զօրինակ իրիք կմ՝ զնմանութիւն , պարտ է նախ մեծադիր նկարել . զի որոշ և յայտնի ձևաւ ջին ամ մասունք և համեմատութիւնք անդամոցն , և ապա օրէն է գաղափարել անտի՛ի փոքր զիրս կամ յևս մեծագոյն քան զօրինակն , որպէս և կամք իցեն ումեք . զի նկարեալն ելցէ ճշգրիտ և անխրէս : Հուրուճադրելն անդ կամ ՚ի գաղափարել , յետ հասնելոյ զառաջին հանրական ձևն՝ պարտ է ապա ուշադիր լինել վերադարձ առնելոյ մասն առ մասն . խնամով միտ եդեալ առ բարոք կատարումն իւրաքանչիւր մասանցն հետզհետէ : Հուսկ յետոյ պարտ է միւռոնդամ դառնալ ընդ նոյնս , զամն միահաղոյն զննելով և յարմարելով ընդ միմեանս :

Վ՛կամին ուրուճադրել ՚ի նախանկար գաղափարաց , պարտ է որոնել և առնուլ օրինակ զընտիր գործս երևելի և վկայեալ պատկերահանաց , մանաւանդ ՚ի սկզբան աշակերտութեան . զի բարոք հիմնարկութիւն վայելուչ ունի յետոյ և զչինուճան ՚ի վերայ . նմին իրի՛ պարտ է խնամով ՚ի ձեռս բերել և ստանալ զընտիր ընտիր գաղափարս այլևայլ իրաց , և ՚ի նոսին մանրամասն լինել ուշադիր . որով զիժեցցի երևակայութիւնն , և մարգեցցին ձեռք ՚ի նկարել ըստ արհեստի :

Եւ քանզի այս ուսումն չէ ազատական արուեստս ⁽¹⁾ համարեալ է՝ պարտ է պարապելոցն ՚ի նոյն լինել մտացի և արտգամի յմբռնել զյարմարութիւն և զհամեմատութի իրաց՝ և ՚ի հանձարել զնորանորս : Կարօտի և սրտեհասութե աչաց ՚ի գաղափարել զմանունս , և առ ՚ի լինել՝ ամ փոքր մասանց և անդամաց նկարելի իրացն ուշադիր և տեսող : Թողում ասել աստանօր և յաղագս փոքր ՚ի շատէ հմտութե պատմաւ կան և գիտնական ուսմանց , որ պահանջի յուրուճադրոցն . ևս և առաջին հիմանց գործնական երկրաչափութե . որովք հեշտ և զիւրին լինի գիւտ նորահար գաղափարաց և ուրուճադրութի նոցա :

Բայց առաւել քան զամ կարեւոր և նպատամաստոյց է անգործութի սրտի և անխրդով միտք՝ որոց կամիցինն յայս արհեստ պարապել . զի չէ՛ հնար կրիւք ինչ ամբօխեալ երևակայ .

(1) Եզատական արուեստք կոչին այն ուսմունք , որք լինին ՚ի ձեռն մարդկային ազատ կարողուց , որք են միտք կամք յիշողութի , չէ որս և երևակայութի . միանդամայն և պատշաճին այնպիսի ուսմանոց որք յազատութե իցեն և ՚ի հոնգասեան վայելեցնեն : Եւ յայտն են ուսմունք բերթուրութե , հետարութե , թոճաբանութե , երկրաչափութե . ընարեբգութե , նկարչութե ևն : Զազատականք անուն

՚ի վր այսոցիկ ուսմանցս նախ առաջին սովորեցին վարել խնաստունք յունաց , և ՚ի նոցանէ շատիւք : Իսկ արզի գործածութի իտալացոց է կոչել զնոսին Պելլէ աութի . քի գեղեցիկ արուեստս , զի նպատակ ուսմանցս է գեղազարդել զգործս բնութե . միանդամայն գեղեցիկ անուննն , զի յառաջ դան ՚ի մարդկային շքեղ և յազատ կարողութեց :

կայութե՛ն ազնիւնս և պիտանիս ծնանել. սորին սակս խոհս՝
կան խորհրդով եղան օրէնք առ նախնիս՝ բնորութի առ-
նել մանկանց ՚ի դպրոցս. զի ի՞նչ յարմարութե՛ն և բնաւորու-
թեան նոցա տացեն պարապիլ յարհետ և ՚ի դործ, որով
պանծապսակ հանգիստացին յաշխարհի կենցաղօգուտ ինչ
արհեստիւն :

Ըստմ անի սակաւութե կանխածանութե առնել կամելով զու-
սանօղան, սկիզբն արասցուք աւանդել և քանի մի դիւրին
կանոնս ուրուագրութե վն համբակաց, որոց չիցէ մտադ-
րել յուսումն վարժուէ արհեստին, զոր ՚ի ստանալ աշակեր-
տութիւն՝ բնիմ ժամանակաց և յսլով աշխատութե պէտք են :

Կանոն . Թ . 1 :

Երբ անաջին կարէ՛ որ ուրուագրել ՚ի ձեռն պարզ օրինաւ
կելայ . իբր զի՛ ՚ի կամիլ ուրուք նկարել զպատկեր ինչ կամ
զգարգ՝ որ տպագրեալ իցէ՛ ՚ի վերայ թղթոյ, կարէ՛ ՚ի հա-
կաղիւր կողմն թղթոյն, կամ ՚ի կողմն՝ որ է՛ ՚ի թիկանց կուսէ
այնր պատկերին՝ մըտել փոշով սեւագոյն ներկի՛ և կամ
սև կապարագրչաւ, հաւասար տարածելով զայն ընդ երեսս
թղթոյն . և ապա մաքրել զփոշին, զի մի մնացէ՛ ՚ի վերայ
թղթոյն՝ առ ՚ի չաղտեղել զմագաղաթն կիմ զթուղթն, յու-
րոյ վերայ կամիցի որ նկարել : Երդ՝ եղեալ զայն մըտեալ
կողմն պատկերին ՚ի վր մագաղաթ թղթոյն, պարտ է հաս-
տատել զայն ընդ չորեքսին անկիւնսն . զի մի խախտեսցի և
կիմ շարժեսցի թուղթն ՚ի մագաղաթէն . յետ այնորիկ պարտ
է ծայրիւն ասղան չափաւոր խթամաք գծել ՚ի վր օրինակելի
դաղափարին զանիմ երևելի մատունս նորա, և զչքջապատս
անդամոցն, որպէս և զճալս զգետուոց . սրով տպաւորեալ
ձեւացի ուրուագրութիւն պատկերին ՚ի մագաղաթն որ ՚ի
ներքոյ : Եւ սպա՛ ՚ի բաց առեալ զօրինակն՝ սկիզբն արասցես
նկարելայ, ունելով յանդիման աչաց և զպատկերն՝ յորմէ
ունիտդ գաղափարել : Եւ յայ կանոն հնար է ևս փոխան մը-
տելոյ զօրինակն դնել զթուղթ ինչ մըտել ՚ի թիկանց պատ-
կերին, և այնպէս առնուլ զօրինակն ՚ի վերայ մագաղաթին :

Կանոն . Թ . 2 :

Որք միանշամ փոքու ինչիք վարժեալ իցեն յուրուագրու-
թիւնս, հնար է նոցա դաղափարել ՚ի ձեռն քառակուսի բա-
ժանմանց այսպէս : Երբ պարտ է ՚ի վերայ օրինակելի պատ-
կերին ձգել քառակուսի գիծս (1), բաժանելով զպատկերն
՚ի հա-

(Կան. Թ. 1) Եթէ օրինակելի պատկերն մթնաստիկ իցէ՛ զիծքն լինելի ևս սպիտակ գեղով . իսկ եթէ պայծառաստիկ՝ պարտ է սեւագիծ գործել :

'ի հաւասար քառանկիւնս . և ապա նոյնաչափ բաժանմամբ ձգել քառակուսիս 'ի վր' այլ [Թղթոյ] (եթէ կամք իցեն հաւասարաչափ դրիւք զաղափարել . իսկ եթէ մեծ և կիփոքր , պարտ է լը այնմ յօրինել զքառակուսի գիծսն .) միայն [Թէ քառանկիւնք հաւասարաթիւ իցեն լը քառանկեանց նախա տիպ պատկերին : } Կետոյ դնելի է զաղափարն յանդիման ա ջաց , և հայելով 'ի նա պարտ է լը քառանկեանցն ծրագրել զօրինակ նորա մասն առ մասն . իբր զի՝ [Թուէլով նախ զքառանկիւնսն զաղափարին , տեսցեն [Թէ զազաթն կամ գլուխ պատկերին յոր խորշ և զիւրդ գծագրեալ կայցէ 'ի զաղափարն , լը նմին ձևոյ 'ի նոյնաթիւ քառանկեան օրինակելի [Թղթոյն՝ գծագրելի է նոյն մասն անդամաց . նոյնպէս արասցես և զաչն . ապա զբերանն . ապա զձեռսն և զհանդերձսն և զայլ ամ երևելի մասունս պատկերին . որով ելանէ ուր ունակարն մեծ կիփոքր և կիփ հաւասար՝ լը չափու գծեալ քառանկեանցդ՝ յար և նման նախատիպ պատկերին . որպէս ունիս տեսանել յօրինակդ . (Տարտակ Լ . ձև 1 :)

Կանոն . 7 :

Լ . ո . 'ի ընդօրինակել զպատկեր ինչ հաւասարաչափ մեծու թի՛ հնար է վարիլ և ձիթաղօծ [Թղթով , կամ չոր փամփրշտով խոզի՛ որ [Թափանցիկ ևս է , և կամ [Թաղկիւն (1) . զոր 'ի դնելն անդ 'ի վերայ ընդօրինակելի պատկերին՝ երևին ամ գծագրու[Թիք նորա . որով և լինի դիւրին 'ի գծել ըստ ամ մասանց , և աւնուլ զձև նորա մեղանադրաւ 'ի վերայ այնր [Թափանցիկ նիւթոյն . ապա զնոյն գծագրու[Թիւն դնել 'ի ներքոյ մագաղաթին , յորոյ վերայ կամօցի ոք նկարել . և մատուցեալ առ լոյսն կամ առ պատուհանն ուրուադրել զպատկերն 'ի վերայ նորա :

Յայս կանոն վերածի և այն , զոր սովոր են վարել բաղումք 'ի նկարչաց . զի 'ի վերայ զաղափարելի պատկերին յարմարեն զհատուած ինչ մաքուր ապակոյ . և [Թանսն զարտաքին երես նորա անօր խիժախառն ջրով . և յորժամ ցամաքի ջուրն՝ դնեն զապակին 'ի վր' պատկերին . և զձև նր լը ամ կարևոր մասանցն գծագրեն մեղանադրաւ 'ի վերայ ապակուոյն , և ապա սիւռեն 'ի վերայ նորա մաքուր և սպիտակ [Թուղթ [Թրմեալ կիփոքր ինչ խոնաւ , զոր 'ի շփելն անդ և 'ի ձմլել 'ի [Թիկանց կուսէ [Թղթոյն [Թուլացեալ խեթին՝ ուր ունադրու[Թին տպաւորի 'ի [Թուղթն . յորոյ վերայ հնար է յետոյ նկարել զպատկերն :

(Կան . 7 . 1) [Թաղկի : Իբուլ . [Թալցո : և արհեստակերտ , զոր գործեն 'ի բաղումք : Գալլի կիփ գիւլց : Գձի : Էվ . զուստ տեղս : Երկն փուլի : Է նիւթ ինչ [Թափանցիկ

Ի

'Ի ձեռն այսր կաննի մարթ է դաղափարել և զհեռաւոր իրս, ողի են տունք, ծառք, լէրինք ևն . սակայն պարտ է յայնժամ նկարչին հաւաքել զտեսութիւն աչացն, և ընդ ծակին հայել յապակին, և անտի'ի նկարելի իրն . որով և ուր ունադրել զտեսեալն . ին որում յուղանի օրինակդ . (Տախտակ . Ը . ձև . 2) Ըյս շաւիղ ուրուագրութե զիւրին է և անաղխատ ամ ումեք . որով հնար է անվրէպ և ին ամի դաղափարել զինչ և իցէ պատկեր կի՞ձև, զոր արտօժէ որք ինդ այտոսիկ զիտելարժան է, զի եթէ ինդրեցէ որ փոխել ինչ ձև կախուակն զհանրական դիրս պատկերին, պարտ է զուրուագրեալն զայն, յորմէ ունի դաղափարել, դարձուցաւ նել'ի միւս կողմն . որով պատկերն նկարելի ստանայ զհակառակ դիրս քան զոր ունիցի նախատիպն :

Ըյս եղանակ ուրուագրութեան նպաստէ և այնոցիկ, որք միանգամ կամիցինն և զիւղանկար պատկերս յօրինել . որոց պարտ է նախ առաջին իւղաղանդ կարմրով գծել զըջապատս և զերևելի մասունս անդամոց օրինակելի պատկերին . ապա ինչ չարու մեծութե նորա եղեպ մաքուր թուղթ 'ի վր, շփել մատամբ 'ի թիկանց կուտէ թղթոյն . զի կարմրագոյն գծագրեալ մասունք պատկերին տպաւորեցին 'ի թուղթն, որով ելանի հանրական ուրուագրութի նր . զոր ապա կարէ ներկերանգ նկարել :

Սակայն արժան է զիտել, զի առ մաքրութի նախատիպ կի՞ճաղափարելի պատկերին, որ գծագրեցաւ կարմրագեղով, թէ կայցէ ինչ 'ի նմա մնացորդ ներկի, պարտ է 'ի կիր առնուլ զմէջն հացի (2) . և նովաւ մաքրել նախ քան զցամաքիլ ներկին :

Ուսանիմք 'ի հասարակաց գործածութե պատկերահանաց և զայն, զի բեհեզ սևագոյն եղեալ 'ի վր դաղափարելի պատկերին, ուրուագրեն զընդհանուր ձև նորա կաւիճանիւ թ գրչաւ (զի գեպէշիրով) . ապա զայն բեհեզ եղեալ 'ի վր նկարելի թղթոյն կի՞կտաւոյն շփեն մատամբ ին ուրուագրեալ գիծս . որով տպաւորի կերպարանն 'ի թուղթն կի՞կտաւն նկարելի . և 'ի նորին վր իբր հիմանն սկիզբն առնեն նկարելոյ :

Ըյս այս եղանակ նոյն համարի ինչ նախասացելոցս . 'Ի սոյն կարգ դասի և այն, զոր ստեպ տեսանեմք 'ի (եաղրձի անունեալ) նկարիչս . որոց նախ ուրուագրել զպատկերն առ լոյս պատուհանի, ապա ասղնեծակ գործեն ըզթուղթն ձևագրեալ . զոր յետոյ 'ի կամիցն առնուլ 'ի կիր դնեն 'ի վր թղթոյ կի՞կտաւոյ . և ծրարիլ սևագոյն փոշուլ

(2) Մեզ կի՞ճոր հացի, որ է շերքին խմորն ի կեղևով նորա . թեպէտև ծառայէ 'ի պէտս մաքրութե ս և իցէ աղտոյութե ներկից . սակայն 'ի մաքրել զսևութիւն կապարագրել յինչ և իցէ ծրագրութե թղթոյ ստորութե է արևմտեայ վարել զտեսակին արհեստագործ խեժի . զոր խտացելէ Կօմես ելանթիզա անունեն :

ւոյ շփեն ընդ ասղնեծակնս . յորոց մաղէլով փոշին՝ տպաւա
րէ զպատկերն ՚ի նմա :

Կանոն . 7 :

Քան զնախահարգեալսդ առաւել զիւրին և ճգրիտ լինի
օրինակութիւն , եթէ որ վարեցի մաթէմատիկական կարի-
նաւ , որ հնարեալ է ՚ի սոյն պէտս . զոր խտալացիք յունական
ձայնիւ Քանդօկոսօ անունանէն , որ է ասել ամենազիր .
զի ՚ի ձեռն այսր գործւոյ հնար է զամիւնսն անվրէպ օրինակել :
Եւ այլ են ձեք այսր կարկնոյ . թէպէտև ամենեքին առ
հասարակ ՚ի նոյն կանոն հաստատեալք , մի և նոյն գործոյ
են կատարիւք . զորոց զմիոյն և եթ գործածութիւն կար-
գեցուք յառաջիկայդ :

Օ ձև գործւոյս գտցես ՚ի վերջ գրոցս տախտակ Ք . յորում
երկոքին կարկնաձև հատուածքն Ա , Բ , Գ , են ՚ի շերտից
փայտի . իսկ երկուքն Վ , Ե , Օ , են ՚ի տախտակէ պղնձոյ :
Երկոքին ծագքն Ֆ և Զ , ուր միանան կրկին հատուածք
փայտից և պղնձոյ՝ այնպէս յողեալ և սնդեալ կան ընդ մի-
մեանս , զի անարդել զիւրարձք են ընդ ամ կողմն :

Հատուածն պղնձի Է , Օ , բաժանեալ կայ ՚ի չորեքտասան
հաւասար բաժինս . (զոր հնար է բաժանել ևս աւելի կամ
պակաս) : Բստ նախն հաւասար չափու բաժանեալ են և այլ
երեքին ծայրք հատուածոց կարկնոյն . ցր Գ . Բ . Գ . Ը .
Բ . Ե . ուղ յայտ է և ՚ի կարգէ անտի թուանշանաց աւելութեք
նոցին եղելոց :

Յայտսիկ բաժանեալ կէտս բացեալ կան ծակք բոլորակա-
ձևք , ի որս ի պիտելոյն ՚ի պէտս գործածութե ազուցանին
կրկին պողոսակք փոքունք հանդերձ վերագիր եղջերօք (1)
մի ՚ի վերին կողմն և միւս ՚ի ստորին , առ ՚ի կապել ի մի
մեանս զերկուսին հատուածս կարկնոյն զփայտին և զպղնձոյ .
ոնց նկարեալ կայ և յօրինակիր ՚ի թուանշանն 4 . 4 . ուր եր-
կոքին հատուածք պողոսակօք յողեալ կան ընդ միմեանս ,
(թէնպտ և պարտին լինել զիւրարձք ՚ի շարժիլ ընդ ամ
կողմն) :

Եւ աջին կիմացակողմեան ծայր կարկնոյն , ուր կայ նշանա-
գիրն Գ , է տեղին կիմծակն , յորում ազուցանի պողոսակաւ
սրածայր ինչ երկաթ կիմպղնձ հաստատուն , ի որով դնելի
է դաղափարն կիմ պատկերն՝ ուստի կամիցի որ օրինակել :
Իսկ միջին պղնձահատուած ծայր կարկնոյն՝ առ որում կայ
նշանագիրն Զ , է տեղին՝ ուր հաստատելի է կապարադրիւն ,
և

(Կանոն . 7 . 1) Պողոսակք անունն ուղ
և եղջիւր նորա՝ է բոս գաւառական .
724 . Պարսն : Իբու : Վիտա : Զորոյ
զձեն գտցես նկարեալ ՚ի տախտակն
Բ . ուր պ . պ . են պողոսակք հան-
դերձ եղջերօք : Ե . կապարագրիչ հան-
դերձ պողոսակաւ : Գ . սրածայր պր-
զինձ : Բ . ոսն անուշաուր :

և ընդ նորա զնե լի մագաղածն կի՞թուղծն, յորոյ վերայ
կամի որ առնուլ զօրինակ դաղափարին :

Չախակողմեան ծայր կարկնոյն, ուր կայ նշանադիրն Մ, է կեդրոնատեղին, որով կարկնն հաստատի ՚ի վր սեղանա-
տախտակին, այլ այնպէ՞ զի անփոփոխ մնալով ՚ի նոյն տեղ-
ւոյ, կարասցէ դառնալ ը որ կողմն և շարժեսցի կարկնն :
Երեքին ծայրքս Մ, Ե, Վ, քղի ունին իւրեանց յեւա-
րանս, որովք կանգնին բարձրացեալ ՚ի սեղանատախտակէն,
նմին իրի լը բարձրութե նց ՚ի վերին ծայրն Ս, եղեալ կայ
ոտն անսճաւոր . զի ՚ի շարժիլ գործւոյն, շրջեսցի ընդ նմ
կողմն :

Մը գործածութի կարկնոյս է, զի ՚ի կամիլն օրինակել օրէն
է նախ զծակնս յարմարել լը միմեանս լը թունաշանաց . իբր
զի ծակք որք ենն ՚ի պղնձի հատուածսն Ե, Օ . և Ս, Վ ,
զնե լի են ՚ի վր համազօր թունաշանեալ ծակուցն, եղելոց
՚ի հատուածսն փայտի որ ընդ նորք . քի Վ Ս, և Ս Վ :

Օ որօրինակ ՚ի կամիլք օրինակել նուազ ինչ փոքր քան զգա-
ղափարն, պարտ է զնոյնաթիւ ծակսն 14 . 14 . որ ՚ի ստորին
կողմն կարկնոյն՝ զնե լի վր միմեանց և ոյնդեւ պողոսակաւ .
զնոյն պարտ է առնել և ՚ի վերին կողմն՝ զնե լով ՚ի վր միմեանց
զնոյնաթիւ ծակսն 14 . 14 . և զայն ևս պնդել պողոսակաւ
նման առաջնոյն, և ապա սկիզբն առնել նկարելոյ . այսինքն՝

յետ լը պատշաճի յարմարելոյ զգործին, պարտ է սրածայր
ասղամբն՝ որ ՚ի ծագն Վ, գծել ը շրջապատս գլխաւոր մա-
սանց և անգամոց դաղափարելի պատկերին, որով լը շարժ-
ման ձեռաց և ասղանն՝ կապարագրին որ կայ ՚ի ծայրն Ե,
ծրագրէ ՚ի թուղծն կի՞թի մագաղածն զնմ գիծս և զմա-
տնս պատկերին փոքր քան զդաղափարն : Իսկ եթէ կա-
մեսցի որ փոքրագոյն ևս օրինակել, պարտ է հետզհետէ փո-
փոխել զստորին և զվերին ծակսն լը թունաշանաց՝ մինչև
՚ի թիւն 1 . 1 . որ և լինի փոքրագոյն քան զայլն նմ : Օ ՚ի
որչափ հեռանայ օրինակեալն ՚ի գաղափարէն, այնչափ փոքր
նկարի պատկերն, և որչափ մերձենայ՝ այնչափ մեծագիր
լինի :

Սակայն եթէ կամի որ զի օրինակեալն լինիցի մեծ քան զգա-
ղափարն, պարտ է յայնժամ փոփոխել միայն գտեղիս գա-
ղափարին և օրինակելոյն . զի օրէն է զգաղափարն որ ՚ի ծայրն
Վ, հանդերձ սրածայր ասղամբն փոխադրել ՚ի տեղի օրե-
նակելի թղթոյն, քի ՚ի միջին ծայրն Ե . իսկ զօրինակելի
թուղծն հանդերձ կապարագրչաւ փոխադրել ՚ի ծայրն Վ .
ուր շարժումն կարկնոյն առաւել գոլով, մեծագիր նկարէ
քան զօրինակն :

Մյս նմ նախակարգեալ կանոնք ՚ի նպաստ դիւրուէ են այ-
նոցիկ, որք միանգամ չունիցին փարժութի ուրուագրելոյ .
քանզի կրթելոցն կանխաւ յարհեստ ծրագրութե՛ չիք կա-

բօտուածի այսպիսի կանոնաց , որք ինքնին և առանց ինչ օրինակի կարօղ են հանձարել , և ուշադիր հայեցմամբ աչաց՝ զոր կամինն անվրէպ օրինակել :

Արդ՝ յետ կատարելոյ զուրոճագրութիւն ՚ի թղթի կի՛մ ՚ի մագաղաթի , պարտ է ջրախառն կարմրագեղով գծել ՚ի վերայ ծրագրեալ դժից կապարագրչին , զի մի ՚ի նկարելն անդ անհետացի ուրոճագրութիւն , սակայն ջնջելի է և սևութիւն կապարագրչին , զի թուղթն կի՛մ մագաղաթ մնացել մաքուր և անարատ :

Յետ ՚ի կարգի դնելոյ զամբ , պարտ է զթուղթն ծրագրեալ կի՛մ զմագաղաթն հաստատել ՚ի վր՛ տախտակ և հարթերես փայտի կամ տախտակի պղնձոյ , մաճուցանելով զչորեւին կողմունս նր՛ , զի կացցէ՛ ձիգ և անշարժ . յոյր սակս զչրջապատ և զլուսանցս թղթոյն կի՛մ մագաղաթին պիտի թողուլ լայն և լարձակ իբր մատնաչափ մի և աւելի ևս՝ առ ՚ի պէտս մաճուցանելոյ զայն լը տախտակին . (զի չէ՛ օրէն մաճուցանել զայն մասն , յորոյ վերայ հանդերձեալ իցէ նկարել .) և ապա մարթ է փորելով հատանել զմաճուցեալ կողմունսն , որով նկարն ելանէ՛ ամ իրօք ողջ և անարատ :

Իսկ եղանակ հաստատելոյ զմագաղաթն ՚ի վր՛ տախտակին՝ այն է . զի պարտ է դնել նախ մաքուր թուղթ ՚ի նկարելի կողմն մագաղաթին , և ՚ի վր՛ նորա հատուած ինչ թացեալ կտաւոյ , որով թուլայեալ մագաղաթն՝ պարզի լը կամս ՚ի վր՛ տախտակին . ապա դյաւելեալ մասունս նորա պարտ է դարձուցանել ՚ի միւս կողմն տախտակին՝ և անդ մաճուցանել , հաւասարաչափ քարչելով յամ կողմանց մագաղաթին , զի միօրինակ և ձիգ տարածեցի . զոր յետոյ պարտ է դնել ընդ ծանրութիւնք մինչև չորասցի և լինիցի յարմար ՚ի պէտս գործածութե՛ :

Այսչափ ինչ շատ լիցի յազազս ուրոճագրութե՛ որոց միանգամ ախորժէն իբր զբօսանաց աղագաւ պարասիլ ՚ի գործ մանրանկարութե՛ . զսուտելագոյնն ուսուցցէ՛ լիով արհեստ ընդօրինակութե՛ . որով միայն հնար է վարժիլ ըստ կանոնաց առ ամ ուրոճագրութիւն : Այլ թողեալ զայն ՚ի ջանս ուսանողաց՝ ձեռն արկցուք ՚ի խրատս որ յազազս ներկից և գործածութե՛ նոցա :

Գ Լ Ո Ի Խ Ե :

Յաղագս ներկերանոց՝ որս վարին ՚ի Մանրանկարս :

Ի մանրանկարս թէպէտև չէ՛ օրէն վարել անխտիր զո՛ և իցէ ներկս , այլ զայնոսիկ ևեթ՝ որք ընտիրքն են և ախորժատեք , միանգամայն և դիւրավարելիք ՚ի գործ , բայց քանզի հարկ իրացն ուրեք ուրեք ստիպէ առ ըստ կարգի ՚ի

Գ Լ Ո Ի Խ Ե

գլուխ ելանելոյ նկարելի գործոյն առնուլ 'ի կիր գրեթէ
զամ'ներկս . վճյ արժ'ան համարիմ' ընտրանօք կարգեւ յս .
նաջիկայդ զանուանս նյ :

- ււ . Որդան կարմիր : րճէ . | ալ : էրալ . Վասումիւն :
 - բ . Վասպուտակ : րճէ . | աճիլէրտ : էրալ . Վճճնուօ Ֆիւնօ .
կամ () թռամանիւն :
 - դ . | ար' կի՛ լիւք . որ է արիւնազոյն կարմիր : րճէ . Վէն -
կիլարք . կի՛ | եօք պոյասի : էրալ . | ագգա :
 - դ . Վինարարիս , որ է թուխ հրազոյն : րճէ . Օ ինճէֆր ,
էրալ . Ղինսպուօ , կի՛ | էռմիկլիօ :
 - ե . Վօթ' կի՛ սիդիկան , որ է պայծառ հրազոյն , կի՛ ծիրաւ
նեգոյն : րճէ . Վերէնճ' , կի՛ | իւլիւյէն , կի՛ | իւլիէն
պոյասը : էրալ . Վի՛նիօ , կի՛ | անտիւէ :
 - զ . Սուր . որ է մ' թնազոյն կարմիր : րճէ . Սուրիս , կի՛ Վճու
դաչր . կի՛ աչր պոյաս : էրալ . Սէնուս ո՛սսաս :
 - է . Վեղնաներկ կամ դեղնահող : րճէ . Ֆընտըզը : էրալ .
() գուս :
 - ը . Յորենազոյն : րճէ . Պուղտայի : էրալ . Վթթիլ տի
կաննօ :
 - թ . Վեղին խիժաներկ : րճէ . Վութթատա կամպա : էրալ .
Վճմնս կ՛թթիւն :
 - ժ . Օ առիկ : րճէ . Օ էռնիխ , կի՛ Օ ըռնըզ : էրալ . () ու
փիմէնթօ :
 - ժւ . | եղակ : րճէ . Ղիլիտ , կի՛ Վիլ : էրալ . | ճատէկօ' կամ
Վնտագօ :
 - ժբ . Սլաններկ . ընդ որով են՝ Սոկրաներկ . Ս'եղծաներկ .
Սեադեղ կի՛ սեակ սինէացոյ :
 - ժգ . Ստուէրաներկ , որ է հողազոյն : րճէ . Վխիսնի : էրալ .
Սէնուս տ'ճմպուս :
 - ժդ . Վանաաներկ . ը որով են՝ Նիրիկաներկ . Փամիլտա -
ներկ . Վանաաներկ լեռնային և ծովատեսակ :
 - ժե . Վասժ , կի՛ կարոյտ միխիր : էրալ . Վէնէռի աճճնուէ :
ժզ . Սոխտականերկ կի՛ Ներմակ դեղ : րճէ . Վսթիւպէճ' :
էրալ . Վիսիգգա , կի՛ Վէնուսաս :
- Վյս ամ երանգադեղք թէպէտ գտանին կազմ և պատ -
րաստ առ ներկավաճառս , սակայն եթէ զոմանս յառաւել
ազնուճաղունից չիցէ հնար գտանել , մտրթ է և անձամբ ան
ձին բազադրել , զորոյ դեղանակ կազմութեն յօժարիմք ու
սուլցանել յառաջիկայդ , յօգուտ հասարակաց և 'ի զրօսանս
հետաքննին եղեւոյ , հանդերձ ծանօթական յայտարարու
թի՛ նիւթոյն , որք մտանեն 'ի նոցին բազադրութի :

Որդան կարմիր (1)

Նոսիտայ 'ի հաղել զայս ներք :

Նա զոսկեգոյն որդնփայտ (2) հարելը տրամ . և մանր ջարդելով զայն 'ի մէջ անկանի ' լից 'ի սոյտան (քի պըտուկ .) և զիւր թրմնց 'ի ձեւմանկ քացախ զաւուրս երիս կի՛ չորս . սպա եփեսցէս զայն կէս ժամ . և յետոյ զքացախն ուժգին քամեսցես լի կտաւ , և միւսանգամ զիցես առ հրով : Յետ այնորիկ կալ ջիւր 'ի սպտրաստի և վաթսուն տրամ պողէզ (3) զանգեալ ձեւմանկ քացախով յայլ սոյտան . զի յետ մղելոյ զորդանփայտն՝ արկցէս զայն յառաջին մղեալ քացախն . և սկիզբն արտացէս խառնել զայն ունելեօք զրդալի . յորոյ խառնու թէն ելանն : փրփուր , զոր ժողովեալ 'ի մաքոր կլծղայ՝ չորացն , որ լինի փոշի . և ահայ այն է կարմրա ներքն , զոր խնդրես : Օ այս ներք լի աւանդեալ կանոնիս հնար է զործել և որդան կարմրով (4) փոխան որդնփայտին :

Պր. Ա. (1) Որդան կարմիր անուշաներք զայն տեսակ անորժատես կարմրաներքի , զոր քճի . Լալ . կամ Գրբորդի բնն կոչն . իսկ Իբու , Գառմինո : Երբեի լինել էրանգն , որ 'ի գիրս կոչի որդան կարմիր . ըստ որում 'ի բազազրու թիւն նր մասնէ և կենդանին նովն անուշա՛ր առ ձայնեալ :

(2) Որդնփայտ կամ որդանփայտ . ահ . Պազամ . քճի . Պերէմ կի՛ պագամ : Իբու : Պասիլէ , կամ Պոնսիլիօ . և ս Անոչնո : Է փայտին կարմրագոյն , նմանեալ գունով որդան կարմրոյ , յորմէ երբի անուանեալ որդնփայտ : Ծառ նր բուսանի 'ի հնգիկս և յամբրիկոյ . լինի 'ի չոր և յանրեր տեղիս և 'ի սեպս ձորացեալ վայրաց . աճի յոյժ 'ի թանձրութի և 'ի բարձրութի . բազմամիւղ է և տարածել . ծաղիկք նր կարմիր են գեղեցկատես և անորժահոտ : Բազում են տեսակք այսր ծառոյ , լի սլիւսլլ օդոյ գաւառացն պեսպիտացեալ և որակութի . այլ ընտրելագոյն համարի եկեալն 'ի Ֆեռնամագուկ քաղաքէ պրաղիլոյ . յորմէ և փայտ նր առ խաղաչիս անուանի պրասիլէ : Այնիւ համարի , եթէ իցէ ծանր , կարծր , անխուտ , կարմրագոյն , և 'ի ծաղիկն անուշահամ : Չայս փայտ վարեն 'ի պէտս և ներկարայք . զի եթէ և փեսցէ որ լի գոյն պողեղախառն ըրոյ՝ լինի ներք

կարմիր առ 'ի տալ զգոյն զենէ և իցէ կտաւոյ կի՛ սլոց իրաց . թէ պէտէ չե՛ տեսակն :

(3) Պաղեղ : ահ . և քճի . Ըսպ , կի՛ շիպ : Իբու . Ալոնակ , կամ ալլուակ : Է տեսակ ինչ հանրային թթուահամ ապի . բայց գտանի և արուեստականն որ բազմատեսակ է յոյժ լի պէսպիտութի նիւթոց և յեղանակէ կազմութեն՝ զոր գործեն յայլեայլ տեղիս . յորս ընտրի և զօրեղ համարի պաղլիցն ստանտեսակ . կի՛ լի խաղաչուոց՝ Հաօբիս անուանեալ . որ նման է զինք ստախն կի՛ ական վանոյ (քի սիլլուսի) . զոր քճի՛ . Չանի պիւլլուր կի՛ շիպի եեմենի կոչն : Պաղլիցն վարի և 'ի զանազան պէտս զեղբրեկց . այլ 'ի ներկս է մի 'ի դիւսուորնիւթոց անտի , տանց որոյ գործուարին է երանդացն լինել զեղբրեկ և անորժատես :

(4) Որդան կարմիր : քճի . Գրբորդ : Իբու . Գոչլինիկիւս , կի՛ թաննա : Է կենդանի ինչ թեւաօր՝ յամբալարժոսպիտապի մեծութի , բարակածէ , կիսազնտակակերպ . բերելով զմանուութի ինչ փայտողի . այլ ստիտակադոյն և իր պիւրպայտ արտաբուստ , և կարմրագոյն 'ի ներբուստ իր ծիրանի : Գտանի 'ի մեկսիկն և յարեմտեսն հնգիկս՝ օք ծնանի 'ի վերայ տանձաճև հասունացեալ պրու

Լ՝ ԱՆՆՈՒՍԻՍԱՅ Ի ԿՄԻՆԷԼ ՎԻՈՅՆ ԿԱՐԾՐԱՆԵՐԷ :

Լ՝ Ա երեքհարիւր տրամ զՅուր ահանակիա աղբեր , որ չինէ անցեալ ընդ կասարեայ ջրմուզս . և եղեալ զայն յապիկած պոյսն (յի սորուլը պտուկ) , մերձեցո՞ ՚ի հուր . և յորժամ սկիզբն առնէ եփիլ , արկ ՚ի նա չորս տրամ զսերմն օջաւնի . (5) և եփեա՞ զայն ՚ի ջուրն իբր կէս ժամ և աւելի ևս , մինչև ՚ի սպառիլ չորրորդ մասին ջրոյ : Բայց պարտ է եփել զայն ՚ի հուր ամխոյ , և ոչ հասարակ փայտի : Հետ եփելոյ լը բաւականին , քամեա՞ զայն կտաւով յայլ ապիկած պոյսն , և միւսանդամ մերձեցո՞ ՚ի հուր , և յորժամ սկսանի յեփել լաւնել , արկ ՚ի նա ութն տրամ զորդան կարմիր լոսեալ ՚ի փոշի , և երկու տրամ լողուր (6) նոյնպէս մանրեալ ՚ի փոշի . և եփեսցես զայն բաղադրութի այնչափ , մինչև ՚ի սպառել կիսոյ մասին նորա . կամ լաւ ևս՝ այնչափ պարտի եփիլ՝ մինչև ելցէ սևատեսիլ փրփուր յերեսս ջրոյն , և ինքն կարմրաւցի . զի որչափ առաւել եփի , այնչափ առաւել գոյն գգե՛նու : Բայ յառնուլն ՚ի վեր զպոյսն ՚ի հրոյն՝ ցանեսցի՛ր ՚ի վերայ զլոսեալ պաղլեղ սառնատեսակ իբր չորս տրամ , և յետ քաւորդ մի ժամու քամեա՞ զայն կտաւով յաման ինչ ապիկած կամ բաշխեա՞ ՚ի բազում սկահակս (Ֆիլձանս .) և թող ջիւր այնպէս զաւուրս երկուսասան կի՞ հնդէտասան : Բայց յայն աւուրսն եթէ բորբոսեալ մակարդ ինչ իբր մաշկ մածանի ՚ի վերայ , պարտ է փոքր սպինգաւ բառնալ զայն ՚ի բաց՝ առանց քնասելոյ զնստեալ նիւթոյն՝ որ ՚ի ներքոյ . զոր և պիտի թողուլ կամ գնել յայնպիսի տեղուջ , զի ցամաքեսցի հողմով առանց արևու . և ջուրն՝ որ ՚ի դուրս գայ ՚ի նիւթոյ անտի , ինքնին ցնդեսցի , և զանդո՛ւածն չորասցի բարեք . զոր յետ այնր պարտ է լոսել ՚ի վերայ ողորկ մարմարիոսի . կամ այլ կարծր վիսի , և անցուցանել ընդ բարակ մաղ . և փոշին մանրամաղ լինի կարմրաներկն , զոր ինդրես :

Բ՛նդ

զոց այլևայլ տեսակաւ թփանման ծառոց , զոր հնգիկք ժողովն բազում զգուշութիւն , և հեղձուցանեն ՚ի ջուր ցուրտ , և սոյս չորացուցեալ առաքեն ՚ի վաճառ : Եւ՞ որք համարին զսա սերմն լինել ծառոյ , և ոչ կենդանի . բայց գտանի և սերմն ինչ նմանաձև որդան կարմրոյ , որ ՚ի ոյն պէտս վարի : այլ չէ՛ յարգի և գեղեցկագոյն իբրև զառաջինն :

(5) Օջանն : Կի . և Գձի . Չոլան , կի՞ չէ՞ զյէն : Դր . Խչանն , կի՞ իւ՞նէ : Ե՛ն . Բովիմա . յորակ և լասինացիք Բամի կմա կոչն : Է՛ բոյս ինչ գաղար . և ոյ արևելեան գաւառաց . որոյ սերմն

է փոքր մանրահատ իբր դեղնատեսիլ . թթու և սակաւ մի աղեհամ . (որ փրփրանայ իբրև զօճաւ) . զոր վարեն ՚ի ներկս և յայլ զանազան պէտս : Ազնիւ համարի , և թէ իցէ կանաչաւ գոյն , խորորտացաւ և մաքուր :

(6) Լողուր , կի՞ լողոր , կի՞ լութր ևս և՛ լուրդ : Է՛ կեզև ինչ ձևով և գունով նման սարլիսի . բայց մարմնեղ և դեղնագոյն քան զայն , ՚ի ներքին կողմանէ ունի զնմանութի գունոյ հնգկային ընկուզի , և ՚ի բեկանիլ անդ երևին ՚ի մջի պսպղուն մասրանիք : Համ նորա է անխորժ , և անհոտ . զոր ամեն յարևելցոց :

Ինչ այստիկ գիտել արժան է, զի չափն կի՛ կշիռն նիւթոց, որք մտանեն ՚ի նախաւանդեալ բաղադրութի, կարէ այլալիլ լիւ լի տեղւոյն և լի ակորժանաց գունոյն՝ զոր խնդրէ որ որով լինի առաւել կամ նուազ պայծառ և միժնագոյն. իբր զի ՚ի կամիւն գործել զկարմրաներկն միժնատեսիլ, ըզչափ լողուրին պարտ է առաւելուլ: Իսկ ՚ի խնդրել անդ՝ զի լիցի զուարթագոյն վարդագեղ, պիտի յաւելուլ զչափ որ դան կարմրոյն: Սակայն պարտ է միշտ լուսել զնամ նիւթս առանձինն առանձինն. որոյս և զօշնանն նախ եփել նոյնպս առանձին, և ապա խառնել ընդ գրեւոցդ ՚ի վերոյ:

Պ Ր Ա Կ Բ:

Ղապուտակ⁽¹⁾

Ճ. Ղապուտայ ՚ի կայսիւ զայս ներքի:

Լ'ու ռութսուն տրամ զիւզ կտաւատի⁽²⁾. և զի՛ր զայն յա նոթ կաւեղէն, արկանելով ՚ի նա և զեօթն կամ ութ կաթիլս հասարակ ջրոյ: Ընդ մերձեցս՝ ՚ի հուր առ ՚ի եփել բայց արկ ՚ի նա հարիւր տրամ զսպիտակ և զանխառն մեղրաւ մամ՝ ջարդեալ ՚ի մատունս մանուէնս. և յորժամ հալի այն, լից ՚ի նա հարիւր տրամ զծիւթ յունաց⁽³⁾, և երեսուն տրամ զլուսեալ մազտաքէ⁽⁴⁾. բայց պարտ է նախ հալել զմազտաքէն յառանձին պոյտն լի վեշտասան տրամ խեժի բւեկ նւոյ⁽⁵⁾, և ապա ընուլ:

Օ այս

Պր. Բ. (1) Ղապուտակ գ. անուն վարեմք ու լինել և իցէ սեռս կապոյտ գունոյ, այլ փոխան աղնիւ և գեղեցկատես երանցին. զոր տաճկաց սովորութիւն է մեկնարանել Լաճիվերտի ասեղով, յանուն բարին՝ որով կազմէ ներկս: Խոսալացիք կոչեն Եճճոււո Ֆինո կի՛ Օլթաւամախնո, և երբեմն Պիտակթթօ, որ նոյնատեսակ է ընդ նմա:

(2) Իւզ կտաւատի է ձէթն հանել ՚ի սերմանց կտաւոյ. զոր թուրքք Պէ. զիբ եալը անուանեն. և խոսալացիք՝ Օլթօ տի սէմէ տի լինօ:

(3) Չիւթ յունաց: Ռի. Հորոտ ձէթ: Իբալ. Փէլէ կոնգաս: Գճի. Չայթ ուտի: Ի խեժն բւեկինուոյ եփեալ արհեստիւ, և կոչի՛ յունաց. զի խեժն ածի ՚ի յունաստանէ:

(4) Մազտաքէ: Ռի. Չութ: Գճի. Մազը: Իբալ. Մանթիլո: Ի խեժն հերձի կի՛ կի՛ անուանեալ ծառոյն, որ ինքնին բլղեկ ՚ի բունոյ և ՚ի թամձր սոսոց նր յաւուրս լեւմութե ամա

նան, որունանէ՛ կայսիկանման և ըսպիտակ՝ բայց փոքր մի կիտրոնագոյն. փայլուն է և թափանցիկ, միանգամայն և արորժահոտ: Ընտրին այսր խեժի գտանի՛ ՚ի քիօս կի՛ ՚ի քիա կըզզին, զոր և յանուն խեժին կի՛ կոչոյ սովորութիւն եղև թուրքաց կոչել Մազըլ ատաքը:

(5) Խեժ բւեկինուոյ. զոր մարթ է տիրապէս Ռեւտին անուանել: Գճի. Թիբլէնթին: Իբալ. Թէնէպինթին, կի՛ ունձիտ տի թէնէպինթօ: Ծառ նր կոչի բւեկինի: Ռի. բւեկի: Գճի. Թիբլէնթին աղածը: Իբալ. Թէնէպինթօ:

Այլ է և խեժն զի կի՛ գիհի ծառոյն: Գճի. Սէնտրուս: արաբ. Սաւ տարախս: Իբալ. Կօմիտ սանտարալգաս, կամ լոկ՝ սանտարալգաս, ևս և Վէնիլէ: Ծառ սորա կոչի, Գճի. Ըրարձ աղածը: Իբալ. Զինիփո: Խեժ սորա գեղին է՝ մաքուր, փայլուն և թափանցիկ. ընտիր համարի՛ եթէ մերձեցուցել ՚ի հուր, փութով

հա

Օ այս ամ զիր յեփ իբր ժամ մի ամբողջ . յետոյ հեղ զայն
ի ջուր ցուրտ . եթէ ՚ի պղղիլ անդ լիցի կարագանման կա-
կուղ , նշան է թէ եփեալ է լը բաւականին . խի եթէ գըտ
ցին ՚ի նմա կարծր մասունք , յայտ է թէ մաղտաբէն տակա-
ւին չէ լուծեալ և զանգեալ ՚ի նա . վճյ պարտ է միւսանդամ
մերձեցուցանել ՚ի հուր , մինչև զանգեացի ամենայն :

Ետ կասարելոյ զայն առցես զհատուած ինչ ական շափու-
ղայ (6) . և եղեալ ՚ի քուրայ (յի ՚ի փոթա) , մերձեցն ՚ի հուր
սաստիկ՝ մինչև կասուտակ քարին կրականալ կի՛ լինել իբրև
զհուր . յետոյ առեալ զայն արկ ՚ի ձերմակ քացախ , ուր ՚ի
շիջանին և յընդմտանել խոնաւութե՛ն ՚ի քարն , հատուածի
ի մասունս մանունս . զորս յետոյ պարտ է լուծել և առնել
փոշի :

Ըրդ՝ զայն կապուտակագոյն փոշի պարտ է զանգել և թան-
ձրացուցանել լը վերոյգրեալ զանգուածոյ բաղադրութե .
որով լինի խմորանման զանգուած ինչ թանձր կապուտա-
խառն , զոր և թողցես մնալ այնպէս իբր զաւուրս հնգետա-
սան . յետ որոյ՝ առցես ոգորկ տախտակ խողովակաձև ՚ի մի-
ջի . և զլիցես զայն փոքր մի առ . ՚ի շեղ , որոյ ՚ի վերին ծագն
զնելի է զանգուածն կապոյտ , և ՚ի ստորին ծայր խողովա-
կին մաքուր սկահակ կի՛ գաւաթ . ապա սկիզբն արա շիթ
շիթ կաթեցուցանել ջուր ՚ի բարձանց ՚ի վերայ կապոյտ
զանգուածոյն . և միանգամայն մեղմ և հանդարտ խառնել
զզանգուածն ծայրի՛ւ մաքուր և ողորկ փոքրիկ ինչ ցոյոյ . ՚ի
կաթուածոյ ջրոյն և ՚ի խառնութե՛ն սկիզբն առնել ծորիլ
կապուտագոյն ներկն բնդ խողովակ տախտակին ՚ի ստորին
սկահակ . և որ նախ քամի ՚ի զանգուածոյ անտի , է աղնի՛ւն
և գեղեցկատեսիլ քան զյետին քամեալսն . վճյ յայլայլել
գու

հալեցի և ծաւալեցի : Ի խեժէ աս-
տի ռեանախառն բաղադրութից ցրոյ
կազմեն զհիւթն , որով օժանեն և
արժենն զերես կերտուածոց . որ և
յանուն խեժին Վեճիլէ անուանի :
Գտանի և խեժ թեղը , կի՛ լը ռաճ
կայ՝ փիճի ծառոյ . զոր արարացիք
Ռաթիլե՛ձ անուանեն , և խաղացիք
Ռաճիա տի փիճո : Ող և խեժն սո-
ճի : Կի՛ կու՛ի . կի՛ կու՛ենի ծառոյ ,
այլ է ՚ի սոցանէ . զոր թուրբք՝ Չամ
սաղըը անուանեն , և արարացիք՝
Ռիլինա : Խի խաղացիք՝ Ռաճիա ,
կի՛ ռաղա տի փէցցս կի՛ տի փիլէա :
Յերկուց ծառոյ աստի թեւեկեա ելա-
նէ մտխրափայ (յի ջրոյ) , այլ զանա
զանին ՚ի միեանց . մանաւանդ զի՛
խեժ թեղօրն աղնուածոյն է քան
զսոճայն :

Խեժ կոչի և կու՛են , որ ջրախառն
վարի ՚ի պետ առ հասարակ ամ ներ-

կից : Գձի . Չամբ : Իժու . Կձմնա :
Բաղմատեսակ է , այլ ընտրելագոյնն
քան զիճ՝ կու՛ի խեժ արարից : ԿԿ .
Տաճիկ կու՛են , կի՛ կու՛եղ : Գձի . Չամբ
արեպի : Իժու . Կձմնա աստպիզա :

(6) Ենն շափուղայ , որ և Վետիլե
չարար : Գձի . Լաճուարդ կամ Լաճի-
վերա : Իժու . փիթեթա ջեռուլէա . և
հատարակօրեն՝ Լաճիս լւոցցալը : Է
աղնուածոյն ՚ի տեսակ երկնագոյն
քարի , զանկոյ՝ ՚ի հանրս ոսկոյ և ար-
ծածոյ , որ ունի զսկեղոյն երակս :
Ես քար ՚ի բժշկարանս ինչ պարտեզ
քար կի՛ պարտեզարար կու՛ի . Թերես
այլայլութի ինչ ՚ի հեղ պետիլոս կամ
պատալթան անուան զաւառին , որ
առ սահմանօրն է պարսից և հնգկայ ,
ուտաի էլանէ ընտիր սեական նորս :
Է նորս և այլ տեսակ , յորմէ կազմի
կանալաներկ մոխիր անուանեալն , զոր
գտցես (պր . ժից . դ) :

գունոյն և 'ի նունադիլ գեղեցկու թէն , պարտ է հետոջ հետե
դիտել և փոխել զսկահակն , զի յետին քամնճածք ոչ ժամա
նեն 'ի գոյն գեղեցկուէ առաջնոյն : ' Կատարիլ այսր նմի
պարտ է զքամեալն դնել առանձին առանձին 'ի սպիտակ
մաշկեղէն պարկս և պահել . և ը սիտելոյն 'ի կիր առնուլ :

Է . Այլ նոսախայ սա նոյն ներք :

Ա . յիսուն տրամ զազնիւ շափիւղայ կի՛ գկապուտակ քար ,
քի լաճիլէրտ . և դիր զայն 'ի վերայ բորբոքեալ կայծականց ,
մինչև հրասցի . ապա շիժն զայն 'ի բարկ քացախ . և լոսեա
մաքուր և զուտ կրկնահան ցբուլ 'ի վերայ կարծր և ողորկ
քարի : Արջափ առաւել լոսեցես , այնչափ գեղեցիկ և ազ
նիւ ելանէ կապուտակն : ' Եւ ապա թող զայն 'ի վերայ քա
րին , կի՛ դիր յանոթ ինչ ապակի , մինչև 'ի պատրաստել քո
զհետեւեալ զանգունճո՛ առ 'ի նովաւ բազադրել և թանձ
րացուցանել զայն : ' ան որոյ առցես երեսուն տրամ զխէժ
թեղօլի . և երեսուն տրամ զխէժ բեւեկնուոյ , քի թիրէմէն
թին . երեսուն տրամ զգեղին մեղրամամ , և երեսուն տրամ
զձէթ կտաւատի . գիցես դիմ 'ի միասին 'ի մի պոյտն , և հա
լեացես առ հրով . և յորժամ սկիզբն առնէ պղպջել , բաւա
կան համարի եփն . յետ որոյ առցես 'ի բաց 'ի հրոյն , և
հեղցես զայն բաղադրութի յայլ անոթ ապիկամ . և այն
լինի զանգունճո կամ խմոր ազնիւ կապուտակ ներկին . զի
առեալ անտի զմասն ինչ , նոյնչափ ևս 'ի կապուտակ լոսեալ
քարէն , և զերկոսին եգեալ 'ի վերայ մարմարինեայ քարի ,
պարտ է ձմել 'ի միասին մինչև 'ի զանդիլ բարբոք ընդ մի
մեանս և լինել մի բաղադրութի . զոր ապա պիտի թողուլ
այնչս իբր ժամն երկուասան : ' Ետ այնորիկ առ 'ի քամել
'ի զանգունճոյ անտի զկապուտակ ներկն , պարտ է հե
ղուլ 'ի վերայ նորա ջուր յտակ . և իբր զխմոր ձմել և տրո
րել ձեռօք զզանգունճոն , որով ելանէ 'ի դուրս ' կամ ջրա
խառն ծորի արտաքս կապուտակն . այլ 'ի ձմելն գիցես զա
նոթ ինչ 'ի ներքոյ ձեռացդ , ուր հեղցի ծորեալն 'ի դուրս .
և ապա թողցես զհեղուկդ , մինչև զնստցի ներկն կապու
տակ 'ի յտակ ջրոյն . և ահա այն է ազնիւ կապոյտն , զոր
խնդրես :

Ը . Այլ նոսախայ սա նոյն ներք :

Ա . երեսուն տրամ զձէթ կտաւատի . երեսուն տրամ ըզ
մեղրամամ նոր և մաքուր . երեսուն տրամ զթանձրամաճ
ուեանոյ (1) . ու թն տրամ զխէժ թեղօլի . ու թն տրամ զըն
տիր

Ը . (1) Թանձրամաճ ուեանոյ : Իբար Առգանսն . կամ պրայի սկզբօ : Է
Գօլօֆնիա . կի՛ ուէսինանէնա . կի՛ տեսակ ինչ խէժի , որ մաճանի կամ
մնայ

տիր մաղտարէ . երեսուն տրամ զսպիտակ ձիւթ թեղջի (2) . երեք տրամ զխունկ . տրամ և կէս զխէժ վիշապածառոյ (3) . Օսմէնէսին զսոսա պարտ է լոսել յանկանի , իսկ զիւզ կտաւատին գիցես պուտամբ առքնթեւ Տրոյ , և յորժամ սկսանի եռալ , արկ'ի նա հետզհետէ զպատրաստել նիւթան բայց 'ի խեժէ անտի վիշապածառոյ . զոր պարտ է դնել յետ ամենեցուն , այլ խառնելի է անընդհատ ծայրիւ փոքրիկ ինչ ցոյ՝ մինչև 'ի կատարել զանգուճոյ բաղադրութեանն , զոր և հնար է ճանաչել 'ի մածանելոյ մատանցդ իբր ձիւթ' եթէ ծագիւճ մատին 'ի նա մերձեցիս : Քեա աւարտելոյ զայն զանգուճ բաղադրութե՝ արկ 'ի նա զփոջի կապուտակ քարին . (զոր պարտ է քեզ կանխաւ պատրաստել լն նախաւանդեալ կանոնին) , և անձանձրոյթ խառնեցես զայն լեբկար , զի փոջիք քարին բարւոք զանգեսցին ընդ բաղադրեալ զանգուճոյն . և ապա թողցես մնալ այն .

Մայ 'ի գալարափող ցրահան զորճւոյն յետ գտելոյ կի՛ թորելոյ լէ այն ղիւճի բեկկեոյ . (ք զժիրեմէնթին) . և է նիւթ ինչ սեւադոյն և պսպղուն չոր և գիւրքակի , ունելոյ զմանութի սեւադոյն զաղէխիժի . (ք գաթբանի) . սակայն առաւել կարծր է և մարուր :

(2) Չիւթ կամ ձիւթ : Էպու Փէլէ : Այսպէս կոչի իւզային հիւթն , զոր քաննն այրելոյ զխեժաւոր փայտս այլեայլ ծառոց . որոց գլխաւորքն են թիւղջ , Սոճի և Էղեկն . զորս հասարակաց բարատ . 'ի Թուրք լեզու անխար Չաւ արածը անուանէ : Արդ՝ լն այլեպէ կոչանակի կազմութեն , որով ժողովն ղիւժ ծառոցս , ևս և 'ի պէսպիսացեալ դուճոց նոցա և յարակութենէ զայլեայլ անուանս ընձայեալ , վարեն զնոսին 'ի զանազան պէսս : Բանդի հաւաքեալ զփայտ ծառոցս , և կտորել 'ի մանր հատուճս , արկանեն 'ի կրկնադուռն փունակ ինչ , և ապա 'ի միոյ դրանէ լուցանեն ըզփայտան , որոց յայրիւն անգ՝ տան 'ի գուրս ղիւզային պարարտութիս իւրեանց , որք լեանեն և ծորն արտաքս յեղիբորդ դրանէ՝ փունակին յանձնն պատրաստել առ նոսն : Առաջին ծորեալն լոյճ են՝ անօր և յոտակ . զոր խառալցիք Վալիփօթ անուանեն . իսկ յետինն թանձր՝ զոր կոչեն Պառաաս մառմոսաճօ : Երկրորդն ևս լինին սեւադոյն 'ի պատճառս ծխոյ մարտափայտին :

Յառաջին կի՛ 'ի կալիփօթ անուանեալ հիւթոյ անտի կազմեն զպիտակ ձիւթն , զոր անուանեցաք թեղջի .

որ և յտալացոցո՞ Փէլէ պիանդա , կի՛ փէլէ տի պոկոկօկն անուանի , և է նոյն իսկ առաջին քանուճան կամ կալիփօթ՝ հայեալ լն իւզոյ թիրեմէնթինի . թէպէտև ոսմանք ոչ համարին զայն բաղադրութի : այլ բնական խեժ վայրի ինչ ծառոյ : 'ի նոյն յառաջին հիւթոյ գործեն և զՍիլիկայն կամ լն իտալացոց զՊաճիայն , և փելոյ՛ և թանձրացուցանելոյ ղիւճեան թեղջ , սոճի , և եղևին ծառոց . (զորնք տես 'ի ծանօթ . Թ . նուսխայ :)

(3) Խեժ վիշապածառոյ՝ կոչի հիւթ ինչ ձիւթային չոր և գիւրքակի 'ի գոյն արեան . որ բոլին կի՛ ծորի 'ի դուրս 'ի հաստնել մեծարանակ հնդկային ինչ ծառոյ . զոր վիշապածառ անուանեն , և լինի յափրիկէ , յամբրիկա , ևս և 'ի չին : Ազնիւ և գեղեցկագոյն հաւմարին առաջին կաթիլն պոյճառաւ տեսիլք քի բացագոյնք , թափանցիկք , զիւրքակիք և արիւնանիկք . որք և սակաւ ուրեք երևին յայտոսիկ կոչմանս : Այլ հարկ է 'ի կիր անուել ղերկրորդ կաթիլն , որք վաճառին 'ի կրպակ՝ ունելոյ զձև նմանութե ձիւթապոցո՞ ծրարաւ 'ի տերև ծառոյ և կի՛ անձրար :

Գտանի և խարեականն արհեստիւ կազմեալ , որ չէ կարի պիտանալու : Վարի և 'ի բոչիական ղեղորայտ Չայտ խեժ իտալացիք կոչեն՝ Սանկուէ տի Տուսիօ . ք արիւն վիշապի : 'ի բժբլ կարան հայոց կոչի՛ Ազրբաց արուն . որ է տես՝ եզրաց արևն . լն որոյ և թուրքերէն տի Գարտալ զանը : Իսկ յարարացոյ՞ Տամիլ տիվան :

այնպէս իբր ժամս քսան և չորս : Այն որոյ 'ի կամինն հանել
անտի զկապուտակն՝ հէղ 'ի վերայ նորա զջուր ականակիտ
աղբեր . և ձմիեա՛ ձեռօք զզանգո՛ւածն՝ որով ներկն ծորի 'ի
դուրս : Առաջին քամեալքն գեղեցկագոյն են քան զյե-
տինան , զորս թէ ախորժէ որք՝ կարէ որիչ գնել յայլոց . զի
և յետ այնր հնար է առնուլ կամ քամել անտի նալինն ջրով
զայլ կրկին տեսակս կապուտագոյն ներկի : Հուսկ յետոյ
'ի կամինն իսպառ քամել զներկն 'ի զանգո՛ւածոյ անտի , առ-
ջէս զգաղջ ջուր ականակիտ աղբեր , և նովին ձմեացեն լղ-
զանգո՛ւածն , որով իսպառ քամեսցի կապուտակն՝ մինչև
չմնալոյ ինչ 'ի նմա :

Եւս ոմանք՝ որք զզանգո՛ւածն ողջոյն միանգամայն գնեն 'ի
ջուր գաղջ և տորթեն , որով լուծեալ ներկն կապուտակ՝ ծա-
ւալի 'ի ջուրն . զոր և թողուն այնպս իբր ժամս քսան և չորս ,
զի զնսացի 'ի յատակս ջրոյն : Այս մեղմով քամեալ զջուրն ,
առնուն գներկն , և ցամաքեցուցանեն յարևու :

Այլք թողուն զզանգո՛ւածն զայն կապուտախառն իբր ամ-
սօրեայ ժամանակ , և յետ այնր քամեն զներկն : Սխանգա-
մայն և փոխան իւղոյ կտաւատի և ուետնոյ՝ գնեն լոկ զուե-
տինն , որպէս և փոխան սպիտակ ձիւթոյ թէղջի՝ գնեն
զսեւագոյնն :

Պ Ր Ա Կ Գ :

Լ աք ⁽¹⁾

Լ յս ներկ արիւնագոյն՝ է տեսաղ ինչ ձիւթային խեժի ,
զոր ածեն 'ի բէնկալայէ , 'ի մալբարէ և 'ի փեկո՛ւայ
նահանգաց արևելեան հնդկաստանի , ցրածև ձուլել մատ
նաչափ թանձրութիւն . մթնագոյն է՝ կարծր , կարմիր , փայ-
լուն և թափանցիկ . յորս ազնուագոյն համարի՝ որ առա-
ւել գունեղ է՝ մաքուր , փայլուն և նուազ թափանցիկ :
Օգնու՛թի նր հնար է որոշել և 'ի հուր , քանզի յայրինն
անդ բուրէ հօտ անոյշ . և 'ի ծաքեղն ներկէ՝ զլորձունս
կարմրագոյն , միանգամայն և յեփեղն 'ի ջուր թթուա-
խառն՝ ներկանէ զայն 'ի գեղեցիկ կարմիր :

Արտաքոյ նր լաք անու՛ամբ կուին ևս այլևայլ բաղադրեալ
տես .

ՊՐ Գ : (1) Լաքք անուն թէպէտև
պարսկահնչուն է՝ զոր 'ի գիրս առա-
ջիկոյ ունիմբ վարել . այլ զնե ըստ զայս
գրեթէ ամ ազգք միօրինակ մերձաւոր
հնամար այսպէս անուանեն : Արա-
քացիք և թուրքք կոչեն՝ Լիք , և ինչ
կի լաք . կմ ըստմիաց Վիք պոյսուր :
Էւրոպացիք՝ առ հասարակ Լազգա ,
կմ կոմմա լազգա : Իսկ 'ի բժշկարանս

մեր թէպէտև կոչի խժ գոճի ծառոյ ,
այլ չունինք առ ժամս ստուգել :
Հնդկային բերքս՝ որպս թուի ար-
ուեստագործ է . հաւաքեալ և յօրե
նեալ 'ի ցօղատեսակ հիւթոյ . որք և
ջանեն 'ի տեղս ծառոյ ինչ այնր կող-
մանց և եթ , որով երևի և անուանն
իսկ ծագիլ 'ի հնդկաց :

Դ

D

(2)

1136
9223-52

տեսակք կարմրաներկ երանգաց . զոր վարեն նկարիւք ՚ի զա-
նազան ջրազանգ և յիւզազանգ նկարս : Անշիւ լաք վնէնէ
տիկեան անուանեալն՝ կազմի որդան կարմրով . և է զանդ-
ուճան կամ դիրտն՝ որ մնայ յետ հանելոյ անտի զորդան
կարմրաներկն , (զորմէ տես պր . ան) : Այս ներկ դայ և ՚ի
փարիզէ Ֆրանսոյ , փորք կոնոնաձե՝ Թխագոյն կարմիր և
կակուղ , զոր մարթ է դիւրաւ լուծանել ՚ի փոշի :

Իսկ կուեցեալն լաք աղանեգոյն , յի խաղացուց Անգա
գօլուսիւնա . ԳճԷ . Կեօկերմին կի՞ գաղեակեր մօռու , կազմի
՚ի կտորակայ չուխայի Ագաուլաթ (2) անուանելոյ . զորս
էփեն ՚ի մոխրաջուր սպիտակ կալաքարի (3) . (կամ ՚ի ջուր
այնր աղի , զոր ապակազործք դնեն ՚ի զանգուճան ապակ-
ւոյ) , միանգամայն արկանելով ՚ի նա և դիւր քրտի կամ
զպաղէղ (շապ) , որով գործի զանգուճա՞ ինչ , զոր ապա
չորացուցանեն և վարեն ՚ի գործ : Օայս ներկ լաւ ևս գործ
են նի վնէնտիկ քաղաք քան այլուր , սակայն մեք յայս սլրակ
աւանդեսցուք զեզանակ կազմելոյ և զերկաքանչիւր տե-
սակն :

(Գրեալէ կազմելոյ գլխաներէն :

Ան հարիւր տրամ զորդնփայտ աղնիւճ , և եփեա՞ զայն
երեքհարիւր տրամ մոխրաջրով , (որոյ մոխիրն սպարտի լի-
նել ՚ի բարուճակաց որթոյ , ի՞նչ ասմայի) , մինչև ՚ի սակաւ
սլր այնր կիտով չափ . ապա Թո՞ղ առ ՚ի հանգիւլ , և քամեա՞
զջուրն զգուշուլծի . յետոյ դիր միւսանգամ ՚ի նոյն ջուր յե-
տուն տրամ զորդնփայտ ընդ հնդեասաան տրամ որդան
կարմրով և ուլմն տրամ զքրքում հնդկային (4) . յաւելլով
՚ի նոյն և զայլ հարիւր տրամ ջուր հասարակ . յետ որոյ
սպարտ է միւսանգամ եփել և եռացուցանել զայն ՚ի հուր՝
մինչև ՚ի սակաւսիլ յիտուն տրամ ջրոյ . և ընդ աւնուլ ՚ի բաց
՚ի

(2) Բագաւաթ : Այսպէս կոչի յա-
րեւելեան և յարեւմտեան ազգաց գոյնն ,
որ հուպէ գունոյ ներքի որդան կարմ-
րոյ , երկէ վնէլ բառ արարացուց :
Այս ներկ վնէլ ՚ի կարմիր մանրա-
հաս ինչ սպաղոյ , որ բուսանի ՚ի վայրի
սուճիս . զոր ժողովն և վարեն ՚ի
սեւա կարմրագոյն ներքի : Վարի ևս
՚ի բժշկական դեղորոյս . զոր հասա-
րակ անուամբ տաճկի վար զբրմբզ ան-
ուանեն , Թեպէտև լի նոյն չէ որդան
կարմրոյ . զորմէ տես (պր . ան) :

(3) Կալաքար կի՞ կալեքար : Է ազգ-
ինչ աղի կամ սպաղեղի , զոր գործեն
յայնչեալ մոխրոյ անտի՞ այնր բու-
սոյ , զոր արարացիք՝ Կալե՞ տեճա-
նեն . և իտալացիք Սոտա : Յորմէ

մոխիրն և ալ նորս կոչի տաճկերեն՝
Կալե՞ գալք . կի՞ գալեկե՞ քիլի : Ըստ
արարացուց՝ Ըստի յաճուր , Ըստ
պր . Իշխար : Ըստ խաղացուց՝ Մալ
ալ քալի , կի՞ Ալուճե տի գալեկնու :

(4) Քրքում հնդկային : ԳճԷ . Չէր-
տեչոյ . կի՞ զերտեչալ : Իտալ Թուաւ
Թուամիլիս . կի՞ Թեաաւ մե՞նիթա : Է
կարծր արմատ ինչ փոքր՝ նման ձեւոյ
և մեծութե կոճայղայկի . (ի՞նչ դին
ձե՞ֆիլի .) ունելով զմտնութի իբր
հողոյ քարացելոյ . յորմէ և առ իտա-
լացիս անուանեցաւ հոյ : Գեղնագոյն
է ներքուստ և արտաքուստ : Բուսանի
՚ի բնագում տեղիս արեւելեան հնդկա-
սանի , յայն սակա յերկի առ մեզ դա-
լարն . այլ միտ չորն : Աղնիւճ համա-
լի՞

'ի հրոյն՝ արկ'ի նա ութն տրամ զայրած պաղէղ⁽⁵⁾ լուեալ
'ի փոշի . ընդ նմին և երեք դանկ (յի տէնկ) զպիտակ մկրն
գեղ⁽⁶⁾ , խառնելով զբաղադրութիւն ծայրի՛ն փայտանիւթ
ցայոյ : Աւ յետ թողոյ զայն փոքր ինչ , զի ինքնին զտեսցի
և պարզեսցի , օրէն է քամել յայլ սնօթ : Ապա 'ի թանձ
բացուցանել զջուրն զայն կարմրաներկ , պարտ է առնու
ղերկու ոսկր կարամար ձկան⁽⁷⁾ . և լուել գնոսին 'ի մանրա
մաղ փոշի . և զանգեւ գնոյն՝ նովին կարմրաներկ բաղադ
րեալ ջրով . և թողուլ այնպէս զաւուրս ինչ՝ մինչև ինքնին
ցամաքեսցի : Աետ այնորիկ պարտ է վերստին լուել զայն
հասարակ մաքուր և առատ ջրով , զի բարեպ թրմեսցիներկն ,
և ապա քամեսցես կտաւով զջուրն . իսկ զթանձը մասունս
նորա առեալ ծայրի՛ն դրդալաձև փայտի (կի՛մ հիւլալի) զիւր
փոքր փոքր 'ի վերայ թղթոյ՝ և չորացոյ . զոր յետոյ ժողովե
ցես յանօթ 'ի պահեստ , և լինի ազնիւ՛ կարմիր լաբ անու՛ս
նեալ : 'ի կամիլ անգ՝ զի լիցի պայծառ (յի բացադոյն) , զիւր
'ի նա զջուր լեմանի . իսկ 'ի ինդրեն միթնագոյն , արկ 'ի
նա զտորտաջուր⁽⁸⁾ :

() Ընտել կաղելոյ զաղանեփոյն լաբաներկ :

Ազկոտորակս չուխայի ՚սղառլաթ անու՛նանելոյ , և եփեա՛
զայն ընդերկար 'ի մոխրաջուր գինւոյ⁽⁹⁾ . և ապա հանեալ
զկոտորակս չուխայի , արկ 'ի նա զորդան կարմիր և զմալ
տաքէ լուեալ , ընդ նոսին և սակաւ ինչ պաղէղ սառնատե
սակ . ապա զամենեսին միանգամայն զիւր յեփ , և յետ ետ
լոյ նորա մղեսցես զայն ընդ պարկ թաղեգործ , (յի քէլէյով
չինած .) ուժգին ձմլելով վերուստ 'ի վայր , զի բարեպ քա
մեսցի հիւթն : Աւ ապա հանեալ զգիրտն՝ որ մնայ 'ի պա
ղին ,

Ըն՝ եթէ կցե թարմ, թանձրանիւթ,
ճանր և անարատ, միանգամայն հա
րուն և սաստիկ գեղնագոյն իբր քրք
մասեասկ . յորմե և առ խաւալացիս կս
չի երբեմն քրքում (յի զափրան) հնդ
կային : Վարի և 'ի բժշկական գեղո
բայս :

(5) Այրած պաղէղ : Իբա . Աւու
մե գաղչնաթօ : Է նոյն իսկ հանրոյ
ին պաղէղն արեցեալ 'ի հուր , որով
և լինի կրանման նիւթ ինչ գիրա
բեկ , սպիտակ և թեթեւ :

(6) Մկնդեղ : Գձի . Սըչան օթու :
Իբա . Աստիներգօ : Զորոյ զանասկան
դոտցնս զինի (պր . Թ , 'ի ծանօթ) :

(7) Կարամար ձուկն : Գձի . Միւ
րեքքեւ պաղէղը : Իբա . Ըլչեփա . և
Գալամայիս :

(8) Տորտաջուր . է ձեղուն տորտի՛

կամ այնր աղի , զոր գործեն 'ի մերոյ
անտի գինւոյ . զի եթէ զտորտն՝ այն
է առնիերեն Տուրտի , կի՛ ասթառ .
և խալէրեն՝ թանթառօ , գիցիս յա
նօթ ինչ , և բերանաբաց թողցիս բաց
օթեայ 'ի գիծին տեղով զաւուրս
քանի մի , լուծանի և լինի իբր ջուր .
զոր խալացիք պիտակաբար ձեթ առ
նւանեն , Օլիս տի թանթառօ՝ կոչե
լով . այլ մեք պատշաճ վարկաք սոք
տաջուր անել :

(9) Մօխիւր գինւոյ անու՛նանի նիւթն
այն , որ կաղմի 'ի ցամաքեալ մերոյ
գինւոյն՝ զոր այրեն 'ի հուր , որով և
լինի նիւթ ինչ կրանման , հասարակ
անու՛նանի՛ Տորտանու՛նանալ . առնիե
րեն Տորթառ . որոյ զանայն և ազնիւ ,
խալացեաց կոչի՛ Գու՛մառ տի թառ
թառօ զաղչնաթօ . զոր և վարեն 'ի
ղե .

կին, պարտ է լուծանալ զպարկն , և միւսանգամ մղել ընդ այն զնոյն հեղանիւթ առանց ձմիւլոյ . արդ՝ ՚ի քամիւ ջրոյն՝ գտցեն մածեալ ՚ի ներքին կողմն պարկին նիւթ ինչ թանձրամած . զոր հատուածեալ ՚ի մասունս մանունս՝ տարածեացեն ՚ի վերայ թղթոյ առ ՚ի ցամաքիւ . և լինի ներկն՝ զոր խնդրես :

Ընդ նոստայ տո նոյն ներքի :

Ընդ հարիւր յիսուն տրամ զբարկ և զզտեալ քացախ , և հարիւր տրամ զորդնփայտ ընտիր և գեղեցկագոյն , զոր և մանրեացեն ՚ի փոքր փոքր հատուածս . և դիցես թրմոց ՚ի քացախն իբր ամօրեայ մի ժամանակ կամ աւելի ևս : Ընդ այս յամ զիցես ամանով ՚ի ջուր եռացեալ . յորում քացախն հանդերձ որդնփայտի՛ն էլցի : յեփ քանի մի անգամ , ապա առեալ արտաքս դի՛ր ուրեք՝ զի մնացել և զնստցի զաւուրս երկուս : Ընդ յետ այնր պատրաստեալ զերկու տրամ լոսեալ պողէղ ՚ի մէջ մաքուր պուտան , քամեցեն կտաւով զառաջին եփեալն ՚ի վերայ պողէղին . և թողցես այնպէս ժամս քսան և չորս . յետ որոյ քամեցեն զայն լը թաղէգործ պարկ կի՛ք ընդ խիտ կտաւ : Ընդ լոսեալ պատրաստեցեն զերկու ոսկր կաղամար ձկան . և զհեղանիւթն կրկին ջեռուցեալ լին ՚ի վերայ նորա խառնելով զայն ծայրին՝ զրգալի , և ապա թողեալ ժամս քսան և չորս , վերստին քամեցեն լը կտաւ , որով և կատարի ներկն :

Իսկ զգիրտն կամ զմրուրն մնացել ՚ի ներքոյ անօթոյն ընդ փոշոյ ոսկերն կաղամար ձկան , հնար է ՚ի կիր առնուլ իբր ծիրանեգոյն ներկ , չորացուցանելով և լոսելով զայն . ընդ որում եթէ խառնեցի և փոքր մի կարմիր լաք , լինի գունեղ և գեղեցիկ յոյժ :

Պ Ր Ա Կ Դ :

Անարարիս ⁽¹⁾

Անարարիսն՝ (որ է ներկ ինչ հրատիպ) կրկնատեսակ է . զի բնական և արուճեստակոսն : Բնականն է նիւթ ինչ հանքային , կարծր , խիտ , ծանր , փայլուն սառնատեսակ ,

զեզորայս : Առաջինն զօրաւոր է քան զերկրորդն . թէպէտ հնար է նովաւ ևս վարիլ եփելով զայն միաբացեալ նիւթն , և առնելով ջուր նր . վնչ և կոչի միաբաշուր գինւոյ . որոյ զօրութիւն է որովք կի՛ք զստանել զներկն ՚ի լուխայէ : Այնուճեթի այր նիւթոյ է ՚ի քարանման հատուածս՝ լինել չոր ,

նորակազմ , սպիտակ , միանգամայն և իբր կանաչագոյն տեսեամբ : Եւս և պարտի լինել աղի և դառնահամ յոյժ : ՊՐ. Դ. (1) Անարարիսոց անուն՝ զոր ՚ի յունաց տեսել վարեն և այլ ազգք , նշանակէ զհրագոյն թխատեալ կարմրաներկն . զոր թուրքք թէ պէտէ հասարակ անուամբ Զինձէ Զր կո .

սակ, և Թխատեսիլ Տրագոյն . որ դռանի Տասարակորէն 'ի
 Տանքս սնդկի . իսկ արուճեստականն՝ է զանդուճաճ ինչ կամ
 քաղաղութի, որ կազմի 'ի կենդանի սնդկէ և 'ի ծծմբոյ (2) .
 սնդիկն յինչ չափ և իցէ՝ երրորդ մասն մի նորա պարտի լի
 նել չափ ծծմբոյն . իբր զի՝ եթէ սնդիկն իցէ վեց տրամ,
 ծծումբն պարտի լինել երկու տրամ . զորս խառնեալ 'ի մէջ
 քիմիական անօթոյ, պարտ է զանդեւ 'ի մի 'ի ձեռն զօրու-
 թէ չափաւոր Տրոյ . զորոյ զվաստակս բաղաղութեն Թո-
 ղեալ 'ի ճարտարութիւն արհեստաւորացն, յայտ առնեմք
 զընտրութի նորա : Այնիճ Տամարի և որոշի 'ի քարանաման
 Տատուճաճս իբր, եթէ իցեն ծանր, փայլուն, սրածայր,
 գունեղ, մաքուր և Թխատեսակ Տրագոյն : Աստ այսոցիկ
 յատկութեց կինարարին, եթէ լուսեցի բարւոք 'ի վերայ
 պորփիւր քարի (այն է սուճաղի), ելանէ փոշի մանրամազ
 գեղեցիկ կարմրագոյն, որ յիտալացոց կոչի ևս Աէսովիկ-
 լիս : Օ այս ներկ Թանճրանիւթ առ 'ի գործել յարմար 'ի
 պէտս մանրանկարութե, սոլորութի է զտեւ . զորոյ զեղա-
 նակն աւանդեցուք յառաջիկայդ :

Այլանալ պեւոյ զկենսաբանն :

Այս ներկ Տանքանիւթ կազմեալն 'ի սնդկէ և 'ի ծծմբոյ,
 ունի իբր դիրտս և զթանճրամաճ մասունս՝ որք 'ի մանրաւ
 նկարս կարեն այլայլել կի՛ մ'Թաղնել զպայծառութի գու-
 նոյն . նմին իբի պարտ է նախ զկինարարինն լուսել և լուծաւ
 նել Տասարակ ջրով 'ի վերայ պորփիւր վիմի . ապա դնելի է
 յանօթ ինչ ապակի կամ յապիկաճ պուտան մինչև ցամա-
 քեացի : Այնտ այնր լից 'ի վերայ նորա մէջ մանկան տղայոյ .
 և խառնեցիւր ծայրիճ դրգալի, զի Թրմեցի նովաւ . և յետ
 դնտեւոյ ներկին 'ի յատակ անօթոյն, պարտ է մեղմով Տե-
 դուլ արտաքս զմէզն, և ընուլ զայլ 'ի նորոյ, և Թողուլ այն
 պէս ժամս երկուտասան . և յետ այնր պարտ է միւսանդամ
 փոխել զմէզն ընդ չորս կամ ընդ հինգ աւուրս ՏետզՏեաէ,
 մինչև 'ի զտիլ և 'ի մաքրիլ կինարարիսին : Այս առեալ
 զապիտակն կամ զճերմկուց Տաւկթի փրփրեցն զայն Տարկաւ
 նելով 'ի մէջ ահանակիտ ջրոյ . և Տեղ զամենայն 'ի վերայ
 ներկին՝ խառնելով զայն ծայրիճ ընկուզի ցպոյ, և ապա
 Թողցէս զայն առ 'ի Տանդիլ : Օ նոյն մաքրութի Տաւկթաւ
 խառն ջրոյ արասցես միւսանդամ յերկուս և յերիս նուճաքս,
 ըստ որում կանխաւ աւանդեցաք առնել 'ի ձեռն միզի,
 որով

կոչեն . այլ զերանգ նորա մեկնաբա և յոյնք խառնողիս . ք ջրարծաթ
 նեն բառիւս՝ Ազլամ կիւնէշի : Խառ կոչեն : Էթու . Մեագոււնիս, և Առ-
 լացիք անուանեն՝ Ջինսպոս : Ձենթօ վեվօ :
 (2) Մնդիկ : քճի . Թիվա : պր . Սեյլ Տճուճր : քճի . Բիպրիթ : պր . Բիւ-
 մապ . որ է արծաթաջուր : Ըստ որոյ քիւրտ : Էթու . Սոլիֆօ , կամ ցոլիֆօ :

որով և զտի ներկին նամ էրօք : Այլ յայսմ նամի զգուշասցիս
խնուլ բարեօք և փակ պահէլ զբերան անօթոյն , զի մի իջցէ
փոշի ինչ 'ի վերայ ներկին , որ կարէ այլայլել զգոյն նորա :
Իսկ 'ի կամիլդ առնուլ 'ի կիր զանգեան զայն մաքուր խե-
ժաջրով . որով անկորուստ մնայ գոյնն :

Այլ եղանակ զտելոյ :

Օլոսեալ կինաբարինս եղեալ 'ի վերայ պորփիւր քարի
զանգեան միջիւ մանկան տղայոյ , կամ զքուլ , և զկիր 'ի հո
մանոց առ 'ի ցամաքիլ : Իսկ եթէ ինդրես բառնալ զմթադ-
նու թիւն նորա , և առնել պայծառատեսիլ կարմիր , արկ 'ի
ջրին կամ 'ի մէզն փոքր մի քոքում (յի զափրան) , և նովին
զանգեան զկինաբարինս . որով ելանէ գոյնն , զոր խնդրես :

Պ Ր Ա Կ Ե :

Նօթ (1)

Այս ներկ է փոշի հանքային կապարի (որ է գուրշուն .)
վասն որոյ յիտալացոց կոչի ևս կարմիր կապար , զի
նիւթ սորա է կապարն , զոր լեբրկար սյրելով 'ի հուր 'իո-
խարկեն 'ի զանդուած ինչ կրանման . և ապա լեբրիս կամ
չորս ժամս զնելով զայն 'ի փուռն քիմիական տան նմին
զկարմիրութի , որ լինի ծիրանեգոյն կիմ պայծառ հրազոյն :
Այնիւ համարի 'եթէ իցէ մաքուր և գունեղ . զորոյ զնի-
տիրն գործեն յանգղիա , ուր կազմեն նովին իսկ հանքատե-
սակ կապարաւ ըստ որում ելանէ 'ի հանքայ :

Պ Ր Ա Կ .

ՊՐ . Ե . (1) Նօթ գ. անուն է տեսակ
ինչ կարմրաներկի 'ի գոյն ծիրանոյ .
որ բերէ զմանուի պայծառ հրատե-
սիլ երանգից : Յիտալացոց կոչի Մի-
նիս , 'ի լատին բառէ անտի Մինի-
ուս : Չայդ երանգ 'ի լեզու սաճկաց
մեկնաբանեն Գրղը ընդուդ կիմ փոր-
թուգալի անուանելով . սակայն ներ-
կըն կոչի առ նս իտրենձ և սիրինձ կիմ
Սիւլեյէն և սիւլեյէն պոյսար . յորմէ
և 'ի մեզ ուրեք ուրեք 'ի բժշկարանս
անուանի Սիլիկոն կիմ սիրիկոն , ևս
և Արուսձ : Հայեցել 'ի տեսիլ այսր

ներկի հնար է համարիլ զայն գոյն ծի-
րանոյ , որ ստեալ յիշատակի 'ի գիրս .
թեպետե ծիրանիդ անուն երեւի լի-
նէլ հասարակ նամ կարմրաներկ աշ-
նիւ երանգաց , որք գործին յայլևայլ
նիւթոց . Է որս են և նախաւանդեալ
երանգք . զի է որդան կարմիր , լայք
և կինաբարիս . յորոց մի է և ծովու
ծիրանին . որ ելանէ 'ի խեցեմորթ ծո-
վային կենդանւոյ , զոր կունն յոյնք
Բուֆուսա . յորմէ Պորփիւր . ևս և
Գոնքիղի . յորմէ և 'ի մեզ Կոնքիղ :

Պ Ր Ա Կ . Զ .

Սուսր ⁽¹⁾

Սուսր՝ է արուճեատադործ հողանիւթ տեսակ ինչ ստուճե-
րաների կարմրոյ . զոր վարեն և հիւսուճք ՚ի լարաբա
ժինս տախտակաց :

Հանք սր է դեղնահողն , զոր իտալացիք յունական ձայնիւ՝
() գ. ա. ա. ստուճանեն . (զորմէ տես զինի պր . Է) : Իսկ զայս ներկի
որ կազմի ՚ի նոյն դեղնահողոյ , կոչեն՝ () գ. ա. ո. ս. ս. ս. կամ
Սոսո սոսո սոսո . կամ Սոսո սոսո . և է զանդուճած ինչ
կարմիր հողոյ , չոր , իւղային , և դիւրաբեկ . որ վարի ՚ի
նկարս :

Պատանի և այլ տեսակ ինչ այսր ներկի նոյին ստուճամբ իտա
լերէն () գ. ա. ա. ս. ս. ս. , զոր ածեն յանդիւրոյ . որոյ պէսպի
սութիւնն յառաջնոյ անտի է ՚ի գոյնն և էթ . զի առաւել
թխադոյն է քան զառաջինն . զոր ՚ի կիր առնուն ՚ի մաքրել
և ՚ի սրբել զհասկլիս :

Պ Ր Ա Կ . Է .

Պեղնաներկ հողային ⁽¹⁾

Հանքային զանդուճած ինչ հողանիւթ . որ լինի իւղայ-
ին , չոր , և դիւրաբեկ ՚ի լուծանիլ ՚ի փոշի . դեղնա-
տեսիլ է և իբր սիւնգոյն , զոր ժողովեն յայլևայլ խորա-
նիստ հանքատեղեաց պղնձոյ և կապարի . որպէս երբեմն և
արծաթոյ . այլ ունի իւր և առանձին երկաթախառն հանք .
լն որում է տեսանել ՚ի հոգս վտակացն , որք բղխին ՚ի հանքա-
տեղեաց երկաթոյ , զի անվրէպ գտանի ՚ի նոսա այս ներկի :
Լ. յս հող հանքային էթէ սաստիկ թրծեացի ՚ի հուր , մինչև
ստանալ նմ գգոյն կարմիր , լինի սուսր , կմթուխ կարմրա
ներկ , զոր իտալ . կոչեն () գ. ա. ո. ս. ս. ս. , (զորմէ տես պր . Դ) :
Պատանի և տեսակ ինչ դեղնաներկի , զոր իտալացիք ստուճա-
նեն Ղիւլլո տի նաբուլի . նր դեղին նէսպուրոյ . որ է աղ-
տեղութի կմ կղկղանք գոյացեալ և թանձրացեալ ՚ի հանքս
ծծմբոյ : Լ. յս ներկ թէպէտև վարի ՚ի հասարակ ջրազանդ
նկարս ,

Պր . Զ . (1) Սուսր : փճի . Սուրի .
կամ Ասու գալք . և աջ պոյս : Ի փռ
Թէ. ա. ա. ս. ս. ս. :

Պր . Է . (1) Պեղնաներկ գ. անուն
թէպէտև հասարակ է : այլ հայեցեալ
ի գործածութի յունական բառին՝
Օսոս . որով նշանակի գեղնուցա

գոյն ներկս , ելեալ յանուճանէ անտի ,
Օսոս . որ է դեղին . յորմէ և իտալա
ցիք զնրկս՝ Օ՛գ. ա. կոչեն , պատշաճ
վարկար դեղնաներկ կմ գեղնահողան
ուճանել զսա . զորոյ գգոյնն ՚ի լեզու
տանկաց մարթ է բացայայտել բա
սիւճ՝ ֆընսըրք :

նկարս , սակայն դոյն նորա , (որ է տարչնի ,) քանզի չէ՛ ՚ի կարի ազնուագունիցն , չէ՛ օրէն վարել զայն ՚ի մանրանկարս . այլ փոխան նորա լաւ ևս է դեղնահոյն խառնեալ ը սպիտակադեղնոյ :

Ընդ դեղնաներկս դասի և այրած սպիտակադեղն , որոյ գոյնն ը չափու առաւել կի՞նո՞ւնաղ սաստկութե հրոյ լինի այլևայլ . քի՛ պայծառատեսիլ և մի՞նադոյն , զոր խաւաքիք անուանեն Ս՝ասսիգօ , և Վիագգա փալ լիտա կի՞մ ճիւղա : Վանգի կապարանիւթ սպիտականերկն եթէ՛ այրեսցի ՚ի ձեռն զօրութե չափաւոր հրոյ , լինի մի՞նադոյն իբր դեղնատեսիլ . զորոյ զգոյնն տաճիկք Շէքէրի անուանեն : Ըսացի * չափաւոր հրով ॥ . զի եթէ՛ չափ առ չափ սաստկասցի զօրութի հրոյն ՚ի սպիտականերկն , ստանայ զայլևայլ գոյնս . մինչև փոքր փոքր լինել իսպառ դեղնադոյն , և ապա օսկեգոյն , հուսկ յետոյ անցել ը չափ՝ լինի հրադոյնս . զոր կոչեմք նօթ . զորմէ տես (պր . ե :)

Պ Ր Ա Կ . Ը :

Յորենադոյն ներկ (1)

Նոստայ ՚ի հաղել զայս ներկ :

Ըս երանգ հասարակօրէն լինի բաղադրուիլ այնր սպիտականերկի , զոր գործեն ՚ի Վիամութ անուանեալ հանքէ (2) , ը դեղին մանրահատ ինչ պտղոյ (3) : Ըսլ քանզի գոյն բաղադրութե սոցա չէ տեական , զի այլայլի և փոխեցգոյնն . վոյ լաւ ևս լինի կաղմել զայն սպիտակ ներկիչն , որ գործի յանագէ և կի՞մ ՚ի կապարէ . զոր պարտ է նախ լուսել բարւոք ՚ի մանրամաղ փոշի , և լուծանել մաքուր ջրով ՚ի

Պր . Ը . (1) Յորենադոյն անուանեալ ներկն , է կաւ ինչ բաղադրեալ ներկին օրդնփայտի , որով լինի իբր կարմրաշէկ դեղին . զոր խաւաքիք կոչեն՝ Ըսթիլ աի կոսնօ . կամ Իօսկեթ թա : Բրուս համեմատի և տաճկական ասուան բառիս՝ Էսմեր , կամ պուզասի :

(2) Պիամութ , որ և Մարգասիթ թա : քձ : Մարգասիս : է նիւթ ինչ հանքոյն կիսամետաղ բաղադրեալ յառջին նիւթոյ անախ անագի (քի կըլայեկի) : Վք և ստեպ գտանի ՚ի հանքս նորա . բայց երբեմն լինի և ՚ի հանքս արծաթոյ : է նիւթ կոչու , Ժանր , գիւրարեկ , սպիտակ և պսպղուն , զոր ՚ի ձեռն շնորարակի լուծա

նեն ՚ի փոշի , և աղի ջրով սպիտակացուցանեն զնոյն : Գտանի և խարեալ կանն նորա , զոր վարեն յայլ պէտս :

(3) Դեղին մանրահատ անուանեն զփրգ փշտ ինչ թփանման Ժառոյ , որ յաճարագոյնս գտաներ երբեմն ՚ի Լեկիս գաւառ յունաստանի , յորմէ առ նախնիս լատինացոց կոչեցաւ և Ժառ նորա Լեչուս , կի՞մ յունական անուանն՝ զոր ընծայեն այնմ Ժառոյ Բեքսարանթա , որ թարգմանի՝ Տոսափ Փշտ : Ըսլ քանզի այս տեսակ Ժառոյ յարժագոյնս դասնի արգ ՚ի մեր Ժակոյ վարս ավիկնոն քաղաքի , վոյ խաւաքիք կոչեն զփրգս նորա մանրահատ ավիկնոնի : Վարի ՚ի պէտս դեղին ներկի :

ի վերայ պորփիւր քարի . և ապա ամփոփեալ զայն դանա-
 հաձև փայտիւ յապակի ինչ անօթ , գիցես ՚ի հոխանոց առ
 ՚ի ցամաքիւ : Յետոյ առեալ զգեղին մանրահատոսն՝ գիր՝ Ե
 քար անկանի և փայտեղէն սանդխտոռամբ մանրեացես զն-
 սին ՚ի փոշի . զոր յետոյ արկեալ ՚ի ջուր՝ գիցես յեփ ՚ի մէջ
 հապարահող պուտան և այնչափ պարտ է եփել , մինչև սպա-
 ռեացի կիսով չափ և աւելի ևս , համ յերկց մասանց անտի
 մնացէ մի մասն , որով ներկանի ջուրն և լինի դեղնագոյն :
 Տետ այնորիկ անցուացես զայն ը կտաւ , և ՚ի ջուր նք արկ-
 ցես զպաղլեղ երկոչ համ երեք ընկուզաչափ՝ վս անփոփոխ
 պահելոյ զգոյնն , և ՚ի հալիլ պաղլեղին՝ նովին ջրով լուծել
 զանգեացես զպիտակ ներկն մինչև ՚ի խմորանման թանձ-
 րանալ այնմ , զոր կարացես առնուլ ՚ի ձեռս և ձմել կի
 արորել ուժգին , և ապա բաժանեացես զայն ՚ի հատուածս
 հատուածս . և գիցես ՚ի տեղեջ ուրեք՝ զի ցամաքեացին
 հողմով առանց արևու : Եւ յետ ցամաքելոյ նյ միւսանգամ
 պարտ է լուծանել և զանգել նովին ջրով . և ապա դնել
 առ ՚ի ցամաքիւ . զոր և կարես կրկնել ը երիս համ ը չորս
 նուագս ըստ հաճութեգ . որով երանգգ լինի պայծառատե-
 սիլ կի մթնագոյն ը սուաւել և նուազ կրկնութեգ ՚ի զան-
 ցել նովին ջրով : Սակայն յամ նուազս պարտ է նախ բար-
 ւոք չորացուցանել զզանգեալն , և ապա վերափն զանգել :
 Ինգ այստիկ գիտել արժան է , զի զջուրն՝ որով ունիս զան-
 ցել զպիտակն , պարտ է յամ նուագս զանգելոյ ջեռուցա-
 նել և այնպէս զանգել . և եթէ եփեալ ջուրդ ապականել
 իցէ համ հոտեալ և բորբոսեալ , չէ օրէն նովաւ զանգել ,
 այլ պիտի նորոգ եփել զի մի աւերեացի գոյնն : Սխանդա-
 մայն զգուշալի է յոյժ մերձեցուցանել ՚ի ջուրն կի ՚ի զանգ-
 ուածն յայն զերկամ կի զպողպատ գործի , այլ խառնել է
 փայտիւ :

Պ Ր Ա Կ . Թ .

Վեղին խիժաներկ (1)

Ես ներկանութ է տեսակ ինչ ուսանային խեժի , զոր
 ածեն ՚ի հնդկաց ՚ի մեծամեծ հատուածս . ունի ըզ-
 նամանութիւն կարծր վիմի . այլ զիւրաքել է և կարի դեղին :
 Վոյանայ ՚ի գամպոյիս նահանգ շխանայ՝ մօտ ՚ի չին , և է
 խեժ մասնաւոր փշոտ ինչ ծառոյ . զոր ՚ի ճեղքել հնդկաց

ԸՐԳ-

ՊՐ . Թ . (1) Վեղին խիժաներկ : նօթ զոչով մեզ ծառն , յորմ օրէն
 է և խիժոյ նորս անուանիլ , պատ-
 թա կամպա . կի ը սամկանն բար-
 բառոյ՝ կամպօնէ : Ըստ որոց և առձ-
 կերէն ստի կութթա կամպա : Անծա

Է

Է

բղխի արտաքս հիւժիւնս լոյժ և կահուղ . որ և պնդանայ 'ի ջերմութէ արևու : Ազնիւ համարի' եթէ իցէ չոր , կարծր , մաքուր և գունեղ դեղնագոյն տեսլեամբ , ճաշակ նորա յառնուլն 'ի բերան անհամ է , այլ ատիպ 'ի կոկորդի . է նիւթ վառելի , ինքնին լուծանի առ հրով . նոյնպէս եթէ դիցի յոգի գինույ : Արի և 'ի բժշկական դեղորայս , որ կարի մաքրողական է և փսխեցուցիչ : Սակայն 'ի ներկս մի 'ի գլխաւորաց համարի 'ի պէտս մանրանկարութե :

'Սոյն կարգ դասի և մաղձաքարն , ⁽²⁾ որ է քարանման հիւժիւ գոյացեալ 'ի մաղձապարկն կենդանեաց . և համարի լինել նոյն իսկ լեղին քարացեալ : Ազնիւ սր վարի 'ի բժշկական դեղորայս , այլ հասարակն գոյացեալ 'ի մաղձապարկն կո վուց' իբր դեղին խիժաներկ վարի 'ի մանրանկարս : Անի զձև և զմեծութի' ոնց և զգոյն դեղնուցի ձուռոյ , որ կարի խարշեալ և կարծրացեալ իցէ : Ինքն կահուղ է և իբր թաշ զանթապատ կամ բազմակեղև 'ի մաշկս մաշկս բաժանելի . որ և 'ի մնալն լեբերկար' ինքնին լինի որդնահար և լուծանի 'ի փոշի :

Պ Ր Ա Կ . Ժ :

Չ առ ի կ ⁽¹⁾

Լ տեսակ ինչ մկնդեղի , զոր վարեն 'ի նկարս' իբր դեղնադոյն ներկ : Գտանի հանքայինն և արուճեստականն հանքայինն որ է կիսամետաղ ինչ' ելանէ 'ի հանքատեղեաց կարմիր պղնձոյ' կարծր և խիտ հատորովք . որք խոշորութե' ձևով և գունով պէտպիսանան 'ի միմեանց : Ամանք են դեղին իբր ոսկեգոյն և փայլուն . իսկ այլք են կանաչահար դեղին , միանգամայն պսպղուն 'ի տեղիս տեղիս , և նուազ փայլուն քան զառաջինն :

Արուճեստական զառիկն է զանդուճած ինչ , որ լինի բաղադրութե' հասարակ դեղին ծծմբոյ լե սպիտակ մկնդեղի . որոց

(2) Մաղձաքար , զոր տաճկերեն թէպէտե հասարակ անուամբ բան զէհր կի' լը արարացուոց բառէհր , քի զեղծափ կոչեն 'ի զորութե' նորա գնեղով զանունն , սակայն այս նիւթ պնդացեալ 'ի մաղձն կենդանեաց' տիրապէս բար կոչի առ նն , յարազրութե' անուան իւրաքանչիւր կենդանեացն յորոց ելանէ . իբր այն' թէ հաճելի կեամբի , հաճելի մայմունի , ևն , քի քար կովու , քար կապկի : Եղնպէս և խալցեդոն ' Փիլեթոս տի ֆիէլէ անուանեն , քի քար լեղոյ , լը որոց և մեք յարմարեցաք զմաղձաքարդ

անուն : ՊՐ . Ժ . (1) Չ առ ի կ : Թ . Գառեկ : Գձ . Զընըդ , կամ Զերնիս . ևս և Ալլան օժու : Յայս անուն կոչի հանք ինչ եռատեսակ . որոյ առաջինն է դեղնադոյն , զոր խալցեդոն կոչեն : Օրփիմէնթօ , կամ Աէպիլառ Նիւլլօ : Երկրորդն' սպիտակ , զոր կոչեն' Ասկենիզօ . այն է սպիտակ մկնդեղ , իսկ երրորդն' կարմիր , զոր կոչեն' Սանտաւագոս մկնդեղ . և արարացիք Զընիսահար , որ 'ի բժշկարանս մեք անուանի' Չարակ , կի' ճարկն :

որոց շարք բաղադրուած են պարտի լինել մի արամ ծծումբ և
 ինն արամ մկնդեղ : Ըստ ՚ի մանրանկարս պարտ է վարել
 զհամբայինն . որ լաւ ևս է քան դարուէստականն : Ընտիր
 համարի՝ եթէ իցէ ոսկեգոյն դեղին , փայլուն , և իբր ոսկի
 արծնած . որ դիւրաւ հատուածի ՚ի թերթս թերթս , զոր
 պարտ է լոսել ՚ի մանրամաղ փոշի ՚ի վերայ պորփիւր վիմի ,
 և վարել ՚ի գործ :

Պ Ր Ա Կ . Ժ Ա :

Լ Ե Ղ Ա Կ ⁽¹⁾

Ըստ ներկէ թանձրանիւթ ինչ քամեղ ՚ի տերեւոց Ըգրիւ
 կի՞ լը սպանիացւոց՝ Ընիլ անուանեալ բուսոյ . որ լը
 ձեւոյ տերեւոցն բերէ զմանուածի Ըռուոյտ (իմ եօնձա) դա
 լարոյ , և լը կանաչուած գունոյն նմանի՝ Ըռզմարին (իմ
 պիպէռինն) անկոյ . բուսանի յարեւելեան և յարեւմտեան
 հնդկիս , ուր գործեն արհեստաորք և կազմեն չորագանգ
 ունածս պէսպէս ձեռով , և առաքեն յայլևայլ տեղիս : Ըա
 զու՞մ տեսակք են նի՞ . այլ ընտրելագոյնն ՚ի նս կոչի լեղակ
 Ըերդիլիսայ՝ յանուանէ անտի գեղջն , ուրանօր գործի այս
 ներկ :

Ըգնուածի նորա որոշի ՚ի հատուածս իւր՝ եթէ իցեն չա
 փաւոր թանձրուածք և կարծրուածք , միանգամայն թեթեւ .
 զի յընկենուլն ՚ի ջուր լողացէ ՚ի վերայ նորա , և մի սու
 ղեացի ՚ի յատակս : Ընգ սոսին պարտի լինել մարուր , դի
 րայառ ՚ի հուր , և գունեղ ՚ի թուխ կապոյտ կամ մանու
 շակագոյն . ունելով ՚ի միջի և զարծաթանման յարգատեսակ
 նիշա , որք ՚ի ձմիլին եղնգամբ երեկն իբր կարմրաներկ : Ընգ
 ընտիրս համարի և լեղակն շահպալուտաձև , զի գործեն
 զայն ՚ի ձև շահպալուտի . (իմ քեստանէի .) որ և կոչի լե
 ղակ Ըկրայի :

Ըստ ներկ վարի ՚ի նկարս խառնուածք լը սպիտակագեղոյ .
 որով ելանէ կապուտակագոյն . զի եթէ առանձինն ՚ի կիր
 արկցի , գոյն նորա լինի սևատեսակ : Ըսկ եթէ զանգեացի
 գեղնաներկիւ՛ ելանէ կանաչ :

Պ Ր Ա Կ .

ՊՐ. ԺԱ. (1) Լեղակ : - Կ. Լողակ : տի Անիլ բուսոյ : Իբու . Էնտեկո ,
 Գճ : Չիլիս , կի՞ լը յանուանէ ան . կի՞ ինտագո :

Սևաներկ

Պէտպէս են տեսակք սևաներկի լի այլևայլուն նիւթոցն՝ յորոց կազմի . զլիսաւորքն վարեալք 'ի նկարս են սուկրաներկ , մեղծաներկ , և սևադեղ սինէացւոց :

տ . Սկրաներկ անուանեալ սևադեղն . ըստ խտալ՝ **Վէկո** . տ' օստ . ոչ այլ ինչ է , բայց եթէ ոսկը այրեցեալ 'ի հօւր . զոր թէտիտև հնար է գործել յինչև իցէ ոսկերաց , այլ ընտիր և ազնուաներկ համարի կազմելն 'ի փղոսկրէ : **Օ** զիւտ այսր տեսակի պլինիոս ընծայէ ապեղէս սրտկերա հանին : **Օ** այս ներկ վարեն և ականագործք 'ի յատակս կի՛ 'ի ըսյնս անդամանդից :

Գտանի և տեսակ ինչ սորա բաղադրեալ , զոր գործեն 'ի գերմանիա և այլուր . զի լի այրեցեալ փղոսկրէից խառնեն և զայրեցեալ տորտ գինւոյ , ոնց և զայրեցեալ կեղևս կուտից դեղծի : **Վ** յս այս տեսակ սևաներկի առաւելապէս վարի 'ի մելանս տղագրութե պղնձի պատկերաց :

Է . Սեղծաներկ կամ լիսաներկ . լի խտալ . **Վէկո** . ֆու մօ . է ձանձարարիլծն , (զի ունձն կի՛ մուրն) , զոր առնուն յայրեցեալ մախրափայտից . զի հաւաքեալ զիւղային փայտս այրեն 'ի թոնրի կամ 'ի փոքրիկ փռան . յորոյ վերայ եզեալ դմբեթաձև անօթ՝ մաձանի մուրն 'ի նա , զոր յետոյ ժողովեն զգուշութեամբ և առնուն 'ի կիր : **Վ** արի 'ի զանազան պէտս , այլ առաւելապէս 'ի նիւթս մելանի տղագրութեան գրեանց , լի որում խառնեն զիւղ կտաւատի , և զիւղ բեւեկււոյ : **Օ** այս ներկ լի աւանդեալ օրինակիս գործեն յանգղիա և 'ի շվէտս . իսկ յայլ կողմանս եւրոպիոյ փոխան հանելոյ անընդմիջապէս 'ի մախրափայտից , կազմեն զայն 'ի նոյն իսկ 'ի ձիւթոյ անտի նոցա , եփելով զայն 'ի կաթապ երկաթի , և հաւաքելով զմուր ծխոյ նոցին 'ի ձեռն մորթոց կի՛ թանձր կտաւոց , զոր դնեն 'ի գլուխ ծխահանացն , ընդ որով եփեն զայն ձիւթ :

Ը . Սևադեղ կամ սևակ սինէացւոց , որ և մելան կի՛ թանաք չինու . ըստ խտալ . **Վ** նքիոսթաօ տելլա բինա . Վ տեսակ ինչ ազնիւ մեղծաներկի , որ գայ յձէ անտի սինէացւոց . որոյ բաղադրութիւն՝ անլրեղ նմին նմանութի տակաւին չերեւցաւ յեւրոպիա :

Վ յս նիւթ չորազանգուած՝ որ լինի 'ի բաղմատեսակ ձևս , և հասարակօրէն յերկայնաձև քառակուսի հատուածս , կազմի 'ի սինէացւոց այլասեռ ինչ ծխով . բայց ընտիրն 'ի նս՝ ոնց ասենն , յորինի ծխով ձարպոյ խոզիցն , զոր այրեն 'ի հօւր . լի որում խառնեն յետոյ և սակաւ մի ձէթ , ոնց և զայլ հոտաւ

տաւէտ իւզս, որովք բառնի գարշահոտութիւն այրեցեալ
ճարպոյն :

Օ այս ներկ իբր նոյնատեսակ շինեն նաև յեւրոպիա, մա-
նաւանդ ՚ի կողմանս հոլանտիոյ, ուստի տարածի ՚ի բազում
տեղիս . այլ ընտրելագոյն և ազնիւ համարի եկեալն ՚ի սի-
նէացւոց՝ պրոշմեալ գրովք և ազգի ազգի նշանօք նոցա :

Բնդ սեւաներկս դասի և մրաջուրն, որում խաւացիք՝
Պիսթոս անուն ընծայեն, որ է իբր աղտեղաջուր ինչ,
զոր ՚ի կիր առնուն նկարիչք ՚ի տալ զստուներ ծրագրութեց :

Օ այս մրաջուր հասարակօրէն շինեն եփելով զմեղծն ՚ի ջուր
խեթի, (չի՞ դամիս .) որով ջուրն զգե՛նու զմթազնութիւն
ինչ . սակայն հնար է գործել զայն և սեւահաւ սինէացւոց
կի՛մայլով իւրիք, ի՛նչ որում սովորութի է իւրաքանչիւր նկար-
չաց կազմել զայն ի՛նչ հաճոյս :

Յընթացս գործոյն ՚ի յիշատակել մեր զսեւաներկ, իմանամք
հասարակօրէն զհասուն ճանձախարիթն (չի՞ դմուր) ծխա-
հանաց հասարակ կրակարանի, զոր պարտ է նախ լուսել ՚ի
փոշի և անցուցանել ի՛նչ բարակաման մաղ . և ապա եթէ կա-
մեցիս գործել անախ զանդու՛ածս մանունս, թրմեցեն բզ-
փոշին մաքուր խի՛ժաջրով . և բաժանեալ ՚ի հատունածս հատ-
ունածս՝ չորացուցեն զնոսին, և ի՛նչ պէտս վարեցեն ՚ի գործ :

Պ Ր Ա Կ . ԺԳ :

Ստուերաներկ ⁽¹⁾

Լ հող ինչ քարածե կի՛միմստեսակ այլևայլ մեծուի՛ն . զոր
ածեն յեղիպտոսէ և յայլ արևելեան կողմանց : ՚Կար
համարի՛ եթէ իցէ դիւրաբեկ . և ՚ի բազում հատունածս իւր
կայցէ մթազնութի ինչ իբր կարմրատիպ գունոյ :

Օ այս հող հնար է գեղեցկատեսիլ և ս գործել, միանգա-
մայն և թխատեսակ՝ դնելով զայն յերկաթի տապակ, և այ-
րելով ՚ի հուր . որով ստանայ զգեղեցկութի գունոյ : Սա-
կայն ՚ի գործելն զայն՝ պարտ է զգուշանալ յոյժ ՚ի վնասա-
կար և ՚ի գարշահոտ ծխոյ նորա, զոր բուրէ յայրիւն :

Պ Ր Ա Կ

Պր. ԺԳ. (1) Ստուերաներկ կամ
ստուերահողգ անուն թէ կոչուե թարգ-
մանութի է խաւական բառի՛ն թէ՛ն
ուստ՝ օմպա, որով անուննն նորա
գներկից, այլ յարմարութիւն իրացն
տարպեաց զմեզ թարգմանաբար և ՚ի

մեր լեզու այնպէս կոչել զայն, զի է
զանդունձ ինչ ամենայնիւ նմանեալ
մթնագոյն հողոյ, զոր վարեն ՚ի պա-
շածեալ տեղիս նկարուց . որում հա-
մեմատի տաճկական առումն բառիս՝
Բիմիոնի :

Կանաչաներիք

Բազում տեսակք են կանաչաների երանգաց, որք սովոր են դործել յայլևայլ ծաղկանց, սպողոց, 'ի մետաղաց և 'ի հողոյ . զորս կարգեցուք յառաջիկայդ :

ա . Հիրիկաներէ (1)

Լ կանաչաների կնք քամեալ 'ի հիւթոյ կապուտագոյն ծաղկին՝ չուշան, և լը տաճկաց Սուսէն կի՛ սուսաման ուճանելոյ, զոր հնար է դործել այլևայլ օրինակաւ :

'Կախ՝ առ զգունեղ ծաղիկս կապոյտ չուշանի, մանաւանդ զմանուշակագոյնան, և ժողովեա՛ 'ի միջոյ անտինն զԹաւիշանման (2) մասունն, զորս և պահեցես զգունութի՛ն, քանզի մնացեալն անօգուտ է 'ի պէտս այբ ներկի . միանգամայն քաղեա՛ 'ի հաւաքելոցդ անտի և զգեղնագոյն ջիզն կամ զմանրածեղ, որք գտանին 'ի նմա : Ըստ զժողովեալսդ զնմ գիր յանկանի, և յետ բարոք ձմէլոյ զայն՝ արկ 'ի նա և սահաւ մի ջուր լը չափու առաւելութե և նոճագութեան նիւթոյդ ժողովելոյ . բայց պարտ է զի 'ի ջուրն արկեալ իցես նախ փոքր մի պաղէղ և խէժ արարիոյ՝ թէպէտև սահաւ յոյժ : Ըստ պարտ է զանգել զնմն 'ի միասին, և ձմէլով անցուցանել լը բարակաման և խիտ կտաւ, զորոյ դքամեալ կանաչագոյն հիւթն դիցես 'ի կեղև խեցեմորթից . և չոբացի հողմով առանց արևու : Առ ահա այն է՝ զոր կոչեմք հիրիկաների :

Երկրորդ՝ լը վերագոյնդ աւանդեալ կանոնի՝ յետ մաքրելոյ և ձմէլոյ սահաւ մի պաղէղախառն ջրով զմասուննս նախասացեալ չուշան ծաղիկին, ցանեցես 'ի վերայ նորա փոքր մի լուեալ կիր չոր կամ անմար . որով այլայլի գոյնն և մաքրի զանգունածն : Ըստ պարտ է ձմէլ և հանել զհիւթն և զնել 'ի խեցիս կի՛ 'ի գաւաթս՝ առ 'ի ցամաքիլ կնքնին :

Երրորդ՝ ձմէա՛ յանկանի զծաղիկս կապոյտ չուշանի, և քամեա՛ զհիւթն 'ի քանի մի կթղայտ . ապա ցանեցես 'ի վերայ նոցա պաղէղ լուեալ 'ի փոշի, յոմանս առաւել և յոմանս

ՊՐ. ԺԴ. ա. (1) Հիրիկդ անունն օնց թոճի առեալ 'ի յունական բառէն Խախ . յորմէ և խաւացիք՝ Խախտէ չուշան ծաղիկն, որ առ թուրքս անուննի՝ Սուսէն կամ սուսամ, և զի բազմատեսակ է լը երանգոյն . որով լինի սպիտակ, կապոյտ, մանուշակագոյն, և գեղին . նմն իրի յարմարութի իմն վարի բառս և փոխան ծիւծանի :

(2) Թաւիշանման կոչեմք, որք երբ զԹաւ կերպասու (ի՛ գաթիֆէյի) բերեն նմանութի :

մանս սակաւ՝ առ 'ի պէսպիսացուցանել զգոյնս նոցա 'ի մի-
մեանց , որով ելանէ կանաչ այլևայլ գունով :

Պորորոգ՝ լուսեցեն գաղաղէզ և մանրեցեն զդեղին մանրա-
հատս . ապա զանգեան ջրով զերկուսին 'ի մի , և դիւր յեփ
առ հրով կի՞ 'ի վերայ ջերմ մոխրոյ , մինչև ջրոյն փոխել ըզ-
գոյն իւր 'ի դեղին : Ապա ձմէկացեն յանկանի զծաղիկս չու-
շանի . և հեղցեն 'ի վերայ նորա 'ի դեղնագոյն ջրոյ անտի
չատ կի՞ սակաւ չորում արորժեոգ մթնագոյն կի՞ պայծա
ռատեսիլ գործել զկանաչն : Այտոյ քամեցեն զհիւթ ծաղ-
կին չե ասրագործ կտաւ , որ իցէ գործեալ 'ի դեղմանց այ-
ծէից . զի կտաւն 'ի վշոյ կամ 'ի բամպակէ յինքն ձգէ : զգոյն
ներկին և անպիտանացուցանէ : Ապա զքամեալ հիւթն ա-
ռեալ 'ի կթզայ դիցեն 'ի ջերմութի սաստիկ արևու առ 'ի
ցամաքիլ փութով . ապա թէ ոչ՝ 'ի դնելն անգ 'ի հովի
բորբոսի և սոնձանայ :

Նինգերորգ՝ առցեն զծաղկատերևս կապոյտ չուշանին և
ջարդեալ 'ի մանր մասունս՝ զիցեն յանօթ ապակի . կամ որ
լաւ և ս է՝ 'ի տուփ ինչ կարմիր պղնձոյ . ցանելով 'ի վերայ և
սակաւ մի պաղլէզ լուեալ և անշէջ կիր , զոր և պարտ է
թողուլ զաւուրս իբր տասն և աւելն ևս՝ մինչև 'ի նեխիլ .
քանզի նեխութիւն և եթ հնար է կապուտակութեն փոխիլ 'ի
կանաչ : Այտ այնք քամեցեն զհիւթն 'ի նմանէ և դի-
ցեն 'ի կեղևս խեցեմորթից կի՞ յայլ անօթ ապիկած : (Ի)սաւ
գոյն և զեղեցկատեսիլ ևս լինի կանաչն՝ եթէ սոսկ ձմէկացեն
զծաղկատերևսն . և արկէ շ պաղլէզ 'ի վերայ՝ քամեցեն փու-
թով առանց նեխեցուցանելոյ :

Վեցերորգ՝ հնար է նովին օրինակաւ գործել և 'ի տերևոց
մանուշակի ծաղիկելոյ յամանանս մարտի . որոյ կանաչն լինի
մթնագոյն ևս քան զչուշան ծաղկին : Սխանգամայն հնար է
և փոխան կրոյ դնել զգեղին մանրահատս , փշրելով և լուե-
լով զայն ընդ պաղլէղի . որ քան զկիրն լաւ ևս փոխարկէ
զկապոյտն 'ի կանաչ :

Վիտելի է զի յայտոսիկ բաղադրութիս անպատճառ կարևոր
է միշտ գործածու թի պաղլէղի առ պահպանութիւն երան-
գացն , ապա թէ ոչ՝ այլայլի դոյնն . սակայն և այնմ պարտ
է լինել չափաւոր և քաջ լուեալ և հալեալ 'ի ջուր , զի մի
առաւելու թիւն այրեցէ զնիւթն և սևացուցէ զգոյնն :

Թ . Փամփոտաների (1)

Այս ներկ կազմի 'ի պտղոյ դժնկի (2) . և լինի իբր զանգ-
ուճած

Թ . (1) Փամփոտաների գ անունն ա-
ռեալ լինի յանօթոյ , ուր 'ի կարմըն
զկանաչաներկս՝ սովոր ևն հաւարել
զհիւթն և ցամաքեցուցանել . զի գնի

'ի փամփոտա խոզից կի՞ կովու . ուր
յայտ է 'ի զարդապետութեան նուս-
խային :

(2) Գժնիկ : Էթաւ : Ռաննո գաթ-
թար

ոճած ինչ կարծր և սևատեսիլ . զոր 'ի բաղադրել պարտ է նախ հաւաքել զհասուն և զսեպցեալ պտուղս դժնկին . և ճմլեալ բարւոք՝ դնել 'ի մամուլս կի՛ք ընդ ծանրութե՛ք ի՛նչիք . և քամել զհիւթ նորա , որ է թանձրամած ինչ սեպոյն :
 Գետոյ պարտ է փութով դնել զայն առ մեղմ՝ հրով , մինչև իցի գտեալ կամ զնստեալ թանձրութեն . միանգամայն օրէն է արկանել 'ի նա և սակաւ մի պողէղ սառնատեսակ՝ լուծեալ նախ 'ի ջուր , առ 'ի գնիւթն զայն գործել գունեղ և գեղեցիկ :
 Գետ որոյ նովին մեղմ հրով եփեսցեն զայն , մինչև ստանալ նմա զթանձրութիւն ինչ իբր մեղու . ապա լից զայն 'ի փամփուշա խողի կի՛կոյլու , և կախեսցեն լեօդս 'ի կրակարանի կամ 'ի ջերմ տեղւոյ ուրեք մինչև 'ի ցամաքիլ և 'ի կարծրանալ :

Ընդհն Համարի փամփուշտաներին՝ եթէ լինիցի կարծր , խիտ , ծանր , թխագոյն կի՛ սեպոյն կանաչ , և արտաքուստ փայլուն . զոր թէ լուեսցեն 'ի փոշի՝ երևի գլխովին կանաչ : Իսկ ճաշակ նորա է անհամ :

Ընդ նուստայ առ նոյն ներք :

Ընդհն պտուղս դժնկի , և ճմլեալ յանկանի՝ ցանեսցես 'ի վերայ և փոքր մի պողէղ լուեալ 'ի փոշի . ապա քամեսցեն զհիւթն և դիցես 'ի փամփուշա , զոր և կախեսցեն ուրեք ընդ օդս մինչև 'ի ցամաքիլ և 'ի կարծրանալ բարւոք :

Կանաչաների լեռնային (1)

Կփոշի ինչ կանաչագոյն աւաղանման , զոր ոմանք կարծեն լինել արոճեւտագործ . իսկ այլք համարին հող ինչ բնական հաւաքեալ 'ի բերլանսէն լեռանց ունկարիոյ , ևս և 'ի լեռանց մօտավիոյ և մօլտավիոյ :

Որք կարծենն՝ թէ իցի ներկ արոճեւտակերտ՝ աւանդեն լինել զծաղիկն կարմիր պղնձոյ . որ է ազնուագոյն մասն նորա . զոր ժողովն սրսկելով ջուր կամ զպինի 'ի վերայ հրացեղ պղնձոյն . յորմէ ելանեն գօլորչիք և մածանին 'ի պղնձի տախտակս եզեալս 'ի վերայ գօլորչեաց , յորս և դոյանան ժանգք . զոր յետոյ ժողովեալ վարեն 'ի ներկս իբր կանաչ :
 Կամ համարին կազմեալ 'ի թիթղանէ կարմիր պղնձոյ՝ լուծեալ մաշելոյ 'ի գինի . իս որում լինի և կանաչն՝ որ 'ի պղնձոյ , զոր կոչեմք ժանգառ (2) : Ոնչ և իցի՝ այն և եթ համա

Թարթիղօ : Է թփանման ծառ ինչ որ բերէ զպտուղ սևատեսակ :
 Գ . (1) Լեռնային կանաչ : Իբր . Վեռաե տի մօնթե . կի՛ վեռաե տ'ուն կեռիս :
 (2) Ժանգառ : փճի . յենկէս կի՛ Ե

Ժենկէար և Չենձար : Իբր . Վեռաե ումէ : Չայս ներկ կազմն կարմիր պղնձով՝ զոր բոյբայեալ լուծանեն 'ի ժանգ և 'ի փոշի 'ի ձեռն գինւոյ : Քանզի զթիթղուն կարմիր պղնձոյ եզեալ 'ի վերայ միմեանց 'ի հողաչէն պոյան

քի աղնի՛ն և բնտիր կանաչաներկ լեռնայինս . որ իցէ չոր , գեղեցկագոյն և միակերպ աւազանման՝ հատուածեալ՝ ՚ի մասունս մանունս : Վատնի և խարդախեալն , որ կազմի ՚ի ժանդառէ խառնելոյ լէ սպիտակադէղոյ :

Վատնի և այլ կանաչաներկ , որ կոչի ծովատեսակ . կամ լւ խալ . Սէւտէ մառէ . որոյ գոյնն բերէ զնմանութիւն այնր երանգոյ , որ ՚ի հեռաստանէ հայեցեալ լէ ծով՝ երեւի իբր կապուտագոյն կանաչացեալ : Սէ կէ նիւթ բնական կամ ՚ի բաղադրութէ կազմեալ . այլ լինի յայլայլութէ կանաչագոյն ներկի բոտ առաւել կամ ըստ նուազ միժառնուութեան նորա : Սոյ հնար է ամենեցուն ըստ հաճոյն զորձել զնմանեսակ կանաչ գունոյ խառնելով զկապոյտն զոք զէղնաներկի . և ըստ չափու առաւելութեան և նուազութե իւրաքանչիւր ներկիցն՝ ելանեն բաղմապիտի տեսակք կանաչագոյն երանգաց : Երբք մարթ է գործել զգեղնատեսիլ կանաչ , զտիպնորաբոյս դալարոյ , զմխիտագոյն , զաքնէգոյն , ծովագոյն , և այլն . ո՞նչ զիարդ կամեացի որ :

Օ կանաչագոյն ներկն հնար է կազմել ոչ միայն ՚ի գեղին : և ՚ի կապոյտ երանգաց , այլև ՚ի սեւա և ՚ի գեղին գունոց , պա հելով զչափ բաղադրութե նոյ . զոր և գիւրին է փորձել նախ ՚ի սակաւ զանգուճս , և ապա բաղադրել՝ ո՞նչ և կամք իցենումք :

Այլ և տեսակ ինչ երկնագոյն կանաչաներկի . զոր կոչեն կանաչ մոխիր . կամ լւ խալ . Սէնէսի վէճառի . որոյ գոյնն և պիտանուել նոյն է լէ հողանիւթ կանաչաներկի . զոր կազմեն ՚ի քարանց անտի՝ հայոց ⁽¹⁾ անուճանել : Այլ քզի հաւաքեն զքարինսն զայնոսիկ ՚ի լեւանոյ՝ որ գտանին արծաթա հանք , վ՛ս այն մոխիր նոյ կամ փոշի՝ անուճանեցաւ կանաչ հողաներկ :

Առ ՚ի կազմել զայս ներկ կմ զկանաչ մոխիրն , պարտ է նախ զքարն զայն լոսել ՚ի փոշի մանրամազ յոյժ . և ապա լուճա նալ և ձմիլել զնոյն լւ օրինակին՝ որ աւանդեցաւ (պր . ք .) յաշագս շափելուպ կմ կապուտակ քարին . յորմէ կազմի աղնի՛ն կապուտակ ներկն : ՚ի գործելն զայն և ՚ի ձմիլել թորուել

պոյտն . նուն ՚ի վերայ զթթուալ գիւնի . և թորուն այնպէս առ ՚ի լինել ժանդահար . ապա զգծանդն զոյացեալ ՚ի նոյն պղնձի թիթղունս՝ ժողովն հետգհետե , և շորաուցեալ վարեն ՚ի ներկս իբր կանաչ :

(3) Բար հայոց : աբէ՞ . Հաճարի երմէնի : Իբր . փիլեթոս առմէնա , կամ Վափնս առմէնո : Է տեսակ ինչ աղնի՛ն վիտի՝ որ դասնի ՚ի հանքս ոսկւոյ և արծաթոյ այլևայլ ձևով և մեծութի : սակայն իբր ՚ի բազումս է բոլորակ ընկուզափ խոշորութի .

զանգեալ է խառնութի այլևայլ փայլուն երանգաց՝ յորում երեւին կապոյտ , կանաչ և սպիտակ : Չոր քաղնին երբեմն ՚ի հայաստան Յէ , և ածէին յեւրոպիս , յորմէ և ընկալաւ զիւր անուն . այլ այժմ գառնի ևս ՚ի գերմանիս ՚ի կողմանս թիւրոջի , ուստի առնուն ՚ի կիր : Աղնի՛ն համարի է թէ իցէ զուարթագոյն :

Այս տեսակ քարի՝ այլ է ՚ի Հայկաւակէ անտի , զոր թուրքք կոչեն Բիլէրմէնի . և խաւացիք , Պոլս առմէնո :

'ի բայց զիւր սղտեղութիւն, և ելանեն 'ի նամանէ առաջանման մասունք ինչ պսպղունք իբր սսկուոյ: Արդ՝ զհիւթն քամեալ 'ի նամանէ՝ պարտ է չորացուցանել, որով լինի կանաչ հողն կի՛ կանաչաների մոխիր անուանեալն: Վտանի և խարդախեալն այսր ներկի դիւրագին վաճառեալ 'ի կրպոկս զոր դժուարին է որոշել ումեք, եթէ չիցէ վարժ յայսպիսիս:

Պ Բ Ա Կ . Ժ Ե :

Խաժ ⁽¹⁾

Լյս ներկ կապուտագոյն՝ զոր սովոր են ոմանք մոխիր անգղիական անուանել, չէ՛ հնար ումեք գիտել կի՛ գուշակել, եթէ զի՛նչ և կի՛ յորո՞ց իրաց բաղադրե՛լ իցէ: Այլա նէ՛ 'ի տանձիգայէ. ուստի անգղիացիք և հոլանտացիք դնան առնուլ և տարածել յայլ և այլ երկիր: Ա՛նչի՛ն համարի՛ եթէ իցէ մանրամաղ և դեղեցիկ կապուտագոյն, միանգա մայն և կարի չոր. որոյ գոյնն բերէ զնմանութի՛ իբր դեղնա հար ազնի՛ն կապուտակի: Ոմանք կարծեն լինել բաղադրութիւն ինչ. իսկ այլք համարին տեսակ ինչ քարի լոսելոյ 'ի մանրամաղ փոշի՛ իբր գկանաչ մոխիրն, որով և կարծի լինել նոյն լէ նի՛. զի չունի ինչ երևելի պէսպիսութիւն 'ի նամանէ: Վանդի և կանաչ անուանեալ մոխիրն՝ ո՛չ է տիրապէս կանաչագոյն. այլ յաւէտ հպաւոր գտանի կապոյտ դունոյ. և կօչեցաւ կանաչ, զի դիւրաւ կանաչանայ. յոր սակս և նկարիչք յօժարամիտ բերին 'ի գործածութի՛ այնր 'ի նկարս հեռաւոր դաշտարտորէից, զոր հնար է լէ կամի փութով փոխել յայլ գոյն:

Պ Բ Ա Կ . Ժ Զ :

Սպիտականերկ ⁽¹⁾

Լյս ներկ է քայքայեալ կապար. զոր գործեն գոլորչեօջ քացախի. որով և կապարն փոխարկի 'ի նիւթ ինչ սպիտակ, ծանր և դիւրափշրելի. զոր զանգեն ջրով 'ի վերայ կարծր վիսի. և ապա ձուլեալ 'ի բոլորակ բրդածև հատ ունածս, չորացուցանեն և փաթութեն 'ի կապոյտ թուղթ՝ սուբարւոք երևելոյ սպիտակութե՛ նորա:

Օ այս ներկ շինեն 'ի բազում տեղիս. այլ ընախր, մաքուր և կա

ՊԲ. Ժ. Ե. (1) Խաժ գ անուն նանա կէ զերկնագոյնն փոքու ինչք հպաւոր կանաչի, զոր հնար է պատաճել յա նուն ներկին, որ յիտալացւոց կոչի՛ Ջէնէի ի Կոստանտնուպոլիս: Ի՛ կապոյտ մոխիր:

ՊԲ. Ժ. Զ. (1) Սպիտականերկն ծա նութ է ամենեցուն: Եւ Ջէրմակ գեղ: Գձի. Ուստուպաճ, կի՛ իւստիւպէճ: Ի՛ Կոստ. Պիտագա կամ Ջեռուսաս:

կարի սպիտակ համարի կազմեալն 'ի վէնէտիկ . յորմէ արժան է 'ի կիր առնուլ յազնիւ մանրանկարս . քանզի սպիտակա ներկէք այլոց տեղեաց 'ի զանգիւն խիժաջրով , զգեանուն ըզ մ'ԹագնուԹի ինչ :

Ս'իանգամայն պարտ է գիտել , զի բազում տեսակք են սպի տականերկից , որք վարին յայլևայլ նկարս . են' որք 'ի գործ ածին միայն առ 'ի պէտս իւղազանգ նկարուց . զորս չէ' հնար վարել 'ի խոնաւ անուանել նկարս : Այլ են' որք վարին 'ի ջրա զանգ նկարս . զորս չէ' մարթիւղով 'ի գործ ածել : Այսպիսի է գաճ'ն . այն է աճի' Այլի . և ի՞նչ խտալ . Ոչ'սոս գունսո . որ է տեսակ ինչ Թոյլ' սպնդանման սպիտակ քարի , որ գտաւ նի գրեթէ յամ' քարահանքս . զոր այրելով գործեն իբր կրա նման ինչ և վարեն ծեփիւք որմոց : Այս տեսակ գտանին ըն տիրք և ազնուստեք , որք վարին 'ի պէտս ջրազանգ նկարուց : Այս և այլ տեսակ սպիտականերկի , զոր գործեն շիջեալ կրովք . ընդ որում խառնեն և սակաւ ինչ սպիտակ փոշի մարմարինն քարի . զոր և հնար է վարել 'ի նոյն պէտս ջրա զանգ նկարուց և եթ :

'Ի սոցին կարգս դասի և կաւիճ'ն' այն է 'Վէսիշիր . և ըստ խտալ . 'Վրե'Թա . որ է հող ինչ սպիտակ և Թե'Թե . որով 'ի ջրազանգ նկարս հնար է գործել զառաջին ծեփն և եթ նկա րելի իրաց : 'Ի նոյն պէտս կարգի և կիրն , զոր շինեն 'ի Հայ րէլաքարէ . ըստ խտալ . Վիե'Թուս սիւգուլորէ . որ է տե տակ ինչ կակուղ և սպիտակ ապակիանման քարի , որ փայլէ բիւրեղատիպ' այլ զիւրաքեկ է և բաժանի 'ի Թերթս Թերթս զոր այրեն 'ի հուր և գործեն իբր գաճ' . որով լինի յարմար 'ի զանազան պէտս :

Այլ յայսմ'ամի գլխովին ազնիւ և ընտրելագոյն համարի միայն սպիտականերկն' որ գործի 'ի կապարէ . զի կիրառուի նորս յամ' տեսակս նկարուց' եթէ իւղազանգ իցէ և եթէ ջրախառն' անվրէպ յաջողի , և դեղեցկատեսիլ ընծայի . շատ է Թէ իցէ ըստ սլառաճի զտեալ 'ի ԹանճրանիւԹ մասանց անտի իւրոց . զորոյ զեղանակն աւանդեսցուք յառաջիկայ պրակգ :

Պ Ր Ա Կ Ժ Ե :

() րե՛նա՛ն զո՛ւելոյ զի՛նանճրանեալն ներքս :

Որովհետև ամ' հողային և Թանճրազանգուճ ներկէք որ չափ և մանրամաղ լոսեցին , տակաւին մնան 'ի նն աւա զանման նիւԹք , որք սոյթր են եղճանել զհնորհս ընտիր և փափուկ մանրանկարուց' եթէ առանց գտելոյ 'ի կիր արկցին . նմին իրի օրէն է յեւ բարեք լոսելոյ զներկան' դնել 'ի մա քուր գաւաթ . և լցեալ ջուր յստակ 'ի վերայ նոցա , պարտ է

է ճմլէլ մատամբ՝ մինչև թրմեացին ներկէն և լուծցին ՚ի ջուր : Եւ տայնորիկ թողուլ պիտի փոքր մի , զի թանձրաւ մած հիւ թք նոցա իջցեն ՚ի խանարհ և դնասցին ՚ի յատակս ջրոյն . և ապա զպղտորեալն զայն ջուր պարտ է հեղուլ յայլ գաւաթ մաքուր , և թողուլ այնպէս ժամս քանի մի , մինչև մաքրիլ և պարզիլ ջրոյն ՚ի պղտորուէն . յետ որոյ որինչ նիւթ մնայ ՚ի ներքոյ ջրոյն , այն է ազնիւ ներկն՝ որ վարի ՚ի պէտս մանրանկարուց . զոր պարտ է քամել մեղմով և զատանել ՚ի ջրոյն . և ապա առնուլ ՚ի կիր խիժախառն ջրով . Ը որում ունիմք աւանդել ՚ի յաջորդ գլուխդ :

Ը յս եղանակ զտելոյ առաւելապէս նպաստէ սպիտականերկի . յորում ստէպ խառնեալ գտանին մասունք կաւեղէնք . որպէս և յայլ հանքային ներկս , որոց թանձրամած մասունք իջեալ ՚ի յատակ ջրոյն՝ ազնիւք և նուրբքն առ ժամս ինչ մնան զանգեալ ՚ի ջուրն . որով դիւրին լինի զատանել զլաւ մաւ սուսն նորա :

Բայց պարտ է գիտել նախ՝ զի ՚ի նախակարգել ներկս գտանին ոմանք , որք հրով մաքրին և զաին . որպիտի են դեղնաւ ներկն , սուսըն , կապուտակն և հողագոյն ստուերաներկն :

Իսկ այլ ամ ներկք բաց ՚ի սոցանէ թէ մերձեացին ՚ի հուր՝ ստանան զմթագնու թի ինչ : Որպէս և նոքին իսկ նախայիշատակեալք թէ այրեսցին սաստիկ հրով , այլայլէն զգոյնս իւրեանց . զի սուսըն փոխի ՚ի դեղին . իսկ դեղնաներկն ոմկ և հողագոյն ստուերաներկն փոխին ՚ի կարմիր . ըստ որում աւանդեցաք վերագոյնդ (պր . է) : Այնպէս և սպիտակն լինի դեղնահար իբր լեմոնագոյն . որով և ընդունի զանուն բաղադրեալ ներկի , զոր կոչեմք՝ այրած սպիտակ :

Երկրորդ՝ գիտել արժան է , զի դեղնաներկն յայրելն անդ ստանայ զկակղու թի , միանգամայն և զախորժելի դեղեցկուի ինչ քան զլոկ սուսըն . նոյնպէս և սուսըն յայրելն անդ լինի ախորժատես քան զլոկ դեղնաներկն . վայ և երկաքանչիւրքն ՚ի նոցանէ համարին ազնիւ ներկք , եթէ ըն կարգի որպէս պարան է՝ զտեսցին : Իսկ կապուտակն առաւել չքնաղ և ազնիւ լինի , եթէ եփեսցի ՚ի վերայ հրացեալ տաւ պակի . զի նույն ստանայ զպայծառութի ինչ և զփայլումն . այլ պակասի յոյժ , և միանգամայն թանձրացեալ խտանան մասունք նորա . որով և դժուարին լինի առնուլ ՚ի կիր ՚ի մանրանկարս :

Բնդ այստիկ արժան համարիմ յուշ առնել և զայն . զի եթէ ընդ դտեալ փոշիս խառնեսցի և դոյլն ինչ լեղի օձաձկան , ներկէն ստանան նովաւ զփայլումն ինչ պայծառութե , որոց չիք ՚ի բնէ : Սակայն զայդ խառնութի լեղոյ չէ՛ օրէն վարել անխտիր յս և իցէ ներկս . այլ առաւելապէս դնելի է ՚ի հողային կանաչաներկս , ՚ի սևաներկս , և ՚ի դեղնաներկս :

Օ լեղի օձաձկան պարտ է հանել զգուշութե , զի մի պատաս
ռես

ռեսցի պարկ'նորա, և կախել ընդ օդս առ 'ի ցամաքիլ: Իսկ 'ի կամօրն վարել զայն, պարտ է ը չափու պիտելոյն ճիշէլ զայն ցբւով և խառնել 'ի ներկն՝ զոր ունիցի ոք առնուլ 'ի կիր: Խառնութիւն լեղւոյս՝ բաց 'ի պայծառութն՝ զոր տայ երանգացն, նպաստէ և միայարութեան ներկին ը թուղթ կի՞ ը մագաղաթն, յորոյ վերայ նկարի:

Օ որ ինչ միանգամ ցոյսվայր աւանդեցաք յաղագս բազմ երանգ ներկից՝ բաւական համարիմք 'ի պէտս մանրանկարութե. և թէնդ գտանին և այլ հողահանք՝ որպէս և արուեստագործ բաղադրութիւնք ինչ, որք կարեն վարիլ 'ի նկարս, այլ քսնդի կամ գլխովին նմաներանգք են՝ և կի՞ փոքու ի՞նչք զանազանեալք 'ի նախայիշատակելոց անտի, վասն որոյ կա մովին զանց առնելք գնել 'ի տեղւոջս. հերիք համարեալ զաւանդեալսն՝ որոց միանգամ փափաքին պարապիլ 'ի զբօսանս նկարութեան:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ը Ի :

Յաղագս գործածուել նախադրութեալ ներկից:

Յայս դուրս՝ սոց և 'ի հետեւեալսն բովանդակեմք փոքր 'ի շատէ զոր ինչ միանգամ կարեւոր խրատք և հանրական կանոնք իցեն առ գործածութի ներկից 'ի պէտս նկարելոյ:

Ա

Առնայն նախակարգեալ ներկք զանգելի են ջրով 'ի մաքուր կեղևս խեցեմորթից՝ կամ 'ի փոքր կի՞ղայս. և կամ 'ի պնակս փղոսկրեայս, զոր սովոր են բազումք գործել 'ի նոյն պէտս: Այլ ջուրն պարտի լինել բաղադրեալ 'ի մաքուր խեժէ, և 'ի գտեալ կամ 'ի պաղ շաքարէ՝ ը այսմ կա նոնի: Ի մի գաւաթ ջուր՝ որ իցէ չափաւոր մեծութի, գիր ոսպնաչափ խեժ արաբիոյ. և ըստ չափու կիտոյ մասին նորա արկ 'ի ջուրն և զպաղ շաքարն (յի՛ նօպատ շէքերի.) որ պնդէ գներկն յենթակայն, և ոչ թողու գատանիլ 'ի նմանէ՝ ըստ որում սովոր է յոլովակի դիպիլ առ պակասութե նորա, և կի՞ 'ի պատճառս իւղային պարարտութե թղթոյ մագաղաթին: Օ այն խիժաջուր պարտ է պահել յապակի անօթ ծածկելով զբերանն, և զգուշանալով զի մի աղտեղանցի վայ չէ օրէն մխել 'ի նա զներկախառն վրձին, կամ զգրին նկարելոյ. այլ թէ հարկ լինիցի առնուլ անտի սակաւ ինչ՝

հնար է վարել 'ի նոյն պէտս զփոքրիկ ցուպ փայտաշէն:

Ի ջրոյ աստի պարտ է ընուլ 'ի վերայ ներկին, զոր կամիցի ոք բաղադրել 'ի խեցիս կամ յայլ անօթս. և տպա ճիւղթ մատարն զանգել և ճիշէլ զայն, մինչև յարեսցի բարեք ջուրն

ջուրն չ' ներկին : Իսկ եթէ ներկն կարծր իցէ , պարտ է թոզուլ զայն 'ի ջուրն . զի ինքնին թրմեսցի նախ . և ապա զանգեւ մատամբ : Եւ ապա զանգեւ զներկն՝ պիտի թողուլ այնպէս՝ զի ցամաքեացի : Իսկ ապա գործելի են նախ ներկք , բայց 'ի հիւրիկաներկ և 'ի փամփշտաներկ կանաչէ և 'ի խիժա ներկ դեղնոյ . որք զանգին և լուծանին լոկ մաքուր ջրով : Իսկ կապուտակն , լաքն և մեղծաներկն կարօտին առաւելադոյն խեժի՝ քան զայլ ամենայն ներկս :

Պիտել արժան է՝ զի յաւնուլ քո 'ի կիր զկեղևս խեցեմոր թից ծովու , պարտ է նախ դնել զայն թրմոց 'ի ջերմ ջուր զաւուրս քանի մի , որով մաքրեսցի աղն տողորեալ 'ի նոսա . ապա թէ ոչ՝ կարէ եղծանել կամ այլայլել զերանգս ներկից եղելոց 'ի նոսա :

Բ

Լուծանալ եթէ ներկք չ' պատշաճի իցեն խիժաորեալք՝ թէ ոչ , յետ զանգեւ զնոսին՝ առցես անտի սակաւիկ մի փոքր վրձնօք . և ներկեսցես ուրեք 'ի վերայ ձեռացդ . զի թէ 'ի ցամաքիլ անդ ձեղքեսցի և կի՛ կեղևեալ զատցի 'ի տեղւոջէն , նշան է՝ թէ խեժն առատ է 'ի նմա : Իսկ ընդ հաւառակն եթէ 'ի շփել զմատն 'ի վերայ ներկեալ տեղւոյն , անհետացի ներկն կամ 'ի փոշի լուծցի , նշան է՝ թէ քան զբուռականն սակաւ է խեժ 'ի նմա :

Նսար է ևս իմանալ ներկելով ուրեք 'ի վերայ մազաղաթին . որոյ 'ի ցամաքին , թէ շփեսցես զմատն 'ի վերայ և հաւաքեսցին մանրամազ փոշիք , յայտ է՝ թէ սակաւ է խեժն . նմին իրի պարտ է և ևս յաւելուլ խեժ 'ի ջուրն , զոր ունիսդ պատրաստեալ՝ առ 'ի զանգել զներկս : Սակայն պարտ է ևս ըզգուշանալ , զի մի առաւել քան զափն գիցես զխեժ . քանզի չորացուցանէ և կարծրացուցանէ զնկարն . միանգամայն մը թագնէ զգոյնն . մածուցիկ և փայլուն դործէ զներկն . որ ոչ համարի աղնիւ և ախորժատես :

Գ

Պարտ է նկարչին ունել առ իւր զափսէաձև կամ զբուռա կուսի տախտակ ինչ փոքր 'ի փղոսկրէ և կի՛ 'ի մաքուր ապակւոյ . յորոյ վր՝ 'ի մի կողմն կարգաւ դասաւորելի են ներկքն , որք հանդերձել են վարիլ 'ի պէտս երանդաց մարմնոյ : Իսկ 'ի միջին տեղւոջ զնելի է սպիտականերկն , որ պարտի բազմաքանակ լինել քան զայլն ամենայն . զի այս ներկ առաւել քան զամենեսին ստեպ վարի 'ի դործ 'ի պէտս զուգախառնու թեան երանդաց : Իսկ յետ յերս տախտակին սկսեալ 'ի ձախմէ ընդ աջակողմն առ փոքր ինչ բացատ 'ի միմեանց և 'ի միջ-

միջնագիր սպիտականերիկէ՝ դասաւորելի են կարգաւ առաջ
 ջիկայ ներկիք . 3 . 1 . Լսրեցեալ սպիտակ : 2 . Տորենալ
 գոյն : 3 . Օ առիկ : 4 . Կեղնաներիկ : 5 . Կանաչաներիկ՝ բա-
 ղադրեալ հաւասարաբաժին խառնուածի՝ ի կապուտակէ , ի
 ցորենագոյն ներիկէ և յսպիտակագեղոյ : 6 . Կապոյտ՝ պայ-
 ծառատեսիլ յոյժ՝ բաղադրեալ ի կապուտակէ , ի լեզա-
 կէ և յսպիտականերիկէ : 7 . Կինարարիս : 8 . Որդան կար-
 միր : 9 . Կեղծաներիկ : 10 . Սկրաներիկ :

Իսկ ի միւս կողմն տախտակին դնելի է դարձեալ զայլ սպի-
 տականերիկ հանդէպ առաջնայն , որ եղաւ ի պէտս մարմնե-
 րանց ներկից : Եւ եթէ կամք իցեն ումեք նկարել զգգեւ
 տեղէնս , կամ զայլ ինչ այնպիսի , դասաւորելի են առ յետին
 սպիտակաւն և այլ ներկիք , զորս միանգամ ունիցի վարել ի
 նկարն :

Եւս պատկերահասնք , որք ի մանրանկարս զսպիտականերիկ
 ոչ վարեն ի գործ . այլ զսպիտակուածի մազաղաթ թղթոյն
 կամ զփոփոկելից յորս նկարենն՝ թողուն ի պէտս լուսաւոր
 մասանց նկարելի իրացն : Իսկ այլք նախ քան զնկարելն դե-
 ղեն զմազաղաթն անօր սպիտականերիկն , և զայն շատ հա-
 մարին ի պէտս լուսաւոր մասանց պատկերին : Սակայն ըզ-
 պատշաճական և զլափաւոր կիրառուածն նորա ըստ պիտոյից
 տեղոյն՝ կարեւոր համարելի է :

Դ

Կարի կարեւոր է աւնուլ ի կիր զլաւ և զընտիր վրձինս կի՛
 զպրիւս նկարելոյ . զոր առ ի ընտրել՝ պարտ է թքով թանալ
 փոքր մի . որով մազքն հաւարին ի մի ծայր . ապա մերձեցն
 և յածեցն զայն ի մի ձեռացդ կամ եղնգանց . եթէ մազքն
 բաժանեցին ի քանի մի ծայրս , անպիտան է ի գործածու-
 թի . իսկ եթէ մնացէ հաւարեալ ի մի ծայր և եթէ բարեք
 է . զի որովհետեւ ի մանրանկարս կէտ առ կէտ աշխատելի
 է , հարկ է վրձնոյն լինել միածայր՝ և ոչ բազմաձիւղ , որով
 շփոթին կետազրուածիքն . յորմէ պարտ է մեծապէս զգու-
 շանալ՝ մանաւանդ ի նկարս մարմնոյ :

Տընտրելն զվրձինս , պարտ է որոշել յերիս տեսակս . որոց
 ոմանք լիցին խոշորք կի՛ թաւք ի նկարել զյատակս . ոմանք
 լերկք կի՛ միջակք՝ ի գործել նոքոք զծրագրուածիս կամ զա-
 աջին ներկան . իսկ այլք նորքք և մանուկք ի մաքրել և
 յաւարտել զնկարս :

Ըստ ի հաւարեալ պահել զմազս վրձնոյն՝ պարտ է ի նկա-
 րելն անց ստեպ ստեպ թանալ և ձմլել զայն չթամբք .
 որով կակզացեալ դիւրաձկելի լինին և ամփոփին ի մի ծայր .
 միանգամայն և ներկիք՝ որք քան զչափն աւելի իցեն ի վրձինն ,
 թանալովն և ձմլելով մաքրին՝ և մնան ինչափաւ պիտոյիցն :

Եւ

Եւ չի պարտ կասկածիլ կամ զանգիտել՝ թէ ներկէն մտա սեն մարդոյ յառնուլն ՚ի բերան . զի բաց ՚ի զառիկ ներկէ , (որ է թոյն ինչ մնասակար ,) այլ ամ ներկէ ՚ի վար արկեալք առ ՚ի պէտտ մանրանկարու թեան , ՚ի բաղադրիլն և ՚ի զան գիլ՝ կորուսանեն զանախորժ համն և զմնասակար որակս իւրեանց : Իսկ եթէ ումք անախորժ թուէսցի առնուլ ՚ի բերան զվրձինն , կարօղ է թանալ ՚ի ջուր՝ և զծայր նորա ուղղել մատամբ , կամ շիւելով ՚ի թուղթ ինչ , զոր յայն սակս պարտ է ունիլ առ իւր : Եւ զայս փոյթ մաքրութե վրձնոյն և ուղղութեան ծայրի նորա պարտ է ունիլ առաւելապէս ՚ի յետին վերանկարութեան . որով հանդերձեալ է աւարտել զնկարն ՚ի ձեռն կետանիչ գրութե . որպէս զի գծագրուիքն լինիցին մաքուր և յտակ առանց շիտթութեան և խառնիխուռն կետից , որովք սովոր են երանգք առնուլ զմթադնութի . զի ՚ի յետին պահու անդ հնար է դոյզն իրօք խան գարիլ բովանդակ աշխատութեն :

Ե

Ի նկարել բարեք և յանվրէպ կերպարանել զօրինակ ինչ կամ զնմանութի իրիք , մեծապէս նպատէ երեւակայութե առանձնութիւն . յորում անգաղութի մտաց դիւրաւ ծնանի և գեղեցիկ կերպարանէ զնկարն : Իսկ յաշխատիլն ՚ի նկարել՝ պահանջի փոյթ և ախորժ սրտի հանդերձ ամենայն վայելելութիւն և մաքրութիւն . որում գլխաւոր ձեռնտու համարելի է հոգ մաքրուէ ձեռաց , վրձնագրչաց , ներկանսթոցն , և այլ ամենայն գործեացն՝ զորս ունի ՚ի վար արկանել : Եւ պէտ և անի սոցա առաջնորդ և պսակ համարի ուսումն ինչ արհեստի նկարելոյ . որում պարտ է կանխաւ միտ դնել : Իսկ առ ՚ի աշխատիլ հանգստեամբ և նկարել ինչ պատշաճի , պարտ է ընտրել զայնպիսի սենեակ , յորում իցէ մի պատուհան և եթ , առ որ մերձ դնելի է սեղանատախտակն ըստ չափու բարձրութե պատուհանին . և այնպէս նստիլ , զի լոյսն անկցի միշտ ՚ի ձախակողմն , և ոչ ՚ի հանդիպոյ կամ լե աջմէ :

Զ

Ի գաղափարել անդ զպատկերս ՚ի նոյն իսկ ՚ի բնական իրաց , զոր ունիցի ք յանդիման աչաց , պարտ է ընտրել զայն պիսի սենեակ և զտեղի , որոյ պատուհանն իցէ ընդ հիւսիս . զի լոյսն ծագեալ ՚ի հիւսիսոյ կողմանէ՝ սովոր է միօրինակ մնալ քան զորս ծագեն յայլոց կողմանց . որով գաղափարն մնայ անփոփոխ ՚ի նմին վիճակի լուսաւորուէ և ստուերաց . ուստի և գաղափարեալն անտի՝ լինի առաւել ճշգրիտ նման գաղափարին : Եւ յայն եթէ պատուհանն իցէ լե հարու կմ
 7
 ընդ

լէ այլ կողմն, պարտ է յայնժամ ծածկել զայն վարագուրաւ .
 զի չափ լուսաւորութեն միօրինակ մնացէ՛ր սենեկի, և մի
 այլայլեացի բառ ընթացից արևուն : Սխանգամայն պարտ է
 զնկարելի իրն այնպէս դնել յանդիման, զի աչք նկարչին
 տեսցեն զայն կիսով չափ լուսաւոր՝ և կիսով չափ ստուերաւ
 մած . որով գաղափարեալ նկարն առնու զկենդանութի :

է

Սկամիլ ուրուք տալ ներկս ինչ ուրեք առ հասարակ, ըստ
 որում սովորութի է առնել զայն յառաջին ծեփսն՝ որ լինի
 ՚ի յատակս նկարեալ պատկերաց, պարտ է միանգամայն բա-
 զադրել զներկին ՚ի մի զանգուած ըն բաւականին, զի մի պա-
 կասեացի յընթացս աշխատութեանն, զի ՚ի նկարելն . ապա
 թէ ոչ՝ դժուարին է, և իբր անհնարին միւսանգամ գտաւ
 նել կամ բազադրել զնոյն գոյնն նման ամենեւին . որով և
 յոլովակի եղծանի վայելութի նկարուց :

Գ 1. Ո 1. Խ . Գ .

Կանոնք ինչ յառտան նկարութի :

Օր ինչ միանգամ ցայտայր աւանդեցաք՝ հային ՚ի
 կազմութիւն նիւթոց և ՚ի պատրաստութիւն նկարե-
 լոյ : Իսկ որք պատշաճինն առ գործածութիւն ներկիցն
 ըստ արհեստի նկարչութեան, կարգեսցուք յառաջիկայդ :
 Սխանգամայն կամելով տեղեակս առնել զընթացողսն և
 քանի մի սկզբանց պատկերահանութեան, զկարևորսն ՚ի
 նոցանէ յիշատակեսցուք համառօտ բանիւ :

Ա

Որովհետև մանրանկարն պարտի լինել կէտ առ կէտ մեր
 ձաղրութիւն ըստ ասացելոցս ՚ի վերոյ, նմին իրի՛ առ կետա-
 նիչ յօրինուած այսր նկարուց սովոր են աւանդիլ բազմօրի-
 նակ կանոնք . որպէս և նմ նկարիչք ունին իւրեանց առան-
 ձին կանոն ՚ի նոյն պէտս : Սմանք առնեն իսառնիխուռն բո-
 լորակաձև կետանիչս, այլք՝ երկայնաձևս . իսկ ոմանք ՚ի
 գնելն զկէտս՝ գծանիչ կարգաւ ձգեն՝ ըստ օրինակի փորա-
 գրութե պղնձի պատկերաց, որ առաւել անլիտանգ է՝ միան-
 գամայն և զիւրին ՚ի գործ : Սման որոյ որք միանգամ ախոր
 ժեան պարապիլ ՚ի մանրանկարս, միտ դիցեն վարժիլ ՚ի սոյն,
 և սովաւ գործել եթէ՛ զթխատեսիլ և եթէ՛ զանօսրատեսիլ
 կամ զքաղցրատեսիլ անուանեալ նկարսն : Վարդրատեսիլ
 կոչի նկարն, եթէ կետանիչ գիծք պատկերին ընկղմեսցին
 Դ Ե

ի ներկ յատակին , յորոյ վերայ գծադրի պատկերն կ՛մ կեն
 դանագիրն . մինչև չնշմարիլ աւելի քան որչափ ինչ պէտք
 իցեն ճանաչել թէ գծադրեալ կայ պատկերն : Սմին հակա
 ուակ՝ եթէ սևադոյն ներկօք սաստկութի կամ թխութիւն
 տացի երանգաց առաւել քան զմթութիւն յատակին , եղ
 ծանին չնորճք և փափկութիւն պատկերին՝ որ կարի զգու
 շալի է :

Բ

Վ կամիլ ուրուք նկարել զմարմին կամ զզգեստ և կամ
 զայլ ինչ , պարտ է սկիզբն առնել անօր երանգօք , ի՞նչ քա
 ջագոյն ներկօք : զի չէ՛ օրէն՝ ի սկզբան անդ տալ զայն սաստ
 կութիւն երանգաց , զոր ՚ի լրանալ պատկերին ակորժէ՛ որ
 տեսանել : Վ անս որոյ պարտ է զլուսաւոր մասունս նկարե
 լի իրացն յաւելտ պայծառատեսիլս գործել , ո՞նչ և զստուճե
 րանխտ տեղիս ո՞չ կարի մթնանկարս . զի որովհետև հարկ
 է վերստին դառնալ ընդ նոյնս , և կետանիչ աւարտել զու
 րաքանչիւր մասունան առանձին , նովին իսկ սաստկանան
 ներկերանգք՝ ըն չափուն զոր պահանջէ՛ նկարն . իսկ եթէ ՚ի
 սկզբան լինիցի գունագեղ , ՚ի վախճանի լինի գլխովին թխա
 տեսիլ և անախորժ , միանգամայն և անդարմանելի :

Գ

Ներկերանգք՝ զորս ունի որ վարել ՚ի նկարս , պարտին գե
 ղեցկատեսիլ գործել զմիմեանս , և ո՞չ եթէ եղծանել բզ
 չնորհս միմեանս . վասն որոյ եթէ ներկ ինչ հանդերձեալ
 իցէ լինել իբր յատակ այլատեռ ինչ գունոյ , պարտ է այնպիս
 յարմարել գերանգ նորա , զի մի վերադիր ներկն երևեսցի
 բռնաբար եղեալ ՚ի վերոյ , և իբր անյօդելի ինչ կարկա
 տանք . թէնչտ և երկօքին ներկքն ևս իցեն ազնիւք և ակոր
 ժատեսիլք , այլ պահանջի ՚ի նոսա գոնէ պէսպիսութիւն
 պայծառութե և նսեմութե , որով գեղեցկացուցանեն զմի
 մեանս : Վ յամ օրինակ առցես քեզ զսքանչելին ՚ի տեսիլս
 ընութե զօգտօն երանգս ծիածանի (ի՞նչ ծիրանի գօտույ) ,
 յորում զհարդ վայելուչ և ակորժատեսիլ յարմարեալ կան
 ընդ միմեանս տարատեռ գոյնքս կարմիր , կանաչ , մանուշա
 կագոյն ևն , ՚ի վերայ կապուտակ գունոյ երկնից :

Դ

Յամենայն նկարս պարտ է ուշադիր լինել , զի լուսաւոր և
 ստուճերանխտ մասունք նկարելի իրացն միջահան երանգա
 ինչ կապեսցին ընդ միմեանս . քանզի չէ՛ օրէն՝ զերկուս ներ
 ճաւ

Հական դոյնս անշաղկապ մերձ դնել միմեանց . զոր օրինակ՝
եթէ լուսաւոր մասն նկարել իրին իցէ անխառն սպիտակ , ՚ի
կամիլն անդ նկարել զչտոճերամած կողմն նր՝ , չէ՛ պարտ առ-
ընթեր այնր սպիտակի կից դնել զսեւաներկն . այլ առ սա-
կաւ սակաւ պիտի անցանել յսպիտակէ՛ ՚ի մոխրագոյնն , և
անտի ՚ի սեւաւ : Այնպէս և յայլ ամ երանգս է իմանալ . զի
յայտմ անզգալի Հեռեողութե գունոյ զհեռ գունոյ՝ երևի
վայելչութի նկարեալ իրաց :

Առ ոչ այսչափ միայն , այլ և ՚ի նոյն իսկ Հեռեողութե երան-
գացն պարտ է խնամով միտ դնել , զի ամ ներկերանգք՝ որք
մերձադիր ընին միմեանց , պարտին այննոյ խառնիլ և միա-
նալ ընդ իրեարս , մինչև չերևիլ ՚ի նոսա նշան ինչ կի՛մ գիծ
դատանող ընդ մէջ երկուց մերձանկար երանգաց . այլ օրին
է զանգել և միացուցանել զնոսին ՚ի ձեռն ներկերանգաց ,
որք նոյնպէս միջին իցեն երկոցուն միանգամայն . որով յօ-
դի և կապի մերձադրութի նոցա , և քաղցր ընծայի տեսու-
թեան : Առ այս առաւելապէս դիպի ՚ի ծալքս կամ ՚ի կըն-
ձիւս Հանգերձից , յորս միշտ պայծառատեսիլ և մթնագոյն
ներկք սովոր են մերձադիր ընել միմեանց :

Ասան որոյ յաւարտիլ կամ ՚ի լրանալ ամ մասանց պատկե-
րին , եթէ զնկարեալ ներկերանգան առ փոքր մի խառնեա-
ցես ընդ միմեանս , գեղեցկատես և ս լինի . ուստի առեալ ՚ի
ձեռս զվճիինն մթնագոյն ինչ ներկի՛ւ , մերձեցն մեղմով յե-
զերս պայծառագոյն ներկից նկարելոց ՚ի պատկերն , որով
միանայ ընդ մերձաւորս իւր , և յօդի ընդ նոսա :

Ե

Վ ջրազանդ նկարս կարի զգուշութե պէտք են՝ յորժամ
զներկ ինչ ունիցի որ վարել ՚ի վերայ այլոյ նկարեալ ներկի .
զի գոյն վերադիր ներկին սովոր է այլայլիլ ՚ի խոնաւանալն
ներկին , որ կայցէ ընդ նովաւ . զի խառնեալ նոցա ընդ մի-
մեանս՝ զանգեն զգոյն ինչ նորատեսիլ ստար յերկոցունց ան-
տի ներկից , որով եզծանին չնորհք նկարուց : Ասան որոյ
պարտ է նկարելն՝ զի երբեմն փոխան կամփառ բաղադրելոյ
զներկերանգան ընդ միմեանս , նովին իսկ նկարելովն ջանաա-
ցի բաղադրել զայն . զի ՚ի կամիլն զանգել լւ միմեանս զկա-
պոյտ , զսպիտակ , զկարմիր , զգեղին ևն , կարէ նախ նկա-
րել կապուտակաւ , և ՚ի վերայ նորս սպիտակագեղով , յե-
տոյ կարմրով ևն , որով գտանէ զբաղադրութիւն ներկիցն՝
զոր խնդրէ :

Առ տեղեաւս յուշ լիցի նորավարժ Համբակաց , զի ՚ի ցա-
մաքիլ գործածելի ներկիցն՝ որք իցեն ՚ի վերայ տախտակին ,
և որք յառանձին անօթս , պարտ է թանալ զնոսին Հասա-
րակ ջրով . իսկ եթէ պակասեալ իցէ խե՛ծ ՚ի ներկսն , (զոր
G 2 Հնար

Հնար է իմանալ 'ի նշանաց անտի աւանդելոց 'ի գլ. ք. յօդ. ք.) պարտ է յայնժամ փոխան հասարակ ջրոյ արկանել 'ի նա խիժաջուր , որով զանգի և լինի յարմար 'ի պէտս գործածութեան :

2

Օ ուղախառնութի կի՞ բաղադրութի ներկերանգաց ընդ միմեանս , և պէսպիսութի պայծառութե և մթութե նոցա՝ բազմատեսակ է յոյժ , և իբր անհամար . զոր չէ՞ հնար սահմանել և կամ փակել ընդ կանոնօք . զի եթէ առցես զքանի մի պարզերանգ անուանեալ ներկս , որպիսի են սպիտակ , սեւաւ , կապոյտ , դեղին , կարմիր , և խառնեացես զնոսին ը միմեանս , նախ զմին առանձին ը միումն , և ապա զմին ընդ երկուց , յետոյ զերկխառնեալսն ընդ եռախառնելոց ևն՝ հետզհետէ , յոմանս յաւելլով և յայլս պահասեցուցանելով զչափ միոյ միոյ 'ի նոցանէ , բաղադրին ամ կարգք և տեսակք յոգնադէմ՝ երանգաց 'ի պէտս զինչ և իցէ նկարելի իրաց :

Օ ուղախառնութիւն սովորական գունոց դիտեն և նորա վարժքն . զի եթէ զսպիտակն ածցես 'ի վերայ սեւաներկի , ելանէ մախրագոյն . եթէ զկապոյտն 'ի վերայ դեղնոյ , ելանէ կանաչ . եթէ զկարմիրն 'ի վերայ կապուտակի , ելանէ մանուշակագոյն . ևն : Սակայն զիւրագոյն ճանասպարհաւ կարէ որ անաշխատ գտանել զպէսպիսութիւն բաղադրելի երանգաց . իբր զի եթէ առնուցու 'ի ձեռս զայլևայլ թափանցիկ գունաւոր ասրակիս , և եղեղ զնոսին 'ի վերայ աչաց՝ հայեցի ընդ այնս 'ի վերայ զանազան գունոց , տեսանէ՝ զի գոյն ասրակոյն և գոյնն յոր հայի՝ խառնեալք ընդ միմեանս՝ ցուցանեն աչաց զտեսակ ինչ այլասեռ գունոյ , որ բաղադրի յերկուց անտի : Արդ՝ 'ի ձեռն յսպիսի փորձոյ հնար է նորավարժ եղելոցն գտանել զամ սեռս բաղադրութեան ներկերանգացն զոր խնդրեն : Սակայն 'ի ուղախառնել անդ զներկան ընդ միմեանս՝ պարտ է չափով և կշռով վարիլ , զի կարասցէ իմանալ զկարգ այլայլութե և զչափ պայծառութե և մթութե երանգացն :

3

Այլևայլ են կարգ և ազդուութիք ներկերանգաց , զորս պարտ է դիտել նկարչին սու 'ի կարող լինելոյ ըստ տեղոյն և ըստ պատշաճելոյ իրացն վարել զնոսին :

'ի ներկս առաւել մերձաւոր և հազորդական լուսոյ և օդոյ գտանի սպիտակն . յորմէ յայտ է՝ թէ գոյն նորա համարի թեթեւ , վասն որոյ և ստէպ վարելի է յանօրանիւթ իրս .

բայց

բայց քանզի լոկ սպիտականերէն դուն ուրեք վարի առան-
ձին , վասն որոյ զանգեւի է այլով իճիք՝ որ իցէ նմին մեր-
ձաւոր՝ վասն երևելի գործելոյ զանօսրութի նորա : Աոյննայս
և կապոյտ գոյնն համարի ընդ թեթևս և ընդ ողորկս , յոյր
սակս երկինք և հեռաւոր վայրք երևին կապուտագոյնք :
Բայց լինի առաւել թեթև և արորժական , եթէ խառնես
ցի ընդ սպիտակի : Իսկ լոկ սևագոյնն գլխովին թանձր է և
ծանր քան զամ գոյնս , վասն որոյ ը չափուն՝ որով խառ-
նեսցի ընդ այլս , առնէ զնոսին ծանրատեսս և զգալիս :

Ընդ անուճամբ սպիտակի իմանամք միանգամայն և զայլ
ամ արորժատեսիլ և զպայծառագոյններկս . որնայս և սևա
գոյն ասելով՝ պարտ է իմանալ զթխտտեսակ երանգս : Ա՛ս
որոյ կապուտակն համարի թեթև և արորժելի , դեղնա-
ներկն ոչ նոյնպէս : Այրեցեալ սպիտակն և լեռնային կա-
նաչաներկն համարին անօսր և թեթևք յոյժ . առ որս մեր
ձեռան կինաբարխան և որդան կարմիրն : Իսկ զառիկ և դե-
ղին խիժաներկ են նուճալ քան զառաջինսն : Աքաներկն
միջակային է , յաւէտ քաղցր՝ քան խիստ : Ա՛րեհագոյնն
այնպիսի երանգ է , որ դիւրաւ ընդունի զորակս այլոց . վասն
որոյ հնար է գործել զայն թուխ և ծանրատեսիլ ՚ի ձեռն
բազադրութե մթնաստեսիլ երանգաց . և ընդ հակառակն՝
լինի արորժատեսիլ , եթէ խառնեսցի ընդ նմա սպիտակ
կամ կապուտակ ներկ : Սուսն և ստուճերահող , որպէս և
մթնագոյն կանաչն և մեղծաներկ՝ ծանրատեսիլք են և ան
արորժք իբր զսևաներկն :

Հասացելոցս մարթ է գուշակել և զորակս այլոց երանգաց ,
զորս միանգամ ունիցի ոք վարել ՚ի գործս . զի անդեկուժի
այսոցիկ զիւրացուցիչ է , և առիթ յաջողակութե ձեռաց
արհեստաւորին :

Ը

Մենայն երանգք ունին զիւրեանց վայելութիս՝ եթէ ըստ
պահանջելոյ անդոյն պատշաճեսցին յիւրաքանչիւր մա-
սունս նկարելի իրաց : Աւոններկն վայելուչ է ՚ի մթնատե-
սիլ ստուճերս , սպիտակն ՚ի պայծառ մասունս , կապոյտն և
կանաչ ՚ի միջակային ստուճերս , դեղինն և կարմիր ՚ի լուսա
փայլութիս , ոսկեգոյնն յանդրադարձ լուսաւորութիս , ոսկ
և լաբաներկն ՚ի ստուճերս այնպիսի լուսաւորութեց :

Թ

Պայծառատեսիլ երանգք սովոր են զուճարթագոյն երեւիլ ,
եթէ վարեսցին ՚ի վերայ մթնագոյն յատակաց . և ը հակա
ռակն՝ նուճալի զուճարթութիւն նոցա , եթէ գիցին ՚ի վերայ
պայ-

պայծառ երանգաց։ Սակայն յայնպիսի ներկա՝ որք երանգաւ իցեն՝ ի հաւասար աստիճան աղնոճութեւ, այն ներկ աւփոր է լաւագոյն ևս երևիլ, որ միանգամ մերձ դնի իւրում ներհականի։ որպիսի է սպիտակն ընդ սեւա գունոյ․ կաւոյտն ընդ դեղնոյ․ կանաչն ընդ կարմրոյ․ զի ամենայն երանգ ցայտէ ՚ի դուրս առ իւրում ներհականի քան ՚ի նմանւոջ։

Ճ.

Չէ պարտ ՚ի նկարս զնոյնաստիճան և զնմանատեսիլ երանգս մերձադիր առնել միմեանց, և դժանիչ որոշումն ցուցանել ընդ մէջ երկուց մարմնոց, որք զիպին հանդէպ միմեանց, եթէ պայծառատեսիլք իցեն երանգքն և եթէ մթնադոյնք։ Ս'որոյ եթէ ՚ի նկարել անդ զէպեացի լուսաւոր մասն ինչ մարմնոյ անկանիլ ՚ի լուսաւոր կողմն յատակին կի՛ այլոյ իրիք նկարել մարմնոյ, պարտ է հայիլ, զի եթէ գոյնք նոյ իցեն ՚ի հաւասար չափու պայծառութեւ, օրէն է յայնժամ զեղերս մերձաւոր եղելոյն ՚ի նոյնէ՝ սակաւ ինչ մթնադնել։ Իսկ եթէ չիցեն ՚ի հաւասար պայծառութեւ, այլ մին ՚ի նոցանէ նուազ ինչ մթնադոյն, պարտ է թողուլ այնպէս՝ որպէս և ե՛նն, զի ինքնին նոքա իւրովի որոշին ՚ի միմեանց։

ՃԱ.

Իերկերանգք՝ որք վարելիք իցեն ՚ի մտանկար իրս պատկերին, պարտին լինել պարզք և անխառն․ իսկ ՚ի հեռատեսիլ նկարելինս ըստ չափու բացատութեւ նոյ յարմարելի են և երանգքն ՚ի ձեռն բաղադրութեւ։ Աոյնպէս չէ՛ օրէն երանգացն լինել գեղեցկատեսիլ, որք միանգամ կարգեալ իցեն վարիլ ՚ի մթնատեսիլ մասունս պատկերին․ զի գեղեցկութի երանգաց վարելի է միայն յակներև, ՚ի մերձաւոր և ՚ի լուսաւոր մասունս նորա։ Օնոյն պարտ է իմանալ և յազադս ստոճերաց, յորս չէ՛ օրէն երբէք ցուցանել զգեղեցկութի և զզուարթութիւն երանգաց, այլ զընդադատութի և զմթութի։

ՃԲ.

Յարհեստ պատկերահանութե մի ՚ի գլխաւոր և ՚ի կարևոր ուսմանց է գիտելն յարմարել զպատշաճական գոյնս յատակին, յորոյ վերայ հանդերձեալ իցէ որ նկարել ոչ միայն ըզկենդանագիրս կի՛ զզարդաձև դրոճագոս, այլ և զհեռատեսիլ նկարս․ որով նկարեալքն արցեն զկենդանութի, և մի
ըն

ընկղմեցին 'ի գոյն յատակին : Այսան որոյ պարտ է նախ ,
զի ներկերանդք յատակաց լինիցին միջական ինչ գունով , իմ
մ'Թնագոյնք քան զլուսաւոր մասունս նկարելի իրաց , և պայ-
ծաւք քան զստուէրանխտ մասունս նոյ : Արկրորդ՝ գիտելի
է , զի լուսաւոր մասունք նկարելի իրացն անկցին 'ի մ'Թնա-
տեսիլ վայրս յատակին , որնոս և ստուէրանխտ մասունք 'ի
լուսաւոր կողմն նորա :

ԺԴ

Ստոր են այլևայլ լինել յատակք կամ առջին ներկք կեն-
դանագիր պատկերաց . իբր զի՝ ոմանք լինին գլխովին մըթ-
նագոյն՝ բաղադրել 'ի մեղծաներկէ խառնելոյ ինչ հողագոյն
ստուէրաներկի : Իսկ այլք լինին իբր դեղնատեսիլք՝ բաղա-
դրեալ 'ի դեղնուցաներկէ : Այլ ոմանք յաւելտ մխրադոյն ,
յորս ստոր է խառնիլ և լեղակ , Արդ առ 'ի գործել զներկ
յատակին , պարտ է նախ ինչ պահանջելոյ պատկերին կամ
կենդանագրու թեանն անօր բաղադրել զայն , (իմ է ջրոտ
յոյժ .) և նովին ներկել զմագաղաթն յոր ունիցիս նկարել :
Յետ այնորիկ պարտ է միւսանգամ դառնալ 'ի ներկել զնոյն
առաւել թանձր . բայց խնամով փոյթ տանելի է՝ զի բարեք
տարածեսցի ներկն , և լինիցի առանց յապաղելոյ , այլ որ-
չափ հնար է փութով : Ս'իմանդամայն չի՝ օրէն վերստին դառ-
նալ ինչ նոյն տեղի՝ ինչ որ միանգամ անցեալ է վրձինն և ցաւ
մաքեալ իցէ ներկն . զի վերստին դարձ վրձնոյն կարէ յոլո-
վակի բառնալ յենթակայէն զառաջին ներկն , մասունսդ՝
եթէ վրձինն կարի շփեսցի 'ի նոյն , ոնկ ստոր է գիպիլ նորա
վարժից :

ԺԵ

Պատանին և այլ տեսակք մ'Թնագոյն յատակի , որք բերեն
զմանու թիւն իբր թուխ կանաչաներկ գունոյ . զոր իբր 'ի
բազումս ստորութի է 'ի կիր առնուլ 'ի կենդանագիրս կմ
'ի պատկերս կենդանագրեալ սրց . քանզի նկարք մարմնոյ
չքեղ երեւին յայնպիսի յատակս , և զիւրաւ զպատանին 'ի նո-
ցանէ առանց ինչ վերադարձ աշխատութի 'ի զուգախառնու-
թիւն և յորոգումն՝ որպէս ստոր է լինել յայլ ենթակայս :
Օայդ գոյն հնար է գործել խառնութի ներկերանդացս ,
իմ ոսկրաներկ , ցորենագոյն և սպիտակ . զորոց զչափ առա-
ւելութի կամ նուագութի միոյ միոյ 'ի նոցանէ ցուցցի քեզ
ախորժ հաճուեգ . որով ունիս ընտրել և խառնել զներկան
ըստ առաւել պայծառութի կամ մ'Թագնութի ախորժեալ
չափուդ :

Իաց յասացելոց աստի , հնար է ումք գործել զենթակայն
կմ

կի՞ զյատակն և յայլասեռ գոյնս ը կամի , այլ սովորական
Համարին աւանդեալքս 'ի վերոյ :

ՃԵ

Վ կամիլ ուրուք նկարել զպատկեր սէջ 'ի վերայ միոյ յեն-
թակայից անտի ասացելոց 'ի վերոյ , և ձգել ճառագայթ
զգլխով նք , պարտ է ը ձեոյ ուրուագրութեն՝ անօր ներ-
կել զտեղի ճառագայթիցն . կի՞ ընաւ իսկ ամենեւին թողու-
ղայն աններկ . մանաւանդ զառաւել լուսաւոր մասունս նք :
Սակայն առ մի նուագ զառաջինն մարթ է խառնուք զոյզն
գեղնահոյզ ընդ սպիտականերկի թանձր բաղադրութեւներ
կել զչրջանակ ճառագայթիցն մերձաւոր եղելոց գլխոյն .
ապա յաւելեալ 'ի նոյն ներկ և զայլ գեղնահոյզ , որով
մթաղնի գոյնն , ներկելի են նովաւ հեռաւոր մասունք ճա-
ռագայթիցն . և ապա հետզհետէ պարտ է սաստկացուցա-
նել զգոյնն , մինչև 'ի գալ և 'ի միանալ ը՝ ենթակային կի՞ ը
գունոյ յատակին , և զուգախառնիլ ը նմա առանց երևե-
լոյ ըհատուէ ինչ ը յատակն և ը ճառագայթն . ը որում
աւանդեցաւ 'ի յօդ . 7 :

ՃԶ

Վ թէ ամբողջ ենթակայն կի՞ յատակ պատկերին հանդեր-
ձեալ իցէ ; լինել ճառագայթանկար , պարտ է բաղադրել
զներկերանդն պայծառատեսիլ յոյժ , խառնելով զգեղնու-
ցագոյնն ը սպիտակի . և հետզհետէ յաւելլով 'ի նա զգեղնն
չափ առ չափ՝ մինչև 'ի ժամանել յեղերս կամ 'ի շրջանակս
պատկերին . քանզի 'ի սաստիկ պայծառութե՛ն ոտն առ ոտն
ը աղօտ պարտ է դնալ մինչև 'ի սաստիկ թխութիւն , յոր
եթէ ոչ ժամանեցէ մթութի գեղնուցաներկին , պարտ է
խառնել 'ի նա և զմաղձաքար : Օ կնի այնր պիտի յաւելու-
և փոքր ինչ զորդան կարմիր , հուսկ յետոյ և զմեղծաներկ ,
որով նկարելի են եղերք պատկերին , կամ հեռաւոր ծայրք
ճառագայթիցն :

Վ յլ պարտ է զառաջին ներկն կի՞ զնախանկարութի ճառա-
գայթիցն առնել կարի նօսր և պայծառ՝ որչափ հնար իցէ .
միանգամայն և անզգալի օրինակաւ զուգախառնելով զե-
րանգսն ը միմեանս : Վ պա միւսանգամ պարտ է դառնալ 'ի
սաստկացուցանել զգոյնն , նովին կանոնի՞ զուգախառնու-
երանդաց . զոր պարտ է յամի խնամով գիտել 'ի նկարել
անդ , թէ պէտ և կարի դժո՞ւարին և տարժանելի է գործելն՝
ոպ օրէն իցէ , մանաւանդ եթէ գտցին յենթակայն և լու-
սաւոր ամպք նկարելիք ընդ ճառագայթից . զի յայնժամ
պարտ է կարի սաստկացուցանել զպայծառ ներկան ը պա-
հան

7

Հանձնելոյ տեղւոյն , միանգամայն և չի կարգի իրացն զուգա-
խառնել զնոսին ընդ մ'Թագոյն ստուճերս իւրեանց :

ՃԵ

Առ ՚ի նկարել զերկինս ըստ գունոյ պայծառ տունջեան ,
պարտ է առնուլ զազնիճ կապուտակ , և խառնել չի յոլով
սպիտականերկի . և ապա թաւ վրձնօք տալ զառաջին ներկն
անօք և միօրինակ չի նոմ տեղիս , չի եղանակին՝ որով օրէն
է ներկել զենթակայս կամ գլատակ պատկերին . այլ խնաւ
մով դիտելի է և այն , զի ՚ի բարձանց յիջանէն ՚ի խոնարհ
մինչև ցհորիզոնն՝ հետոյհետէ անօքսացի կապուտակու թի
երանգոյն , որով ՚ի հորիզոնի անդ պարտ է՝ զի ներկն լինի-
ցի կինարարիս կի՛ մ'ոթ խառնեալ չի սպիտականերկի . այլ
համազօր սաստկու թի գունոյ յառաջեալ ներկին , մանա-
ւանդ թի առ սակաւ մի նուազել ըստ զնորայն : Այս պարտ
է այնպէս զուգախառնել ընդ միմեանս զտարասեռ ներկան
ղայնոսիկ , զի վերին կապուտակն անդգալի օրինակաւ ըն-
կըղմեցի ՚ի կարմիրն՝ որ իջանէ մինչև ցհորիզոն կի՛ յերեսս
գեանոյ . ուրանօք պարտ է ՚ի կիր առնուլ և զայլ ներկ , բա-
ղադրեալ ՚ի մաղձաքարէ և ՚ի յոլով սպիտակէ , անօքս-
գոյն քան զառաջինն . որով երանգք հետոյհետէ զեղեցիկ
զուգախառնու թի միմեանց հետեւեցցին :

ՃԸ

Եթէ գոցին և ամպք նկարելիք յերկինս , հնար է զանց առ-
նել զտեղեք նոյ , և ներկել ՚ի կապուտակէ անտի երկնից :
Այլ մանաւանդ պարտ է զնոսին , (եթէ հանդերձէլ իցեն
լինել կարմրերանգք ,) ներկել խառնու չի ներկերանգացս ,
որք են՝ կինարարիս , մաղձաքար , սպիտակ և փոքր ինչ լե-
ղակ : Իսկ եթէ կամեցի որ մ'Թնագոյն ևս գործել , օրէն
է առաւելուլ զլափ լեղակին , որով մ'Թագնի : Իսկ զլուսա-
ւոր մասունս ամպոցն պարտ է ներկել բաղադրու չի այրած
սպիտակի չի կինարարիս և չի սպիտականերկի , պայծառ
կի՛ մ'Թնագոյն գործելով զայն չի պահանջելոյ լուսաւորու-
թիւ և մ'Թագնու թի տեղւոյն , և կի՛ չի նմանուէ երանգաց
գաղափարելի պատկերին , զոր ունիցի որ յանդիման : Սա-
կայն յայտմամեայնի պարտ է խնամով միտ գնէլ ՚ի միայա-
րու թի ամպոց չի երկինս . որով մերձեցի ՚ի նմանութիւն
բնութե առ ՚ի զուարճացուցանել զտեսօզս . նմին իրի անկ
է կետանկար աւարտել զեղերտս ամպոցն յանդգալի զուգա-
խառնութի ընդ երկինս :

Արաքոյ խրատուս է արդի գործածութիւն հասարակաց ,
զի ՚ի վերայ նոյն կապուտակ երկնանիշ յատակի նկարեն
H
զամպս

զամնս , զորոց զլուսաւոր մասունսն ներկէն պայծառագոյն ,
 և զստուներսն մ'թնագոյն :

ԺԹ.

Արկինք դիշերոյ կի՛մ տեսիլ մրրկախառն օդոյ սովոր է նկա-
 րիլ խառնուք ներկերանգացս , նի լեղակ , սեաներկ և սպի-
 տակ . յորս պարտ է յաւելուլ սակաւ ինչ և զգեղնաներկ ,
 զկինաբարիս կի՛մ զսուար : Իսկ 'ի նկարել զլուսաւորութիւնս
 ամսոց՝ պարտ է 'ի կիր առնուլ զայրած սպիտակ կի՛մ զնօթ
 ի գոյն ինչ սպիտականերկի , բայց ուրեք ուրեք ի՛նչ պահան-
 ջելոյ տեղոյն օրէն է գործել առաւել կարմրագոյն և կամ
 դեղնահար : Իսկ յորժամ կամեսցի որ յանդիման առնել
 զերևոյթ մրրկախառն ամսոց , յորս է ուրեք՝ զի երևին պայ-
 ծառութի՛ք , և է՝ զի կապուտակութի՛ն երկնից , կի՛մ կարմրու-
 թիւն ինչ , յայնժամ պարտ է գործել ի՛նչ գունոյ հասարակ
 տունջեան՝ բայց ցուցանելով զմնայլ ինչ մ'թութի՛ առ հա-
 սարակ ընդ ամենայն տեղիս , թէ՛ յառաջին ներկան և թէ՛
 'ի յետին վերանկարութեան անդ , որով որ ունի աւարտել
 զնկարն :

Ի

Աթէ՛ի պատկերն կամիցիս ցուցանել , որպէս թէ նկա-
 րեալքն իցեն 'ի բացօթեայ վայրի և 'ի լոյս պայծառ տունքն
 ջեան՝ կի՛մ 'ի մէջ ճառագայթից արևու , ստուներակողմանք
 նկարեալ իրացն՝ ոնկ և ստուներարկութի՛ն նոյ՛ի գետին , պար-
 տին լինել մ'թնագոյնք , սակայն մեծագոյն մասն պատկե-
 րին պարտի լինել լուսաւոր : Իսկ եթէ՛ ձեւացի 'ի պատկերն
 մնայլ ինչ լուսաւորութի՛ն , պարտ է յայնժամ նուազ լինել
 պէսպիսութեան լուսոյ և ստուներաց . նոյնպէս և ստուներար-
 կութե՛ն նոյ՛ի գետին :

ԻԱ.

Աթէ՛ նկարեալն կեղծեսցի իբր 'ի տան , կի՛մ կանգնեալ 'ի
 մէջ շինուածոց՝ երևելի պէսպիսութի՛ն մտանէ ի մէջ լուսոյ
 և ստուներաց նոյ՛ . սակայն՝ եթէ՛ տունն կի՛մ շինուածն ձեւա-
 ցի սպիտականերկ և պայծառ , նուազ պարտի լինել 'ի նկա-
 րեալն պէսպիսութի՛ն լուսոյ և ստուներաց նորա :

Աթէ՛ նկարեալն կեղծեսցի իբր լուսաւորեալ 'ի բոցոյ հրոյ ,
 լուսաւորութի՛ն պարտի լինել սաստիկ և կարմրահար , ոնկ և
 ստուներքն կարի մ'թնագոյնք : Միանգամայն յայնպիսի
 նկարս ստուներարկութի՛ն մարմնոց յորմն կի՛մ 'ի գետին՝ պար-
 տի լինել սաստիկ և որոշ , միայն թէ՛ ստուներարկու մարմինն
 մեր .

մերձակայ իցէ որմնոյն . ապա թէ ոչ ըն չափու հեռաւորու-
թեանն սովոր են անգայտիլ և ստոճերքն :

ԻԲ

Յնկարել անդ զստոճերս , պարտ է միտ դնել , զի եթէ
մարմինն ստոճերարկու սակաւ ինչ թափանցիկ իցէ , ստոճեր
նորա պարտի լինել նոճազ մթնագոյն . իսկ եթէ գիմահար
և անթափանցիկ՝ ստոճեր նր լինի թխատիպ :

Բնդ այսոսիկ գիտել պարտ է , զի ՚ի նկարելն զստոճերս՝
աւարտք նց պարտին զուգախառնիլ ընդ լուսաւոր մասունս
գեանոյ կի՞ որմնոյ՝ յորոյ վերայ անկեալ իցէ ստոճերն : Աւ
զայս զուգախառնութիւն երանգաց օրէն է առաւելապէս գի-
տել յայնպիսի ստոճերս , որոց ստոճերարկու մարմինն հե-
ռաւոր իցէ ՚ի ստոճերէն . զի մի երանգքն երեւոցին պարզք
և զատուցեալք ՚ի միմեանց , այլ ՚ի զուգախառնութիւն անտի
եղցէ երանգ ինչ մասնաւոր՝ հաղորդեալ գունոյ երկօցունցն
միանգամայն :

Օ լիագոյն տեղեկութիւն յաղագս լուսաւորուէ և ստոճեր-
արկութե մարմնոց գոցես ՚ի գիրս լուսաստոճեր նկարուց ,
որ հանդերձեալ է արամբ ՚ի լոյս բնծայիլ իբրև մասն ընդ-
օրինակութե :

Գ Լ Ո Ի Խ Գ :

Կանոնք ՚ի նկարս զգետորոց :

Ա

Լ ո՛ր նկարել զգգեատինչ կապուտագոյն , առցես զաղնիճ
կապուտականերկն , և գիցես առանձին ՚ի մի կողմն
տախտակիդ , նոյնպէս և զսպիտակագեղ առանձինն : Այս
առեալ ՚ի նոցանէ փոքր փոքր խառնուիլ միմեանս զանգեւ
ցես ՚ի մի , և լինի պայծառ (չի բացագոյն) կապոյտ : Բա-
ղաղրեալ զանգոճածոյ աստի պարտ է նկարել նախ զլուսա-
ւոր մասունս զգետորուն . ապա յաւելեալ ՚ի նոյն զանգոճած
և զայլ կապուտակ , պարտ է նկարել նովաւ զայլ մասունսն ,
որք իցեն նոճազ լուսաւորք : Աւ յետ այնր՝ պարտ է հետ-
զհետէ յաւելուլ զկապուտակն . զի ըն տեղոյն մթադնուէ
նկարեացին թուի գունով , մինչև ՚ի ներքին խորանիստ
ծալան կամ ՚ի կնձիռս , յորս օրէն է տալ լոկ զկապուտակ
առանց խառնութե սպիտակի : Այլ յայտմ նախ պարտ է
զառաջինն ուրուաներկ անցանել անօրսնկար յօրինելով
զամ . զի ՚ի միւսանգամ դառնալն ընդ այնս նովին ներկօք ,
առցեն զկենդանութիւն և զսասկութիւն գունոյ :

H 2

Սխան

Միանգամայն և չի նախաւանդել կանոնաց խնամով դիտելի է 'ի զուգարխառնութի երանգաց ի միմեանս , զի ծալք , պարոյրք և կնճիռք զգեստուցն մի երևեսցին իբր հատուածեալք և բաժանելք 'ի միմեանց : Այլ թէ մ'իժութի կապուտակ ներկին չիցէ բաւական 'ի ցուցանել զառաւել մ'իժագնութի ստուերանխատ մասանց (թէպէտ և իցէ կարի խել ժաւորեալ ,) պարտ է յայնժամ խառնել ի նմա և զլեզականերկ , որով ընկղմին կնճիռք ծալից և ձեւանան 'ի խորս : Այնպէս և ի հակառակն 'ի լուսաւոր մասունս պարտ է 'ի կիր առնուլ զսպիտականերկ ' խառնութի ի զոյզն կապուտակի :

Բ

Օգեստ ինչ ծիրանեգոյն սովոր է նկարել 'ի ձեռն որդան կարմիրոյ . ի կարգի կանոնացն՝ որ ասացաւ վերագոյնդ յազազս կապուտակ հանդերձի : Սակայն 'ի կարի մ'իժնագոյն տեղիս սորա , պարտ է նախ ներկել լոկ կինաբարիս երանգաւ , և ապա ածել 'ի վերայ զորդան կարմիրն առանց խառնութե սպիտակի . միանգամայն 'ի նոյն մ'իժնագոյն տեղիսն պիտի յաւելուլ զխէժ 'ի ներկն , որով մ'իժագնի : Եւ այց 'ի խնդրել անդ կարի առաւելուլ զմ'իժութիւն ստուերանխատ մասանցն , հնար է ևս խառնել 'ի նա փոքր մի սևաներկ :

Գ

Գտանի և այլ տեսակ ինչ կարմրագոյն զգեստու , զոր նախ առաջին պարտ է նսորանկար ներկել կինաբարիս գունով . ապա խառնելով ի նմա և զսպիտականերկ՝ գործելի են նախաւ լուսաւոր մասունք զգեստուն . իսկ 'ի միջակ մ'իժնագոյն տեղիս՝ նկարելի է նոյն իսկ անխառն կինաբարիս գունով , բայց սաստկացուցանելի է զերանգ նորա 'ի ձեռն քանի մի նուագ կետանկար կրկնութեան : Եւ ուրանոր կարօտացի առաւել մ'իժութե՝ յաւելցես 'ի նոյն և զներկ որդան կարմիրոյ , որով զորանայ գոյնն 'ի ստուերանխատ տեղիս : Իսկ եթէ խառնութիւն երկուց երանգացն չիցէ բաւական առ մ'իժութիւն տեղոյն , հնար է 'ի կիր առնուլ սոսկ զորդան կարմիրն՝ 'ի սաստիկ ստուերային մասունս և եթ :

Դ

Օգեստ ինչ արիւնագոյն կարէ նկարել 'ի ձեռն լաքաներկի՝ ինչ օրինակին աւանդելոյ վերագոյնդ յազազս ծիրանեգոյն երանգոյ : Օ 'ի եթէ 'ի լաքաներկն խառնեսցի յովով սպիտակ , ծառայէ վասն լուսաւոր մասանց զգեստուն . իսկ վասն

վասն ստուճերանիստ կողմանց խառնելի է սակաւ սպիտակ և
Բայց չէ՛ հարկ խառնել ը սմա զկինաբարիս :

Ե

Օ գետք մանուշակադոյնք նկարին խառնուք որդան կար
մրոյ և կապուտակի , զորս պարտ է ը նախաւանդելոյն զան
գել ընդ սպիտակի վասն ռուսաւոր մասանց զգետուցն : Ի
կամին անդ՝ զի մանուշականերկն լիցի աղաւնեգոյն , պարտ
է զորդան կարմիրն առաւել դնել քան զկապուտակն . իսկ ՚ի
խնդրելն յաւէտ մ'Թնագոյն , յաւելցես ՚ի նա զկապուտակն :

Չ

Օ գետ ինչ մարմնագոյն՝ նկարի ՚ի ձեռն խառնուԹեան
ներկերանգաց , ջր՝ սպիտակ , կինաբարիս , և պայծառ լաւ
քաներկ . զոր պարտ է նախ առաջին տալ միակերպ ը ամ
տեղիս . և ապա նովին բաղադրուԹք գործել զստուճերս և
զլուսաւոր մասունս զգետուցն , յաւելլով կի՛ նոճաղեցու
ցանելով զսպիտակն : Օ այս տեսակ զգետու օրէն է գոր
ծել կարի պայծառ և փափկանկար , զի համարի լինել հան
դերձ ինչ անօր և ԹեԹե . վասն որոյ և ստուճերք նր պար
տին լինել նոճաղ մ'Թնագոյնք :

Է

Օ գետ ինչ դեղնագոյն՝ նկարի ՚ի սկզբան այրեցեալ սպի
տակաւ , որով պարտ է նախ առաջին ներկել միակերպ ընդ
ամ տեղիս : Ի պա պարտ է միւսանգամ դառնալ կի՛ ներկել
զնոյն՝ դեղին խիժաներկիւճ , բաց ՚ի մասանց անտի՛ որք ու
նին մնալ լուսաւորք , զորս օրէն է Թողուլ այնպէս ՚ի նոյն
գոյն այրեցեալ սպիտակի : Է՛ Էտ այնր աւցես զդեղնուցա
ներկ , զոր և խառնեալ ը սակաւիկ ինչ դեղին խիժաներկի
և այրեցեալ սպիտակի , գործեսցես նովաւ զծալսն և զկրն
ճիւս զգետուցն : Սակայն զայրեցեալ սպիտակն դիցես ա
ռաւել կամ նոճաղ ը պահանջելոյ սաստկուԹե ստուճերաց
տեղոյն : Իսկ եԹէ բաղադրուԹիւնս չիցի բաւական առ
մ'ԹուԹի ստուճերաց , հնար է յաւելուլ յայն և ՚ի մաղձա
քար ներկի , ոնք և նովին երանգաւ լոկ մաղձաքարի օրէն է
նկարել զմ'Թնագոյն ստուճերսն : Ի՛ Թէ հարկ լինիցի Թխա
դոյն ևս գործել , հնար է յաւելուլ ՚ի նոյն և զսեաներկ :
Նուսկ յետոյ՝ նովին ներկօք որով սկիզբն եղև , աւարտելի
է նկարն . կետանիչ յօրինմամբ վերստին դառնալով և զու
գախառնելով զերանգան ը միմեանս : Ի՛ Թէ փոխան այրե
ցեալ սպիտակի և դեղին խիժաներկի վարեսցես զցորենա
դոյնն

գոյնն կ'մ զայլ ինչ դեղին, ելանէ այլ տեսակ դեղնադոյն
զգեստու :

Ը

Վանաչադոյն զգեստք նախ առաջին նկարելի են լեռնային
կանաչաներկիւն . տակայն է թէ երևեսցին կարի երկնագոյնք՝
մարթ է վ'ս լուսաւոր մասանց խառնել 'ի նա զսպիտակ այ-
րեցեղ, որպէս և վ'ս ստոճերանիստ տեղեաց զգեղին խիժա-
ներկ : Յետ այնր պարտ է յաւելուլ 'ի նոյն զանգուճաճ զճի-
րիկաներկ կամ գլխամիշտաներկ կանաչ, առ 'ի նկարել
զստոճերս նորա . և ըստ պահանջելոյ մ'թու թէ ստոճերին
առաւել դնելի է փամիշտաներկն, ո՞նց և ուրեք ուրեք ըստ
պիտելոյ տեղւոյն լոկ փամիշտաներկ 'ի գործ ածի :

Եթէ դեղին և կամ կապոյտ առաւել խառնեսցին 'ի զանգ-
ուճաճ ներկիցս, ելանեն լ'ս հաճոյս այլևայլ տեսակք կանա-
չադոյն երանգաց :

Թ

Սևագոյն զգեստք նախ առաջին նկարելի են խառնու թի՛ք
սեւա և սպիտականերկ զանգուճաճոյ, և նովին իսկ երան-
գաւ աւարտելի է . բայց լ'ս պահանջելոյ մ'թու թէ ստոճե-
րանիստ մասանց պարտ է առաւելուլ զսևաներկն : Իսկ 'ի
սաստիկ թուխս օրէն է խառնել և զլեղակ, մանաւանդ՝
էթէ ասորժեսցէ որ զթաւիշտոեսակ զգեստս նկարել (թի՛ք
է՛ գատիթէ) :

Յայսպիտի նկարս թաւիշ զգեստուց՝ սովորու թի՛ն է 'ի լուսա-
ւոր մասունսն ձգել զգլիծս ինչ սպիտակատեսիլս առ ցու-
ցանելոյ զփայլումնն, որ երևի 'ի տեսուին այնց զգեստուց :

Ժ

Ստոճեղն զգեստք սպիտակք՝ նկարելի են նախ առաջին
սպիտականերկիւն, խառնելով ընդ մնա և զսակաւ ինչ դեղ-
նահող և զգառիկ կամ զմաղձաքար՝ առ 'ի տալ զդեղնու թի՛ն
ինչ, զոր սովոր են ունել բրդեղինք : Իսկ ստոճերանիստ մա-
սունք նոցա նկարին խառնու թի՛ք երանգացս՝ կապոյտ, սա-
կաւ ինչ ոսկրաներկ, սպիտակ և մեղճաներկ : Օյետինն
թէ յաւելուցուս բազում, ծառայէ 'ի սէտս կարի մ'թնատե-
սիլ մասանց նոցա :

ԺԱ

Սօրաատեսիլ զգեստք նկարին խառնու թի՛ք ներկերան-
գացս

գացս սպիտակ և սևաներկ : Քայց ըստ պահանջելոյ տեղ-
ւոյն պարտ է մթազնել զներկն , և պայծառադոյն գործել :

ՃԲ

Լրկաթադոյն զգետաք նկարելի են խառնութիւն սպիտակի
լէ մեղծաներկի , յաւելուլ 'ի նոյն և սակաւիկ ինչ սոււր , և
նովին երանգաւ բաղադրուեն աւարտելի է զգետան ողջոյն :

ՃԳ

Պտանին և տարաներկ նկարք ինչ զգետուց , որոց լուսա-
ւոր մասունք լինին այլադոյնք և ստոճերքն այլատեսակք .
զորս սովորութի է յաճախ գործել 'ի զգետաս հրեշտակաց
և մանկանց տղայոց , 'ի կօշիկս , 'ի կապս , 'ի գօտիս , և յայլ
անօսրանիւթ զարգս : Յայսպիսի նկարս զգետուց հասա-
րակօրէն 'ի գործ ածին մանուշակադոյն ներկք . որոց լուսա-
ւոր մասունք կարեն լինել կրկին ներկօք . իմ երբեմն կապու-
տադոյն , և երբեմն դեղնադոյն :

Լթէ կամիս կապուտադոյն գործել պարտ է 'ի սկզբան ներ-
կել բաղադրութիւն ինչ պայծառ (իմ բացադոյն) զանգոճա-
ծոյ կապուտակ և սպիտակ ներկիցն , զոր և վարելի է յա-
ռաւել լուսաւոր մասունս զգետուն . իսկ վս ստոճերանիստ
մասանց նորա բաղադրելի են ներկերանգքս որդան կար-
միր , կապուտակ և սպիտակ . (լէ որում օրէն է գործել 'ի
մանուշակադոյն զգետաս ,) խնամով ուշ եղեալ յայն , զի
երևելի լուսաւոր մասունք և եթ լինիցին կապուտադոյն :

Սխանգամայն պարտ է , զի և զուգախառնութի ստոճերա-
գործ երանգացն լինիցին մանուշակադոյն ներկիւճ և կետա-
նիշ յօրինամամբ . որով երանգք անզգալի օրինակաւ ընկղմեա-
ցին 'ի միմեանս :

Իսկ եթէ կամիս դեղնադոյն գործել զլուսաւոր մասունս
զգետուն , պարտ է փոխան կապուտաներկի վարել զայրե-
ցեալ սպիտակ . իսկ զմնացեալ մասունս նորա նկարել ըստ
օրինակին՝ որպէս աւանդեցաւ 'ի մանուշակադոյն զգետաս :

Լայլ պարտ է խնամով միտ դնել 'ի զուգախառնութի դե-
ղին և մանուշակ երանգաց լէ միմեանս . զորս առ 'ի միացու-
ցանել պիտի 'ի կիր առնուլ և սակաւ ինչ դեղին խիժաներկ :

Օնոյն նկար զգետու հնար է գործել և որդան կարմրով .
իբր զի զլուսաւոր մասունսն մարթ է նկարել նախ այրեցեալ
սպիտակաւ , իսկ զստոճերանիստ տեղինս լոկ կարմրով : Սա-
կայն 'ի զուգախառնութի երկուց երանգացս պարտ է 'ի կիր
առնուլ զդեղին խիժաներկ :

Բստ կարգի ասացելոցս հնար է նկարել զայն տեսակ զգետ-
առ և 'ի ձեռն լաբաներկի . ևս և կանաչադոյն երանգօք .

սյլ

այլ ստուճերք կանաչաներկիցն պարտին լինել խառնութիւն
լեռնային և հիւրիկաներկ կանաչից :

Ըրտաքոյ սոցա մարթ է ըստ հաճոյս նկարել և զայլ բազմապիտի տեսակս գունադեղ զգեստուց . սակայն յամի պարտ է ուշադիր լինել 'ի յարմարուի գունոց լը միմեանս . ոչ միայն 'ի մի զգեստ առանձինն , այլև 'ի կոյտս բազմութե զանազան հանդերձից , որք ունին երևիլ 'ի պատկերն . յորս պարտ է խնամով զգուշանալ , զի լը հնարաւորութեան մի լիցին մեր ձադիր միմեանց երկու անյօդելի երանդք , ոնի են կապոյտք և հրագոյնք . կամ կանաչ և սևաներկ , ևն . որք խրտեցուցանեն զաչս , և չունին երբէք ասորժելի զուգախառնութիւնդ միմեանս :

ԺԴ

Բաց 'ի վերադոյն ասացելոցդ՝ կարեն լինել և այլ նկարք զգեստուց միջնատեսիլ ներկօք . որպիսի է սուսրն , մեղծաներկ . լեղակ , ևն . որք և գործին լը վերոյգրեալ կանոնաց : Եւսկ եթէ որ խնդրեսցէ և լը հաճոյս ինչ բազադրեալ ներկօք նկարել՝ պարտի զգուշանալ , զի բազադրութիւն երանդացն մի լիցի անսխորժ և խրտեցուցիլ տեսութեան աչաց : Այ արժանի լը ունելութե կանոն համարի և աւանդի նորախորժից հետեիլ սովորութե ներհուն եղելոց յարհետս . և գնալ զհետ շաւղաց նոյն : Սակայն թէ ասորժել որ գործել պարտի նախ փորձել 'ի մանունս , և այննով միսիլ 'ի մեծամեծս , զի մի աշխատութիւն անօգուտ՝ և նկարքն 'ի զուր լինիցին :

ԺԵ

Ի կամին նկարել զսպիտակ կտաւեղէնս , յետ ուրուճագրելոյն զծալն և զկնձիւս կտաւոյն՝ պարտ է նախ սպիտակադեղով միօրինակ ներկել զամբ . ապա բազադրելով 'ի մի զաղնիճ՝ կապուտակ , զսևաներկ և զսպիտակ՝ նկարելի են ստուճերքն և նովին ներկօք աւարտելի : Սակայն լը պահանջելոյ ծրարիցն և ստուճերաց տեղոյն՝ օրէն է յաւելուլ կամ նուճազել զսպիտակն . ոնի և 'ի խորանիստ մասունս կամ 'ի մթին տեղիս՝ հնար է առնուլ 'ի կիր և զմեղծաներկ ընդ զոյզն սպիտակի . կամ լոկ զմեղծաներկ , այլ սակաւ ուրեք . և զայն 'ի կնձիւս ծրարիցն և եթ , առ 'ի կենդանացուցանել զնկարն :

ԺԶ

Օ սպիտակ կտաւեղէնս հնար է նկարել և այլով օրինակաւ : Բազադրեալ 'ի մի զկապուտակ , զսևաներկ և զսպիտակ

տակ՝ պայծառատեսիլ յոյժ , և նկարեալ նովաւ գուրուճա-
 գրեալ կտաւն . բայց ըստ լուսաւոր և լն ստոճերանխատ մա-
 սանց նորա ուրեք ուրեք յաւել և ուրեք ուրեք նոճագեցն
 զսպիտակաղէնն : Յետ աւարտելոյ զառաջին նկարն , ՚ի լու-
 սաւոր մասունն կտաւոյն պարտ է վարել զանխառն սպիտակ ,
 այլ զիտելով յամի ՚ի զուգախառնուն զուսոց լը միմեանս :
 ՚ի նոյ սոսին գիտել արժան է , զի որով օրինակաւ և նկարեա-
 ցին սպիտակ կտաւեղէնք , պարտ է յաւարտելն անդ զնո-
 սին , ուրեք ուրեք զգածել դեղնադոյն ինչ ներկիւն . ըստ
 որում տեսանեմք և ՚ի նոյն իսկ յիրական կտաւսն . յորս ՚ի
 բեկմանն նշուից կամ յայլայլուած է լուսոյ երևին դեղնու-
 թիք ինչ . զոր պարտ է բազադրել ՚ի զառիկ և յսպիտակ ներ-
 կից . այլ պայծառատեսիլ յոյժ և անօսրանիւթ՝ կամ ջրալի .
 զի ՚ի ներկել անդ՝ երևեսցին լը նովաւ եղեալ ամ կէտանիչք
 և ստոճերք առանց եղծանելոյ :

ԺԵ

Ինին և դեղնադոյն կտաւեղէնք , որոյ ներկքն բազադրելի
 են խառնելով զսպիտականերկ ընդ սակաւիկ ինչ դեղնահո-
 զոյ . որով պարտ է գործել զառաջին նկարն . յետոյ օրէն է
 խառնել ՚ի նոյն զանգուճած զսեաներկ , և նովաւ գործել
 զստոճերանխատ մասունսն : Իսկ ուրանօր պէտս ունիցի նկարն
 առաւել մթնադոյն ստոճերաց , հնար է վարել ՚ի նոսին և
 զանխառն սեաներկ : Յայսպիտի դեղնատեսիլ կտաւս օրէն
 է ուրեք ուրեք բժանիչ երանգս գործել սպիտակախառն
 դեղնահոզով , կամ կապուտակաւ , ոչ միայն ՚ի լուսաւոր մա-
 սունսն՝ այլ և ՚ի ստոճերանխատ տեղիս . սակայն պարտ է
 կէտանիչ հարուճածովք վրձնոյն զուգախառնել զերանգսն
 լը միմեանս , զի համօրէն պիտակքն կամ բիծք միասցին ընդ
 ներկս կտաւոյն , և ախորժելի ընծայեսցին տեսութե աչաց :

Օ այսօրինակ աւարտելով զնկարն , պարտ է ապա յեզերս
 լուսաւոր մասանց սաստկացուցանել զգոյնն ՚ի ձեռն այրե-
 ցեալ սպիտակի խառնելոյ լը լոկ սպիտակի : Միանգամայն
 հնար է և ՚ի վերայ լուսաւոր մասանց կտաւոյն գործել ըզ-
 տողանիչ գիծս չափաւոր հեռաւորութիւն ՚ի միմեանց , ըստ
 որում է տեսանել յերիզս մանկանց կամ ՚ի քօղս գլխոյ , զոր
 գործեն առ ՚ի դարդ և ՚ի վայելչութիւն պատկերաց . յորս
 դնին երբեմն և կապուտադոյն ժապաւէնք կամ վերջաւորք
 գունազեղք . զորս պարտ է կարի պայծառատեսիլս գործել
 ՚ի լուսաւոր մասունսն , և թխատիպ ՚ի ստոճերանխատ տեղիս :

ԺԶ

Ի կամիլ անդ՝ զի երիզքն և կտաւքն լինիցին թափանցիկք ,
 I որով

որով երևեացին ծածկեալքն ի նորօք, պարտ է ՚ի սկզբան անօր և պայծառ նկարել. ապա ՚ի ներկն որ կարգեալ իցէ վ՛ս ստուերաց կտաւոյն, օրէն է յաւելուլ և փոքր մի ՚ի ներկէ անտի՛ զոր կամիցիս ցուցանել ՚ի ներքոյ թափանցիկ կտաւոյն : Եւ ուրանօր լուսաւոր մասունք ունին միանալ ընդ ստուերս, պարտ է ձգել զիծս սպիտակատեսիլս, որով եղերք լուսաւոր մասանցն երևեացին բարձրացեալք կամ ՚ի վեր այտուցեալք :

Գարձեալ հնար է և այլազգ նկարել զթափանցիկն, մանաւանդ եթէ իցեն բարակաման կտաւք կի՛բեհէզք. (ցի պիւրիւն ձիւհք.) իբր զի յինչ իրաց վերայ ունիցի որ ցուցանել զբեհէզն, պարտ է նախ զայն նկարել և աւարտել նմ իբօք ոնց և օրէն իցէ : Եւ ապա այրեցեալ սպիտակաւ և ուրեք ուրեք լոկ սպիտականերկիւ՛ ցուցանել միայն զծալն և ըզկն ձիւս բեհէզոյն կամ զկտաւոյն, և յետոյ պարտ է ըստ ունեւերել զայն ՚ի ձեռն մեղծաներկի՛ խառնութի՛ք ընդ կապուտոյ և ի սպիտակի : Եւ իմանալամայն նովին ներկիւ՛ ստուերայն աղտեղելի է և ս ուրեք ուրեք ՚ի նուազ լուսաւոր մասունսն, ըստ պահանջելոյ ծրարից կամ դարձուածոց բեհէզոյն :

ԺԹ

Ըստ զանազան նիւթոյ զգեստուցն և կտաւոց՝ այլևայլ լինին և երևոյթք նոցա. զի այլազգ երևին բրդեղէնք, և այլազգ մետաքսագործք. որոց առաջինն գոլով թանձրանութիւ և հողազանդուած, առաւել զգալի է քան զլեւինն՝ որ թեթեւ է և ողորկ : Եւ մին իրի պարտ է յիւրաքանչիւր տեսակս նիւթոց ՚ի կիր առնուլ զհամապատշա՛ճներկն, որով գաղափարեցի նմանութիւն նկարելի իրացն :

Ի

Ըստ ներկոց զարգք ցանցատեսակք՝ որպիսի են (փոթիկք կամ մուշապախք,) նկարին բաղադրութեամբ ներկերան գացս՝ կապոյտ, սևաներկ և սպիտակ. որով պարտ է նախ առաջին ներկել ողջոյն զնկարելի վայրն. ապա լոկ սպիտակադեղով զծագրելի են շրջապատք և սաղարթաձև զարգք նոցա : Եւ որոյ նկարելի են ստուերք և խառնք նովին բաղադրութի՛ք, որով ներկեցաւ յատակն : Եւ եթէ անորժեացի որ ընդ ծակս ասղնեգործին ցուցանել և զընդ նովաւ եղեալն, պարտ է յայնժամ ըստ նախաւանդեալ կանոնաց՝ որ յաղազս թափանցիկ կտաւոյ, նկարել զամբողջ յատակն նմ իբօք կատարեալ. և ապա լոկ սպիտականերկիւ՛ սկիզբն առնել նկարելոյ զշրջապատս և զսաղարթաւն

ձև մասունս ասղնեդործին • զորս յետոյ օրէն է ստուճերեւ
և աւարտել այլով բաղադրութիւն, որ հասեմաս իցէ գունոյ
յատակին :

ԻԱ

Ի կամիւն նկարել զմորթ կամ զմուշտակ՝ պարտ է նախ
ներկել զյատակն լո՛ գունոյ մուշտակին, ոնյ աւանդեցաւ վե-
րագոյնդ և յաղագս զգետուոց : Եթէ մորթն իցէ մթնա-
տեսիլ՝ պարտ է ներկել զայն բաղադրութիւն մեղծաներկի լե-
սպիտակի • նոյննա և ստուճեք նորա նկարելի են նովին բա-
ղադրութիւն՝ յաւելլով՝ ի նոյն և զայլ սակաւ ինչ մեղծաներկի
Խակ եթէ մորթն կմմուշտակն իցէ սպիտակագոյն, բաղա-
դրութիւն ներկին պարտ լինել խառնութիւն զանգուճոյ
ներկերանգացս՝ կապոյտ, սպիտակագեղ և դոյզն ինչ մեղ-
ծաներկի : Ետ կատարելոյ զառաջին ներկն՝ պարտ է զմազս
մորթոյն կամ զմուշտակին նկարել աղեղնաձև գծիւք պա-
հելով զկարգ խոտորնակութե մազիցն՝ երբեմն լե աջ և եր-
բեմն ընդ ահեակ կողմն, զորոյ զձևն կարեն տեսնել հայե-
լով ի նոյն խակ ի մորթան : Օլուսաւոր մասունս մթնա-
գոյն մորթոյ օրէն է նկարել բաղադրութեամբ զեղնաներ-
կի ընդ սպիտակագեղոյ • կամ սպիտակի ընդ դոյզն կա-
պուտոյ :

Գ Լ Ո Ի Խ • Ե :

Կանոնս ՚ի նկարս Ծարնոյ :

Ա

Բազմապիտի գորով երանգաց ՚ի մարմինս, իբր անհնարին
թուճի փակել զնոսին ընդ կանոնօք, զի ըստ այլևայլ
մարմնոց և լո՛ զանազան վիճակի, հասակի՝ և բնութե մարդ-
կան՝ սուրբ են այլևայլ լինել և երանգք նոցին : Սակայն
դիւրին է՝ որոց միանգամ միտ զիցեն ստանալ զայս ուսումն
՚ի ձեռն ստեպ վարժութե՝ ընդօրինակելով ՚ի բնութեանս •
ըստ որում տեսանի ՚ի հմուտ և ՚ի քաջավարժ կենդանա-
նկար պատկերահասնս, որք զգածեալ մտօք յամենայն սեռս
զուգախառնութեան գունոց՝ անաշխատ նկարեն զո՛ և իցէ
մարմին, դադարեալով զայնս ըստ ամենայն երանգացն
որ ՚ի նոսա • մինչև դիւրին և ս համարի նոցա նկարելն քան
բացայայտել զեղանակ նկարելոյ և բաղադրելոյ զներկս :
Ելլ քանզի նորավարժք պէտս ունին զաստիարակու-
թեան և հրահանգելոյ ՚ի սոսին, նմին իրի արժանս է
աստանօր աւանդել զհասնական կանոնս ինչ իբր խրատ,

որովք առաջնորդեացին 'ի նկարս մարմնագոյն երանգաց :

Բ

Արդ յետ ուրուճագրելոյ ուրուք զպատկեր ինչ կամ զկենդանագիր վարդագոյն երանգաւ, ըստ աւանդելոյ մեր 'ի ներածութե՛ք գրոցս, պարտ է նախ առաջին ներկել ողջոյն զգէմնն և կամ զմարմին՝ բաղադրութե՛ք դոյզն կապուտակի ընդ յոլով սպիտականերկի . որով կապոյտն ընկղմեացի 'ի սպիտակն, և սպիտակն ոչ մնացէ յիւրում՝ պայծառութե՛ք :

Այս բաղադրութի վարի 'ի նկարս փարիկատուն մարմնոց և մանկանց տղայոց : Ասկ 'ի մարմինս հասակաւոր արանց փոխան կապուտոյ դնելի է դոյզն ինչ կինաբարիս . որպէս և 'ի մարմինս ծերոց խառնելի է դեղնաներկ :

Գ

Յետ տալոյ զառաջին ներկն՝ պարտ է դործել զայլ բաղադրութի գունոյ, խառնութե՛ք ներկերանգացս՝ կինաբարիս, որդան կարմիր և սպիտակ . որով նկարելի են նմ ստոճերանիստ մասունքս . և ըստ պահանջելոյ նոճազութե՛ք ստոճերաց՝ պարտ է համեմատութե՛ք յաւելուլ զսպիտակն . զի չէ՛ օրէն կարի մ'Թաղնել զստոճերան, այլ ուրանօր և ե'թ անկ իցէ : Հասարակօրէն ստոճերական մ'Թութիւնք լինին յանկիւնս աչաց, 'ի ներքոյ ռնգաց, յակննջան, ի կզակաւ, 'ի հատոճածս մատանց և 'ի յօդոճածս ճեռաց, 'ի կողմնս եղնգանց, և ընդհանրապէս յնմ մասունս՝ որք ունին անկաւ նիլ 'ի ստոճերակողմն : Աւ չէ՛ պարտ զանգիտել, ե'թ է 'ի սկզբան անդ լինիցին կարմրատեսիլք, զի 'ի միւսանգամ դառնալն ընդ նոյնս կանաչաներկ երանգաւ, տկարանայ սաստկութի կարմրութե՛ք նոցա :

Դ

Յետ գործելոյ զառաջին ներկն նախայիշատակեալ կարմրաներկիւճ, պարտ է բաղադրել և զայլ պայծառագոյններկ, խառնելով զաղնիւճ կապուտակն ի յոլով սպիտակի, և ներկել նովաւ զքունքս, որք են բարձրացեալ մասունք 'ի վերայ աչաց, և զանկիւնս նոցա, զվերին և զստորին կողմն բերաւ նոյն՝ առ կարմիր շր'Թամբք . և ս և սակաւ ինչ 'ի մէջ ճակատուն, ընդ մէջ աչաց և ռնգաց, առ ծնօտան, 'ի պարանոցն, և յայլ տեղիս . ուրանօր մասունք մարմնոյ երկին իբր փայլունք :

Աւ ապա պարտ է բաղադրել զդեղնագոյն ներկ՝ խառնելով 'ի մի զդեղնահոյ կամ զզառիկ ի դոյզն ինչ կինաբարիս

սի

սի և սպիտակի . որով և ներկել զյօնս , զստորին կողմունս
ունգաց . զայտն կամ զճնօտս , և զայլ այնպիսի մասունս՝
որք ՚ի նոյն կարգի են :

Սակայն յայս նմ բազադրութիս երանգաց՝ պարտ է քեզ
ունիլ առաջնորդ զքնութիս իրաց՝ ՚ի ձեռն ուշադրութե
լինել նմին հետևող . քանզի պատկերահանութիւնն զոլով
արհեստ ընդօրինակող քնութեան , կատարելութիւնն նորա
երևի ՚ի ձիւղ նմանագրութե այնր՝ զոր յանդիման առնէ ,
մանաւանդ ՚ի կենդանագիրս :

Ե

Յետ կատարելոյ զառաջնանկար ներկնս , պարտ է միւսան
զամ դառնալ ՚ի գործել զստոճերս նոցա ՚ի ձեռն կանաչաւ
ներկի , կետանիչ յօրինամամբ զուգախառնելով զգոյննս ընդ
միմեանս , ըստ կանոնին աւանդելոյ (գլ . 7) : Սակայն ՚ի
նոճազ պայծառատեսիլ մասունս մարմնոյն վարելի է կա
պուտականերկ , ոնչ և ՚ի զգալի կի՝ ՚ի մերձաւոր և ՚ի բարձ
րացեալ տեղինս՝ դեղնադոյն : Յետ նկարելոյ զստոճերնս՝
պարտ է ՚ի լուսաւոր կողմանց անտի կից եղելոց ստոճերացն՝
նախ ՚ի ձեռն կապուտականերկի անզգալի օրինակաւ խառ
նել զերանգսն լէ ներկս մարմնոյ , և ապա կարմրով , որով
միասցին ընդ միմեանս :

Եթէ մթնագոյն ներկ զուգախառնութե երանգաց՝ (մա
նաւանդ կանաչադոյնն) , չիցէ բաւական ՚ի մթագնել
զստոճերանիստ տեղինս , պարտ է քանի մի անգամ կետա
նիչ դառնալ ընդ նոյնս . երբեմն կարմրով , և երբեմն կա
նաչաներկիւ , մինչև ստանալ նոցա զհամապատշաճ գոյնս
իւրեանց : Իսկ եթէ և նովին ներկօք չառցէ զբաւական
մթութե , հնար է ըստ պահանջելոյ տեղոյն գործել զայն
՚ի ձեռն մեղմաներկի խառնելոյ ընդ զառիկ և ընդ դեղնա
հող , կամ ընդ կինաբարիս . որպէս և երբեմն ՚ի ստիպել
հարկին օրէն է առնել զայն և լոկ մեղմաներկիւ , այլ սա
րածելով զնոյն և անօր նկարելով :

Զ

Օ լուսաւոր մասունս մարմնոյ պարտ է վերանկարել ՚ի
ձեռն գոյզն կինաբարիս ներկի , և կամ որդան կարմրոյ .
խառնելով զայն ընդ յոլով սպիտակի : Յայդ զանգոճած
՚ի գէպ է յաւելուլ և սակաւիկ ինչ դեղնահող , որով լինի
յարմար ՚ի զուգախառնել զլուսաւոր մասունսն լէ ստոճերս
իւրեանց՝ անզգալի իմն օրինակաւ ընկղմելով զներկերանգսն
՚ի միմեանս : Սակայն պարտ է ուշադիր լինել զի ՚ի նկարելն
անդ կէտք և գիծք ձգեսցին ըստ ելեւթութե կի՝ լն կարգի
զա

գալարելոյ մասանց մարմնոյն , որով անդամքն առնուն ըզ-
բնական տեսիլս դրից իւրեանց :

Եւ թէ զանդո՛ւած նախայիշատակեալ բաղադրութե՛ առա-
ւել քան զչարին կարմրացուցե՛ զտեսիլ մարմնոյն , հնար է
ևս փոխան նորա առնուլ 'ի կիր զկապոյտ խառնեալ ի կա-
նաչոյ և ընդ յոլով սպիտակի , որով լինի ներկ ինչ պայծա-
ռատեսիլ յոյժ : Սակայն զգուշալի է 'ի ներկի : աստի վարել
յայտս կամ 'ի ծնօտս մարմնոյն , որպէս և 'ի ծագս լուսաւոր
մասանց նորա : Թո՛ւտեա յայտօսիկ տեղիս չի՛ օրէն ևս առ-
նուլ 'ի կիր և զնախընթաց զանդո՛ւածդ կարմրաներկ բա-
ղադրութե՛ . այլ պարտ է թողուլ զնոսին 'ի պայծառութե՛
իւրեանց՝ ո՞ղ և ե՛նն : Կոյնպէ՛ս չե՛ արժան վարել և 'ի մա-
սունս ինչ կղակին , ընդաց , ճահատուն և յայտուցս ծնօ-
տից , որք քան զայլ մասունս պարտին լինել կարմրագոյնք :
Կիտելի է՛ զի նախակարգեալ կրկին բաղադրութե՛ք պար-
տին լինել պայծառագոյնք յոյժ . քանզի կարգին 'ի գեղեց-
կացուցանել զնկարն և 'ի կապել զայլևայլ երանգս ընդ մի-
մեանս , որպէս և զստու՛երան ընդ լուսաւոր մասունս . վասն
որոյ չի՛ օրէն գունաց նոցա երևել առանձինն , այլ լինել
շաղկապ 'ի զանգեւ զայլնն :

Եւ ևս զգուշալի է սատ՛ 'ի կիր առնուլ զկարմիրն 'ի վերայ
կապուտագոյն ներկից , և կի՛ զկապոյտ 'ի վերայ այլոց երան-
գաց . այլ մէջ ի մէջ փոփոխելի է , 'ի տեսանելն անդ՝ թէ
առաւել քան զչարին ձգի 'ի կարմրութե՛ կամ 'ի կապուտա-
կութե՛ , մինչև նկարն գացե՛ զիւր չափ երանգացն :

է

Օ սպիտակն աչաց պարտ է ստու՛երել կապոյտ ներկի՛ն
խառնութե՛ մարմնագոյն երանգոյ : Սևորակք աչաց նկա-
րելի են խառնութե՛ կապուտակի ընդ սպիտականերկի . և
զի հասարակօրէն լինին մթնագոյնք , նմին իրի՛ օրէն է յա-
ւելուլ յայն և սակաւ ինչ սևաներկ : Կակ բիբք աչաց 'ի մի-
ջին տեղոց լինին սևագոյն : Օ սևորակն աչաց պարտ է
ստու՛երել խառնութե՛ լեղակի ընդ մեղծաներկի կի՛ ոսկրա-
ներկի , իսկ առ սևագոյն բբօք օրէն է լոկ կինարարիս գու-
նով գծանիչ ինչ առնել , բայց զուգախառնելով զայն ընդ
մերձաւոր ներկս , որով ընծայի աչաց կենդանական զո՛ւար-
թութիւնն :

Ինչ արտեանամբք աչաց՝ եւթից եւթստիպ , մանաւանդ
'ի վերին կողմն , պարտ է ներկել բաղադրութեամբ սեաւ և
սրդան կարմիր ներկից . զուգախառնելով ընդ մերձակայ
երանգս 'ի ձեռն կապոյտ կամ կարմրորակ ինչ գունոյ , զի
մի երևեսցին ներկքն հատու՛ածեալք 'ի միմեանց : Կատա-
րիլ այսր նմի , պարտ է լոկ սպիտականերկի՛ն զնել զփոքրիկ
կէտ

կէտ ինչ 'ի լուսաւոր կողմն բբաց աչացն, որ կենդանացուցանէ զՏայեցուն՝ ած նորա : Օ նոյն կէտ սպիտակ հնար է ևս դնել 'ի սպիտակն աչաց ընդ լուսաւոր կողմն :

Ը

Արմիր շրթունք նկարելի են 'ի սկզբան խառնութիւն կինս բարիս և սպիտակ ներկերանգաց . ապա պարտ է միւսանգամ կետանիչ դառնալ ընդ նոյն որդան կարմրով . զոր և պարտ է փափկանկար զուգախառնել ընդ առաջին բաղադրութեանն : Իսկ եթէ որդան կարմիրն չիցէ բաւական 'ի պատշաճաւոր մթազնութի անկեանց և յորոշումն շրթանց 'ի միմեանց, օրէն է խառնել ընդ նմա և զմեղձաներկ :

Թ

Չեւք և այլ նմ անդամք լինին ըստ մարմնագոյն երանգաց աւանդելոց 'ի վերոյ յաղագս դիմաց, բայց 'ի ծայրից մատանց, որք քան զայլոն պարտին կարմրագոյն լինել : Այլ յետ նկարելոյ գնմ, պարտ է խառնութիւն որդան կարմիր և զառիկ ներկից անօտր և կետանիչ անցանել ընդ ամենայն դարձուն՝ ածս և խաղս անդամոցն, թէ 'ի լուսաւոր և թէ 'ի ստուգեղանիստ տեղիս, միայարելով զամենեսին 'ի մի մարմին, և 'ի մի բնական երևոյթ մարմնոյ :

ժ

Արտեանունք և մօրուք նկարելի են 'ի սկզբան երանգօք ստուգեղաց մարմնոյ : Իսկ ստուգեղք նոցա լինին խառնութիւն սևաներկի ընդ դեղնահոգոյ : Օ հերս մօրունաց պարտ է ձգել ըստ բնական դրից և գալարելոյ նոցա . որոց լուսաւոր մատունք նկարին խառնութիւն դեղնահոգոյ և մեղձաներկի . ի որս դնելի է և սակաւ ինչ կինաբարիս և յուր սպիտակ :

ժԱ

Չերք գլխոյ 'ի սկզբանն նկարելի են խառնութեամբ ներկեբանգացս՝ սևաներկ, դեղնահոգ, և սպիտակ . ընդ որս և դոյզն ինչ կինաբարիս : Իսկ եթէ կարի սևագոյնք իցեն հերքն, պարտ է խառնել զսկզբաներկ փոխան դեղնահոգոյ : Ապա նոյնն բաղադրութիւն գործելի են և ստուգեղք հերացն, նոճազ դնելով զսպիտակն 'ի նոյն . և վերանկարեալ աւարտին 'ի ձեռն լոկ սևաներկի, և կամ խառնութիւն մեղձաներկի ընդ դոյզն դեղնահոգոյ : Այլ պարտ է և զլուսաւոր մատունս նորա գծանիչ երևեցուցանել 'ի ձեռն դեղնահոգոյ կամ

կամ զառիկ ներկի , խառնելով զայնս ընդ սպիտակի և ընդ դոյզն կինաբարիսի : Հերբ խոնարհեալք 'ի ճակատն , ընդ որով երևի մարմինն , նկարելի են նովին իսկնսխաւանդեալ ներկօք՝ հանդերձ խառնութեամբ մարմնագոյն երանգաց . իսկ ստուերք նց գործին սևաներկիւ , լը կարգի առաջնոցն

ԺԲ

Յայսմ ամի կարևոր և խնամով դիտելին այն է՝ զի ակոր ժեղի ընծայեացն նկարն 'ի տեսութի աչաց . որ լինի 'ի ձեռն անդգալի յօղաւորութե գունոց լը միմեանս . որով այլևայլ մատուցք անգամոց և այլագոյն ներկք կապեացին 'ի մի՝ առանց անյարմար մերձադրութե միոյ ընդ այլում . զի հերբ և մօրուսք երևեսցին լինել բնածին այնր մարմնոյ , և ոչ վերադիրք կամ հատուածեալք 'ի մարմնոյ :

Միանգամայն պարտ է՝ 'ի նկարս մարմնոյ զգուշանալ յոյժ , զի մի զսպիտակագեղն կարի յաւելուցուս 'ի գործածելի ներկան . այլ որչափ ինչ հարկ իրացն սպիպէ 'ի պետս լուսաւորութե և մ'թութեան տեղոյն . զի ներկն՝ որով լինի վերանկարութի , ըստ կանխագոյն ասացելոցս , պարտի լինել միշտ մ'թնագոյն քան զառաջինն :

ԺԳ

Ըրտաբոյ ասացելոցս հնար է՝ դիւրաւ գործել և զայլատեսակ երանգաւորելնն 'ի մարմնոց , յաւելլով կի՛նուածագեցուցանելով զկարմիրն , կի՛մզկապոյտն , կի՛մզգեղին և կի՛մզսևա ներկ . թէ՛ յառաջին նկարն , և թէ՛ 'ի միւսանգամ դառնալն լը նոյն : **Մ**արմինք կանանց հասարակօրէն ձգին յերկնագոյն երանգս : **Մ**արմինք տղայոց 'ի կարմրագոյն . հասակաւոր աւրանց 'ի դեղին . մանաւանդ եթէ իցեն մերձեալ 'ի ծերունի : **Բ**աց 'ի բնական երանգաց մարմնոյ , որք սեփական են իւրաքանչիւր վիճակի և հասակի , երևին երբեմն զգածիլ և այլով ի՛նչք անբնական երանգաւ 'ի սպտաւառ զգեստուցն , զոր արկեալ ունիցին զանձամբք . զի ըստ գունոյ զգեցեալ հանդերձիցն՝ սովոր են այլայլիլ և երանգք մարմնոց : **Ս**և ա տեսակ զգեստք բնաւորեալ են ցուցանել զմարմինն սպիտաւ կագոյն քան զոր էն : **Ս**պիտակատեսիլ հանդերձք՝ մ'թնագոյն երևեսցուցանեն զմարմինն . կարմրատեսիլքն՝ իբր դեղնաճար . որպէս և գեղինքն՝ իբր կարմրաճար . զոր դիտելով նկարելն՝ պարտի լը այնմ յարմարել զերանգս մարմնոյ :

ԺԴ

Օգոյն մեռեալ մարմնոյ պարտ է բազադրել խառնութե՛ք ներկ

ներկերանգացս . Ի՞նչ է՝ սպիտակ , զառիկ , և դեղնաներկ ,
այլ պայծառատեսիլ (Ի՞նչ բացազոյն) յոյժ . և յետ նկարելոյ
նույաւ զառաջինն , պարտ է դառնալ միւսանգամ կամ վե-
րանկարել խառնուածք ներկիցս՝ կինաբարիս , լաքաներկ , և
յորով սպիտակ . յետ որոյ՝ հարկ է վերստին անօտր և կէտաւ
նիչ անցանել կապուտակազոյն կանաչաներկիւ՝ մինչև մար-
մինն առցէ զգոյն նմանուածք իբր կապուտազոյն կապարի :
Եւ մենայն ներկերանգք որպէս և նկարք մեռեալ մարմնոյ՝ լի-
նին լը նախաւանդեալ մարմնազոյն երանգաց , յորս առաւե-
լսպէս խառնելի է կապոյտ քան դեղին . մանաւանդ՝ ի խո-
րանխտ տեղիս և՛ ի հանգրիձեալ մասունս , որպիսի են շրջա-
պատք աչաց , որք սովոր են նկարիլ մ' [Թնագոյն ներկօք : Եւ
նմի պարտ է զուգախառնել և ընկղմել զնոմ ներկսն՝ ի մի-
մեանս , (լը կանոնին աւանդելոյ վերագոյնդ) ի ձեռն մը [Թ-
նագոյն կապուտոյ , և ուրեք ուրեք դեղնաներկիւ՝ , խառնու-
ածք լը սպիտակի , և լը զոյզն կինաբարիսի :

Ըր [Թուրք մեռելոյ սովոր են լինել մանուշակազոյնք . զորս
պարտ է նախ նկարել խառնուածք ներկերանգացս՝ զոյզն
կինաբարիս , դեղնաներկ , և սպիտակ . իսկ վերանկարուի
նոցա լինի ի ձեռն բաղադրուածք երանգացս՝ լաքաներկ և
կապոյտ : Եւ [Թէ նկարն կարօտասցի առաւել սաստկուածեան
մ' [Թագոյն երանգոյ , բաղադրելի է սեւադեղ լը լաքաներ-
կի . որով մար [Թ է միանգամայն ուրեք ուրեք մ' [Թագնել և
զաչսն , զուչս և զականջս :

ԺԵ

Նկարեալն ե [Թէ իցէ խաչելու [Թիւն փրկչին , կամ մեռեալ
նահատակ , յորս օրէն է երեկիլ և արիւնանիչ մասանց , յետ
աւարտելոյ զնկար մարմնոյն՝ պարտ է զարիւնեւրանգ տե-
ղիան ներկել նախ կինաբարիս գունով . և ապա վերանկարել
զնոսին որդան կարմրով , ցուցանելով և զկայլակս արեան
իբր հեղեալ վերուստ ի վայր կի՞ ի մի կողմն : Իսկ փշեղէն
պսակն նկարի բաղադրուի ծովագոյն կանաչի լը այրեցեալ
սպիտակի , և ստուճեք նորա լինին խառնուածք սեւաներկի
ընդ կանաչի . որպէս և լուսաւոր մասունքն այրեցեալ սպի-
տակաւ :

ԺԶ

Եւ [Թէ ի պատկերս գիպեացի նկարել զերկաթ , բաղադրու-
ածք նորա լինի ի ձեռն ներկերանգացս՝ այսինքն լեղակ ,
զոյզն ինչ ոսկրաներկ , և սպիտակ : Իսկ ստուճեք նորա լի-
նին ի ձեռն լոկ լեղակի . որպէս և լուսաւոր մասունք նորա
գործելի են անխառն սպիտակաւ :

Հուր և բոցք՝ ըն լուսաւոր մասանցն նկարելի են բաղադրուք ներկերանգացս՝ այրեցեալ սպիտակ , և զառիկ : Իսկ ըստ ուներակողմանք նոցա լինին խառնուք զանգուճոյ՝ կինաբարիս և որդան կարմիր երանգաց : Այժմէ հուրն կեղծեացի իբր պատեալ Թանձր և սաստիկ ծխով , որով սոյլը է երեւիլ մ'Թնատեսիլ շառագոյն , պարտ է յայնժամ սաստկացուցաւ նել զերանդ նորա 'ի ձեռն որդան կարմրոյ :

Նուրն սոյլորաբար նկարելի է բաղադրութի սեաներկի լէ լեզակի և ընդ սպիտակադեղոյ : Ի նոյն զանգուճոճ հնար է յաւելուլ և դոյզն ինչ կինաբարիս , որպէս և զգեղնահող , որով ելանէ ծխագոյն : Սակայն պարտ է գիտել և զայն , զի ըն պէսսպիտութե վարելի նիւթոցն՝ և ծուխք նոցա սոյլը են լինել այլևայլ աստիճանօք երանգաց՝ երբեմն պայծառ և երբեմն մ'Թնատեսիլ : Սխանդամայն լինին Թանձրամաճք և սպիտակք , ցորչափ մերձ իցեն հրոյ . իսկ 'ի հեռանալն երեւին իբր անօսը կապուտագոյնք . զոր գիտելով նկարչին՝ պարտի ուշադիր մտօք նմանօղ լինել բնութե :

Նագամանգք նկարելի են լոկ ոսկրաներկիւճ . սակայն 'ի կողմն լուսոյ պարտ է ձգել գիծս ինչ սպիտականիշա , որովք երեւին ձաճանչատեսիլք : Աոյննոս լինին և այլ ամակունք , զորս կամիցի որ նկարել . յորս չիք այլ փոփոխութի բաց 'ի ներկերանգաց՝ զորս պարտ է յարմարել իւրաքանչիւր գուշոյ ականցն :

Իսկ մարգարիտք նկարելի են սպիտականերկիւճ խառնուք ընդ դոյզն կապուտոյ . և ստուճերք նոցա լինին նովին բաղադրութի . փոքր ինչ մ'Թնագոյն գործելով զայն 'ի ձեռն կապոյտ ներկի : Առ 'ի ցուցանել զբոլորակութի մարգարտի , պարտ է զսպիտակ կէտ ինչ դնել լէ մէջ լուսաւոր կողման նորա . իսկ 'ի ստուճերակողմն՝ որպէս և յեզերս մարգարտին օրէն է կէտանիշա գործել այրեցեալ սպիտակաւ : Սխանդամայն և 'ի ներքոյ մարգարտացն ցուցանելի են ստուճերք մանուկք ըն գունոյ յատակին , յորոյ վերայ յեռեալ կայցեն : Սպիտակութիլք նկարելի են դեղին խիճաներկիւճ և ստուճերելք 'ի ձեռն մաղձաբարի : Իսկ արծաթագոյնք լինին սպիտակադեղով . և ստուճերք նոցա պարտին լինել լեզականերկ երանգաւ :

ԺԼ:

Որ ինչ միանգոճ մանրամասն ցայսվայր աւանդեցաւ յառիժ վարժուէ համբախաց , կարէ նպաստել և առ այլս յոգունս , զորովք զանց արարաք՝ շատ համարելով զասացելն յսկրղբ նաւորութի ուսման այսր արհեստի . զի հնար է փութաջան եղելոցն ստանալ զյաջողակութիւն առ ամենայն նկարս՝ 'ի ձեռն ուշադրութե և ստեպ կրթութե : Սակայն գլխաւոր ձեռն

ձեռնառու և նպաստամատոյց քան զամ խրատս և զգրաւոր
կանոնս համարելի է ի օրինակելն և գաղափարել զգործս
երևելի պատկերահասնաց , մանաւանդ զներկերանդ նկարս
դիմագրութե . յորս ակներև տեսանին բաղադրութիք ներ-
կից և զուղախաւնուիք երանգաց ի միմեանս , որք դիւրին
և ասորժելի առնեն զաշխատութի նորափարժիցն հայելով
և հեռեւելով նոցա : Իսկ որք չունիցինն ՚ի ձեռս զայնպիսի
նկարեալ գաղափարս , պարտ է նոցա ուշադիր մտօք և ան-
ձանձրոյթ վարիլ և վարժիլ ըստ կանոնացն աւանդելոց ՚ի
վերոյ :

Պ Լ Ո Ւ Խ Թ :

Կանոնս ՚ի նկարս դաշտարարելից և շինուածոց :

Բ ստ բերելոյ պատշաճողութե և կարգի իրացս , օրէն է
աստանօր աւանդել և խրատս ինչ յազադս նկարելոյ
զգաշտս , զշինուածս , և զարտորէս զարդարեալ ծառայք .
որովք ընծայի աչաց ասորժելի տեսարան՝ գաղափարեալ ՚ի
ընտութի :

Ա

Ի սկզբան կանոնադրութեանս պարտ է յուշ ածել զաւան-
դեալսն մեր (՚ի գլ . Գ .) յորս խօսեցաք ինչ ինչ յազադս
ընտութե և պէտպէս ազգուճութե երանգաց . քանզի կարգ և
որոշումն նոցա յայլ և այլ սեռս թանձրութե և նրբութեան
յորովակի նպաստեն ՚ի յանդիման առնել զհեռաւոր և զխո-
րանիստ երևոյթս տեսանելի իրաց . որով սովոր են պատրիւ
տեսութիք աչաց :

Համբաւաւոր պատկերահանք , որք երևելի գտան ՚ի նկարս
դաշտարարելից՝ իբր կանոն հանրական արժանի հեռեւ
զուէ նորափարժից՝ աւանդեն , զգալի և զթանձրատեսիլ
ներկերանգան դնել յառաջին կարգս կամ ՚ի մերձաւոր տե-
ղիս նկարելի պատկերին . իսկ զթեթե կամ զանօսորանիւթ
անուճանեալ երանգան վարել ՚ի պէտս հեռաւոր վայրաց :

Բ

Դ մենայն իբր մերձանկարք պարտին լինել պայծառք , որոշք
և յայտնիք . իսկ ՚ի հեռատեսիլ նկարս՝ եթէ շինուածք իցեն՝
եթէ , ծառատունկք և եթէ կենդանիք , չի պարտ լինել ման-
րամասն որոշումն անդամոց . զի որչափ հեռանան իբր ՚ի տե-
սութի , այնչափ նուճաղի յստակութի նոցա . վայ փոքր մա-
սունք նոցա և անդամք երևին խառնակեալք ընդ միմեանս :

Վանդի 'ի հեռանալն իրաց 'ի տեսութի, նախ առաջին սո-
վոր են ծածկիլ յաչաց փոքր մասունք նոցա, և յետոյ առ սա-
կաւ սակաւ մեծամեծքն. մինչև 'ի կարի հեռանալն մնայ ձե-
ինչ անորոշ անդամօք. նմին իրի 'ի հեռատեսիլ նկարս պարտ
է զայն մասունան և եթ ձեացուցանել, որք տեսողացն տան
խմանալ եթէ զինչ իցեն նկարեալքն :

Գ

Լ մենայն ներկք՝ զորս ունիցի որ վարել 'ի հեռատեսիլ նկա-
րեալս, պարտին լինել աղօթք և գունաթափք. զի մարմինք
'ի հեռանալ անդ 'ի տեսութի, զորօրինակ սովոր են կորու-
սանել զորոշ երևոյթ անդամոցն, նոյնպէս նախ առաջին ե-
րեւին կորուսանել զգունարթու ի երանգաց իւրեանց : Արկ-
րորդ՝ զուսաւորութիւն, որով նոճագին երևոյթք ստոճերաց
նոցա : Արորդ՝ 'ի կարի հեռանալն անյայտանան և գլխաւ
ւոր ստոճերքն, որով մնան 'ի միջակային գոյն ինչ շփոթ նսե-
մութեամբ : Ամին իրի՝ հարկ է հեռատեսիլ նկարուց լինել
մշուշ և անորոշ. զի 'ի պատճառս ընդարձակութե տեղոցն,
զոր նկարին կեղծէ ցուցանել, հարկաւ միջանկեղ համարին
թանձրութիւք օդոց. որք սովոր են խախանել զպայծառուի
երանգաց, ո՞նչ և զորոշ երևոյթ մասանց տեսանելի իրացն :

Դ

Թ Կէպէտ և նմ հեռաւորք սովոր են երեւիլ անորոշ, սակայն
եթէ իցեն լուսաւորեալք 'ի ճառագայթից արեգական՝ յրս-
տակագոյն և ստեսնին, քան թէ լինիցին լոկ 'ի լոյս տունը-
ջեան : Այննչս որոշագոյն երեւին բարձրացելքն լը օդս քան
զցածանիստս 'ի դետին : Ստ այսմ է տեսանել և 'ի շին-
ոճածս կի՞ 'ի ծառս, որք կայցեն 'ի տափարակ դաշտի, քան
զորս իցենն առ գետովք կամ առ լճակաւ. ուր թանձրութի
օդոցն խախանէ զպայծառ երևոյթ իրաց. զորս պարտ է
դիտել նկարչին, և լը այնմ առնել զորոշ և զանորոշ տեսու-
թիւ և զերևոյթ նկարելի իրաց :

Ե

Լ յն մարմինք, որոց բնական գոյնքն մթնատեսիլք իցեն
քան զօդ, 'ի հեռաւորս նկարելի են պայծառագոյնք : Իսկ
որք պայծառք իցեն քան զկապուտակութի օդոյ, նկարելի
են իբր մթնատեսիլ կամ խաւարեալ գունովք. զի 'ի կա-
պուտակութի օդոյ սովոր են այլայլիլ երանգք երկաքաննչի-
րոյն. պայծառն զգե՞նու զմթութի, և մթնատեսիլն զպայ-
ծառութի :

Կա

կանոնքս պատշաճին յրնդ հանրական տեղեկուի վասն հե-
ռատեսիլ նկարուց . իսկ թէ զինչ ներկ պարտ իցէ վարել
'ի մտաւոր և 'ի հեռանկար իրս , ստացուք 'ի կարգիս :

2

Յետ յօրինելոյ զուրուճադու թիւն դաշտարտորէից , նախ
առաջին զմտաւոր գետինն՝ եթէ հանդերձեւ իցէ մ' թնա-
տեսիլ երևիլ , պարտ է նկարել փամփշտաներկ կամ հիրի
կաներկ կանաչիւ . սակայն առ 'ի նիւթեղ գործել զայսու
սիկ ներկս , խառնեցես ընդ նոսա դոյզն ինչ մեղծաներկ և
զլեռնային կանաչ . յետոյ օրէն է կետանկար յօրինմամբ և
զստուճերս նորա նովին ներկօք կատարել , բայց մ' թնագոյն
բաղադրու թ'ք ուրեք ուրեք յաւելլով 'ի նոյն և գոսկրաներկ :
Ըն զատուճաք երկրի՝ որք լուսաւոր կամ պայծառք իցեն ,
նկարելի են նախ բաղադրու թ'ք դեղնահոյզ լք սպիտակա
ներկի . ապա պարտ է ստուճերել և աւարտել զայն մեղծաւ
ներկիւ : Սակայն ուրեք ուրեք օրէն է խառնել ընդ նմա և
զդոյզն կանաչաներկ . մամաւանդ յստուճերս և 'ի պէտս վե-
րանկարու թ'է :

Հնար է դիպիլ յուղակի՝ զի 'ի մերձաւոր սահմանս պատ-
կերին դոյցին գետինք կարմրատեսիլք , զորս մարթ է նկա-
րել բաղադրու թ'ք ներկերանգացս՝ չի սուր , սպիտակ , և
դոյզն ինչ կանաչաներկ : Իսկ ստուճերք նոցա գործելի են
յայնժամ յաւելլով 'ի նոյն զանգուճաք բաղադրու թ'է զկա-
նաչաներկ , որով լինի մ' թնագոյն :

Բոյսք և դալարիք բողբօջեալք 'ի մերձաւոր վայրս պատ-
կերին՝ նկարելի են յետ աւարտելոյ զնկար գետնոյն . իսկ
բաղադրու թիւն երանգաց նոցա՝ պարտի լինել ծովագոյն
և լեռնային կանաչաներկիւ , խառնելով ընդ նմա և սակա-
ւիկ ինչ գոսպիտակ :

Եթէ կայցեն և դեղնահար դալարիք , պարտ է յաւելլուլ 'ի
նոյն բաղադրու թ'ի և զայրեցեալ սպիտակ : Իսկ ստուճերք
սոցա գործելի են հիրիկաներկ կանաչիւ : Եթէ կամեցի
որ ցուցանել , ո՞յ թէ թառամեալ իցեն դալարիքն , պարտ է
յայնժամ ստուճերել զնոսին մեղծաներկիւ և մաղձաբարիւ :

Ըն զատուճաք դետնոյ , որք նուճազ հեռաւորք իցեն ,
նկարելի են լեռնային կանաչաներկիւ . իսկ ստուճերք և վե-
րանկարու թ'ի նոցա կատարի 'ի ձեռն փամփշտաներկ կանա-
չի , յոր պարտ է յաւելլուլ և զմեղծաներկ , առ 'ի նկարել նո-
վաւ ուրեք ուրեք մ' թնագոյն գիծս ինչ չի կամի :

Հատուճաք հոյզոյ կամ գետնոյ՝ որք և ևս հեռանան 'ի տե-
սու թ'է , նկարելի են ծովագոյն կանաչաներկիւ , խառնելով
'ի նոյն և դոյզն ինչ զկապոյտ : Իսկ զստուճերս նոցա պարտ
է գործել լեռնային կանաչաներկիւ :

Հուսկ

Հուսկ յետոյ կարի հեռացեալքն 'ի տեսութի, նկարելի են երկնադոյն . մինչև յետին հեռաւորացն պարտ է լինել ազնիւ հապուտակի խառնեալքն . սպիտակի, յորս ուրեք ուրեք օրէն է ցուցանել և զնշմարանս ինչ կարմրաներկի խառնութեամբ կինարարիս գունոյ :

է

Ս ուրք նկարելի են լեղակաւ բաղադրութիւն լէ սպիտակի, իսկ ստուէրք նոցա դործելի են նովին զանգուճածով . սակայն պարտ է առաւելու լինաւ զչափ լեղակին, որով մ'ձագնի : Ս'իանդամայն օրէն է ուրեք ուրեք լէ պահանջելոյ տեղւոյն խառնել 'ի նոյն և փոքր ինչ կանաչաներկի, բայց լուսաւոր մասունք նոյն նկարելի են յայնժամ լոկ սպիտակաւ, մասնաւոր 'ի փրփրաւոր ալիս :

Օ նկարս ջուրոյ պարտ է ուղղադիմ դործել առանց խաչանիւն հնկուճածոյ . պահելով և եթ զլնթացս ջուրոյն . որպէս և զձև հողմակոծեալ ալեայն, եթէ ունիցին :

Ը

Ը ինուճաճք քարեղէնք սոյնոյ են նկարել բաղադրութիւն ներկերանգացս՝ լեղակ, մեղծաներկ, և սպիտակ . զորս զանգեալ 'ի մի պարտ է նովաւ տալ զառաջին ներկն : Իսկ առ 'ի ստուէրել զնոսին, օրէն է զսպիտակն զնել տակաւ . և յաւելուլ զմեղծաներկն առաւել քան զլեղակ, որով ելանէ բնական գոյն քարի : Հնար է ևս յառաջին ներկն խառնել և զգեղնահող, որնոյ և 'ի յետին վերանկարութե : Սակայն առ 'ի շքեղ և ախորժատես գործել զնկարն մասնաւոր 'եթէ իցէ աւերակ նախնի շինուճածոյ, պարտ է 'ի տեղիս տեղիս զնել զդեղնադոյն կամ զկապուտադոյն բիծս ինչ . որոց առաջինն լինի 'ի ձեռն դեղնաներկի . իսկ երկրորդն 'ի ձեռն ազնիւ հապուտակի . զորս պարտ է խառնել լէ սպիտակադեղոյ, որք և յայտ առնեն իբր զնշանս ինչ հնութե : Օ այստփի բիծս կամ զնիշտ հնար է առնել ևս նախ քան զառաջին ներկն . զի յետոյ 'ի ներկել անդ զյատակն կամ զքարինսն՝ լէտղօտ երեւեցոյն և բիծքն լէ նովաւ . և կամ յետ կատարելոյ զառաջին ներկն և զնկարն ողջոյն, օրէն է գործել զնոսին : Իայց զիտելի է, զի երանգք բծիցն մերձաւոր գտցին և համեմատ չարու պայծառութե և մ'թութե գունոյ յատակին կամ քարանց շինուճածոյն :

Թ

Թ այստեղէն շինուճաճք թէպէտև բաղմօրինակ կարեն ըստ հա

հաճոյս նկարիւ, այլ հասարակօրէն առաջին ներկ նոցա լինի
 'ի ձեռն բաղադրութե ներկերանգաց՝ գեղնահող, մեղծա-
 ներկ և սպիտակ : Իսկ 'ի վերանկարութեն, սպիտակա-
 ներկն պարտի լինել սակաւ յոյժ, և կամ ամենեւին ոչ. ո՞պ
 և ստոճերք նոցա մթնատեսակք՝ աւարտելի են լոկ մեղծա-
 ներկիւ : Ի նկարս փայտակերտ շինուածոց ինչ սովորութի
 է ը նախանկարգեալ բաղադրութե խառնել երբեմն և զկի-
 նաբարիս, երբեմն զկանաչ, երբեմն զօսկրաներկ ևն. բոտ
 պահանջելոյ յարմարուէ փայտից և տեղոյն : Իսկ ստոճերք
 նոցա և կետանիչ վերանկարութիւնք գործին ը նախաւան-
 դեալ կանոնացն, որ յաղագս զգետուց և այլոց իրաց :

ժ.

Վերոցք և բերդք նկարելի են իբրև զբարահլու շինուածս .
 սակայն խառնելի է 'ի ներկս նոցա և փոքր մի կանաչ՝ եթէ
 'ի նկարելն և եթէ 'ի ստոճերէ : Հայտոսիկ ամբոցս հնար է
 գործել զգեղնանկար և զկապուտադոյնն ինչ ինչ. զորս պարտ
 է յետոյ անզգալի իմն օրինակաւ ընկղմել 'ի գոյն ամբոցին :
 Եթէ 'ի վերայ շինուածոց գոյնն և բոյսք, յետ աւարտելոյ
 զնկար յատակին՝ պարտ է գործել զայնս կանաչաներկիւ և
 այրեցեալ սպիտակաւ, կամ ը պահանջելոյ դալարութե և
 ցամաքութե բուսոցն նկարել բոտ ասացելոցս 'ի վերոյ (ի) :
 Եւ պարտ է հայել 'ի չափ և 'ի համեմատ աստիճան պայ-
 ծառութե և մթութե երանգացն ը մեքձաւորութե և հե-
 ուաւորութե տեղեաց :

Պարիսպք և հնաշէն աւերակք 'ի քարանց կամ 'ի փայտից՝
 եթէ իցեն 'ի մեքձաւոր սահմանս, նկարելի են ը կանոնացն,
 զոր աւանդեցաք վերագոյնս : Իսկ եթէ 'ի հեռաւորս իցեն,
 նկարելի են խառնութի ներկերանգացս՝ ցո սուր, կինա-
 բարիս, և յոլով սպիտակ : Եւ ինչ զանգունուածով գործելի են
 և ստոճերք նոցա, այլ պարտին լինել փափկանկարք յոյժ,
 որով երևեսցին հեռացեալք 'ի տեսութե :

Հեռաւորսի շինուածք եթէ նկարելի իցեն իբր 'ի լոյս երե-
 կոյի կամ առաւօտու՝ յամպախառն և 'ի միգապատ օդո, ըզ-
 պայծառութի իբրեանց պարտին ունիլ յարեակողմն և եթէ
 իսկ այլ մասունք նոցանհաղորդքն ճառագայթից արեգական,
 նկարելի են միջակային ինչ երանգաւ, որ հպաւոր իցէ շա-
 ուազնութե ամպոց և միգապատ օդոց : Եւ քանզի ճառա-
 գայթք արեւու բնաւորելի են կարմրատեսիլ գործել զամպն,
 սք կայցեն առ հորիզոնաւ, նմին իրի՝ և հեռաւոր շինուածք՝
 որք զգածեալ կան կապոյտ երանգաւ 'ի գոյն օդոյ, սովոր
 են զգենուլ զկարմրութի ինչ. ուստի 'ի նկարելն զայնպիսի
 հեռաւոր շինուածս՝ պարտ է 'ի կիր առնուլ զներկ զանգել
 'ի կապուտակէ և 'ի կինաբարիս երանգաց, յորոց ելանէ
 գոյն

գոյն ինչ զոճարթ և Բարթաղական, որ անմիճ գաղափարէ զտե-
սիլ բնութե :

ԺԱ

Ընտճածք քաղաքաց ՚ի Թարձրամած օգս սովոր են այն-
չափ առաւել մնայլ և անորոշ երևիլ, որչափ առաւել ցածաւ
նիստք իցեն և մերձաւորք գեանոյ : Իսկ ընդհակառակն
երևին պայծառք և որոշք, որչափ առաւել բարձրացեալք
իցեն լէ օգս ՚ի վեր. զի օգն ՚ի խոնարհ՝ Թանձր է, և ՚ի բարձ-
ձունս նուրբ և մաքուր : Օ որ գիտելով նկարչին՝ պարտի լի
այնմ յարմարել զներկն, զի ստորին մասունք հեռանկար
իրաց լինիցին մնայլք քան զբարձրացեալ անդամս նորա :

ԺԲ

Ը ծառս պարտ է նկարել յետ աւարտելոյ զնկարս երկ-
նից. սակայն եթէ իցեն անտառք կամ ծառք տերևալիցք
տարածեալք յերեսս պատկերին, հնար է նկարել նախ քան
զերկինս : Իայց պարտ է միշտ զմերձաւոր մասունս երկնից
և զծառոց առ միմեանս, ներկել լեռնային կանաչիճ. յոր եր-
բեմն օրէն է ուրեք ուրեք խառնել և զդեղնահոյ : Իսկ
ստոճերք գործելի են նովին ներկիճ՝ խառնելով ՚ի նոյն և
զհիրիկաներկ կանաչ : Էտ այնորիկ պարտ է ցուցանել և
զտերևս ծառոցն՝ ձգելով զայնս ընդ երկայնս, յոր կողմն և
ուղղեալ իցեն ոստք և ձիւղք, խիտ առ խիտ դասաւորելով
զնոսին առ միմեանս : Իճնդեալ տերևք նկարելի են սակա-
ւիկ ինչ մ'Թնագոյն. իսկ լուսաւոր մասունք, եթէ տե-
րևոց՝ և եթէ Թարմ ոստոց՝ գործելի են լեռնային կամ ծռ-
վագոյն կանաչաներկիճ, խառնելով զայն լէ այրեցեալ սպի-
տակի :

Սաղարթ ախիտ ծառք և դալարիք եթէ իցեն բարակաձիւղք
և մանրատերևք, պարտ է և ստոճերաց նոցա լինել նոճաղ
և անօսր : Իսկ որք խոշորատերևք իցեն՝ օրէն է և ստոճե-
րացն լինել Թանձր և մ'Թնատեսիլ :

Եթէ ՚ի ծառս զտոցին տերևք կամ ոստք չորացեալք, նկար-
ելի են սուսրսներկիճ կամ մաղձաքարիճ, խառնութիւն ընդ
սպիտակի. իսկ ստոճերք նոց լինին լոկ մաղձաքարիճ առանց
խառնութե սպիտակի. և կամ սեւաներկ երանգաւ :

Իոճնք ծառոց նկարելի են դեղնաներկիճ բաղադրութիւն լէ
սպիտակի, յոր պարտ է խառնել և սակաւիկ ինչ կանաչ մ'Թ
լուսաւոր մասանց նոցա. իսկ վասն ստոճերակողման խառ-
նելի է ոսկրաներկ փոխան կանաչի : Ստոճերք սոցա լինին
նովին զանգոճածով. բայց պարտ է յաւելուլ ՚ի նա զմեղծաւ
ներկ և զկանաչ : Օրէն է գործել ՚ի բունս ծառոց և զքա-
նի

նի մի դեղնադոյն և կապուտաներկ նիշա, ըստ որում սովոր է հասարակօրէն լինել 'ի կեղևս նոցա, այլ նուճաղ և կարի անօր :

Ղիւզք և ոսաք ծառոց՝ երևեալքն լը տերևալք, նկարելի են բաղադրութի ներկերանգացս՝ դեղնահող, կանաչ լեռնային, և սպիտակ . կամ լը կարգի յարմարութե լուսոյ և տեղւոյ օրէն է վարել զսպիտակ խառնեալ ընդ սևաներկի : Իսկ լուսաւոր մասունք նոցա ցուցանելի են սպիտակաւ . ոնց և ստոճերքն մեղձաներկի՛ն և հիրիկաներկ կանաչի՛ն :

'Ի խուռն կուտակութե՛ ծառոց՝ ոնց և շինուճոց, ստորին մասունք նոցա մերձաւորքն դեմնոյ պարտին նկարիլ մ'ձնագոյն իբր՝ 'ի ստոճերի . զի համարին նուճաղ հազորդեալ լուսոյ և պայծառութե՛ քան զբարձր մասունան :

Հեռաւոր ծառք նկարելի են բաղադրութի՛ լեռնային և ծովագոյն կանաչաներկի : Հոր թէ խառնեացի և հիրիկաներկ կանաչ, ծառայէ վասն ստոճերաց նոցա :

'Ի կամիւն նկարել զդեղնատեօիլ ծառս՝ պարտ է բաղադրել զներկն դեղնահողով և սպիտակաւ . իսկ ստոճերք և վերանկարութի նոցա լինի մաղձաբարի՛ն :

Օսաք՝ որք կարի հեռաւորք իցեն, նկարելի են ծովագոյն կանաչի՛ն, լը որում պարտ է խառնել և զկապուտակ ներկ :

Իսկ լուսաւոր մասունք նոցա ցուցանելի են 'ի ձեռն այրեցեալ սպիտակի, որով օրէն է գործել և զքանի մի տերևս նման դիժս 'ի վերայ ծառոցն :

Ընդ դժուճարին աշխատութիւնս համարի վայելուչ սաղարթեւն զծառս . վասն որոյ առանձին ուշադրութե պէտք են և անձանձրոյթ աշխատսիրութե՛ առ 'ի լը կարգի դասաւորել զտերևս լը ոստոց, և զոստս լը բունոյ ծառոյն . զոր և հնար է ուսանել գաղափարելով զգործս երևելի պատկերահանաց, որք համբաւաւոր գտան 'ի նկարս այսպիսի տեարանաց բնութե՛ :

Ըրդ՝ ոնց զի նորալորթ որ կարացէ դիրբաւ ընդօրինակել և անվրէպ գտանել զմերձաւոր չափ գունոց՝ ոնց և զձեռոց նկարելի իրացն լը համապատշաճ հեռաւորութե և մծաւորութեան նոցա, մանաւանդ 'ի նկարս շինուճոց, ծառոց, և գաշտարտորէից, մարթ է վարիլ 'ի ձեռն ապակոյ, զոր եղաք 'ի կարգս կանոնաց ծրագրութե (կան . 7) : Սակայն պարտ է նախ որոշել զայլևայլ իրս կանգնեալս 'ի դաշտի կամ յրնդարձակ ինչ տեղւոջ . որպիսի են ծառք կամ շէնք ևն . որք միօրինակ հաւասար չափով հետոյհետէ հեռացին 'ի միմեանց և 'ի տեսութե՛ աչաց . ապա առեալ զապակի մաքուր և սպիտակ՝ դնելի է հաստատուն հանդէպ նկարելի իրացն, որք որոշեցան 'ի դաշտի, ըստ օրինակին՝ որ եղեալ կայ ('ի տախտակն Ա . ձև 2) : Հետ այնորիկ ամփոփելով զտեսութի աչաց 'ի փոքրիկ ինչ ծակ կիմ՝ 'ի փողաձև փայտ,

(զոր պարտ է անշարժ հաստատել 'ի տեղւոջն , ընդ որ կա
 բացել միշտ անփոփոխ հայել 'ի նկարելի իրան ,) օրէն է
 նախ առնուել զձե և զօրինակ մերձաւոր եղելոյն 'ի նոցանէ :
 Ապա փոքր ինչ առ մի կողմն շարժեալ զսպակին կամ զծակ
 տեսութե , զի եզր կողման նկարելի իրին եկեացէ յաւարտ
 կամ յեզր ուրուագրեալ օրինակի նորա , պարտ է յայնժամ
 հայելոյ 'ի նոյն իսկ յիրն 'նմանատիպ երանգօք նկարել
 զուրուագրեալ ձե նորա 'ի վերայ սպակւոյն . և ջանալ այն
 պէս նմանեցուցանել , զի եթէ խփելով զմին յաչաց հայեացի
 ընդ նկարն և ընդ իսկական գաղափար նորա , պատրեսցին
 աչք առ 'ի որոշել զիսկականն 'ի նկարեալ օրինակէն : Աւ
 յետ կատարելոյ զայն ըստ նմի պարտ է շարժել զսպակին
 յարմարելով զնկարեալն 'ի վերայ իսկական գաղափարին ,
 և ձեռն արկանել 'ի ծրագրութի և 'ի նկար հեռաւոր եղե-
 լոցն հետզհետէ , պահելով զնոյն կարգ և զեղանակ , զոր
 կալաւ յառաջինն . որով ելանէ անվրէպ չափ հեռաւորու-
 թեան նոցա 'ի նկարս և պէտքսութի երանգայն ը իւրա-
 քան իւր տեղւոյ : Այս կանոն որոց միանգամ ուշադիր մտօք
 պարապինն 'ի նոյն , վարժապետ համարի և անբարձառ ու-
 սուցիչ , ըստ որում աւանդեն ուսեալքն նովա :

Գ Լ Ո Ի Խ • Լ :

Վաննիս 'ի նկարս ծաղկանց :

Ընդ ախորժելի երկասիրութիս համարեալ է պարապին
 'ի նկարս ծաղկանց . վասն որոյ ը պատշաճողութեան
 կարգի իրացս , յետ խօսելոյ յաղագս դաշտարտորէից՝ ար
 ժան է ասել ինչ ինչ և վասն ծաղկանց բուսելոց 'ի նոսա ,
 առաջի առնելով զքանի մի տեսակս 'ի նոցանէ , հանդերձ
 փորագրեալ պատկերօք , և աւանդելով կանոնս առ 'ի դիւ-
 բութիւն նկարելոյ զնոսին ըստ իւրաքանիւր երանգաց իւ-
 բեանց :

Ս արդ : ԿՃԷ . Վիււ : Իբու . Ո՛ճՂա :
 Տախտէ . Գ . ձե . 1 :

Յետ ուրուագիծ նկարելոյ զվարդն՝ եթէ իցէ լոկ կարմ-
 բագոյն , պարտ է նախ ներկել զայն պայծառ (յի բացաւ
 դոյն) , խառնելով զսպիտականերկն ընդ որդան կարմրոյ :
 Ապա նովին ներկօք՝ փոքր ինչ մթնագոյն բաղադրելով
 զայն , օրէն է նկարել և զստուերակողմն նորա , առ սակաւ
 սակաւ սաստկացուցանելով զգոյնն . մինչև 'ի կարի նսեմ
 մասունս 'ի դէպ է վարել լոկ զորդան կարմիր : Այլ պարտ
 է խնամով ուշադիր լինել՝ զի փափկանկար լինիցին երանգք
 ծաղ-

Ծաղկատերևոցն . որպէս և դարձունածք նոցա կամ ճրարիքն 'ի միջին տեղոջ՝ իցէ լը բնական դրից , (ոնց տեսանի 'ի բուն խակ 'ի ծաղկիս վարդից .) անզգալի զուգախառնութիւն լուսաւոր մասանց լը ստոճերան , որով տերևք վարդից երևեսցին ըստ կարգի բնութեան յօդեալք և զատուցեալք 'ի մի մեանց :

Օ ստոճերակողմն և զմիջին մասն վարդից պարտ է գործել միշտ մթնազոյն քան զայլ մասունս : Այս եթէ իցէ թառամեալ վարդ՝ օրէն է 'ի ներկս առաջին ծաղկատերևոց խառնել և փոքր մի լէղակ , առ 'ի ցուցանել զթառամութի նորա : Իսկ միջին դեղնազոյն մանրահատք նորա՝ նկարելի են դեղին խիժաներկի . ընդ որում էթէ խառնեսցի և փոքր մի կանաչ փամփշախ՝ ծառայէ 'ի պէտս ստոճերաց նոցա :

Սակայն պարտ է գիտել , զի նկարք վարդից՝ որպէս և այլ ամ ծաղկանց պարտին միշտ դժանիչ լինել , լը դրից և լը կարգի գալարման տերևոց նոցա առնելով զպիծսն :

Պիտակատեսիլ վարդք՝ նկարելի են պոյծառ երանգօք քան զսովորականն , առ 'ի կարող լինելոյ ցուցանել 'ի նմա զպիտական , զորս և պարտ է գործել որդան կարմրով , պոյծառատեսիլ բաղադրութի 'ի լուսաւոր մասունս նորա , և սակաւ ինչ մթնազոյն յստոճերանիստ կողմունս :

Սպիտակ վարդք ներկելի են նախ լոկ սպիտակագեղով , ապա նկարելի են բաղադրութի սպիտակի լը ոսկրաներկի և ընդ դոյզն մեղձաներկի : Իսկ միջին դեղնատեսիլ մանրահատք նորա՝ պարտին լինել փոքր ինչ դեղնազոյն քան ըզկարմիր վարդին :

Վեղին վարդք ներկելի են նախ՝ այրեցեալ սպիտակաւ , ապա նկարելի են և ստոճերելիք բաղադրութի դեղին խիժաներկի և մաղձաքարի ընդ մեղձաներկի : Լուսաւոր մասունք նոցա նկարելի են սպիտակաւ և ուրեք ուրեք խառնութիւն ընդ այրեցեալ սպիտակի :

Ղիւղք , զալարատերևք , ոնց և կոկոնք ամենայն վարդից՝ նկարելի են լեռնային կանաչիւ , լը որում օրէն է խառնել և սակաւ ինչ զայրեցեալ սպիտակ լը դեղին խիժաներկի : Իսկ վասն ստոճերաց պարտ է 'ի կիր առնուլ զՏիրիկաներկ կանաչ , մանաւանդ ուրանօր պէտք իցեն սաստիկ մթութի : Լըտաքին կողմն կանաչ տերևոց սովոր է լինել կապուտազոյն քան զներքինն . վասն որոյ պարտ է նկարել զայն ծովագոյն կանաչիւ , և ստոճերել խառնութի Տիրիկաներկի , ցուցանելով և զերակս կամ զջիղս այնր արտաքին կողման պոյծառ կանաչաներկի . քան զգոյն կանաչութե տերևոցն , որպէս և զներքին կողման երակսն օրէն է ընդ հակառակս նկարել մթնազոյն :

Փուշք վարդից 'ի ճիւղս և 'ի կոկոնս՝ նկարելի են փոքր կետանիչ հարունածովք 'ի ձեռն որդան կարմրոյ . խակ որք ենն

'ի բունս կիմ' ՚ի թանձր սատս՝ նկարելի են բաղադրութեամբ
լեռնային կանաչի չէ որդան կարմրոյ և մեղծաներկի : Բու
ւել մերձաւորքն ՚ի խոնարհ՝ պարտին լինել կարմրագոյն
քան զայլս , որք և ստոճերելի են նովին բաղադրութեամբ
կանաչի չէ որդան կարմրոյ և մեղծաներկի , առաւել կամ
նոճազ գործելով զմթազնութիւնն ըստ պահանջելոյ տեղ-
ւոյն :

Կահալ : ԳճԿ . 1 ալէ : Իբալ . (Թ)ու լիմանս :
Տախալ . Գ . 3 . 2 :

Որովհետեւ բաղմատեսակ է այս ծաղիկ , չէ հնար ճշդի՛ն
որոշել չնանճանց և կարգել ըստ իւրաքանչիւր ներկիցն .
նմին իրի դիպուք աստանոր միայն զերանգսնոցին պիտակաց ,
որովք պէսպիսանան և դեղեցկատես լինին յինչ և իցէ
ներկս յատակայն :

Պիտակք այսր ծաղկի ուրեք ուրեք լինին պայծառ (յի բացաւ
դոյն) որդան կարմրով , և ուրեք ուրեք մթնատեսիլ՝ թէ-
պէտեւ նոյնեւանգ . իցէ ընդ ենթակային . սակայն պարտ է
գործել զպիտակսն մանր գծանիչ ըստ անկոճածոյ երակաց
ծաղկին :

Են և այլ տեսակք կակաչի՝ յորս պիտակքն ներկելի են ՚ի
սկզբան կինարարիս երանգաւ . յետոյ խառնեալ չնմա և
զորդան կարմիր , նովաւ լինի վերանկարուն : Յայլս ոմանս
փոխան որդան կարմրոյ սովոր են պիտականիչքն նկարիլ ՚ի
վերայ կինարարիսին արեւելեան լաքաներկի՛ն : Հնար է ևս
առնել լաքաներկի՛ն բաղադրութի՛ն չէ որդան կարմրոյ , կիմ
լոկ լաքաներկի և սպիտակագեղոյ : Եւ ևս առ ՚ի տալ զա-
ռաջին ներկն հնար է վարել և զաղանճեգոյն կարմիրն փո-
խան արեւելեան լաքաներկի :

Գտանին և մանուշակագոյն պիտակք , որք նկարին կապու-
տակաւ՝ խառնութի՛ն չէ որդան կարմրոյ կիմ չէ լաքաներկի .
լինին երբեմն յաւեո կապուտագոյն , և երբեմն կարմրա-
գոյն . զորս դիւրին է գործել յաւելով կիմնուազեցուցանե-
լով զմի յերկուց ներկիցն :

Պարտ է ուրեք ուրեք՝ (ըստ որում լինի ՚ի պիտակս կարմիր
երանգաց ,) խառնել և զկապուտակ բաղադրութի՛ն չէ սպի-
տակի : Են ևս կակաչք , որոց պիտականիչքն շիկագոյն
(գումալ) երեւին , զոր պարտ է բաղադրել խառնութի՛ն ներկ-
երանգացս՝ լաք , մեղծաներկ , և դեղնահող :

Բու ՚ի ստոճերել զյատակ այնր կակաչի , յորոյ վերայ պի-
տակքն իցեն ծիրանեգոյն , պարտ է վարել զլեզակ խառնու-
թի՛ն ընդ սպիտակի : Իսկ որոց պիտակքն իցեն արիւնագոյն ,
վարելի է ոսկրաներկ ընդ սպիտակի . ոմ և վանս այլոց եր-
բեմն լոկ զմեղծաներկ , և երբեմն խառնութի՛ն չէ կանաչա-
ներկ

ներկի : Հնար է ևս ստոճերէլ դեղին խիժաներկի՛ն և ըստ-
 ոճերահոգով, այլ յայնմ ամի պարտ է միշտ առնել գծանիշ
 ըն անկոճածոյ տերևոց ծաղկին :

Լինին և կահաչք վարտաւորք, ոճնելով՛ի կատարս տերևոցն
 զգէսս, որք այլասեռ են երանգաւ՝ օտար ՚ի գոճոյ ծաղկա-
 տերևոց իւրեանց : Այն գէսք կամ վարսք հասարակօրէն՝ի
 մանուշակագոյն և ՚ի դեղին կահաչս լինին սպիտակք, ՚ի
 կարմիրս դեղնագոյն, և ՚ի սպիտակս կարմիր :

Սանուշակագոյն կահաչք նկարելի են բաղադրուք ներկե-
 րանգաց՝ կապուտակ, որդան կարմիր, և սպիտակ : Այն
 զանգոճած միջնագոյն բաղադրուք ՚ի գործածի և վասն
 ստոճերաց նոյ : Իսկ վարսքն լինին անօսրանկար սպիտակք .
 և ստոճերագրին պայծառ լեղակաւ :

Դեղնագոյն կահաչք նկարելի են դեղին խիժաներկի՛ն, և
 ստոճերք նոյ գործելի են նովին դեղնաներկ խիժի՛ն խառ-
 նելով ըն մամ զդեղնահոգ և զստոճերաներկ կամ զմեղծա-
 ներկ : Արսք՝ թէ կայցեն ՚ի սոսս, նկարելի են կինարա-
 րիս երանգաւ և որդան կարմրով :

Կարմիր կահաչք նկարելի են կինարարիս երանգաւ . իսկ
 ստոճերք և վերանկարուք թինն նոցա լինի նովին գունով,
 խառնելով ըն մամ զորդան կարմիր կի՛մ զլաքաներկ : Արսք
 նոյ լինին դեղին խիժաներկի՛ն . իսկ վերանկարուք ՚ի գործի
 բաղադրուք մաղձաքարի, ըն հողագոյն ստոճերաներկի և
 մեղծաներկի :

Սպիտակ կահաչք ստոճերելի են բաղադրուք ներկերան-
 գացս՝ ոսկրաներկ, կապոյտ և սպիտակ : Ասոյն պէտս յար-
 մարագոյն թոճի և սեակն սինեացոց, որ փափկանկար ևս
 ցուցանէ զստոճերան, այլ պարտ է խառնել ըն մի՛ զկապոյտ
 և զսպիտակ : Արսք նոյ նկարելի են որդան կարմրով :

Յամենայն կահաչս առ հասարակ ընդ մեջ ամ ծաղկատե-
 րևոցն վերուստ ՚ի վայր, պարտ է ցուցանել զոգնագիծ ինչ
 իբր երակ կի՛մ ջիղ տերևոցն, որ պարտի լինել պայծառ քան
 զայլ մասունս : Իսկ վարսք կի՛մ գէսք պարտին թէ-թե հար-
 ոճածովք վրձնոյն զուգախառնիլ ըն մարմնոյ ծաղկին, զի չէ՛
 օրէն վարսիցն երևիլ հատոճածեալ իբր զպիտականիշս, այլ
 մարմնաւորեալ ընդ մամ :

Գատնին և այլ բազում գունագեղ տեսակք կահաչից, զո-
 րոց զներկան հնար է ումեք դիւրաւ բաղադրել ՚ի ձեռն
 նպաստից նախաւանդեալ կանոնաց :

Գարարի տերևք և ցողունք կահաչից՝ հասարակօրէն նկա-
 րելի են ծովագոյն կանաչի՛ն . զորս յետոյ պարտ է ստոճե-
 րէլ հիրիկաներկ երանգաւ : Հնար է նկարել և զմանս
 լեռնային կանաչի՛ն՝ բաղադրուք ըն այրեցեալ սպիտակի .
 իսկ զստոճերս նոյ օրէն է յայնժամ գործել փամփշտաներկ
 երանգաւ, որով սովոր են երևիլ նոքա իբր դեղնագոյն : Վ
 նկարս

նկարս տերևոցն պարտ է միտ դնել, զի հարուճածք վեճնոյն
լինիցին երկայնաձև գծանիշք ։

Հրանունկ ։ ԳձԷ . Տիւկիւն չիչէյի ։ Իբաւ . Ուանունգօլօ ։
Տախաակ . Գ . 3 . 3 ։

Բաղմատեսակ է ծաղիկս և պէսպիսագոյն . գեղեցիկքն 'ի
'ի նոսա լինին նման բէռնի ծաղիկի , թէպէտ և մանունք են
քան զայն , այլ ի բարդութե տերևոցն և զուարթութեան
երանգաց նմիւ նմանին նմա ։

Վարինջատիւ կարմրագոյնքն 'ի նս նկարելի են զառաջինն
կինաբարիս ներկիւն , յոր խառնեալ իցէ և գոյզն գեղին խի
ժաներկ ։ Իսկ յաղագս ստուերանիստ մասանց նոյ պարտ է
յաւելուլ 'ի նոյն բաղադրութի և զորդան կարմիր , որպէս
և յետոյ սակաւ ինչ և ս մաղձաքար , և նովա աւարտել
զնկարն ։

Վտանին և արիւնագոյնք , զորս 'ի ստուերել անդ ' փոխան
որդան կարմրոյ մարթ է վարել զարևելեան լաքաներկ , մա
նաւանդ 'ի միջավայրս ծաղկին ։

Վարինջագոյնք նկարելի են զառաջինն գեղին խիժաներ
կիւն , իսկ վերանկարութի նոյ և կատարումն լինին 'ի ձեռն
մաղձաքար և կինաբարիս ներկից . և ս և գոյզն ինչ որդան
կարմրոյ . այլ պարտ է ուրեք ուրեք 'ի ծաղկատերևսն թռ
զուլ պիսակս գեղնանիշս ։

Վալարի տերևք և ցողունք ծաղկանցս նկարելի են լեռնալ
կն կանաչաներկիւն , զանգելով զայն ի այրեցեալ սպիտակի .
իսկ վասն ստուերաց նոյ պարտ է 'ի նոյն զանգուճ խառ
նել և զհիրիկաներկ կանաչ , որով մթազնի գոյնն ։

Սեխակ ։ ԳձԷ . Վարէնֆիլ : Իբաւ . Վառօֆանո ։
Տախաակ . Գ . 3 . 4 ։

Ես տեսակ ծաղիկի ի բրանգոյ նոյնավիճակ է ի այլևայլ
սեռս կակայից , զի կան և 'ի սմա միագոյնք և պիսակաորք ։

Վիսակք սոյ երբեմն նկարին բաղադրութի ներկերանգացս
քի կինաբարիս , և որդան կարմիր . երբեմն խառնուք լաքա
ներկի ի որդան կարմրոյ . երբեմն սոսկ լաքաներկիւն . և եր
բեմն բաղադրութի լաքաներկի ի սպիտակի ։ Ոմանք 'ի նս
լինին մթնագոյնք և այլք պայծառատեսիլք , երբեմն ման
րապիսակք , և երբեմն խոշորաբիծք ։ Ստուերանիստ մա
սունք նոյ հասարակօրէն նկարին լեղակաւ խառնութի ընդ
սպիտակի ։

Վ մեխակս գտանին և անօսրատեսիլ մարմներանգք , որոց
պիսակք սովոր են լինել գոյզն ինչ մթնագոյնք , որք և նկա
րելի են բաղադրութի ներկերանգացս կինաբարիս և լաք
նա

Եւն և այլք՝ որք նկարին սպիտակախառն լաքաներկիւն՝ որոց ստոճերք և պիտակք լինին անխառն լաքաներկիւն : Կարմրա գոյնք առ հասարակ նկարելի են մթնադոյն բաղադրութիւն կինաբարիս և որդան կարմիր երանգաց : Գտանին և այլ յուլով տեօակք այսր ծաղկի՝ զորս հնար է գաղափարել ՚ի բնուէ , և կի՛մ երեւակայութիւն զպատշաճականն նկարագրել : Իսկ տերեւք և դալարի բոյսք ամենեցուն սոյն նկարելի են ծովագոյն կանաչաներկիւն , ուր և զստոճերս նոյն պարտ է գործել ՚ի ձեռն հիւրկաներկ կանաչի :

Շ ուշան սպիտակ : ԴՃԷ . Օ կմպագ : Խրաւ . Նիկիւս պիւսնդօ : Տախաւ : Դ . Յե . 5 :

Նկարելի է սպիտակադեղով . իսկ ստոճերանիստ մասունք նորա գործին ոսկրաներկիւն բաղադրութեամբ լին սպիտակի : Սիջին մանրահասք կամ գեղնագոյն ցցունք նորա նկարելի են զառիկ և մաղձաբար ներկօք : Իսկ ցողուն կամ դալարի բոյս նորա նկարի լեռնային կանաչաներկիւն . որպէս և ստոճերք նորա գործելի են հիւրկաներկ կանաչիւն :

Յակինթ : ԴՃԷ . Սիւսպիւլ : Խրաւ . Նիւսիւնթօ : Տախաւ : Դ . Յե . 6 :

Ք առատեսակ է լին երանգոյն . զի յուլովք ՚ի նոցանէ կա պուտագոյնք են . յորս ոմանք մթնատեսիլք և այլք պայծառագոյնք : Սմանք լինին կարմիրք , և կէսք սպիտակք : Սթնագոյն կապոյտք նկարելի են բաղադրութեամբ աշնիւն կապուտակի և սպիտականերկի : Իսկ ստոճերք և վերանկարութիւնք նոցա լինին նովին ներկօք մթնագոյն բաղադրութեամբ : Ի պայծառագոյն տեսակս այսր կապուտերանգ ծաղկի՝ պարտ է վարել զնոյն ներկան պայծառ (սո բացու գոյն) բաղադրութիւն :

Կարմրերանգք նկարելի են բաղադրութիւն լաքաներկի և սպիտակի , յորս օրէն է խառնել և դոյզն ինչզագնիւն կապուտակ : Իսկ ստոճերք և վերանկարութիւն նոցա գործելի է նովին ներկօք . այլ մթնագոյն բաղադրութիւն :

Սպիտակագոյնք նկարելի են լոկ սպիտակադեղով . իսկ վտ ստոճերաց նոցա պարտ է բաղադրել զօպիտակ լին սևաներկի : Ս երանկարութիւն ծաղկանցս պարտի գծանիւլ լինել լին զբոյս և գալարելոյ ծաղկին՝ յոր կողմն և իցէ :

Գալարի բոյս և բունք կապուտագոյն յանթիւնք նկարելի են ծովագոյն կանաչաներկիւն բաղադրութիւն լին հիւրկաներկ կանաչի : Հնար է ՚ի ներկս բունոց սոցա յաւելուլ և փոքր մի շորդան կարմիր՝ առ ՚ի տալ նոցա զկարմրութիւն . լին որում երեւի և ՚ի բուն իսկ ՚ի դալարիս այսր ծաղկի :

Իսկ

Իսկ բռնք յետին երկուց տեսակացն նկարելի են լեռնային կանաչիւ՝ բաղադրուածք լէ այրեցեալ սպիտակի : Ստոճերք սոցա գործելի են փամփշտաներկ կանաչիւ :

Բէռն : ԳՃ : Ը Էդայլի : Իրաւ . Փէճնիա :
Տախաւ . Գ . 3 . 7 :

Ի տեսակս այսր ծաղկի գտանին միայթերթք և բազմածու-
րեք : Իսկ գոյնքն հասարակօրէն կարմրատեսիլք են . զորս
'ի կամիլն նկարել , պարտ է նախ զծաղիկն ողջոյն ներկել
արևելեան լաքաներկիւ՝ բաղադրուածք լէ սպիտակի . և ապա
զստոճերս նորա նկարել նովին ներկօք , այլ դնելով 'ի նմա
զսպիտակն սակաւ յոյժ , սոյ և 'ի մ'թնագոյն տեղիս՝ օրէն է
վարել լոկ զնոյն լաքաներկ : Վերանկարուծի ծաղկիս լինի
նովին ներկօք յաւելեալ 'ի նա զջուր բաղմախէժ՝ առ թխա-
գոյն գործելոյ զներկն , մանաւանդ յստոճերանիստ տե-
ղիս : Իսկ 'ի լուսաւոր մասունս և 'ի վարսանման կատարս
տերևոյ ծաղկանցս՝ պարտ է դնել յոլով սպիտակ և գոյզն
լաքաներկ : Վկարելի են 'ի նոսա և գծանիշ երակք կի՛ջիղք ,
որք տեսանին 'ի ծաղկատերևս նորա :

Իսկ դալարի բոյսք նորա նկարելի են լեռնային կանաչիւ ,
որպէս և ստոճերքն լինին հիրիկաներկ կանաչիւ :

Հողմածաղիկ , կի՛ Տարսնուկ , և ս և հարսնոյ ծաղիկ . զոր
ովանք և Վրէտեան կակաչ անոճանսեն : ԳՃ : Վէլինճիկ
չիչէյի , կամ՝ Վիւման : Իրաւ . Ը նէմօլ և անէմօնէ :
Տախաւ . Գ . 3 . 8 :

Բազում տեսակք են այսր ծաղկի . զի լինին բարդք և
պարզք : Պարզք իբր 'ի բազում անսպիտակք են , և լինին
այլևայլ երանգօք , ոմանք մանուշակագոյն , այլք իբր կա-
պուտագոյն , և այլք կարմրագոյն . յորս գտանի և պէսպիլ
սուծի երանգաց բոտ առաւել և բոտ նոճաղ պայծառուծե
և կամ մ'թագնուծե , որք նկարելիք են և ստոճերելիք նո-
վին իսկ երանգօք ներկիցն՝ պայծառ և մ'թնատեսիլ գործե-
լով զնոսին : Ոմանք նկարելի են բաղադրուածք լաքաներկի
ընդ սպիտակի . որպէս և ստոճերք նոցա գործելի են նովին
ներկօք՝ նոճաղ խառնելով զսպիտակն . իսկ որք նկարինն լոկ
կինաբարիս ներկիւ՝ , վասն ստոճերաց նոցա պարտ է խառ-
նել զներկ որդան կարմրոյ :

Ղտանին և ս սպիտակք և լեմննագոյնք . յորոյ յետինն՝ նի
լեմննագոյնն՝ նկարի այրեցեալ սպիտակաւ . բայց ստոճերք
երկաքանչիւրոցն գործելի են երբեմն կինաբարիս երանգաւ ,
և երբեմն թխագոյն լաքաներկիւ : Իսկ 'ի ստորին մասն տե-
րևոց ծաղկին , մտ 'ի միջավայրն սերմանց , ուր իբր 'ի բա-
զում

զումս ստոր է լինել սեւագոյն , պարտ է 'ի կիր առնուլ զլե-
զակ կամ զոսկրաների՛ բազադրու թի՛ լե կապուտակ ներկի .
այլ պարտ է խնամով դիտել առ 'ի նօսրանկար և գծանիշ
գործել զայն , բարւոք զուգախառնուի՛ մ' թնագոյն և պոյ-
ծառ երանգաց ընդ միմեանս :

Ղատանին 'ի ծաղկանց աստի , որոց ստորին մասն պայծառա-
տեսիլ է քան զվերինն . և երբեմն գլխովին սպիտակ , թէ
պէտե վերին մասունք տերեւոց իցեն մ' թնագոյնք :

Մանրահատք՝ որ 'ի միջին տեղոջ , հասարակօրէն լինին
մ' թնագոյնք , և նկարին լեղակաւ բազադրուի՛ լե սեւաներ
կի և ընդ գոյզն սպիտակի . իսկ յստուերս նոցա պարտ է 'ի
կիր առնուլ զանխառն լեղակ . ուր և 'ի լուսաւոր մասունս
ինչ զայրեցեալ սպիտակ :

Բարդ հողմածազկիք կամ հարսնուկք գտանին այլևայլ ե-
րանգաւ . գեղեցկատեսիլքն 'ի նոցանէ են սիսականիշ տե-
րեւոք . որք և նկարին կինաբարիս ներկիւն . լե որում խառ-
նելի է և որդան կարմիր 'ի պէտս վերանկարու թեան : Իսկ
ստուերք ծաղկատերեւոցն լինին լեղակաւ : Արբիս փոքր
ծաղկատերեւք նկարելի են կինաբարիս երանգաւ բազադրու-
թի՛ ընդ սպիտակի : Իսկ ստուերք նոցա գործելի են նովին
կինաբարիս ներկիւն՝ խառնելով ընդ նմա և զորդան կար-
միր . յորս ուրեք ուրեք արկանելի են և ս' թնատեսիլ ե-
րանգք՝ առաւելապէս 'ի միջին տեղոջ առ խոշոր ծաղկատե-
րեւոք ստուերակողման : Արանկարու թի՛ սոցա պարտի լե
նել որդան կարմրով մանր գծանիշ լի ձեւոյ գալարման տե-
րեւոց և կարգի սիսակաց նոցա :

Պիսակք կամ բիծք նկարելի են յոմանս լոկ որդան կարմրով .
որպէս և փոքր ծաղկատերեւքն . այլ թողով 'ի միջին տեղ-
ոջ նոցա փոքրիկ նիշ ինչ բոլորակ , ուր ներկելի է թուխ
մանուշակագոյն զուգախառնուի՛ թի՛ լե մերձաւոր ներկս . և
յետ կատարելոյ զամենայն , պարտ է նովին մանուշակագոյն
ներկիւն արկանել բիծս ինչ առ փոքր ներբիս տերեւոք ծաղ-
կին . մանաւանդ յստուերակողմն կոյս , զուգախառնելով
զնոսին լե խոշոր տերեւս : Իսկ մեծադիր ծաղկատերեւք ըստ
ուերելի են լեղակաւ կամ ոսկրաներկիւն :

'Ի տեսակս ինչ այսր ծաղկի ներբիս մանր ծաղկատերեւքն
նկարին լաքաներկիւն կի՛ կապուտակաւ . թէպէտ և սիսակք
խոշոր տերեւոց նոցա իցեն որդան կարմրով :

Ինչ և այլք՝ որոց սիսակք առ միջնատեղեաւ մեծադիր տե-
րեւոցն նկարին որդան կարմրով . յորս ուրեք ուրեք հնար է
յաւելուլ 'ի վերայ և գկինաբարիս . այլ պարտ է զուգա-
խառնել զնոսին լե ստուերս տերեւոցն . որ լի ասացելոցս 'ի
վերոյ՝ նկարելի է լեղակաւ բազադրու թեամբ լե սպիտակի :

Մանր ծաղկատերեւք սոցա նկարելի են այրեցեալ սպիտա-
կաւ . իսկ ստուերք նոցա ըստ մ' թնատեսիլ կողմանն լոկ որ
ժի՛ M ղան

դան կարմրով . որպէս և 'ի լուսաւոր կողմն նովին ներկօք՝
այլ պայծառ բաղադրութեամբ . մինչև հնար է թողուլ և
'ի գոյն այրեցեալ սպիտակի . բայց 'ի քանի մի թեթև և
անօտ գծից , զորս օրէն է առնել 'ի նոսին զառիկ և որդան
կարմիր ներկօք : Առ որոշելոյ 'ի միմեանց զծաղկատերևն ,
հնար է երբեմն ստուգել զնոսին և պայծառագոյն կանա-
չաներկիւն :

'Ի բարդ հողմածաղկանց անտի գտանին և ողջոյն կարմուռ
ներկք , և ս և մանուշակագոյնք . որոց առաջինք նկարելի են
խառնութիւն ներկերանգացս կինաբարիս և որդան կարմիր ,
և ստուգեք նոցա գործելի են լոկ որդան կարմրով , զանգե-
լով զնոյն բազմախէժ ջրով , զի երևեսցի մ'իծնագոյն : Իսկ
մանուշակագոյնք նկարելի են մանուշականերկ երանգաւ .
(որ բաղադրի որդան կարմրով և կապուտակաւ .) Ը որում
խառնելի է և սպիտակ . իսկ ստուգեք նոցա պարտին լինել
լոկ մանուշակագոյն :

Կանաչ դալարիք ծաղկանցս առ հասարակ նկարելի են լեռ-
նային կանաչիւն բաղադրութիւն ընդ այրեցեալ սպիտակի . իսկ
ստուգեք և վերանկարուիք նոցա լինին կանաչիւն փամիշտաւ
ներկի : Յօղունք սոցա առ փոքր մի կարմրեանգք են . վայ
յստուգեք զնոսին պարտ է խառնել զորդան կարմիրն ընդ
մեղձաներկի , և երբեմն ընդ կանաչաներկի՝ յետ նկարելոյ
զնոսին այրեցեալ սպիտակաւ :

Ը ահարակ : ԳճԷ . Ը էպսոյ : Իրաւ . Ա իօլա :
Տախրակ . Ե . 36 . 9 :

'Ի ազմատեսակ է ծաղիկս , զի գտանին սպիտակք , դեղնաւ
գոյնք , մանուշակագոյնք , կարմիրք , և պիտականիչք երկին
երկին երանգօք :

Սպիտակքն նկարելի են սպիտակագեղով . իսկ զստուգեքս նո-
ցա պարտ է գործել ոսկրաներկիւն . սակայն 'ի ստորին ծայրս
ծաղկատերևոյն , որք միանան 'ի բունն , օրէն է վարել և
սակաւ ինչ լեղակ :

'Ի դեղնագոյնք նկարելի են այրեցեալ սպիտակաւ , բաղա-
դրութիւն ը դեղին խիժաներկի և մաղձաբարի :

Մանուշակագոյնք նկարելի են լեղակաւ՝ բաղադրութեամբ
ը որդան կարմրոյ և ը սպիտակի . իսկ ստուգեք նոցա գոր-
ծելի են նուազ սպիտակաւ : Սխանգամայն դիտելի է միշտ
դեղնախառն և պայծառատեսիլ ներկել զստորին մասունս
ծաղկին :

Կարմրագոյնք նկարելի են լաջաներկիւն և սպիտակ դեղով .
իսկ ստուգեք և վերանկարութիւն նոցա գործելի են սոսկ լա-
ջաներկիւն , առանց խառնութե սպիտակի :

'Ի խառնանիչք նկարելի են զառաջինն սպիտակագեղով . յե-
տոյ

տոյ ըստ պատշաճելոյ տեղւոյն գործելի են պիտակքն՝ ուրեք ուրեք կապուտակաւ, և ուրեք ուրեք որդան կարմրով բաղադրուի ընդ կապուտակի: Յոմանս սոսկ լաքաներկիւ՛, և յայլս լսկ՝ ՚ի ձեռն որդան կարմրոյ: Վ տերևս ինչ հնար է գործել զայսոսիկ պիտակս և բաղադրուի լի սպիտակի: Վսկ ստուճերք ծաղկատերևոցս նկարելի են լեղակաւ:

Սիջին մանրահատք ամենեցուն սոցա առ հասարակ նկարելի են լեռնային կանաչաներկիւ՛ բաղադրուի լի ընդ այրած սպիտակի: Որպէս և դալարի բոյսք, տերևք և ցցունք ծաղկանցս նկարելի են նովին լեռնային կանաչաներկիւ՛, բաղադրուի լի լի այրեցեալ սպիտակի: Վսկ ստուճերք նոցա և վերանկարուի գործելի են հիւրիկաներկ կանաչիւ՛:

Հիրիկ կամ Շ ուշան: ԳճԿ • Սուսէն, կամ սուս: Իմ: Իսաւ: Վճիտէ: Տախտի • Ե • ձև • 10:

Վայր ծաղկի զանազան են տեսակք լի երանգաց: Վրևելեան կի՛ պարսից անուանեալքն՝ լինին սպիտակատերևք ՚ի միջի • վասն որոյ այն տերևք նկարելի են լսկ սպիտակաւ • և ստուճերք նոցին գործելի են լեղակաւ՝ բաղադրուի լի կաշնաչաներկի: Վրաաբին տերևք այսր ծաղկի՛ նկարելի են այրեցեալ սպիտակաւ • իսկ ստուճերք նոցա գործելի են մաղձաբար և զառիկ ներկօք: Վամենայն տերևս այսր ծաղկի պարտ է ՚ի միջին տեղւոջ ձգել զսպիտակ դիժ ինչ վերուստ՝ ՚ի վայր • ըստ որում տեսանես և յօրինակն: Վոյսպէս գործելի է յամ տերևս նորա զերկայնաձև մի՛նադոյն կետանիչ գիծս մանուսնս զատուցեալս ՚ի միմեանց: Վ կատարս ամ ծաղկատերևոց սորա՝ սոյոր են լինել և պիտակք ինչ, զորս պարտ է գործել, յոմանս մեղծաներկիւ՛, ևս և լաքաւ ներկիւ՛, որպէս և յայլս սոսկ լեղակաւ: Վսկ ստուճերք արտաբին կողման ծաղկատերևոցն լինին սևադոյն ոսկրաւ ներկիւ՛:

Վալարի բոյսք և տերևք սորա նկարելի են ծովագոյն կանաչաներկիւ՛՝ բաղադրուի լի այրեցեալ սպիտակի, ո՛ր և ստուճերք նոցա գործելի են փամփոշտաներկ կանաչիւ՛:

Վանուշակագոյն հիրիկք, որք և կոչին կապոյտ շուշանք, նկարելի են մանուշակագոյն ներկիւ՛ և սպիտակաւ • յորում որդան կարմիրն խառնելի է առաւել քան զկապուտակն: Վսկ ՚ի նկարել զստուճեր նոցա՝ մանաւանդ ՚ի ներքին տերևս ծաղկին, սակաւ դնելի է սպիտակն, և լի հակառակս առաջնոյն՝ առաւել խառնելի է կապուտակ քան զորդան կարմիրն: Վիանդամայն և նովին մի՛նադոյն երանգաւ գործելի են երակք կամ ջիղք ՚ի տերևսն, որպէս և ՚ի միջին կամ ՚ի ներքին տերևսն այսր ծաղկի պարտ է գծել զերակ կամ զջիղ ինչ զեղնագոյն: Վսկայն գտանին ՚ի ծաղկանց աստի,

որոյ երակք կմ' ջիղք արտաքին տերևոց 'ի կատարսն և եթ-
առաւել կապուտագոյն են քան յայլ տեղիսն :

Վստանին և դեղնագոյնք 'ի ծաղկանց աստի . որք նկարելի
են զառիկ ներկիւն բաղադրուածք ընդ այրեցեալ սպիտակի .
և ստոճերքն գործելի են մաղձաքար ներկիւն . իսկ երակք
կամ ջիղք նկարելի են 'ի նոսա մեղծաներկ երանդաւ :

Վալարի բոյսք սոցա նկարելի են ծովագոյն կանաչաներկիւն
բաղադրուածք ընդ այրեցեալ սպիտակի , իսկ ստոճերք նոցա
լինին փամփշտաներկ կանաչիւն :

Յասմիկ . ԳճԿ . Աշատմին : Իրաւ . Շէլտամինս :
Տախտակ . Ե . ձև . 11 :

Այս ծաղիկ նկարելի է սպիտակաւ , զորոյ զստոճերն պարտ
է առնել սևաներկիւն խառնուածք ընդ սպիտակի . զարտաքին
կողմն ամ' ծաղկատերևոց պարտ է առ փոքր մի սևատեսակ
գործել . միանդամայն և զկէս տերևոց յարտաքին կողմն և
եթ օրէն է 'ի ձեռն որդան կարմրոյ սակաւ ինչ կարմրաներկ
զգածել : Վալարի տերևք ծաղկիս հանդերձ ձիւղոյն նկա-
րելի են լեռնային կանաչաներկիւն , և ստոճերէլք հիւրե-
կաներկիւն :

Վբբում : ԳճԿ . Օէֆերանս : Իրաւ . Չափֆեռանս :
Տախտակ . Ե . ձև . 12 :

Արկներանգ է այս ծաղիկ . ոմանք դեղնագոյն են , և
ոմանք մանուշակագոյն :

Վեղնագոյնք նկարելի են բաղադրուածք այրեցեալ սպիտա-
կի և մաղձաքար ներկի : Իսկ ստոճերք նոցա լինին դեղին
խիժաներկիւն , ընդ որում պարտ է խառնել և զմաղձաքար
ներկ : Յետ որոյ նկարել պիտի յարտաքին կողմն իւրաքանչիւր
տերևոց զերիս երկայնաձև գիծս ' իբր ճառագայլածանիչ
երակս զատուցեալս 'ի միմեանց' բաղադրուածք լաք կարմրոյ
ընդ մեղծաներկի : Իսկ ներքին կողմն տերևոց պարտի մնալ
դեղնագոյն :

Մանուշակագոյն բրբումք նկարելի են որդան կարմրով .
ընդ որում պարտ է խառնել զայրեցեալ սպիտակ , և դոյզն
ինչ կապուտակ : Վոյնպէս և ստոճերքն նկարելի են նովին
ներկօք , այլ միժնագոյն բաղադրուածեամբ . յորս պարտ
է ըստ առաջնոյն գործել զերակ 'ի տերևան մանուշակա
գոյն երանգաւ , որպէս և 'ի տեղիս տեղիս քանի մի ջիղս
մանունս :

Մանրահատք ամենեցուն սոցա' որ 'ի միջին տեղուոյ , պար-
տին լինել դեղնագոյն , բաղադրելով զզառիկ ընդ մաղձա-
քարի : Իսկ ցողուն ծաղկին լինի սպիտականերկ , զորոյ
զըստ .

զատուէրն պարտ է գործել ՚ի ձեռն սևաներկի խառնութիւնը կանաչի :

Պալարի տերեւք այսր ծաղկի նկարելի են լեռնային կանաչի՛ պայծառ բաղադրութիւնը . իսկ զստուէրսն պարտ է գործել փամփշտաներկ կանաչի՛ :

Սեկոն : Խճի . Սարխաչ կամ Վիւքնէր : Իրաւ .
Փափակէն տամէսութիւն : Տարաւ . Ե . ձև . 13 :

Սաղիկս բազմութերթ է և վարդաձև , յորում գտանին այլևայլ երանգօք և պիսակօք . զորս մարթ է նկարել ըստ կանոնացն աւանդելոց ՚ի վերոյ , յաղագս բազմութերթ ծաղկանց՝ հարսնուկ անունելոց :

Եւ յստի ինչ յաղագս ծաղկանց , որովք հնար է ուշմեղէլոցն առաջնորդիլ և առ այլ յողունս , ունելով փոքր ՚ի շաւտէ՛ զհանրական՝ ուսումն յաղագս բաղադրութեանքանցնոցա . զառաւելագոյնն ուսուցի վարժութիւնն և ինքնախորժ փոյթն առ ՚ի ընդօրինակել ՚ի գեղեցիկ զաղափարաց անտի բնութե՛ն՝ զիսկական ծաղիկան գնելով յանդիման , և փութալով նամանգրել զնոսին լը գրից և լը երանգաց նոյ :

Օնոյն է իմանալ և յաղագս պտղոց , ձկանց և թռչնոց . զորոց թէպէտ և օրէն էր կարգել ինչ ինչ ՚ի տեղուոցս , սա կայն յերկարութե խորշելով՝ թողումք այլում ժամանակի և երկարութեան յեանոց՝ տալ զնոցանէ լիագոյն տեղեկութի հանգերձ ընդարձակ կանոնադրութեամբ պատկերահանութի :

Եւ մեք իբր հանրական խրատ ՚ի պէտս մանրանկարութե՛ն՝ ծանուցանեմք աստանօր յաղագս նմ պտղոց և ձկանց և գեանոց , իբր զի ՚ի նկարել ուրուք զսոսա՝ պարտի իբր զգլմագրութն՝ դժանիչ միանգամայն և կետանիչ գործել : Իսկ զթռչունս և զայլ նմ մուշտակուոր կենդանիս՝ պարտ է միշտ դժանիչ նկարել իբր զծաղիկս :

Ս Երջաբան :

Սպաքէն սակաւամասնեայ երկարութի մեր յայս գործ՝ թէպէտե կարգի փոքր ՚ի շատէ նպաստամտոյց լինել համբակաց առ նմ նկարագրութիս , սակայն և այնպէս ոչ զանց առնեմք յորդորել զուսանողսն ՚ի փոյթ աշակերտութեան երեւելի և ներհուն եղելոց արհեստին . որոց նկարք և կենդանի բարբառ խրատու և ուղղագրութի վրիպակաց առաւել և ս լինին ձեռնտու ՚ի վարժութի և յառաջատու թիւն ուսմանս . ունելով ՚ի մտի զաւանդեալ կանոնս մեր . որով հորդին շաւիղք համբակաց յուսումն այսր արտօթելի և կենցաղօգուտ զբոսանաց : Վանդի անօգուտ համարի ընթերցումն ,

ցունն, և թէ չունիցի որ առաջնորդ առ գործադրութիւն, որպէս և գործադրութիւն անուսումն վրէպ գտանի ՚ի լաւութիւն, տգէտ գողով կարենոր հիմանց և տեղեկութեանց, որք պահանջին առ վարժութիւն. յոյր սակս պարտ է իննամով միտ դնել երկոցունցն միանգամայն. միւլ ՚ի գործ գիտութիւն, և գիտել զոր գործէն վարժութիւն, որով ընտիր հանգիստնայ գործօղն ՚ի գործս իւր:

Լսյլ և զայն խոստովանել արժան է՝ զի այս արհեստ կարօտի և բնատուր ձրից, որով որ ունիցի գյարմարութիւն ՚ի բնէ առ նկարագրութիւն. ըն որում ակներև տեսանմբ և յերևելի պատկերահանա, որոց ՚ի վերայ բնական յարմարութեան յաւելել և զուսումն համբաւաւոր եղեն յարհեստի: Իմոզ զայն՝ զի ոչ ամենեցուն է առ ամ նկար պատշաճօղ գտանիլ, այլ ոմանք ՚ի կենդանագրութիւն, ոմանք ՚ի նկարս ծաղկանց, ոմանք կենդանեաց, ոմանք դաշտարտորէից, և այլք յայլասեւ իրս յառաջագէմ գտանին. զոր պարտ է զիտել և ըստ յարմարութեն կամ բնարժարժ ակորժանաց ձեռն երէց լինել՝ առ ՚ի քաջարուեստ հանգիստնալ յաշտարհի:

Վան որոյ թէ պարտ ումեք ՚ի զուր ժամովաճառ լինել յաշխատութիւն, յոր ՚ի բնութիւն չիցէ վիճակեալ. զի լաւ ևս է լինել քաջ կենդանագիր և եթ, քան անպիտան նկարիչ ծաղկանց, կենդանեաց, և այլ սոցին նման իրաց. գոյլելի ևս է համբաւաւոր լինել ՚ի միում՝ քան վատանուն ՚ի բազումս:

Յ Ե Ի Ե Լ Ո Ւ Ը Ծ

Համառօտ րեղեկութիւնքն ի վերայ երևելի պարկերահանաց
և գործոց նոցին :

Մ Տ Կ Ե Ր Ը Վ Ե Ն Ո Ւ Թ Ե Ր Ե Ն Ե Ն Ը Ր Ո Ւ Ե Ս

Թէպէտ և կարծի լինել նախնի ժամանակս , այլ պատկերահանք անազան ուրեմն եկին ՚ի ծանօթութի մարդկան երևելի ինչ գործովք : Օ առաջինն ծաղկեցան յոյնք . յոր գտանեմք հնագոյն քան զամ յիշատակեալ ՚ի մատենագրաց զբողոքոս ոմն իբր 700 ամօք յառաջ քան զքս . և յետ նր հետզհետէ հանդիսացան բազումք մինչև յառուս յուլիոսի կայսեր՝ և անդր ևս : Վ պա այս արհեստ անց ՚ի յունաց առ հռովմայեցիս , այլ ՚ի նախնեաց անտի սոցա զսահաւս գտանեմք գործօնեայս արժանի յիշատակութի մինչև ՚ի վելտասաներորդ գար . նիցամ տն 1500 . յորում ժամանակի սկսան ծաղկիլ ալզք եւրոպացոց ՚ի զանազան տեղիս . սակայն յամենեօն ՚ի նոսա միշտ համբաւաւոր եղեն իտալացիք . որք և յետ նախնի յունաց համարին իբր կանոնք և առաջնորդք այսր արհեստի :

Ատարեւելութի պատկերահանութի է ոչ միայն գաղափաւ , բլել գիրս ոմ և ենն յիւքեանա՝ լն ճշգրիտ ձևոցն , ըստ գեղեցիկ և բնական երանգաց նոցա , այլև յայտ առնել զգիրս նկարեալ պատկերին , եթէ իցէ կենդանանկար . իսկ եթէ իցէ երևեցուցիչ անկենդան իրաց , պահանջն ՚ի նոսա անվրէպ նմանութի . որով նկարեալքն երևեցցին իբր իսկահանք : Վ ջր ատանօր ՚ի հարեանցի տեղեկութի բանասիրաց յայտ առնեմք , զի գլխաւոր մասաւնք արհեստի նկարելութի են հինգ :

Ղուարինն է գլուտ և գատաւորութի նկարելի իրաց , զոր իտալացիք կոչեն ինվէնցիօնէ՝ և Վոմօդէնցիօնէ . որով նկարին պարտի ընտրութիւնք և խոհական գատամամք դնել ՚ի նկարն զայն ինչ , որ առաւել յարմար է և պատշաճական նկարելի պատկերին կմ տեղւոյն և պատմութեն , զոր ձևացուցանէ :

Սխանգամայն և գնկարելիսն լն կարգի և վայելապէս դասաւորել յիւրաքանչիւր տեղիս :

Լքրորդն է սրահագրութի կամ ծրագրութի , զոր իտալացիք Տիեւնիօ անուանեն . որ լն սասցելոցս ՚ի ներածութի , ոչ այլ ինչ է , բայց եթէ ճշգրիտ նմանութի և օրինակ ձևոց նկարելի իրաց :

Լքրորդն է լուսաստուճեքք , զոր իտալացիք Վիտուսօֆուտտօ կոչ

կոչեն . որով ոչ միայն կանոնաւորելի են չափք ըհանուր լուսաւորութե և ստուգեաց նկարելի իրացն , այլ և աստիճանք պայծառութե և մթութե գունոցն ը իւրաքանչիւր տեղեաց :

Չորորդն է երանգաւորութի ներկից , զոր խաւացիք Վաթէն անուանեն . որով ներկերանգքն ոչ միայն պարտին վարի ը տեղւոյն և ը պատշաճելոյ իրաց՝ օրինակելով զհնական գոյնսն զորս ունին իբք յինքեանս , այլ և պարտ է լինել ՚ի նկարեալ պատկերն բազմութի երանգաց և ակործելի պէտքսնութի աստիճանաց սաստիկութե և նուագութե նց : Տինգերորդն է կերպագրութի կամ տպաւորութի կրից և զգածմանց , զոր խաւացիք ~~Լատինացիք~~ անուանեն . որով նկարեալքն առնուն զնկարկան տեսիլս կի գերեւոյթ կրիցն , զոր միանգամ դիտէ նկարիչն ցուցանել ՚ի նոսին :

Ըրդ՝ կատարելութի արհեստի նկարչութեան բովանդակի յայտոսիկ հնգեօսին մասունս , յորս տակաւին ոչ որ ՚ի պատկերահանաց եղև ձեռնհաս՝ զամենայն միանգամայն ստանալ և ցուցանել ՚ի նկարս իւր . սակայն և այնպէս գոյլելի և քաջ արհեստաւոր համբաւեցան , որք միանգամ առաւելելեալ դասն վարժութի յամանս ՚ի սոցանէ : Ըստ որում ունիս տեսանել յառաջիկայ կարգս յիշատակութեան անուանց և արհեստից նոցա : Օր գասաւորեմք ըստ կարգի այբուբենից :

Արամ էլծհայմէն գերմանացի , ծնեալ յամի տն՝ 1574 . վախճանեալ 1620 : Սա ստացաւ անուն մեծ յիտալիա . մինչև իբք պատուանուածք կոչիլ գերմանացի . երևելի եղև ՚ի ծրագրութիս , ՚ի դասաւորութիւնս , ՚ի զուարթ ներկերանգս , և ՚ի բարեկարգ յօդաւորութեան ամենայն մասանց պատկերին և ՚ի փափկանկարութե : Համբաւաւոր եղև ՚ի նկարս գաշաարտորէից , և մասնաւորապէս ՚ի նկարս լուսաւորութեան լուսնայ , և տեսարանաց զիշերոյ : Արևելի է ՚ի գործս սորս պատկեր փախտեան սքն յովեփայ ընդ սքն կուսին և քի տն մերոյ յեգիպոս : Ակարագրութիւն պատկերին է տեսիլ զիշերոյ , յորում սքն յովեփ առեալ ՚ի ձեռին զձիւղ մարտափայտի լուցելոյ , լուսաւորէ զճանապարհն , և միով ձեռամբ ձգէ զէշն , յորում նստեալ կայ կոյն հանդերձ յմանկամբ . այս պատկեր սակս երևելի լինելոյ փորագրեցաւ ՚ի պղնձի :

Արրիանոս Պապիվէն հոլանտացի . ծնեալ 1608 . վախճանեալ 1640 : Եր յազբատ տանէ , և ՚ի մանկուէ իւրում պարապէր ՚ի ծրագրութիս ասղնեգործ իրաց վի գիւղականաց . զսա Ֆրանսիսկոս ոմն հալս մականուանեալ որ էր նկարիչ կենդանագիր պատկերաց , տեսեալ առ ը իւր . սակայն պահէր զնա յտեսմարանս , և տայր նմա նկարել , անխնայ աշխատ

խոտ առնելով զնա իբր անասուն , և զնկարս նր վաճառէր
 (Թանկագին . ոչ այլ ինչ տալով նմին , բայց օակաւ ինչ հաց ,
 և հնտոի կապերտ 'ի զգէնուլ : Այսմ' անտեղեակ դողով
 պռակվէն , իբրև ծանեաւ յաշակերտակցաց իւրոց զյարդ իւ-
 րոց վաստակոց , վախեաւ և զնաց բնակիլ 'ի պանդօկի ուրեք .
 ուր նկարեաց զպատկեր ինչ , յորում գլուղականք և զխոնորք
 կռուէին չէ միմեանս 'ի պատճառս խաղուց . զայն պատկեր ե-
 ցոյց պանդոկապետն այնպիսում առն , որ ցանկացող էր այս-
 պիսի նկարուց . չէ որ հաճէլ մեծամոզս , եւ նմ' հարիւր դահե-
 կան արծաթի . զոր առեալ պատկերահանին՝ վաղվաղակի
 վասնեաց զայն 'ի զեղխուին : Այ աշխատէր՝ բայց եթէ տի-
 պեալ 'ի կարօտութիւն չքաւորութե . բնակութի նր էր միշտ
 'ի պանդօկի . մեաւա թշուառութիւն 'ի հիւանդանոցի 'ի հա-
 սակի 32 ամաց . զորոյ զհանդէս թաղմանն արար պատճո վ
 ուղեանս պատկերահան : Այ նկարք պատկերաց սր են տե-
 սարանք այնպիսի տեղեաց , յորս ինքն յաճախէր . կամ զոր
 ծոցն՝ զորս առնէր , և կմ' լեչէր անձամբ ականաստես . ցր են
 պանդօկք , նարտախաղք , կմ' արբեցութիւն : Արարադրու-
 թիւք նր կենդանի են և ճշգրիտք , ունելով զյայտնի տալա-
 լորութի կրից համաձայն տեղոյ և նկարեալ իրացն :

Այ գրիանոս ֆան (շէստեղ գերմանացի , ծնեալ 1610 , վախ-
 ձանեչ 1685 : Վտաւ հմուտ լուսաստունէր արուեստի , ար-
 ծարժուն և աղբու 'ի նկարս , այլ պակասաւոր 'ի ծրագրու-
 թիւնսն :

Ալլէկոսի . տեն Վնտոն Ալլէկոսի :

Ալպանի . տեն Ֆրանչիսկոս Ալպանի :

Ալպէնթօ Տուռէո . ծնեալ 'ի նօսիմպէնկ 1470 . վախձա-
 նեալ 1527 : Այլև քաջ փորագիր և նկարիչ պատկերաց 'ի
 գերմանիա : Օնունդ մտաց սորա բաղմաբեզուն է , և ներկ
 երանգքն զո՛ւարթատեսիլք . այլ ոճ՝ նկարուցն նիհար է և
 լերկ . միանգամայն պակասի 'ի նմ' և արհեստ լուսաստունէր
 նկարու : Սա համարի առաջին վարժապետ դարոցացն գեր-
 մանիոյ :

Ալփոնսոս տիւ . ֆուէնոյ գաղղիացի . ծնեչ 1611 . վախձա-
 նեչ 1665 : Սա կարգեցաւ զառաջինն յուսումն գեղարեցից 'ի
 ներկավաճառ հօրէ իւրմէ . և վարժեալ 'ի գեղեցիկ անուճա-
 նեալ ուսմունս՝ ցր յազատական գիտութիւնս , հանց յազատա-
 կան արուեստս , մտադիր լինելով առաւելապէս յարհեստ
 նկարչութե . վասն որոյ զնացեալ 'ի հոռլմ' , նկարէր զաւե-
 բակս , և վաճառէր առ 'ի գտանել զիւր ապրուստ , որով եղև
 պատկերահան : Վրեաց և գեղեցիկ կանոնս 'ի վերայ նկար-
 չութե , այլ նսեմ ոճով :

Ալնսոս գանօ սպանիացի . ծնեչ 1610 . վախձանեալ 1676 .
 էր ազնուական դք տեղեակ արհեստից քանդակագործունէ
 և ձարտարապետունէ . միանգամայն և նկարիչ ընտիր ծրա-
 ժիւր

գրութեամբ, գեղեցիկ ներկերանգօք, և հանձարաւոր ՚ի գիւտս:

Ամուլիոս՝ յառաջին դարու, որ աշխատ եղև ՚ի նկարս ոսկեղէն պալատանն ներոնի: Նիշատակի ՚ի գիրս և կենդանագիր պատկեր նորին իսկ ներոնի կայսեր 120 ոտնաչափ բարձրութի. թէպէտ և չէ յայտ նկարիչն, սակայն հաւաստի է թէ սկիզբն պատկերանկարութե ՚ի վերայ կտաւոյ լեւելիցէ առնովին ժամանակօք. զի յառաջն սովորութի էր նկարել ՚ի վերայ տախտակի և եթ:

Աննա Սարիամ Շուռմանս հոլանտացի. ծնել 1607. վախճանեալ 1678: Սա եղև գանձարան գիտութեց անդոստին ՚ի մանկութի. յորժամ եօթն ամաց էր, թարգմանեաց զգիրս սենեքայի ՚ի լեզու հոլանտիոյ և գերմանացի. ուսաւ գրութի գնմ լեզուս զճանօթս և զանճանօթս. եղև բանաստեղծ, հռետոր, քաջ երգեցիկ, քնարահար, պատկերահան, քանդակագործ, և փորագիր: Արևելի է կենդանագիրն փորագրեալ ՚ի նմանէ:

Անդրէաս. տէս Ղաֆորգ Անդրէաս Սիւսաննի:
Անդրէաս Սանթէկիս պատուոցի. ծնեալ 1430. և վախճանեալ 1686: Ար շինական ոք, որոյ թողեալ զխաչարաճութի զհետ եղև արհեստի պատկերահանութե, և գտաւ համբաւաւոր յոյժ ՚ի նմին արհեստի. մինչև փետայանալ պէլ լինեայ պատկերահանի: Արևելի է ՚ի նկարս նորատեսարանն յաղթութեան յուլիոսի կայսեր, զոր ՚ի մանդուցի փոխագրեցին յանգղիս:

՚ի նկարս սորա տեսանին վայելուչ դասաւորութիք և ազնւոճական դիմադրութիք հանդերձ զգածիչ տեսլեամբ. միանգամայն և փափկանկարք են յոյժ, մինչև կարծել տեսողայն՝ թէ մինիաթուռս իցէ:

Անդրէաս Րաբիաւոնէ անուանեալ վէնէտիկեցի. ծնեալ 1522. և վախճանեալ 1582: Սա ոսկի աղքատութի իւրոյ անկարացաւ մտանել յաշակերտութի ուրուք, այլ անլեհատ պարապէր ՚ի դազափարել զգործս այլոց, և գիւրադին վաճառել զնոսին. վասն որոյ եղև քաջ երանդանկար և եթ. մինչև ասել թինթօռէթթօյի վասն նորա, թէ պարտ է նկարչին զմի ՚ի գործոց սորա ունիլ յանդիման աչաց, որով կարասցէ գիտել թէ զինչ օրէն իցի գործել:

Անդրէաս Սագրի հռովմայեցի. ծնեալ 1599. և վախճանեալ 1661. եղև աշակերտ ալպանի նկարչին, և համբաւաւոր ՚ի ծրագրութիս քան զիւր վարժապետ: Ակարք սր արծարծոնք են. գիւտք և դասաւորութիւնք անորժականք, ներկերանգքն զոճարթք, զգետտանկարքն անօրուոնք, ոճն ճգրիտ, և պարզութի վայելուչ: Արևելի գործ սորա է ՚ի հռովմ յեկեղեցւոյ սրբն և ոմնալտոսի:

Աննիբաղ. տէս Ղառապղի:
Անն

Անտոն Ալեկսի գօռուէկճիացի . ծնեալ 1499 . և վախճաւ նեալ 1534 : Այլ և սա սկիզբն և ուսուցիչ լամպարտեան դրպրոցի . ոճ սորա ՚ի ծրագրութիս՝ որպէս և ՚ի ներկանկարս հոյակապ է և պատկառեցուցիչ . ախորժեւի և փափկատեսիլ . կարի համբաւաւոր է ՚ի գեղեցիութեան և ՚ի զոճարթութեան երանգացն : Ուսաւորութի պատկերաց՝ զոր վարէ ՚ի նկարս , և օրինակ բոլորակութեան դիմացն նկարելոց՝ առանձին և սեպհական կատարելութիւք են սորա . մինչև ըստ վկայելոց ուրումն նկարչի , զորօրինակ ոչ ումեք գտաւ սա հետեւօղ բայց եթէ բնութե . նոյննոս ոչ որ մարթացաւ հետեւիլ նմին յոճարհետի նորա : ՚ի նկարս սորա պակասի վայելուչ դասաւորութի :

Անտոն Սէմիէստա անուանեալ՝ փլորեհնացի . ծնեալ յամին 1545 . և վախճանեալ 1620 . աշակերտ Սէթուատանի . որ հանգոյն իւրում վարժապետի գտաւ քաջ նկարիչ դաշտարտութից և տեսարանաց որսորդութեան , և մասնաւորապէս ձիոց :

Անտոն Վալէսթուա՝ վէռանացի . ծնեալ 1666 . վախճանեալ 1740 . ընտիր է ՚ի ներկերանգան և ՚ի ծրագրութիս :

Անտոն Փան Տիգ՝ Ֆիանտրացի . ծնեալ 1599 . վախճանեալ 1641 : Սա գոլով երբեմն ՚ի զործատան ուսպէնս պատկերահանի , աշակերտք նորա ծաղրածութիս առնելով ընդ մեմեանս՝ դիպուածով իմն անկան ՚ի վերայ նորոգանկար ինչ պատկերի , որով եղծաւ մասն ինչ նորա . և զի ուսպէնս գրնացեալ էր հեռի ուրեք , Փան տիգ ձեռն արկ ՚ի նորոգեալ գեղճեալ մասն պատկերին : Ապա յաւուրն երկրորդի ժամանեալ անդր ուսպէնս պատկերահանին , և հայեցեալ ընդ նկարեալ պատկերն , սակ վասն նորոգեալ մասին , թէ այսօր քան գերեկ լաւ և ս թուի ինձ այս մասն նկարեալ : Ապա մերձեալ ՚ի պատկերն , ծանեաւ զգործ օտար ձեռին . և ստաջաւ յարդ մեծ ՚ի վերայ Փան տիգ պատկերահանի . որ և յիւրաւի գերազանց գտաւ քան զուսպէնս ՚ի փափկանկարութեան գաց , յիսկական տեսիլս ներկից . յընտիր կերպագրութիս կամ ՚ի տպաւորութիւնս կրից . և յանթերի ծրագրութիս : Յաջողակ եղև յոյժ ՚ի կենդանագիր պատկերս , զոր լէ առուօտն ծրագրէր և լէ երեկս աւարտէր ամենայն իրօք կատարեալ և ճշգրիտ : Սա ՚ի ձեռն արհեստի նկարչութե ստացաւ զբազում մեծութիս . այլ յետոյ տալով զանձն ՚ի քիմիական արհեստ , կորոյս զամենայն : Արեւելի են ՚ի զործս նորա պատկեր յափշտակութե մտաց՝ սբյն օգոստինոսի . Յիս փշով պատկեալ . և ս և իտալելութիւն փրկչին . որք և փորազրեալ են յերեւելի անձանց :

Անտոն Սաֆայէլ Սէնկս դերմանացի ծնեալ 1728 . վախճանեալ 1779 : Սա ստացաւ իւր վարժապետ զգործս չորից հեղինակաց . ռաֆայէլի , գօռուէկճիօյի , թիցլիանտի , և ս և

նախնի նկարուց : Վ՛յարգի են գործք սորա . բազում ինչ
 նկարեաց ՚ի հռովմ՝ ՚ի սպանիա , և այլուր : Գրեաց և կաշ
 նոնս ընտիրս յուսումն ներվարժուէ արհեստին . որ երևեւի
 է և համբաւաւոր ՚ի բազում տեղիս :

Վ՛յաւեղէս եփեսացի կամ կովացի կամ կողովանացի , որ եղև
 երևեւի և հռչակաւոր ՚ի մէջ ամենայն նախնի նկարեաց եղև
 լոց յն՝ ջքան զքս , ոչ միայն սակս սրատկերացն՝ զորս նկա
 րեաց , այլ և յաղագս կանոնաց՝ զորս գրուլք աւանդեաց ասեն
 ՚ի վերայ արհեստին : Վ՛նքհատ պարապէր յուսմոնս , մին
 չև չանցանել երբէք աւուր , յորում չիցէ ինչ ուսեալ : (Ս)՛ն
 պէտ և առաւելեալ էր յոյժ համբաւով սու ամենեսին , սա
 կայն և այնպէս կամեցաւ մեծարել զպամփիլոս և գրիլ ընդ
 աշակերտս նորա : Յաւարտել զնկար պատկերի իրիք՝ զնէր
 զայն ՚ի հրապարակ առ ՚ի լսել զկարծիս այլոց , և իմանալ
 զպահասութիս պատկերին , զի կարացցէ ուղղագրել զայն :

Սորա է գիւտ սկիւրաների սեւագոյն երանգոյ :

Վ՛յոզողորոս աթենացի՝ սակաւ ինչ յետոյ է ժամանակա
 քան զպողիկնոտոս : Երևեւի համարի յոյժ ՚ի գեղեցիկ զու
 դախառնութիս ներկերանգաց , մինչև ասել պլինիոսի , թէ
 եղև սա առաջինն ՚ի յտիշտակել զաչս տեսողաց . վ՛յ գրե
 ցին ՚ի ներքոյ նկարուց նորա . * Վ՛ռաւել նախանձեւի է , քան
 չեաւեւի ։

Վ՛րէլլիոս ՚ի ժամանակս օղոստոս կայսեր . որ նկարէր ըզ
 պալատական տիկնայս և եթ . վ՛յ և չոճքն նկարեալք ՚ի
 նմանէ ունէին զկերպարանս անպարկեշտ կանանց :

Վ՛րիստիդէս թեբայեցի է մի ՚ի նախնի պատկերահանաց
 անտի , որք եղևն յառաջ քան զքս : Համբաւաւոր գտաւ յոյժ
 ՚ի նկարս ը տպաւորութե կրից , որով զգածէր զամենեսին
 զորս միանգամ հայելին ՚ի նկարս նորա : Հռչակաւոր եղև
 յոյժ պատկեր ինչ պատերազմի նկարեալ ՚ի նմանէ , յորում
 բովանդակելին հարիւր դէմք . առ իւրաքանչիւր դէմս վ՛ճա
 րեալ են նմա 180 դահեկան , ընդ ամէնն 18000 դա
 հեկան :

Վ՛արթուղիմէոս փլորէնտացի՝ կրօնաւոր ՚ի կարգէ քարոզ
 զաց՝ ծնեալ յամի տն 1469 , և վախճանեւ 1517 : Սա գուով
 ժամանակակից ռաֆայելի ուսպինեցոյ՝ ուսաւ ՚ի նմանէ
 զարհեստ ընդօրինակութեան , և ինքն ուսոյց նմա զերան
 դանկարութիւն զգեստուց : Վկարք սորա փափուկք են և
 զուարթք , որպէս և ուրոճագրութիւնք ճշգրիտք և բարե
 տեսիլք :

Վ՛արթուղիմէոս Սոգիտօնէ մօտէնացի , ծնեւ 1560 . վախ
 ճանեալ 1616 : Սա՝ թէպէտև աշակերտ էր զառաջեաց ,
 սակայն չեաւեցաւ ոճոյ գօռուէկճիօ պատկերահանին . դի
 մագրութիւնք նորա ընտիրք , գիւտքն հոյակապք , ներկե
 րանգք

բանգք նորա զոճարթք . այլ համբաւաւոր ևս լինէր՝ եթէ
էր տոճեալ զանձն՝ ՚ի խաղս , որով կորուսեալ բազում
լինէ՝ մեռաւ ՚ի սրտչաւութենէն :

Բարթաղիմէոս Սպիռանկէն Ֆիւանտրացի . ծնեալ յամին
1546 : Սա եղև ընդ բազում ժամանակս ՚ի հռովմ՝ և յամին
դտաւ կատարեչ պատկերահասն : Բաղմաբեղուն էն ծնունդք
մտաց սորա , յաջողակ և ճոխ ՚ի գիւտս , միանգամայն և
գեղեցկանկար :

Բուղարքոս որ ծաղկեցաւ 700 ամօք յառաջ քան զքս : Օ մի
՚ի նկարեալ պատկերաց սորա՝ որպէս պատմի , գնեաց կան
դաւղէս արքայ՝ վճարելով զոսկի ըստ ծանրութեան պատ
կերին :

Պարբիէլ Սէցու հոլանտացի . ընտիր ՚ի գիմադրութիւնս ,
՚ի ծրագրութիւն և յազնիւ ներկերանգս : Վնկարս իւր առ
՚ի զատանել զիրս ՚ի միմեանց ոչ վարէր գներհական գոյնս ,
այլ նմանատիպ երանգօք գործէր զնմ , սաստկացուցանե
լով և պայծառացուցանելով գներկն . որ է գեղեցիկ ար
հեստ և սակաւադիւտ , առ որ պահանջի քաջ ուսումն լու
սաստոճէր նկարու :

- Պարբիէլ . տես Յովսէփ Պարբիէլ :
- Պարթաւանի . տես Վէնուէթ Սէփիէլ :
- Պարապուէղէ . տես Սատաթիաս Փուէթի :
- Պարլաւա . տես Տիօնիճի Պարլաւա :
- Պարտաւա . տես Փօլիտօռօ Պարտաւա :
- Պակլիաուի . տես Պօղոս Պակլիաուի :
- Պամպիազի . տես Սուգա Պամպիազի :
- Պանօ . տես Սլոյնսօ Պանօ :

Պառազօ մականունամբ յիշատակին երեք նկարիք ՚ի նոյն
ազգատոհմէ ժամանակակիցք միմեանց , որք են նորոգիւք
խանգարեալ զպրոցին ՚ի պոլոնիա քաղաք խաւիոյ : Բու
ջինն որ և կոչի լուիճի գառազօն՝ եղև վարժապետ երկուց
իւրոց ազգականաց , որոց անոճանք էին օգոստինոս և աննի
բաղ եղբարք միմեանց ՚ի վերտասաներորդ դարուն : Սորա
երեքին փութացան հետեիլ համբաւաւոր նկարչացն խա
լիոյ և մասնաւորապէս ոճոյ թիցիանոսի և գօռուէկճիի . ՚ի
պոլոնիա հաստատեցին ահադեմիա (իմ ձեմարան կի՛ գպրոց)
ազատական արոճեստի ծրագրութե՝ և բազում արգասեօք
ծաղկեցուցին զայն , յորմէ ելին երեւելի պատկերահասնքս
Լուէիսօ Սէնի , Տօմէնիքինօ , Կոճէնչինօ , Լանֆրանգօ :
Լուիճի գառազօն եղև համբաւաւոր ՚ի գեղեցիկ ներկե
րանգս , զոր գիտէր ին պատշաճի վարել ՚ի յայտարարութիւն
կրից և իմաստից պատկերին , միանգամայն ունէր և զոճ
քաղցր և հոյակապ : () Գոստինոս եղև քաջ փորագիր պղն
ճի պատկերաց , որոց տայր ոգի զոճարթութե և կենդա
նաւ .

նութէ : Իսկ Լ'ննիբաղ երևելի է 'ի յաջողակութե և յըն-
տիր ծրագրութե : Լուսաստունէր նկարք նորա որ 'ի Ֆառնէ,
ղեան Թանգարանի' նախապատիւ համարեալ են քան զայլ
նկարս պատկերաց նորա :

Պառլո լը Պաէօն ծնեւ 1619. վախճանեւ 1690 : Լ'ը մի յա-
շակերտաց նիկողայոս պուսսինոս պատկերահանի գաղղիաց-
այ, և կանգնեաց 'ի փարէզ քաղաքի զարքունի դպրոց նկար-
չութե : Լ'ը բաղմաբեղուն և արծարծ 'ի ծնունդս մտայ ,
առաւելայէս միտեալ էր 'ի նկարս յոգնախուռն և բաղմա-
կուտակ դիմագրութեց : Երագրութիք սորա փոքր ինչ ան-
հարթ են , զգեստանկարքն անյարմարք , կերպագրութիքն
երկդիմիք , որով կիրք պատկերին յայլեայլ միտս հնար է
մեկնիլ : Երևելի է յոյժ առ գաղղիացիս , որք և ընտիր փո-
րագրութիք ընծայեցին 'ի լոյս զբաղում գործս նորա :

Պառլո Չիկնանի պոլննիացի . ծնեալ 1628. վախճանեալ
1719 : Լ'ը աշակերտ ալպանի պատկերահանին . բարեգիւտ
էր 'ի նկարս և գունարթագին . ծրագրութիւնքն ճշգրիտք և
հոյակապք . ներկերանդքն վայելուչք և աղբուք , դիմա-
գրութիքն գեղեցիկք և յայտարարք զգաճմանց :

Պառտի . տէս Լուիճի Պառտի :

Պառուիէնա . տէս Ռօղա Լըլպա Պառուիէնա :

Պառօլի . տէս Պեարոս կիՓիէն Ֆրանչիսկոս Պառօլի :
Պասպար Պապէն . Ֆրանստրացի , ծնեւ 1582. վախճանեալ
1669 : Սա թէպէտե չէր ելեալ արտաքոյ քան զիւր հայրե-
նիսն , և ոչ վարժեալ յուսումն նկարչութե 'ի վերայ երևե-
լի գործոց այլոց , այլ գտաւ դոյլելի 'ի նկարս . մինչև ու-
պէնս երևելի պատկերահան գնաց 'ի տեսանել զգործս նո-
րա . և վկայեաց 'եթէ դոյլելի են նմ իրօք :

Պալլէտոն . տէս Յակոբ Պալլէտոն :

Պերարտոս Հօէթ հոլանտացի . ծնեալ 1648 . վախճա-
նեալ 1733 : Լ'ը սա վիճակեալ սաստիկ երևակայութեան ,
որով 'ի նկարս իւր գտաւ ճշգրիտ , բարեկարգ 'ի ներկս , և
հմուտ 'ի լուսաստունէրս :

Պերարտոս Տօֆլ հոլանտացի . ծնեւ 1613 : Սա 'ետ զանձն 'ի
նկարս մանունց իրաց . էր անձանձիր մանրակախ 'ի գործս ,
մինչև 'ի նկարել զփոքրիկ ինչ ձեռն' ծախէր զառուրս հինգ .
չէր որ ձեռնհաս 'ի լուսել զներկս նորա և 'ի կաղմէլ զվեր-
ձինսն , որք էին նմ իրօք ընտիրք և ազնիւք : Պործք սորա
անթերիք են և բնականք :

Պէննէթ Ուէփէլ հոլանտացի . ծնեւ 1678 . վախճանեալ
1748 : Սա սակս նիհար խառնուածոյ իւրոյ եղաւ 'ի պար-
տէզս , ուր պարապեցաւ 'ի նկարել զճաղիկս սքանչելիս , և
ճերայաւ անդ :

Լ'յամ նման է յքանչելի արհեստ մանրանկարութե ծաղ-
կանց առ մեօք Վայթմանս Վաթմանի անունանեւ , որ նստի
'ի

'ի թագաւորական պարտեզ պատուէա քաղաքին, և նկարէ զճաղիկս և զըոյս վասն փոխարքային իտալոյ :

Վէորգ Մնդրէաս Սիւաննի պոլսնիացի. Տնէ՛լ 1610. վախճանեալ 1670. աշակերտ կու՛իտօնի : | 'ի կարգս երեւելի նկարչաց և փորագրողաց . էր նորա և դուստր եղիսաբէ՛թանուն՝ երեւելի պատկերա՛հաս :

Վէորգ Պառպառէլլի. տէս Ղիօռճիօ Պառպառէլլի : **Վէորգ Փիլիպպոս Սուկէնտաս** գերմանացի . Տնէ՛լ 1666. վախճանեալ 1742. էր նկարիչ պատերազմաց , որ յուլակի անձամբ գտաւ 'ի նոսա . վասն որոյ ընտիր է ճրագրութիւն նորա յայնպիսի նկարս :

Վէռպէռկէռ. տէս Սինչիսլաուս գէռպէռկէռ : **Վիգիաս** 'ի գիթնոս անուանեալ կղզոյ անտի յարչիգէլալ կէան ծոփու , որ է առ սիթիլլի կղզեալ : Սա յաւել 'ի նկարս զնոր երանգ ինչ կարմրոյ , զոր սուսր անուանեմք . զի տեսեալ նորա զկրպակ ինչ հրդեհեալ , և 'ի նմա զգեղնահոգ կիսայրեաց , մատեալ 'ի փորձ այնր 'ի ձեռն հրոյ , որով և բնծայեաց արհեստին զգիւտ մեծ : | 'ի նկարս սորա անուէնի է առ մատենագիրս պատկեր արգոնաւորդացն՝ զոր նկարեաց նա . և վաճառեցաւ կարի թանկագինս :

Ղլաւտիոս լորենացի. տէս Վրոդիոս Վէլէէ :

Ղուբէչքի. տէս Յովհաննէս Ղուբէչքի :

Ղուայէռ. տէս Ղասպար Ղուայէռ :

Ղրիգոր Պաւսթմուլլէ գերմանացի . Տնեալ 1661 . վախճանե՛լ 1691 : Օ սա գերմանացիք համարին 'ի կարգս առաջին պատկերահանաց . սա ուսաւ զնկարչութիւն 'ի դաղղիա առաջնորդութիւն զառլօ լը պոէօն պատկերահանի :

Ղօյփէլ. տէս Վաթալէ Ղօյփէլ :

Ղօնգիլլոս. տէս Յովհաննէս Ղօնգիլլոս Փալքօ :

Ղօռթէգէ. տէս Յակոբ Ղօռթէգէ :

Ղօռռէկճիօ. տէս Մնտոն Մլէկուի :

Ղօռօնա. տէս Մէճնարտոս Ղօռօնա :

Ղաւիթ Սիկուայէռ ֆիանտրացի . Տնէ՛լ 1615 : Սա լը չափու ծերութե , որով առաւելոյր 'ի հասակն կատարելագործէր զներկերանգսն . 'ի մանկութեան իւրում նկարէր զիրս զուարթատեսիլս , իսկ 'ի ծերութե ոչ նոյնպէս :

Ղովնիկոս Յամբիէռի, որ և Տօմէնիքիսօ կոչեցեալ՝ պոլսնիացի . Տնեալ 1581 . վախճանեալ 1641 : Սա ընդ աշակերտակցին իւրում ալպանիի վարժեցաւ 'ի գործս երեւելի պատկերահանաց . վասն որոյ եղև մի յերեւելի արհեստաւորաց . թերևս ըստ ասելոյ ուրումն՝ առաջին յետ ուսփայելի : Ի նդ գեղեցիկ գիմազրութե՛ յուլակի յաւելոյր և զնորհալի տեսիլս . Ճգրիտք են և ակներևք տպաւորութիւնք կրից նորա 'ի պատկերս . զգաճէր յինքն զառաջինն՝ զոր միան

միանգամ հանդերձեալ էր ցուցանել ՚ի նկարն : Սա յիւրում գործատուն ՚ի լինելն առանձին ծիծաղէր , լայր և կատաղէր : Անսիրազ պատկերահան եգիտ զնա երբեմն ՚ի կիրս բարկութե և սպառնալեաց ՚ի նկարել նորա զզինուոր ոմն ՚ի պատկեր նահատակութե սրբոյն անդրէի . զոր գերազանց համարեցաւ անսիրազ քան զնոյնատեսակ պատկեր կոճիսո ունիի , զի և նորայն ՚ի յարգի է յոյժ : Արեւելի գտաւ սա գրութե յամ գլխաւոր մասունս պատկերահանութե , ՚ի գիւտս , ՚ի դասաւորութե , ՚ի ներկերանդս , յղեւ տանկարս և ՚ի տեսարանս դաշտարտորէից : Տաղում երևեւ լի գործք սորա են ՚ի հոովմ յայլևայլ եկեղեցիս :

Պոմինիկոս Ֆէթի հոովմայեցի . ծնեալ 1589 . վախճաւ նեղ 1624 : Արաշակերա չիօլի անուանեալ պատկերահանին . ներկերանդք սորա ւաղուք են , ՚ի նկարս իւր ունի գեղեցիկ տեսիլս վերամբարձ կի՛ պտուցեալ իրաց , այլ ստուճեք նորա կարի մթնադոյնք են : Յարգ սորա ՚ի նկարս է լաւութի ներկից , նորութի ՚ի գիւտս դասաւորութե , և ճշգրիտ յայտարարութիւնք իրաց : Սեռաւ ՚ի վնէտիկ երեսուն և հինգ ամաց՝ զեղծ վարուք :

Աղիաբէթ Սօֆիա Շ ըռոն գաղղիացի . ծնեղ 1648 . վախճանեալ 1711 : Սա նկարէր իւղազանդ ներկօք , ևս և ՚ի վերայ մետաղաց ապակենիւթ ներկօք . (այն է մինէ) . որնս և զջրազանգ մանրանկարս . միանգամայն էր և փորագրիչ պատկերաց :

Լնրիկոս . տէս Լնրիկոս Փան Ռչէնֆիկ :

Լատաքիոս լը Սէօն ծնեալ 1617 . վախճանեալ 1655 : Ի գաղղիա համարեալ է սա իբր ռաֆայէլ , որում փութացաւ լինել նմանօղ ստեպ հայելով ՚ի փորագրեալ գործս նորա : Չափաւոր է ՚ի ծրագրութիս , ՚ի տպաւորութիս կրից , ՚ի ներկերանդս և ՚ի զգեստանկարս :

Օ ևս կամ քսեքսիս երակլացի ժամանակակից պողիկնոտոսի , զորոյ զգովեստն իմանամք ՚ի բանից անտի ապողո , դորոսի աթենացւոյ , որ եղերերգութիւն անձին ցուցանէ զառաւելութի արհեստին զևսեայ : Ան սորա պատմի՛ թէ ՚ի ձեռն նկարեալ ողկուզոյ պատրեալ իցէ զթուչունս : Սակայն և ինքն խաբեցաւ ասնն ՚ի նկարեալ վարադուրէ անտի պարբասիոսի : Սա ՚ի ձեռն արհեստի նկարչուէ ստացաւ զբազում մեծութիս , և ամբարձաւ սիրտ նորա ամբարտաւանութի , մինչև կարծեւ թէ գործոց իւրոց չկայցէ զին հաւասարակչիւ . վասն որոյ ձրի պարգևէր , զի մի դրամոց ընդունելութիւն նուազեցի յարգ նկարեալ պատկերայն :

Լլծհայմէն . տէս Լգամ էլծհայմէն .

ԺԴ

Լն

ԼՆՐԻԿՈՍ ՓԱՆՆ ՐԶՂԷՆՖԻԿ ՖԻՄԱՆՍՐԱԿԻ . ՏՆԵԿ 1550 . Վախձանեկ 1604 : Սա նկարեաց զտեսարանս ընդօրինակութեյ ճգգրտաներկս և բարետեսիլս :

ԼՆՐԻԿՈՍ ՓԱՆՆ ՊԱԼԷՆ . ՏՆԵԿ 1566 . Վախձանեկ 1632 :

ԼՎԻ ԵՐԵԿԵԼԻ նկարչաց Ֆիմանսրացւոց, որ յիտալիա վարժեցաւ յարճեստին : Վլխաւոր գործ ար է պատկեր սննյս յովհաննու մկրտչի յանապատին : Նրա գրութիք սորա ընտիրք, ներկերանգքն գովելիք և գիւտքն վայելուէք, այլ ՚ի գիմագրութիս պակասի ազնուական տեսիլ :

ԼՁԱՄԱՆՍՕ ՇՐՈՎԱՆԷՖԷԼԹ ՀՈՂԱՆՍԱԿԻ . ՏՆԵԿ 1620 . Վախձանեկ 1690 : Սա ՚ի մանկուէ կացեալ ՚ի հռովմ, ուսաւ զարճեսան ՚ի գլաւտիոսէ լորենացւոյ, և եղև երեկելի ՚ի գաշտանկարս . ներկերանգք սորա թէպէտ չեն արծարծունք իբր զվարժապետին իւրոյ, այլ ՚ի գիմագրութիսն համարի առաւելեալ քան զնա :

- ՐԶՂԷՆՖԻԿ . տէս ԼՆՐԻԿՈՍ ՓԱՆՆ ՐԶՂԷՆՖԻԿ :
- ՐՆՈՒԱՈՍ . տէս ՎՐԻՍՏՈՓՈՐՈՍ ՐՆՈՒԱՈՍ :
- ՐՆՈՒԱՍՏԱՆ . տէս ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՐՆՈՒԱՍՏԱՆ :
- ՐՍԳԻՏՈՆԷ . տէս ՐԱՐԹՈՂԻՄԷՆՍ ՐՍԳԻՏՈՆԷ :
- ՐՍԻՈՒԱՆԿԷՆ . տէս ՐԱՐԹՈՂԻՄԷՆՍ ՐՍԻՈՒԱՆԿԷՆ :

ԹԱՊԷՆԱ ՅՈՒԳՁԱՌԻ ՈՒՆԱՎԻՆԵԿԻ . ՏՆԵԿ 1529 . Վախձանեկ 1566 : Լը աղքատ և տնանկ որ, որ զաւարջինս ՚ի հօրէ իւրմէ ուսաւ զարճեստ նկարչութե, և ապա ջանիւ իւրով վարժեցաւ ՚ի նոյն՝ հետեւելով գործոցն ռաֆայելի, որով եղև համբաւաւոր պատկերահասն : Տոյակապ էր ՚ի գիւտս, և բազմաբեղուն ՚ի ծնունդս մտաց . ներկերանգք նր քաղցր են և ախորժելիք . որպէս և ծրագրութիքն ճգգրիտք : Րազում նկարք սորա, որք մնացեալ էին անկատարք, աւարտեցան յեղբօրէ իւրմէ Ֆէտէրիկոս անուանելոյ, որ յաջողակ ևս էր քան զեղբայր իւր և վայելչանկար, այլ ոչ հաւատարէր ՚ի չափ կատարելութե արճեստի նորա : Ֆէտէրիկոսս այս եկաց մինչև յամսն 1609 . շրջելով ՚ի բազում աշխարհս . վասն որոյ գտանին նկարք սորա ՚ի Ֆրանսիա, յանգղիա, ՚ի Ֆիմանսրա, ՚ի հոլանտա, ՚ի սպանիա, և լնամ իտալիա, որով և ստացաւ զբազում աշակերտս, այլ չեն ՚ի համարի գործք նոցա :

ԹՎԵՂՈՂՈՐՈՍ ՌՈՒՄԿՈՍ ՖԻՄԱՆՍՐԱԿԻ . ՏՆԵԿ 1597 . Վախձանեկ 1640 : Լըև նախանձաւոր ունակէս պատկերահասնի, որով ստացաւ զեղեցիկ ծրագրութի, կենդանի տպաւորութի, արծարծուն ներկերանգ, և յաջողակութիւն ՚ի նկարեին :

- ԹԷՄԻԷԿԵՍՏԱ . տէս ՐՆՍՏՈՆ ԹԷՄԻԷԿԵՍՏԱ :
- ԹԻԷԿԻՍ . տէս ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԱԹԻՍԹԱ ԹԻԷԿԻՍ :

Ռինթօնէթթա . տէս Սարիամ Ռինթօնէթթա :

Ռինթօնէթթօ . տէս Յակօբ Սօպուսթի :

Ռիցիանոս Սէջէլի մահանուանեալ . ծնեւ յամին 1477 ՚ի սահմանս վէնէտիոյ . և վախճանեալ ՚ի ժամտախտէ յամին 1576 : Սր աշակերտ յակօբայ պէլլինի անուանեալ պատկերահանի ՚ի վէնէտիկ . որ նախանձաւոր գտեալ յառաջագիտուեալ աշակերտակցաց իւրոց , ձգնեցաւ գերազանցել քան զնոսին : Սր յաջողակ ՚ի բազում ձիրս նկարուց . մանաւանդ առաւելեւ գտաւ յոյժ ՚ի ներկերանգս , ՚ի փափկանկարութե , ՚ի պէտպիսացուցանել զնկարս : Համբաւաւոր էր և ՚ի կենդանագիր պատկերս . վասն որոյ ՚ի նկարել սորա երբեմն զպատկեր կայսերն կառուոսի հինգերորդի , անկաւ ՚ի ձեռաց նր վրձինն , զոր կայսրն խոնարհեալ ան ՚ի գեանոյ և մատոյց նմին ասելով , * արժանի է Ռիցիանոս Ռեծառայեցի ՚ի կայսերէ : Սր պատկերահան սակս գերազանցուե գովելի արհեստին և բնատուր ձրիցն , պարծանք համարեալ էր քաղաքին վէնէտիոյ . նմին իրի և տրու Ռիւնն ազատ կացոյց զնա յամ հարկաց , և արար նմին յուղարկաւորութի մեծ ՚ի մահու : Սա յառուրս ծերութե իւրոյ ձեռն արկ ուղղագրել զնկարս ինչ յառաջին գործոց իւրոց , իբր վայելացուցանել կամելով զնոսին . սակայն խանգարեաց յորս միանգամ մերձեցան . զոր տեսեւ աշակերտաց նորա , սկսան այնուհետե իւզով ձիթապտղոյ զանդեւ զներկնս , զի դիւրին լիցի յետոյ մաքրելն զվերանկարութի նոյ : Սնկարս սորա երեւելի է յոյժ պատկեր սրբն պետրոսի նահատակի , զոր նկարեաց վասն եկեղեցւոյ սրբն յովհաննու և պօղոսի որ ՚ի վէնէտիկ :

Ռովմա Վլանչե գաղղիացի . ծնեալ 1617 . վախճանեւ 1689 : Սր երեսու սա լէ երեւելի պատկերահանս խտալիոյ , և ստացաւ զոճ բարեկարգ ՚ի գիւտս , ՚ի ներկերանգս , և ՚ի կերպարութիս , այլ Ռերի է ՚ի ծրագրութիսն :

Ռօպլսթ . տէս Վուսնելտոս Ռօպլսթ :

Ռօնհիլլ . տէս Յակօբ Ռօնհիլլ :

Ռուլսէ . տէս Յովհաննէս Ռուլսէ :

Ռնպէնթ . տէս Յովսէփ Վարրիէլ :

Ռոնթանգօ . տէս Յովհաննէս Ռոնթանգօ :

Ռոսթիլէն . տէս Ռիկոլայոս Ռոսթիլէն :

Ռոնարտոս Վառօնա ծնեալ 1561 . վախճանեւ 1605 : Սր որդի մանրանկար պատկերահանի ուրուք , որ և վաճառական պատկերաց : Սր արժեցաւ յարհեստին իւրով ջանիւ . և կարգեցաւ նկարիչ վէնէտիկեան արքունի պալատան : Ներկերանգք սորա Ռիցիանեան է , և ծրագրութիւնքն մի-

ջակք :

Ռոնարտոս տա Ռինի փլորէնտացի . ծնեւ յամի տն 1445 . վախճանեալ :

վախճանեալ 1520: Սա եղև առաջինն 'ի նորարհեստ պատկերահանս՝ որ ջանացաւ մուծանել 'ի նկարս զձգրիտ տպաւորութի կրից . յոյր սակս անձանձրոյթ ուշադիր լինէր 'ի դէմն և 'ի շարժմունս մարդկան զգածեւոց զինչ և իցէ կրիւք , յառնուլ 'ի միտ զանվոյս գաղափար կերպարանաց նոցա և զմանուի : Սկամիլ սորա երբեմն ցուցանել 'ի նկարս զկիրս ուրախութե զուարթացեալ գիւղականաց , հրաւիրել զնոսին 'ի տուն իւր եղ առաջի նոցա սեղան բարձրահասց , որոց յուտէն զկերակուր և 'ի ցնծալ խնդամիտ բերկրութի , ուշադիր լեալ շարժմանց և գործոց նոցա . մտեալ 'ի սենեակի գծադրէր զդէմն նոցա , և ապա գունագեղ նկարեալ զնոյն պատկեր , հանդիսացոյց 'ի լոյս . յայն պատկեր թէ հայեացի ոք , հարկաւ ստիպի 'ի ծիծաղ : Անգանադիր պատկերք զորս նկարեաց սա՝ համբաւի լինել նմանատիպ անձանցն , զորս գաղափարեաց : Ահարք սորա ընտիրք են և հոյակապք , պարզք և անշփոթք , զի վիք 'ի նո աւելորդ խճողմունք իրաց քան զորս պահանջէ պատմութին կի տեսարանն նկարելի : Համբաւաւոր է 'ի գործս սորա պատկեր յետին ընթրեաց ան մերոյ , զոր նկարեաց 'ի միլան : Վրեաց և կանոնս ներվարժութե արհեստին՝ որ տղադրեալ է 'ի բազում տեղիս , և ընդունելի է առ ամենեօսն :

Սուգա Վանդիկազի ձէնովացի . ծնեալ 1527 . վախճանեալ 1589 : Սուսաւ 'ի հոտով զոճ առաջայելի և միքելանձելոյն . ապա զնաց 'ի սարսիսա առ 'ի նկարել յեզուուիալ մենաստանի որ 'ի գասթիլիա զպատկերս նորա : Վեղեցիկք են նկարք նորա և ախորժեղի երանգքն . ոնյ և ծրագրութիք վայելուէք և բարետեսիլք : Սակայն գտանի պէսպիսութի յառաջին , 'ի միջին և 'ի յետին նկարս նորա . զի միջինք ընտրեւազոյն և ս են քան զայլսն :

Սուխի Վառազքի . տես Վառազքի : Սուխի Վառաի , որ և Սիկոյի անուանել , 'ի փլորէնտեան գալրոցէ . ծնեալ 1559 . վախճանել 1613 : Սայելուէ ուրուէ գիր , և ախորժատեսիլ ներկանկար : Արեւելի է 'ի գործս սորա 'ի վատիկանեան եկեղեցւոյ պատկեր սրբոյն պետրոսի , որ բժշկէ զկազն առ գրան տաճարի :

Սուխի Վարհուիլէն հոլանտացի . ծնեալ 1631 . վախճանեալ 1709 : Սարժապետ սորա եղեն ընութիք իրաց . յաջողակ գտաւ 'ի նկարս ծովու բաւ այլևայլ տեսարանաց նորա : Քաղաքապետք ամադրամու ետուն սմա նկարել զպտիկերինչ մեծ ծովատեսիլ . զոր և կարի սքանչելի տեսեալ արժան համարեցան առաքել յընծայ լուսավիկոսի չորեքտասանէ .

բորդի :

Սուխի Սառամուզի փէռուձիացի . ծնեալ 1616 . վախճանեալ 1680 : Աղև աշակերտ կոճիտոյի և հետեօղ ոնյ նկարուց նորա :

Լուիձի տէ՛ր Տայրձէ՛ն Ֆիանտրացի . համբաւաւոր է յոյժ վ՛ժ ընտիր ծրագրութե՛ն , յերանգաներկս , ՚ի լուսատուներս , և յգլեւտանկարս . միանգամայն էր և ընտիր փորագրիչ պատկերաց . այլ քանզի հետեւող գտաւ և այլոց օտար արհեստից , ի՛նքնարաշինութե՛ն , ժամագործութե՛ն ևն՛ , որովք անօգուտ անցուցեալ զբազում ժամանակս՝ տնանկացաւ յոյժ վ՛ճյ ձեռն արկ խանգարել զարհեստ նկարչութե՛ն անարուեստ պատկերօք՝ ՚ի գտանել զիւր ասարուստ :

Այլ լի . տե՛ս Ֆէրոտինանտոս Այլ լի :

Այլ թանս . տե՛ս Վէնսէթ Ալէփէլ :

Աստուոս Ֆան Ս՛անտէո . Ֆիանտրացի . ծնեալ 1548 . վախճանեալ 1606 : Աղև երևելի պատկերահասն և բանաստեղծ , հմուտ և քաջալարժ յուսմունս ազատական արուեստից . ուսաւ ՚ի հոլովմ , և եղև կատարեալ ՚ի ծրագրութիս , հանարաւոր ՚ի գիւտս և արժեքի յերանգանկարս : Աս թէ արեւ և մեծատուն որ էր , այլ պատահեալ ձախող դիպումս ծոյ ՚ի ժամանակս պատերազմաց կորոյս զոր սննէրն . ապա ձեռն ՚ի գործ արկեալ յաշխատուի արհեստին , զոր կորոյսն՝ վերստին ստացաւ ՚ի պուսձէս քաղաքի : Աս ՚ի հառլէմ քաղաք հոլանտայու հաստատեաց զգարոց պատկերահասուն , յոր եմոյժ զոձ իտալիոյ : Արևելի են ՚ի գործս սորա պատկերք դատաստանական ատենին սողովմանի , սննն պողստի և սնն բառնաբայ , որք և փորագրեցան ՚ի վերայ պղնձոյ :

Աստօփօրօ . տե՛ս Վէն վէնութօ :

Վէլէէ . տե՛ս Աղոգիոս Վէլէէ :

Աղոգիոս կէլէէ՛ լորենացի . ծնեւ 1600 . վախճանել 1682 : Աս զաստիճինն եղաւ ՚ի կրպակ կարկանդակագործի . ապա երթեալ ՚ի հոլովմ՝ եմուտ ՚ի ծառայութի թասսի պատկերահասնին , որ նկարէր զտեսարանս գաշտարտորէից . և էր սպասաւոր նորա ՚ի ինամել զերկիւրս , յեփել զկերակուր , և ՚ի ձմէլ զներկս . միանգամայն ուսանէր ՚ի նմանէ զպատկերահասնութի . և քանզի թանձրամիտ որ էր՝ յամբ առնոյր ՚ի միտ . սակայն բռնադատէր զանձն իւր յուսումն արհեստին առ ՚ի աղատիլ ՚ի վշտաց անախ աղքատութեանն զոր կրէր , որով եղև երևելի նկարիչ տեսարանաց բնութե՛ն կամ դաշտարտորէից . անուսումն էր ամենեկին , որ հազիւ գիտէր զանուն իւր գրել , այլ ուշագիւր էր յոյժ ՚ի քննել զերևոյթս բնութե՛ն , մինչև դտաւ ձեռնհաս նկարել զնոսին ՚ի տեսիլ աչաց . վ՛ճյ և նկարք նորա են կարի բնականք , յորում մարթ է ատեսանել զայլևայլ տեսիլս եղանակաց տարւոյն , զերևոյթս աւուրց և ս զժամուց , զփոփոխութի օրոց և զպէս պիտութի կանաչ դալարոյ : Աս ՚ի նկարս իւր կարի տաժառնէր . զի չունելով զաջողակուի գործելոյ՝ ՚ի բազում աւուրս եղծէր զնկարեալն և միւսանգամ նկարէր :

Ալէէս

Առէնչինս . տէս Զոյճաննէս Ֆռանչիսկոս Պառպիէնի :
 Առնիսո Սէնի պոլոնիացի . Տնէ՛՛ 1575 . վախճանէ՛՛ 1642 :
 Լըրեւելիէ յոյժ և համբաւաւոր 'ի պատկերահասնս յետին դա-
 րու , որ և ստացաւ զոճ առանձին , զեղեցիկ , չնորհատեսիլ ,
 և ճոխ . յաջողակութի և գերազանցութի գրչի նր հաւասարեցաւ
 ռաֆայէլի . այլ ոչ ամենայնիւ : Բարեճ և յընդհանրական տեսիլս
 պատկերին և վայելանկար . ծրագրութիք նորա հասարակօրէն
 անթերիք և կատարեալք : Այրական դիմադրութիք նորա ոչ
 միշտ միօրինակ են . այլ կանացիքն ամիրօք չնորհալիք :
 Մանկունք նկարեալք 'ի նմանէ ատու ժատեսիլք , և մարմնանկարքն
 փափուկք և պայծառք . նր կարք զգետունցն ուրեք
 ուրեք անախորժք , ուղ և ծրարք նոցա կամ կնձիւք բռնադատք :
 Վիւտքն վայելուչ և բնականք . այլ ապաւորութիք կրից
 յոլովակի պակասին . քզի քաղցրահամբոյր գոլովբնութի
 անյարմար էր 'ի ցուցանել զկիրս սաստիկս . վոյ և ոճ
 նորա քաղցր է և ախորժելի : Բազում գործք սորա են 'ի
 հռովմ , 'ի պոլոնիա , և յայլ տեղիս : Համբաւաւոր է 'ի
 պոլոնիա պատկեր սրբոյն պետրոսի առաքելոյ , որ լայ
 զմեզս իւր : Սակայն պսակ ամերեւելի գործոց իւրոց
 համարի պատկեր սէյն միքայէլի հրեշտակապետին 'ի
 հռովմ յեկեղեցւոյ զափուչին կրօնաւորաց : Այլ գնէր սա
 գին գործոց իւրոց . այլ զպիտանական զոր տային լեռնէր
 առանց ինչ խօսից . ունէր աշակերտս բազում որք ծառայէին
 նմա 'ի գործատան , այլ ոչ թողոյր նոցա հայիլ 'ի նկարս
 իւր . զի պարտ է ասեր առ 'ի լինել պատկերին անպարտաւ
 , նկարիլ 'ի միոյ ձեռանն և եթ : Տնանկացաւ սա 'ի իտալս ,
 և եհաս յայնպիսի թշուառութի , մինչև 'ի ծածուկ վաճառել
 զերեւելի պատկերս իւր նուազ գնովք . և յայնմ աղքատութե
 նկարեաց բազում ինչ . զորս թէպէտ և յանուն նորա
 գնէին , այլ չէին գործք արժանաւոր անուան նորին :

Առննելիոս թաօլթ , հոլանտացի . Տնեալ 1697 . վախճա-
 նեալ 1758 : Բնտիր նկարիչ կենդանագիր պատկերաց 'ի մա-
 նունս :

Առննելիոս Պէլէնպոլուկ՝ հոլանտացի . Տնեալ 1586 . վախ-
 ճանեալ 1660 : Պոլլելի է սա 'ի պատկերս մանունս , զորս
 զիւրաւ և քաղցրատեսիլս նկարէր , հանդերձ վայելուչ և հա-
 մեմատ երանգօք : Լըղև փորագրիչ և պղնձի պատկերաց :
 Առօլթ . տէս Փան Առօլթ :
 Այօյմառ . տէս Զոյճաննէս Այօյմառ :
 Հերոնիմոս . տէս Զոյճաննէս Հերոնիմոս :
 Հոկտաւիոս . տէս () գդալիո Փան Փէն :
 Հօէթ . տէս Վերարդոս Հօէթ :

Պուկաս Ղօռտանօ նէսպօլսեցի . Տնեալ 1632 . վախճանէ՛՛
 1705 : Օտապլինն եղև աշակերտ ռիպիուեսայ պատկերահա-
 նի .

Մայիս 1613 . տէս Ֆրանսիական Մակաբիոս 1613 :

Մանթիկնա . տէս Բնդրէաս Մանթիկնա :

Մանտէն . տէս Պատուոս Ֆան Մանտէն :

Մատթիաս Փոէթի, որ և Վալպոէզէ մականուննէլ . ծնեալ 1613 . վախճանեալ 1699 : Սա շրջեցաւ ը ամենայն երոպիա 'ի տեսանէլ զնկարս և զնկարիչս : Վրագրութիք նորա հոյակապք են և բարեկազմք , գիւտքն առատք և ճիշդքրիաք , այլ պակասաւոր 'ի ներկերանդոն :

Մարիամ թինթոէթթա . ծնեալ 1560 . վախճանեալ 1590 : Վաստր' աշակերտ և հեռեւօղ թինթոէթթայի . երևելի է 'ի կենդանապիք պատկերս :

Մարիամ . տէս Բննա Մարիամ :

Մարիամ Սիբիլա Մէռիան' գերմանացի . ծնեալ 1647 . վախճանեալ 1717 : Արևելի բնագննին գոլով . արար զճգրիտ նկարս միջատ կենդանեաց , և բուսոց և տնկոց յորոց կերակրին նորքա : Համբողջացուցանել զայս գործ շրջեցաւ ը ամենայն երոպիա , և գնաց ևս յամերիկա : Վրեաց և զպատմուելի միջատ կենդանեաց . մեծագոյն մասն գործոց սորա է 'ի բեթոօբուրգ 'ի ձեմարանն գիտութեց :

Մարտինոս տէ Ֆոս' ֆիանարացի . ծնեալ յամին 1536 վախճանեալ 1604 : Սա գոլով վարժապետ նկարուց յերկրին իւրում , եկն 'ի հռովմ աշակերտիլ այլոց . և անցեալ 'ի վենէտիկ ուսաւ 'ի թինթոէթթայի գոճ' ներկերանդաց նորա . վարժեցաւ 'ի ճշգրիտ ծրագրութեան , յախորժելի ներկերանդոս , և ստացաւ յաջողակութի 'ի նկարել : Վիմագրութիւնք նորա նմանք են միմեանց . բայց շնորհալիք . զգեաւ տանկարքն վայելուցք : Համբաւաւոր եղև յոյժ յանվուստ 'ի հայրենիս իւր :

Մացցուօլի . տէս Ֆրանսիական Մացցուօլի :

Մէնկա . տէս Բնտոն Սաֆայէլ Մէնկա :

Մէռիան . տէս Մարիամ Սիբիլա Մէռիան :

Մէցու . տէս Վարրիէլ Մէցու :

Միքէլանճէլօ Ռեզոնօցցի հռովմայեցի . ծնեալ 1602 . վախճանեալ 1660 : Սա քանզի սքանչելի էր 'ի պատերազմական նկարս , կոչեցաւ տէլէ Վաթթակիլիէ (յի է նկարիչ պատերազմաց) . կարի ազգու են երանգք նի և փտիկանկարք : Բարետիրա ոք էր , և սիրէր զամենեւին , ևս և զժնամիս :

Միքէլանճէլօ Ռուօնաօթթի . ծնեալ 'ի քիուզի կամ գալի ուէզէ գլեակ յերկրին առէցցո որ 'ի թօքքանա' յամին 1464 . վախճանեալ 'ի հռովմ' 1564 : Ար սա երևելի պատկերաւ հան , քանդակագործ և ճարտարապետ : Սքանչելի համբաւ էր ոճ' ծրագրուէ նի . և քանզի հետամուտ էր յոյժ յուսումնանդամազննութե , նմին իրի և նկարք պատկերաց նի առանձին որոշումն ունին յայլոց : Արևելի է 'ի գործս սորա պատկեր յետին դատաստանի տն նկարել 'ի վր որմոյ 'ի հռովմ :

Մու

Սուցիանօ . տէս Յակոբ Սուցիանօ :
Սօլա . տէս Պետրոս ֆուանչիսկոս :

Յակոբ Վալէտոն՝ մօտէնացի . ծնեալ 1580 . վախճանեալ 1660 : Վեղէցիկ 'ի ծրագրութիս , և 'ի գիւտս . վայելուչ 'ի ներկերանգս , հետեւողութեամբ գօռուէկճիօյի , թիցիաւ նոսի , և դառաղջիոյ . գտաւ պարծանք դպրոցին պոլոնիոյ Լըրեւելի 'ի գործս սորա պատկեր սբյն բեղրոնիոսի 'ի պոլոնիս :

Յակոբ Վօռթէզէ , որ և Պօղոսիսօնէ անուանեալ . ծնեալ 1621 . վախճանեալ 1676 : Սա կեցեալ 'ի հռովմեա դանձն 'ի նկարս պատերազմաց . ապա հրաժարեալ յաշխարհէ եղև կրօնաւոր յիւեան :

Յակոբ Թօնհիլլ անգղիացի . ծնեալ 1676 . վախճանեալ 1732 : Սա համարի իբր առաջին նկարիչ անգղիացի . որ վարժեցաւ 'ի դաղղիա և 'ի հոլանտա . բազում ինչ նկարեաց 'ի ընտրա . այլ թերակատար համարին ծրագրութիւն և ներկերանգքն :

Յակոբ Սիլուանա . ծնեալ 1720 . վախճանեալ 1808 . աշակերտ սեբաստիանոսի ռիչի անուանելոյ և յովհաննու թիէֆօլօյի , որ և առ մեօք գտաւ մի յերևելի պատկերահանաց վէնէտիկեան դպրոցին :

Յակոբ Սուցիանօ , վէնէտիկեցի . ծնեւ յամին 1528 . վախճանեալ 1578 : Ուսաւ զարհեստն 'ի թիցիանոսէ և 'ի գործոցն ռաֆայէլի . վարժեցաւ յընտիր ուրուագրութեան և 'ի տպաւորութե կրից 'ի նկարս . ներկերանգք նորա աղոտ են և զոճարթք : Սա եգիտ զնիւթ զանգուճոցն , յորոյ վր գործի պատկերն Սօլայիզօ անուանել , 'ի ձեռն մանր գոյն , զգոյն բարանց :

Յակոբ Սօկաուի վէնէտիկեցի . ծնեալ 1699 . վախճանեալ 1763 : Վեղէցիկք են ծրագրութիւն նորա , և երանգքն զոճարթատեսիլք :

Յակոբ Վէլլինի վէնէտիկեցի . վախճանեւ 1470 : Լղև իբր առաջին ծաղկեցուցի վէնէտիկեան դպրոցին . զի սորա եղեն աշակերտք ճիօռճիօնէ և թիցիանոս , որք համարին պարծանք և հիմունք վէնէտիկեան դպրոցին :

Յակոբ Վլանչաւ դաղղիացի . ծնեալ 1600 . վախճանեալ 1638 : Սա կօչեցաւ թիցիանոս դաղղիոյ . զի 'ի վէնէտիկախորժեալ ընդ ներկերանգս թիցիանոսի , ջանացաւ լինել քաջ երանգանկար . մեւաւ յերիտասարդութե սակս իւրոց անընդհատ աշխատանաց :

Յակոբ Սօպուսթի վէնէտիկեցի , որ և Թիւրթօնէթթօ անուանել , զի հայր նորա ներկարար էր արհեստիւ . ծնեւ յամին 1512 . վախճանեալ 1594 : Ուսաւ զարհեստն 'ի թիցիանոսէ , մինչև նախանձիլ ընդ նա վարժապետի նորա և

արտաքսել 'ի գարոցէն . սակայն նա զիտաց զտիրապէս օրի
 նակ գովելի վրէժխնդրութեն՝ անլէհատ գովելով զիւր վար
 ժապէտ . մինչև մակագրել և 'ի վերայ դրան գործատան իւ
 րոյ յուսումն աշակերտելոց արհեստին . * Սրագրութիւնք
 միքէլանձէլօյի , և ներկերանդք թիցիանոսի : Ս ասն որոյ
 և սա ինքն եղև համբաւաւոր 'ի ծրագրութիւն և 'ի ներկե
 րանդս . որ և սովոր էր ասել , թէ ներկէ 'ի կրպակս փաճա
 ռին , այլ ծրագրութիւք և գործածութիւնք նոցա պարտին
 լինել 'ի գլուխս նկարչաց : Արագ էր 'ի նկարելն և բազմա
 բեղուն 'ի ծնունդս մտաց : Արևելի է 'ի նկարս սորա կոտա
 րած մանկանցն բեթղէհէ : Այր նորա և որդի դովինիկոս
 թինթօնէթթօ անուանեալ , սր գտաւ նշանաւոր 'ի նկարս
 կենդանագիր պատկերաց : Որոյն և դուստր նորա մարիամ .
 տես Սարիամ թինթօնէթթօ :

Յակոբ տա փօնթէ , որ և Պասսանօ կոչի 'ի հայրենի քա
 ղաքէ անտի՝ որ 'ի սահմանս վիւնէտկոյ , ուր ծնաւ յամին
 1510 . և վախճանեցաւ 1592 : Արժեցաւ յարհեստ պատկե
 րահանութե 'ի հօրէ իւրմէ . սակայն առաւելապէս ուսաւ
 զայն հետեօղութիւն նկարուցն թիցիանոսի : Արևելի է 'ի
 պատկերս զիւղանկար տեսարանաց և դաշտարտորէից , ևս
 և կենդանեաց , թէպէտև թերի 'ի դասաւորութիւն իրաց :
 Սակայն զոճարթերանդք են նկարք նորա , և ասորժելի դէ
 մագրութիւք : Աին սորա և որդիք չորք , որք 'ի նոյն արհեստ
 պարապեցան , այլ երևելին 'ի նոսա գտաւ Գոանէհսօ
 անուն , որոյ նկարք դժուարորդէիք են 'ի գործոց անտի
 հօր իւրոյ :

Յակոբ Փալմա պեռկամացի՝ առաջին , ծնեալ 1540 . վախ
 ճանեալ 1596 : Աշակերտ և հետեօղ ոճոյ թիցիանոսի :

Յակոբ Փալմա երկրորդ , որ և աղգական առաջնոյն ,
 ծնեալ 1544 . վախճանեալ 1628 . աշակերտ թինթօնէթթօ
 թօյի : Ուսաւ 'ի հօովմ զարհեստ ընտիր ծրագրութեան , և
 եղև մեծանուն նկարիչ . այլ 'ի յաճախել առ նա բազում
 յանձնարարութեց՝ խանգարեաց զոճ՝ նկարուցն :

Յակոբ Փան () վաղ Ֆիանտրացի . ծնեալ 1600 . վախճա
 նեալ 1671 : Ստացաւ զոճ խառն , հետեօղութիւն ներկերան
 դացն ռուպէնի , և ծրագրութեցն դառաղջեայ : Մտիր է
 լուսաստոճերութի նկարուցն , բարեժայք զգեատանկարքն ,
 և ազնուատեսիլ շարժմունք :

Յովակիմ Սանտառթ գերմանացի . ծնեալ 1606 : Բա
 ղում ինչ նկարեաց գրեթէ ընդ ամենայն եւրոպիա . այլ ա
 ռաւել համբաւաւոր է սա վասն գրեանց իւրոց զոր արար
 'ի վերայ նկարչութեան , քան վասն պատկերացն նկարչոց
 'ի նմանէ :

Յովհաննէս Գուբէչցի ունկարիացի . ծնեալ 1667 . վախ
 ճանեալ 1740 : Այր նկարիչ կենդանագիր պատկերաց . նկա
 ժե P րեաց

րեաց և զերևակայեալ պատկերս գեղեցիկ ճգրտութիւն .
 ներկերանդք սորա ազդուք են :

Յուլջաննէս Վոնգիլլոս ֆալցօ սպանիացի . ծնեալ 1651 .
 վախճանեալ 1711 : Արժեքաւ յուսումն նկարուց գաղափաւ
 րելով զնախնի արձանս . և եղև անթերի ի ծրագրութիւնս ,
 որպէս և ի ներկոսն փափկատեսիլ :

Յուլջաննէս Բլաուատան ֆիանարացի . ծնեալ 1536 . և
 վախճանեալ 1605 : Սա անցոյց զկեանս իւր ի փլորէնտիա
 քաղաք , և եղև մի ի գլխաւորաց անտի փլորէնտեան դպրու
 ցի : Բաջ ուրուագիր , այլ փոքր մի անհարթ . ճոխ և յաջը
 զակ ի ծնունդս մտաց և ի կատարումն գործոց : Աերկե
 րանդք սորա սիրունք են . այլ նկարքն սակաւ ինչ կապուտու
 հարք : Արեւելի է ի նկարս տեսարանաց որսորդութեան :

Յուլջաննէս Վատնին բազում նկարք սորա ի վէնէտիկ և ի հոլմ :
Յուլջաննէս յուլշէ գաղղիացի . ծնեալ 1644 . վախճա
 նեալ 1717 : Սա առանց ելանելոյ արտաքս քան զգաղղիս
 ստացաւ զծրագրութի հմուտ և արծարծուն , զապաւորու
 թի կրից ազդու . ոճ սորա մերձաւոր գտանի ոճոյ կուէնչի
 նոյի : Համբաւաւոր է ի գործս սորա նկար ինչ խաւելու թէն
 քնի , և ս և պատկեր սքնս պուսնոնի , և յարութեն զաղա
 բու , որք և փորագրեալ կան յերեւելի արանց : Սա ի հասա
 կի 69 ամաց եղև անդամալոյժ յաջոյ ձեռին . վասն որոյ ջա
 նահնար եղև նկարել և ձախու ձեռամբ , որով ընծայեաց
 ի լոյս զբազում գործս :

Յուլջաննէս Անփուանգօ փառմացի . ծնեալ 1581 . վախ
 ճանեալ 1647 : Արժեքաւ ի վերայ գործոցն գառաղջիոյ ,
 գօռուէկձիոյի և ռափայելի . այլ և ոչ զմիոյ ուրուք ի նո
 ցանէ ստացաւ զոճն . եղև եռանդնոտ ի նկարս , յաղթան
 դամ և արծարծաներկ :

Յուլջաննէս Այոմառ ֆիանարացի . երևելի է յոյժ ի կու
 տակեալ նկարս : Համբաւաւոր է պատկեր հիւրասեր ըն
 դունելու թէն , զոր արարին քնի մարիամ և մարթա . յո
 բում երեւի ի մի կողմն սրահ , և ի միւս կողմն խոհակերա
 նոց : Ա սրահն որպէս և ի խոհակերանոցն կան նկարեալ
 ամենայն կահք և կարասիք՝ կարեւորքն ի պէտս այնպիսի
 տեղեաց :

Յուլջաննէս Հերոնիմոս Ալեվանտոնի փլորէնտացի . ծնեալ
 1695 . վախճանեալ 1766 : Ար պատկերահասն ճարտարապե
 տական շինուածոց և զարդաձեւոց . համբաւաւոր է յոյժ ի
 գաղղիա :

Յուլջաննէս ուտինեցի . ծնեալ 1494 . վախճանեալ 1564 :
 Աշակերտեցաւ նախ ձիուձիոնի , և ապա ռափայելի . որոյ
 տեսեալ զյարմարութիւն նորա ի նկարս դաշտարտորէից ,
 ծաղկանց , պողոց , կենդանեաց և դրոճագաց , առաջնոր
 դեաց նմ ի նոյնս պարասիլ , որով եղև համբաւաւոր ի սեռս
 այն .

այնպիսի նկարուց : Սորա են զարդանկարք սրահից վատիկուս
նեան սրալատան 'ի հռոմի :

Յովհաննէս Պաթիսթա, որ և թիկեփօջօ անունանեալ
վէնէտիկեցի . ծնեալ 1693 . վախճանեալ 1770 : Վեղեցիկ
'ի գիւտս և 'ի դասաւորութիւնս, միանդամայն և 'ի դէմն կա
նացիս :

Յովհաննէս Պաթիսթա՝ Փիլացիթիսթա անունանեալ վէ
նէտիկեցի . ծնեալ 1682 . վախճանեալ 1754 : Հմուտ է 'ի
գիւտս և 'ի դասաւորութիւնս իրաց 'ի մեծամեծ պատկերս և
վայելչանկար . այլ թերի 'ի ծրագրութիւնս և 'ի ներկս :

Յովհաննէս Պաթիսթա Փիլեռուէ դաղղիացի . ծնեալ
1715 . վախճանեալ 1789 : Սա դոլով մեծատուն ինքնախորժ
մտադրութիւն պարապեցաւ յարհեստ նկարչութե . ուսաւ 'ի
հռոմի և եղև քաջ ծրագիր . ոճ նորա արխիւճ , այլ չափաւոր
'ի ներկերանդան :

Յովհաննէս Պապիէլ Ֆիլանտրացի . ծնել 1589 : Լըրեւելի
նկարիչ դաշտարտորէից . կոչի սա Վ էլլութօ , զի սիրէր զգե
նուլ զփառաւոր հանդերձս , և մասնաւորապէս զթաւ կեր
պասս , (յի զգատիֆէ) : Հայր սորա կոչեցաւ ծաղրածու , զի
զգեւնոյր զյնցոտի հանդերձս իբր զգիւղական : Իսկ եղբայր
նորա կոչեցաւ դժոխք , զի ախորժելի էր նմա նկարել զա
հաւոր և զգժոխաստեսիլ թատրոնս :

Յովհաննէս Պաանտէռպեուկ զփիլեռուի . ծնեալ 1660 .
վախճանեալ 1729 : Սա հետեւօղ գտաւ ոճն ճուլիոտի հռոմ
մայեցւոյ , և նկարեաց զպատերազմունս ինչ :

Յովհաննէս տէ Վ իթ հոլանտացի . ծնել 1695 : Սա առանց
եւանելոյ արտաքս քան զիւր հայրենիս ուսաւ և վարժեցաւ
յընտիր օրինակս խալալացւոց , և եղև երևելի պատկերա
հան , թէպէտ և թերի գտաւ ուրեք ուրեք 'ի ծրագրու
թիւնս :

Յովհաննէս Ֆեռզօլի . նկարիչ կենդանագիր պատկերաց .
և փորագրօղ 'ի սղինձ : Լը սորա որդի նիկողայոս անուն ,
վախճանեալ 1746 . որ եղև ընտիր պատկերահան , և մի
յերևելի փորագրողաց : Սա ինքն նիկողայոս կարի անյագ
էր յուսումն ազատական գիտութեց . վասն որոյ 'ի գտա
նեն զժամանակ պարապոյ՝ անրնդհատ զբաղէր յընթեր
ցումն , մինչև և յուտեն զկերակուր ընթեռնոյր :

Յովհաննէս Ֆեռնանտէս Քսիմէնէս 'ի նաւարրայէ սպա
նիոյ , որ և կոչի Սութօ , յի է համր . զի խուլ և համր էր .
ծնեալ յաւիսն 1532 . վախճանեալ 1572 : Սա և զնկարչու
թիւն հետեւելով թիլիանտսի , և եղև վայելուչ ներկերան
գաւոր , և յայտարար կրից 'ի պատկերս :

Յովհաննէս Փասնիսիս Պաուպիէռուի , որ և Վոնէռչիսօ
տա լէնթօ անունանեալ . ծնաւ 1590 . և վախճանեցաւ 1666 :
Սա զարհեստ նկարչութե ուսաւ ինքնին առանց վարժապե
տի ,

տի . ոճ նկարուց սորա զառաջինն կարի մթնատեսիլ էր , այլ յետոյ ոչ նոյնպէս : Հասարակօրէն զստոճէրս նկարուցն կարի մթնատեսիլս գործէ , իսկ զլուսաւորեալ մասունսն կարի պայծառս : Գովելի է միայն յարծարծուն և ՚ի զոճարթ ներկերանդս ըստ լուսաւոր մասանց , զոճարթ ՚ի միջնե-
րանդս , և մթնատեսիլ յստոճէրաներկս : Համալուսաւոր գործք սորա են ՚ի հռովմ . յորս երևելի է պատկեր սրբուհւոյն պէտրոնիլայ ՚ի սբն պետրոս , ոպ և նկարք դմբեթին մայր եկեղեցւոյ փնայէնցայի :

Գովհաննէս Ֆրանչիսկոս Վէննի փլորէնտացի , որ և Փաթթթօնէ (ի գործակալ) մահանոճանեալ , զի յաշակերտութե իւրում առ առփայելի ուսպինեցւոյ կատարէր և զայլ գործս ծառայութե նորին առփայելի . ծնեալ 1488 . վախճանեալ . 1528 : Գովելի հանդիսացաւ ՚ի պատմարանական նկարս , ՚ի կենդանագիրս և ՚ի տեսարանս դաշտարտորէից :

Գովէփ Գաբրիէլ Նպէւթ գաղղիացի . ծնեալ 1666 . վախճանեալ 1749 : Եղև կարթուսեան կրօնաւոր և երևելի պարկերահասն :

Գովէփ Սէնէ գաղղիացի . ծնեալ 1712 . վախճանեալ 1786 : Ուսաւ ՚ի հռովմ , և եղև երևելի ՚ի տեսարանս ծովուց և դաշտարտորէից :

Գովէփ Փուլթա , որ և Սալվիաթի անոճանեալ սակս աշակերտուէ իւրոյ Ֆրանչիսկոսի ոսոսեայ . ծնեալ 1535 . վախճանեալ 1585 : Ոճ նկարուց սորա խառնեալ է ՚ի վէննիտիկեանս և ՚ի հռովմեական ոճոյ : Ի նտիր են ծրագրութիքն և ազդու ներկերանդքն , սակայն դիւտք նորա ըն հաճոյս են և մտացածիք : Գլխաւոր գործք սորա կան ՚ի վէննիտիկ :

Կաթալէ Գոյիէլ գաղղիացի . ծնեալ 1628 . վախճանեալ 1707 : Ի նտիր պատկերահասն հոյակապ ոճի՛ . սա մինչ էր ՚ի հռովմ , նկարեաց զչորս պատկերս վժ գաղղիոյ , ի սողոնի , սրայխանոսի , աղէքսանդրոսի սևերոսի , և պտղովէոսի փիղաքեղիկեայ , որք եղեալ ՚ի տես ամենեցուն . գովելի հանդիսացան յոյժ :

Կիզիաս՝ որ էր նախ քան զքն : գովելի եղև յոյժ յարհետ լուսաստոճէր նկարուց : Ի յնպիսի մտադիւրութի ունէր ՚ի նկարեւն , մինչև մոռանալ և ուտել զկերակուր : Օրազումս ՚ի նկարեալ պատկերաց սորա բերին ՚ի հռովմ յաւուրս օգոստոսի կայսեր :

Կիկոզայոս . տես Գովհաննէս Վէնգօլի :

Կիկոզայոս Սաթիլիէ գաղղիացի . ծնեալ 1656 . վախճանեալ 1746 : Ի նտիր գտաւ ՚ի կենդանագիր պատկերս , ՚ի տեսարանս դաշտարտորէից , ՚ի նկարս ծաղկանց , պտղոց և մանկանց :

Կիկոզայոս Վէնկէմ հոլանտացի . ծնեալ 1624 . վախճանեալ 1683 .

1683: Ար անխարդախ հետևող բնուէ. լուսաստուճբու թի նկարուց սորա է ընտիր. ներկերանգքն լուսաւորք և արծարծուէք, ստուճերքն բարեկարգք, և յամի գուճար թուռնք: Քանպի և ինքն բնութի՞ք քաղցր էր և աշխատասէր, որ երգելով գործէր: Ար սորա կին ագահ՝ որ բռնի տայր աշխատիլ նմա. զի՛ ՚ի չնեւ նորա զերգս առն իւրոյ, ՚ի վերին սենեկէ անտի ուր նստէրն՝ ոսնահար աղգ առնէր նմա աշխատիլ, և զգինս նկարեալ պատկերաց նորա յինքն դրուէր: Ըստ պատկերահան կարի յոժարեալ գոյով ստանալոյ զտպազբու թիս, պահէր առ իւր գաղտ ՚ի կնոջէն զմասն ինչ ՚ի գնոյ անտի պատկերաց իւրոյ, որով և ժողովեաց զբազում տպազբու թիս: Արեւելի եղև և ՚ի փորագրութիս պատկերաց: Արկողայոս Պուսսինոս. ծնեալ 1594. վախճանեալ 1665: Սա թեպէտև գաղղիացի էր աղգաւ, այլ զկեանս իւր անցոյց ՚ի հռովմ: Կարի հետաքննին էր հնութեց և դործոց բնութի. անլէհատ պարապէր ՚ի գաղափարել զնշխարս նախնի քանդակաց, արձանաց և շինուածոց: Երջէր ՚ի մերձակայ սահմանս քաղաքին հռովմայ՝ դիտելով և օրինակելով զգուճարձալի տեսարանս բնութի. զոր ինչ միանդամ նորս և զարմանալիս տեսանէր յրգչնալն ՚ի ձանսպարհին, վաղվազակի ծրագրէր: Աեանք նորա աղքատիւք էին, այլ ինքն շատացեալ էր ընդ վիճակ իւր, և գուճարձացեալ զբազմամբք ուսմանց երկրաչափութի, անդամագննութի, պատմութեց և մտադրութի՞ք արհեստի նկարչութի: Ա՛՛՛ նորա պարզ է և բարետիպ. գեղեցիկք են շինուածանկարքն, տեսարանք բնական դաշտարտորէիցն սքանչելիք, զգեստանկարքն հոյաւկապք: Սակաւապէտ էր և ատեցող ձոխութի. վրջ նուազ գինս ինդրէր սակս նկարեալ պատկերաց իւրոյ, գրելով զգինսն ՚ի վերայ նոցա. և եթէ որ առաւել վճարէր՝ զաւելին դարձուցանէր յեսաս առ վճարոցն, թեպէտև նկարք նորա թանկագին էին յոյժ, մինչև վաճառեալն ՚ի նմանէ 50 դա

հեկանի, վերստին վաճառուր 1000 դահեկանի:

- Վօկառի. տես Յակոբ Վօկառի:
- Ըրոճն. տես Աղիսարէթ Սօֆիա Ըրոճն:
- Ըրվանէֆելդ. տես Առամանո:
- Ուռմանն. տես Բննա Սարիամ Ըրոռմանն:
- Սուպինեցի. տես Սաֆայէլ ուռպինեցի:
- Չէզառէ. տես Ճուլիօ Չէզառէ:
- Չէգուճօցցի. տես Սիբէլանձէլօ Չէգուճօցցի:
- Չիկնանի. տես Վառլօ Չիկնանի:
- Չիկօլի. տես Առիճի Վառտի:

Պաթիսթա. տես Յոյհաննէս Պաթիսթա Սիէփօլօ:
 և Յոյհաննէս Պաթիսթա Փիացէթթա. և Յոյհաննէս
 Պաթիսթա Վիէռուէ:
 Պալէն.

Պալէն . տես Լ Նրիկոս Ֆան Պալէն :

Պալէսթաա . տես Լ Նտոն Պալէսթաա :

Պամիլիոս յամիլիպոլիս քաղաքէ որ 'ի մահեդոնիա : Լ շա-
նաւոր գտաւ սակս իւրոյ յաջորամտութեն և լինելոյ վար-
ժապետ և ուսուցիչ ասպեղէսի : Սա եղև առաջինն յարհնա-
տաւորս , որ փութացաւ ծաղկեցուցանել զազատական ար-
ուճեատս և զգիտութիս , մանաւանդ զմաթէմատիկականս .
զի արդեամբ խելամուտ գտաւ ' եթէ առանց նոցին նպատից
չէ հնար կատարելագործել զարհնատ պատկերահանութե :

Պառպառէլլի . տես Ղիոնալիո :

Պառպիէռի . տես Յովհաննէս Ֆրանչիսկոս Պառպիէռի :

Պառօջի . տես Յիտերիկոն Պառօջի :

Պասսանօ . տես Յակոբ տա Փօնթի :

Պալխաս , 'ի սիկիան քաղաքէ պէդոպոնիտայ , որ այժմ վա-
սիլիգա կոչի . սա եղև առաջինն որ սկսաւ նկարել զպատկերս
'ի վերայ առաստաղաց , և կարի ասորժական էր նմա զման
կունս նկարել :

Պարրասիոս եփեսացի որդի և աշակերտ եփանորեայ : Սա
եղև առաջինն որ եմիջ 'ի նկարս զվայելչատես և զգեղեցի-
անդամ ծրագրութիս :

Պաքհուիզէն . տես Լ ուիճի Պաքհուիզէն :

Պետրոս Պէռէթթինի գօթութանացի . ծնեալ 1587 . վախճա-
նեալ 1669 : Լ որ յաջողակ 'ի նկարս , զորս գործէր կուտա-
կեալ զիմօք և արծարծուն ներկօք : Վրաբանգ նկարք նորա
այնպէս ազդուք են , մինչև կարծել տեսողացն եթէ իւրա-
նկարք իցեն :

Պետրոս Պուօնադգօսսի , որ և Փիէռլին տէլ վախա կոչե-
ցեալ 'ի սահմանայն Թօսգանայի : Լ որ պաշտօնեայ ուրումն
ներկավաճառի , որով ստեպ տեսեալ նորա զնկարիս 'ի կր-
պակի՝ յօժարեցաւ պարապել յայն արհեստ . ապա երթեալ
'ի հռովմ մատեաւ յաշակերատի ռաֆայէլի . իսկ ռաֆայէլ
սկսաւ վարժել զնա ի յովհաննու ուտինեցոյ 'ի նկարս զար-
դաձեոյ՝ որով եղև երևելի նկարիչ և հետևող ոճոյ իւրում
վարժապետի : Սա ի առաջնորդութե ռաֆայէլի նկարեաց 'ի
վատիկանեան պալատան զանցս իւրայելացոց ի յորդանան ,
գիտործանումն պարսպայ երկրոյն , զճնունդ տն և գմկրտու-
թի , որպէս և զընթրիսն յետին . որք և համարին իր նկարք
ռաֆայէլի , զի գտաւ ժառանգ ոճոյ՝ որպէս և համբաւոյ
նորա յետ մահու նորին : Լ վախճանեցաւ 'ի հռովմ յամին

1547 :

Պետրոս Պօղոս Սուպէնս անպիւռացի . ծնեալ 1577 . վախ-
ճանեալ 1610 : Սա գորով ազնուական և ճոխ՝ շրջեցաւ 'ի բա-
զում տեղիս . և արբունի ծառայութիւն երևելի եղև 'ի միջ
այլեայլ տրութեց . ասորժեղի էր կենցաղավարութի նորա ,
և գովելի ձիրք բնութեն . որով սիրելի գտաւ յաչս ամենե-
ցուն :

ցուն : Վաղուճինչ նկարեաց յամ սեռս նկարուց . յաջողակ էր 'ի գլխուս և 'ի կատարումն , այլ պակասի յուղիղ ծրագրու թէ , 'ի պարզ և յորոշ դասաւորութե , 'ի ներկերանգս , յըզգեստանկարս , յազնունական կերպագրութե կամ տպաւորութե կրից և զգածմանց : Ստագրութի նորա է առաւելապէս 'ի մեծութիւն նկարուց և 'ի պէսպիսութիւն զգեստուց , և 'ի տեսակ ինչ փայլունութեան , որ զօշոտէ զչստեսողաց :

Պետրոս Սանուչչի 'ի փեռուճիա քաղաքէ , վասն որոյ և Փէռուճինս կոչի . ծնեալ յամի ամ 1446 . և վախճանեալ յամին 1524 : Կարգ սորա թէպէտ նիհարք են և լերիք , այլ պարզք և բարեաեսիլք . պակասի 'ի նկարս սորա արհեստ ստոճերարկուէ : Տամբաւ նր հռչակեցաւ յոյժ սակս լինելոյ իւրոյ վարժապետ ուսիպելի ուսպինեցոյ :

Պետրոս Սանտէռ Փասէս գերմանացի , որ ծանօթ ևս է լէանունամբս ի էլի . ծնեալ 1618 . վախճանեալ 1680 : Երեւելի նկարիչ գաղափարորէից և կենդանագիր պատկերաց :

Պետրոս Տէլաւ Տոլանտացի . ծնեալ 1613 . վախճանեալ 1674 : Կր բարեսէր զք , այլ տգեղ տեսլամբ և անհամեմատ մարմնով , մինչև անունեւ զնա 'ի հռովմ պաճուճապատանս տղայոց : Սուրբարար նկարէր զգործս ուսիկ և շինական կենաց : Կախ քան զնստիլն 'ի նկարել հարկանէր քնարս համաձայն նկարելի իրացն 'ի զարթուցանել զիւր ոգիսն : Վաղմաբեղուն էր 'ի ծնունդս մտաց և յաջողակ 'ի նկարել , ազգու յերանդան և գեղեցիկ 'ի ծրագրուիս : Պետրոս կամ Փիէռ Փանչիսկոս Վառօլի թուրիսեցի . ծնեալ 1638 . վախճանեալ 1716 : Ընդոյց զկեանս իւր 'ի հռովմ , ուր եղև վարժապետ դպրոցին նկարչուէ . սակայն առաւելապէս պարապեցաւ 'ի նկարս լէօրինակութեց , մաւնաւանդ ներքին տեսարանաց եկեղեցեաց . վայելուց երանգաւոր , և ազնունակար :

Պետրոս Փանչիսկոս Ս'օլա մեդիոլանեցի . ծնեալ 1621 . վախճանեալ 1666 : Ուսաւ զարհեստն յերեւելի նկարչացն իտալիոյ , և ստացաւ զգեղեցիկ ոճ 'ի ծրագրուէ , քաղցր և ախորժատեսիլ 'ի ներկս , ընտիր և պարզ 'ի դիմագրութիս :

Պէլէնպուռկ . տես Կուռնելիոս Պէլէնպուռկ :

Պէռէթթինի . տես Պետրոս Պէռէթթինի :

Պէռկէմ . տես Կիկոլայոս Պէռկէմ :

Պէն վինութօ Կառօփօլօ Ֆեռուարացի . ծնեալ 1579 . վախճանեալ 1659 : Ի ծրագրութիս գտաւ հեռեօղ միքէլէանձէլօլի . իսկ յայլնն ամ ուսիպելի : Կերկերանգք սորա պայծառադոյնք են և ազգուք :

Պիպիէնա . տես Փեռտինանտոս Կալլի :

Պլանչառ . տես Հակոբ Պլանչառ :

Պլանչէ . տես Թալմաս Պլանչէ :

Պռ

Պողիկնոտոս 420 ամօք յառաջ քան զք՞ս : Սա եղև առաջինն որ սկսաւ գունագեղ ներկս վարել 'ի նկարս , միանգամայն և զգաճմունս կրից ցուցանել 'ի նկարեալնս : 'Ի գործս սորա առաւել չամբաւմնոր աւանդի լինել մարաթոնեան պատերազմ : զոր նկարեաց 'ի պէգիղն ակթե՛նայ : Օ այս պատկեր յետ իբր 900 ամաց , 'ի չինգերորդ դարուն փոխադրեցին 'ի կոստանդնուպօլիս • ուր անգիտելի է թէ զխորհրտեալ : Սովորուի էր սորա 'ի վերայ ամ պատկերաց դրոշմել զիւր թնուն : Եւ զի առատասիրտ որ էր՝ բաղում ինչ ճրի նկարեաց 'ի պէգիղն ակթե՛նայ , նմին իրի և իշխանք յունաստանի հանին հրաման՝ զի պողիկնոտոս յամ քաղաքս արքունի ծախիւք ճրի բնակեցցի :

- Պուշէ . տես Ֆուանչիսկոս Պուշէ :
- Պուռտօն . տես Սեբաստիանոս Պուռտօն :
- Պուօնադգօսսի . տես Պետրոս Պուօնադգօսսի :
- Պուօնառուօթի . տես Սիբէլանճէլօ Պուօնառուօթի :
- Պապիկէլ . տես Յովհաննէս Պապիկէլ :
- Պանթմուլէ . տես Ղարիզոր :
- Պանտեպէռի . տես Յովհաննէս Պանտեպէռի :
- Պապիլէն . տես Բարիանոս Պապիլէն :
- Պուօն . տես Ղառլօ լլ Պուօն :

Պրտտոկնէս հռոգացի , զի է ռատոցի . էր աղքատ որ որ զառաջինն 'ի մանկութե իւրում պարապէր 'ի նկարս նաւակաց . այլ յետոյ ետ զանճն յուսումն զիտութե , և եղև երևելի նկարիս . սակայն յամր էր 'ի գործս իւր . մինչև պատմի թէ 'ի նկարել զպատկեր ինչ ծախեաց զամս եօթն :

Պօղոս կմբխաւ Ղազիլիառի , որ և Սէոնէղէ անուանել 'ի վէոնա քաղաքէ ծննդեան իւրոյ . ծնաւ յամի տն 1532 . վախճանեցաւ 1588 : Օ առաջին սերմանս արհեստին ընկալաւ 'ի քեռոյ իւրմէ , և 'ի մանկութե անդ սկսաւ ափշեցուցանել զամենեօն . հետաքննին էր 'ի տեսանել զնկարս այլոց . սակայն ստացաւ իւր առանձին ոճ նկարելոյ . մտադիր եղև առաւելապէս գեղեցկուէ և մեծագործուէ նկարուց , լի որոց նկարեաց զտրեսին երևելի պատկերս յետին ընթրեացն քնի : Եւ պատկեր հարսանեացն որ 'ի կանայ գալիլեացոց նկարել 'ի նմանէ՝ համբաւաւոր է յոյժ 'ի մէջ ամ գործոց նորա , որ կայր 'ի վէնէտիկ , և ապա փոխադրեցաւ 'ի փարէզ : 'Ի նկարս սորա պակասին հանձար ծրագրութե , վայելուէ գիւտ , յայտարարուի կրից , պարզութիւն , և գեղեցիկ դասաւորութի , սակայն և այնպէս զոյլելի են և արգոյք . մանաւանդ զխմագրութիքն , որք առհասարակ համարին ճշգրիտ կենդանագիրք մասնաւոր անձանց իւրոյ ժամանակին , ոպ և գէմք որ 'ի պատկերն սեղանոյ տն յեմ մառուս , ասին լինել կենդանագիրք իւրոց ընտանեացն : Եւսորժելի էր նմա զուճարթագոյն ներկօք առնել զպատկերս ,

էր և չնորհատեալ, ուշիմ և արագամիտ . այլ անչափաւոր
'ի զգայական բերկրութիս, որով հիւանդացեալ մեռաւ 'ի
հռովմ'ի հասակի 37 ամաց :

Ուէնի . տէս Կոնիստ Ուէնի :

Ուէփել . տէս Գալիսէթ Ուէփել :
Ուիգգառտոս Փան () ուլայ ֆիւնտրացի . ծնեւ 1652 . վախ
ճանեալ 1732 : յըն ուսումնական յոյժ , և նկարեաց զպատ
մական պատկերս ընտիրս մանրանկար արհեստիւն :

Ուիկոպէն . տէս Գաւիթ Ուիկոպէն :

Ուիլի . տէս Սերաստիանոս Ուիլի :

Ուուր . տէս Սարէլլա Ուուր :

Ուուկէնտաս . տէս Գալորդ Փիլիպպոս :

Ուուպէն . տէս Պետրոս Պոդոս :

Ուօզա Լուլլա Գառուիէնա վէնէտիկեցի . ծնեալ 1672 .
վախճանեալ 1757 : Օ առաջինն էր իւղաղանգ նկարիչ . յե
տոյ եղև մանրանկար . վայելուք են և զոճարթք ներկե
րանգք նորա :

Ուօէլլաս . տէս Պոդոս տէլլաս Ուօէլլաս :

Ուօմպուց . տէս Սիւրդորոս Ուօմպուց :

Ուօպուսթի . տէս Յակոբ Ուօպուսթի :

Ուօսսի . տէս Ֆրանչիսկոս Ուօսսի :

Սազգի . տէս Լուդրէաս Սազգի :

Սալփիաթի . տէս Յովսէփ Սոնթա Սալփիաթի . և Ֆրան
չիսկոս Ուօսսի Սալփիաթի :

Սանտառաթ . տէս Յովակիմ Սանտառաթ :

Սանցիօ . տէս Սաֆայէլ Սանցիօ :

Սաֆէնի . տէս () լանտո Սաֆէնի :

Սերաստիանոս Պուռտօն գաղղիացի . ծնեալ 1616 . վախ
ճանեալ 1671 : Ունէր 'ի գործս զարագութի և զյաջողա
կութի . վասն որոյ նկարք նորա համարին թերեք և պակա
տաւորք , սակայն և այնպէս 'ի գործս սորա երևի տեսիլ ինչ
բնական , որ յափշտակէ զաչս տեսողաց : Սա մինչդեռ 'ի
հռովմ էր , տեսեալ զպատկեր ինչ , զոր նկարէր զլաւտիոս
լորենացի , առ որոյ կատարումն տակաւին պէտք էին բազում
ժամանակաց , սա ինքն սերաստիանոս մտեալ 'ի տեղի ուրեք
առանձին , 'ի միջոց սակաւ ժամուց նկարեաց զնոյն պատ
կեր , և եդ 'ի հրապարակի . զոր տեսեալ բարեկամացն զլա
տիոսի , և համարելով թէ նորին նկար իցէ , չորսն ինդա
կից լինել նմա ընդ այնպիսի գեղեցիկատեսիլ նկար . իսկ
զլաւտիոսի զարմացեալ եցոյց նոցա զպատկեր իւր դեռ ան
կատար , և հաւատի արար նց թէ չէ ինքն նկարեալ զայն
պատկեր : Յետ այսորիկ հարկ եղև սերաստիանոսի ելանել
'ի հռովմայ , և դնալ 'ի զվէցիա . ուր եղև առաջին նկարիչ
թագուհւոյն քրիստիանայ , և արար զիւնդանագիւր պատ
կեր նորա հեծեալ 'ի ձի . սակայն 'ի տանել նորա զայն պատ
կեր

կեր'ի սպանիա՝ կորեաւ Դսկ սեբաստիանոս անցոյց զկեանս
 իւր'ի գաղղիա , ուր և վորագրեաց զբազումս'ի պատկերաց
 իւրոց : Դ գործս սորա երևի կերպագրութիւն ընտիր . ոճ
 հոյակապ և բնական , հետևողութիւն ոճոյ պուստինոսի և

տովնիքիսոյի :
Սեբաստիանոս Արչի վէնէտիկեցի . ծնեալ 1659 • վախճաւ
 նեալ 1734 : Բնտիր պատկերահան , 'ի ծրագրութիւնս , 'ի
 գիւտս դասաւորութեց . միանգամայն և վայելուչ 'ի ներկե-
 րանդոն • բազում ինչ նկարեաց սա 'ի գաղղիա :

Սեբաստիանոս կրօնաւոր տէլ Փիօմիցո անուանեալ՝ վէնէ-
 տիկեցի . ծնեալ յամի տն 1485 . և վախճանեալ 1547 : Աւ-
 սաւ զնկարչութի 'ի պէլլինեայ և 'ի ճիօռճիօնէ . ապա զնա-
 ցեալ 'ի հռովմ կարգեցաւ պաշտօնեայ կամ վերակացու կա-
 պարանիւթ կնքոց , վասն որոյ և անուանեցաւ տէլ փիօմիցո :

Լըրեւելի է 'ի նկարս սորա պատկեր յարութեան զազարու .
 յոր աշխատ եղև նամ ջանիւ 'ի ցուցանել գերազանց քան
 զպատկեր այլակերպութեան ռաֆայելի , այլ ոչ կարաց հա-
 ւասարել նմին . գովելի է և համբաւաւոր 'ի կենդանագիր
 պատկերս :

**Սէպլանտօնի . տես Յովհաննէս Հերոնիմոս Սէպլան-
 տօնի :**

Սէօռ . տես Լաւտաբէոս :

Սիբիլա . տես Սարիամ Սիբիլա :

Սիմնն վուէ , գլուխ դարոցին Փրանսայոս . ծնեալ 1582 •
 վախճանեալ 1641 : Սա թէպէտև չէ բազում ամս եկաց յի-
 տալիա , այլ նկարք ձեռաց նորա առաւել գործնական հա-
 մարին , քան տեսական ուսմամբ :

Սիռանի . տես Վէորգ Բնդրէաս :

Սնայտէն . տես Փանչիսկոս Սնայտէն :

Սօֆիա . տես Լադիսարէթ սօֆիա :

Սաննի . տես Փանչիսկոս Սաննի :

Սանուէ չի . տես Պետրոս Սանուէ չի :

Սառօթաութ . տես Տառիօ :

Սէլասկուէց . տես Տիէկօ Սէլասկուէց :

Սէլլութօ . տես Յովհաննէս Պապիկէլ :

Սէջէլլի . տես թիցիանոս :

Սէննէ . տես Յովսէփ Սէննէ :

Սէոնէզէ . տես Պօղոս Ղազիխաութի :

Սիւնչի . տես Լէոնարտոս տա Սիւնչի :

Սիւնչիսլաւոս Ղազարէնկէն . Փիանտրացի , աշակերտ տէլ
 Փօնի : Սարթեցաւ յիտալիա , և եղև երևելի 'ի ծրագրութեան ,
 'ի ներկերանդս և 'ի դասաւորութիւնս : Բնպա դարձեալ 'ի
 հայրենիս իւր՝ եղև ճարտարագետ :

Սիթ . տես Յովհաննէս տէ Սիթ :

Սուէ . տես Սիմնն Սուէ :

Թիւն : Սակայն եղբայր նորա անուն պանէնոս հռչակաւոր
ևս գտեալ յարհեստ նկարումք , բաղում ինչ նկարեաց յա
Թէնս , զորս գովելով յիշատակեն պատմագիրք :

- Փիէն . տէս Պետրոս Փիէն . Փռանչիսկոս :
- Փիէնին տէլ Վակս . տէս Պետրոս Պաւսնադգօսսի :
- Փիէնուէ . տէս Յովհաննէս Պաթիսթա Փիէնուէ :
- Փիլիպպոս . տէս Վեորդ Փիլիպպոս :
- Փիլիպի . տէս Ղուլիօ Փիլիպի :

Փոռաղակցինի . տէս Ղուլիօ Սեղարէ :

Փօլիսոսօ Վարտառա ՚ի գառափակձիօ աւանէ որ ՚ի սահմանս միլանո . ծնեալ 1495 . վախճանեալ 1543 : Արաղքատ և մուրացիկ որ ՚ի հռովմ . որոյ ՚ի ծառայելն անդ իբր շաղխակիր ՚ի գործս շինութե վատիկանեան պալատան , տեսեալ զնկարս ռաֆայելի և յովհաննոս ուտինեցոյ , որք էին առ նովին ժամանակօք , արծարծեցաւ փափաք նորա մտադիր լինելոյ ՚ի նոյն արհեստ պատկերահանութեան , և յարեցաւ յաշակերտութի ռաֆայելի . և զի կարի ուշադիր էր՝ ձեռն էարկ ռաֆայել վարժել զնս ՚ի կանոնս արհեստին , որով եղև մի յերևելի աշակերտաց նորա : Համբաւաւոր են յոյժ օրինակք ծրագրութեց իւրոց և գերազանց ՚ի կարգի լուսաստունէր նկարոց :

- Փօռթա . տէս Յովսէփ Փօռթա :
- Փօռպոս . տէս Փռանչիսկոս Փօռպոս :

Քօստանէս . տէս Յովհաննէս Փէնանտէս :

Քրիստօֆօրոս կամ քրիստափոր Քրուսոց գերմանացի . ծնեալ 1550 . վախճանեալ 1594 : Սա ՚ի գերմանիա համարեցաւ իբր երկրորդ ռաֆայել , այլ ինքն ունէր զոր՝ վիճակէ կեան գարոցին , և մասնաւորապէս թինթօնէթթօյին . ճոխ էր ՚ի զիւտս , և զոճարթ ՚ի ներկերանդս . միանգամայն և յաջողակ ՚ի նկարել : Արևելի գործք սորա են ՚ի մնագօ բաղաք պալիէռայի :

() զոստինոս . տէս Վառաղջի :

() զգալիօ կի՛հ հօտաւիտոս Փան Ֆիէն , հոլանտացի . ծնեալ 1556 . վախճանեալ 1634 : Աւաւ բաղում ինչ ՚ի հռովմ առ որոս Ֆէտէրիկոսի ցուգգառի . վարժեցաւ յընտիր ծրագրութե , և էր յաջողակ ՚ի նկարս . Թէպէտ և պակասին ՚ի նմա վայելատեսութիք : Ազև բանաստեղծ , պատմագիր , քաջավարժ յուսմունս , երևելի ճարտարագործ և առաջին նկարիչ Թագաւորին սպանիոյ : Սորա էին երկու դստերք ճէլթաուտա և գօսնելիա , որք համբաւաւոր են ՚ի կենդանագիր պատկերս :

- () Ղդուտ . տէս Քրիստոս Փան () Ղդուտ :
- () Ռինդ . տէս Փռանչիսկոս տէ () Ռինդ :

() ա

Handwritten signature or note at the bottom of the page.

() յուր . տէս Ռիզարտու Փան () յուր .
 () յանսո Սահէնի Ֆիանտրացի . ծնեալ 1576 . վախճանեալ
 1639 : Եղև համբաւաւոր 'ի նկարս դաշտարտորէից , զոր ու
 սաւ Է բաղում ամս բնակելով 'ի մէջ լեւրանցն թիւօլջի :
 () յուր . տէս Յակոբ Փան () յուր :

Փայլիոս յազնուհաննաց անտի հոռվմայեցւոց՝ 450 ամօք
 յառաջ քան զքս . որ եղև 'ի նս առաջինն 'ի նկարել զպատ
 մաբանահան պատկերս : Եկարուք զարդարեաց զմեհեանն
 անուանեալ փրկութե , և նկարք նորա պահեցան մինչև յա
 ւեր մեհեանն , որ այրեցաւ յաւուրս կողոզեայ կայսեր :

Փալգօ . տէս Յովհաննէս Վոնգիլլու Փալգօ :
 Փան Առօլթ գերմանացի՝ նկարիչ կենդանեաց . գեղեցկե
 րանգ է և բնական տեսիլ նկարուց նորա :

Փառինաթի . տէս Սողոս Փառինաթի :
 Փէթի . տէս Վոմինիկոս Փէթի :

Փէռէնատէլ Ֆիանտրացի . ծնեալ 1659 : Սա բնակէր միշտ 'ի
 մէջ ծաղկանց . վասն որ ոչ զծաղիկս նկարէր ճշգրիտ ծրա
 գրութի :

Փէռնանտէս . տէս Յովհաննէս Փէռնանտէս :
 Փէռտինանտոս Սալլի Վիպիէնա պօլոնիացի . ծնեալ 1657 .
 վախճանեալ 1743 : Եղև ձարտարապետ և նկարիչ . համ
 բաւաւոր է յոյժ 'ի նկարս թատրոնաց :

Փէռքօլի . տէս Յովհաննէս Փէռքօլի :
 Փէտերիկոս . տէս Թադէոս Յուգագաուի :

Փէտերիկոս Պառօջի ուուպինեցի . ծնեալ 1528 . վախճա
 նեալ 1612 : Սա ջանալով հետևել դօռուէկի՞ս պատկերա
 հանին՝ գերազանց գտաւ քան զնա 'ի կատարելութիս ծրա
 գրութեց : Այնկարէր զդէմն ինչ՝ եթէ ոչ նախ ձևացուցա
 նէր զօրինակ նորա 'ի ձեռն մտնոյ : Արի շնորհատեսիլք են
 նկարք նորա . դիմագրութիքն բարետիպք և վայելչապգեստք .
 ծալք և ծրարք հանդերձիցն կոկք և յարդարունք . գասա
 ւորութիւնք և դիրք նկարելիրացն բնականք , պարզք և ա
 խորժատեսք . նոյնպէս և երանգքն պայծառք . որնն և զու
 գախտանութիք ներկիցն արհեստախառն գաղափարեալք
 'ի բնութի : Երևելի համբաւի 'ի գործս սորա պատկերն ե
 նէասայ՝ որ ապրեցուցանէ զհայր իւր զանքիսէս 'ի պատերազ
 մին տրոյացւոց :

Փանգֆլօռէ . տէս Փանչիսկոս տէ () յինգ :

Փանսնոյ . տէս Բլիսնսոս :
 Փանչիսկոս Բլիսնի պօլոնիացի . ծնեալ 1578 . վախճա
 նեալ 1680 . աշակերտ գառազօբեայ : Սա 'ի նկարս իւր ջա
 նացաւ հետևել բնութի իրաց . վասն որոյ և նկարք նորա
 սիրունք են և ախորժելիք : Սեծարգիէին յայս սորա գործք
 ուսփայլել , որպէս և ինքն ռարփայել , մինչև 'ի լսել զանուն
 նա

Եւրոպայի և զիս յոյժեալսն բնութիս ինչ

նորա՝ բացեալ զգլուխն յարդէր զնա : Վտուռ սքանելի ՚ի
կատարեալ ծրագրութե , ՚ի շնորհատեսիլ դիմագրութիս ,
՚ի զուարթագին տեսարանս , և ՚ի նկարս պարտիզաց : Վա-
կասի ՚ի նկարս սորա հոյակապութի , գեղեցիկ դասաւորու-
թի , տպաւորութի կրից , երանգաւորութի ներկից , և ար-
հեստ լուսաստուներ նկարու : Վիմագրութիւնք սորա ըստ
մեծի մասին նման են միմեանց . քանզի օրինակէր միշտ ՚ի մի
և նոյն գաղափարաց . որք էին իւր երկոտասան որդիք գե-
ղեցիկք , զորս մայր նոցա այլևայլ հանդերձիւք զգետտա-
ւորէր : Համբ ուսւոր նկարք սորա են ՚ի պոլսնիս :

Փռանչիսկոս Մնայտէա Ֆիանտրացի . ծնեալ 1579 . վախ-
ճանեալ 1657 : Վկարէր և փորագրէր զտեսարանս դաշտաբ-
տորէից , զկենդանիս , զպտուղս , և զայլևայլ անօթիս :
Փռանչիսկոս Սահճիօթթօ կիմ մայիօթթի մէնէտիկեցի .
վախճանեալ յամին 1805 : Վպատկերահասն յետին դարու
որք կացին առ մեօք՝ երևելի գտաւ սա ՚ի վէնէտիկ . ուսեալ
և վարժեալ ՚ի նմին քաղաքի : Վերկերանդք սորա գեղե-
ցիկք են , ծրագրութիւնք որոնս և կերպագրութիւնք վայե-
լուսք և ճգրիտք : Բաղումք ՚ի նկարեալ պատկերաց սո-
րա գտանին և յարևելս . առաւելապէս ՚ի կոստանդինու-
պօլիս :

Փռանչիսկոս Սացցուօլի , որ և Վառմիճիանօ անուանեալ .
ծնաւ յամին 1504 . և վախճանեցաւ 1540 : Սա ՚ի մանկութի-
հետէ վարժեալ յարհեստ նկարուց՝ կամեցաւ բովանդակել
՚ի մի զոճ՝ ռաֆայէլի , միքէլանճէլօյի և գօռուէկճիօյի .
թէպէտ և չեղև ձեռնհաս : Սահայն սուսա զարհեստ ան-
վրէպ կենդանագրութեան , և ս և զախորժատեսիլ նկարս
գաշտարտորէից կամ տեսարանաց բնութե . ույ և զփորա-
գրութի պատկերաց ՚ի պոլսնիս : Բաւելեալ գոլով սորա ՚ի
քաղում ձիրս ազատական արուեստից , ետ զանձն ՚ի գործ-
քիմիական վաստակոց . յորում և վախճանեցաւ մեղամաղ-
ձական հիւանդութի :

Փռանչիսկոս Սօլա . տես Վետրոս Փռանչիսկոս Սօլա :
Փռանչիսկոս Սուլէ՝ գաղղիացի . ծնեւ 1704 . վախճանեալ
1768 : Սը առաջին պատկերահասն թագաւորին գաղղիոյ .
գովելի է ՚ի դասաւորութիս իրաց :

Փռանչիսկոս Սօստի փորէնտացի , որ և Սալվիաթի մակ-
անուանել . ծնեալ 1510 . վախճանեալ 1563 : Բշակերտեալ
սորա լէնաբրտոսի տա վինչի՝ եղև համբաւաւոր յնախի ծրա-
գրութիս : Վկարք զգետտուց նորա լայնաձևք են և անօս-
րունք . մարմնանկարք՝ փափուկք և արտօժատեսիլք , որոնս
և ծնունդք մտացն շնորհածիրք :

Փռանչիսկոս տէ Օռնիգ , որ և Փռանգֆլօռէ անուա-
նեալ անվէռուացի . ծնեալ 1520 . և վախճանեալ 1570 : Սա
զառաջին սկզբունս արհեստի ծրագրութե ուսաւ յանդրիա-
գոր-

գործէ ումեմնէ, որ էր նորին ազգական. ապա զնայեալ ՚ի լիճի քաղաք եմուտ ՚ի դպրոց նկարչութեան լամբերտոսի լամբարտեան, և յետ այնր զնայ ևս յիտալիա, ուր վարժեցաւ յոճ՝ նկարուց և ծրագրութե միքէլանձէլցի: Վկարք սորա լերկք են, սակայն ներկերանգքն ընտիրք: Ղրիչ նորա հարժ էր և յաջողակ, որով շահէր բազում ինչ, այլ զամենայնն վատնէր յարեցութիւնս:

Փռանչիսկոս Աննի սալէզացի. ծնեալ 1563. վախճանեալ 1609: Ուսաւ յոճ դպրոցս իտալիոյ. քաղցրահամբոյր ոք էր. սիրէր զամենեւին և խորհրդակցէր ընդ ամենեւին, զժաւ սիրտ էր և բարեբար յազքատ արհեստաւորս: Վերկերանգք սորա ախորժեղի և փափկանկար. ծրագրութիւնքն վսեմք. յաջողակ ՚ի նկարս, և գիւտքն հոյակապք: Վկարեաց յեկեղեցւոջ սրճն պետրոսի ՚ի հռովմ զգահավէժ կոր ծանունն սիմնի մոզին:

Փռանչիսկոս Փոսպուս Ֆիանտրացի. ծնեալ յամին 1540. վախճանեալ 1580: Բնտիր են ներկերանգք նորա, և համբաւաւոր ՚ի կենդանագիր պատկերս, որպէս և ՚ի տեսարանս դաշտարտորէից:

Յ Ե Ն Կ

Նիւթոց և բառից յիշատակելոց 'ի գիրս :

Լ արիւր ընդս . տես Լեզակ :
 Լազաական արուեստք . 31
 Լուսմէ կի՛ ալուսմէ . տես Պաղէկ :
 Լուսմէ գալ չինալժօ . տես Այրամ
 պաղէկ :
 Լուսմէ աի գալ ժինօ . տես Կալարար :
 Լւիւ . տես Գաճ :
 Լծժուսօ Ֆինօ . տես Կապուտակ :
 Լկուկք . տես Կհարք :
 Լղորոց արուն . տես խէժ վիշապ
 ծառայ :
 Լյրամ պաղէկ . 19
 Լյրամ սպիտակաղէկ . 24
 Լնեժօյօ կի՛ անեժնէ . տես Հողմն
 ծաղիկ :
 Լնիւ (Լեզակարոյս) . տես Լեզակ :
 Լըբ պոյս . կամ ալու դալը . տես
 Սուսր :
 Լագանսօն . տես Թանձրամանձ սեւ
 նոյ :
 Լուճնէլժօ վելօ . տես Մնդիկ :
 Լասնիգօ . տես Մկնգեկ :
 Լարունձ . տես Կթ :
 Լրեկեան լարաներկ .) տես Լար :
 Լրխնաղոյն կարմիր .)
 Լրխն վիշապի . տես խէժ վիշա
 պածառոյ :
 Լրարճ ազաճը . տես Գի կի՛ գի՛նի :
 Լաղաղբուլժի ներկից . 11
 Բանդակաւօ . 7
 Բանդէնիք .) տես Մաղձաբար :
 Բաաղէնք .)
 Բեկնի ծառ . 13
 Բեղն ծաղիկ . 80
 Բիւրսարանթա . տես Դեղին մանրա
 շատ :
 Բօս Ֆիւսա . տես Կթ :

Գօլօ Ֆօնիա . տես Թանձրամանձ սեւ
 նոյ :
 Գօնքիլի . տես Կթ :
 Գայարիք . տես Կհարք :
 Գալարարորէկ նկարք . 67
 Գեղին խիժաներկ . 25
 Գեղին մանրաշատ (փշոտ աօսա
 խի) . 24
 Գեղին նեւաղոյս . 23
 Գեղնահոյ .)
 Գեղնաներկ .) 23
 Գեղեղիք . տես Կալիճ :
 Գիճիկ . 31
 Գիւլիք . տես Թաղի :
 Լարէմին . տես Յասմիկ :
 Եղբարց արին . տես խէժ վիշապ
 ծառայ :
 Եղնին ծառ . 16
 Երկաթ . տես Կհարք :
 Երկնք . տես Կհարք :
 Օտք . տես խէժ :
 Չայթ սուսի . տես խէժ բեկնից :
 Չանաղանուլժի գունոց . 46
 Չառիկ . 26
 Չգետք . տես Կհարք :
 Չեմպագ . տես Շուշան սպիտակ :
 Չեճար . տես Գանգառ :
 Չեճիկ . կի՛ զըռնըք . տես Չառիկ :
 Չեքակալ կամ զերտեչօյ . տես
 Քարուճ Տնդկային :
 ՉեՖերան . տես Քրքուճ :
 Չինձէֆ . տես Կինարարիս :
 Չուգանառնուլժի երանգաց . 42
 Չունիս աճիր . տես Չառիկ :
 Չաեղ զներկս . 35

Լ նաեկօ . տես Լեզակ :
 Լճրէն փուլի . տես Թաղի :
 Լսղալալժ . 18
 Լսթիլ աի կուսօ . տես Յորենաղոյն :
 Լսմէկս .) տես Օլնան :
 Լսմիգնա .)
 Լսէփա . տես Կաղամար ձուկն :
 Թալիքօ . տես Թաղի :
 Թաղի . 5
 Թանձրամանձ սեւնոյ . 15
 Թառթառօ . տես Տորտ :
 Թափանցիկ կառուց նկարք . 58
 Թեղօլ ծառ . 16
 Թեւոս մէսիլժա . տես Քրքուճ
 Տնդկային :
R Թեւ

Թէռուս ուսս • տես Մուսր :
 Թէռուս տ' օմպուս • տես Մտո՛ւերա
 ների :
 Թէռէպինթինա •) տես Խէժ բևեկ
 Թիրմենթին •) նւոյ :
 Թուլիփանօ • տես Կահալ :
 Թուսթուսալլիօ • տես Քրքու՛մ
 հեղկային :
 Թօննա • տես Որդան կարմիր :

Դանգառ • 32 :
 Դենկէռ կի՛ժէնկեար • տես Դանգառ :
 Դիլա • տես Մեղիկ :

Դատագօ • տես Լէզակ :
 Դերթուժնօ տէլլա քինա • տես Սնակ
 օինէայոց :
 Իջեար • տես Կալարար :
 Իսիս •) տես Հիրիկ :
 Իսիսե •)
 Իարենճ • տես Կօթ :
 Իտառաղիոս • տես Մեղիկ :
 Իլլ կոսուասի • 13 :
 Իւշնոն կի՛ իւշնե • տես Օշնան :
 Իւստիպլեճ • տես Սպիտականերկ :

Լագլա • տես Լար :
 Լալ • տես որդան կարմիր :
 Լալե • տես Կահակ :
 Լամիլէրո • 14 : տես և Կապուտակ :
 Լափիս առմէնօ • տես Քար հայոց :
 Լափիս լայցալօ • տես Ըափիւզոյ :
 Լար • 17 :
 Լար աղանէգոյն • 19 :
 Լեզակ • 27 :
 Լեղի օճական • 36 :
 Լեօք կի՛ լիօք սոյասի • տես Լար :
 Լոգուր կի՛ Լոժուր • 12 :
 Լոդակ • տես Լեզակ :

Խաժ • 34 :
 Խալի • տես Կարտար :
 Խարխաշ • տես Մեկոն :
 Խարեւուի կի՛ Կահասակի նկար • 65 :
 Խէժ • 13 :
 Խէժ բևեկեւոյ • 13 :
 Խէժ գի, կի՛ գիհի ծառոյ • 13 :
 Խէժ գոճի • տես Լար :
 Խէժ Թերջ կի՛ փիճի ծառոյ • 14 :
 Խէժ հերձի ծառոյ • տես Մարտաբէ :
 Խէժ սաճի կի՛ կուի ծառոյ • 14 :
 Խէժ վրայածառոյ • 16 :
 Խիժալուր • 37 :

Օտղիկ կարմիր պղնձոյ • 32 :
 Օսաք • տես Կհարք :
 Օտրանեգոյն • տես Կօթ :
 Օխաներկ • 28 :
 Օճուսի • 21 :
 Օրագրութե • տես Ուրուագրութե :
 Կալարար • 18 :

Կարիփօթ • տես Չիւթ :
 Կահալ • 76 :
 Կաղամար ձուկն • 19 :
 Կանաաներկ • 30 :
 Կանաաներկ լեւնային և ծաղաւս
 սակ • 32 :
 Կանա հողաներկ կի՛ կանա միսիր • 33 :
 Կանոնք նկարութե • 41 :
 Կապոյտ միսիր • տես Խաժ :
 Կապուտակ • 13 :
 Կառօֆանօ • տես Մեխակ :
 Կարգ ներկերանդաղ • 44 :
 Կարկին մաճէմաթի դական • տես
 Բանդօհուսիօ :
 Կարմիր կապար • տես Կօթ :
 Կարիճ • 35 :
 Կելլինճիկ շիւկի • տես Հողմածաղիկ :
 Կետանի նկարք • 41 :
 Կեօկերճին կամ զաղեակեր մուս •
 տես Լար :
 Կինարարիս • 20 :
 Կիր • 31 :
 Կիրիտ շալէտի • տես Հողմածաղիկ :
 Կիւլ • տես Կարգ :
 Կոճեղ • տես Կօթ :
 Կոթթեմ կանգա • տես Դեղին խի
 ժաներկ :
 Կռէժ, կի՛ կռէզ • տես Խէժ :
 Կաս • տես Կհարք :
 Կրեւան կակալ • տես Հողմածաղիկ :
 Կոմնա •) տես Խէժ :
 Կոմնա առապիգա •)
 Կոմնա կօթթեմ • տես Դեղին խիժա
 ներկ :
 Կոմնա սանառագլա • տես Խէժ գի
 հի ծառոյ :

Հաճարի երմենի • տես Քար հայոց :
 Հայերարար • 35 :
 Հայկաւակ • 33 :
 Հարմուկ կի՛ Հարմոյ ծաղիկ • տես
 Հողմածաղիկ :
 Հիրիկ ծաղիկ • 83 :
 Հիրիկաներկ • 30 :
 Հողագոյն • տես Մտո՛ւերաներկ :
 Հողմածաղիկ • 80 :
 Հուսմ՛ ձէթ • տես Չիւթ յունաց :
 Հրաղոյն • տես Կինարարիս և Կօթ :
 Հրանուկ • 78 :
 Չափեկանօ • տես Քրքու՛մ :
 Չիւթ կամ ձէթ • 16 :
 Չիւթ յունաց • 13 :

Շառագայլիք նկարելիք զմարմնով
 և զգլխովք սրջ • 48 :
 Շէրմակ գեզ • տես Սպիտականերկ :
 Շէլուսիօ • տես Զասիկ :
 Շէսսօ դուսա • տես Գաճ :
 Շիալլօ տի նարօլի • տես Կեղին նեա
 պօլոյ :
 Շիալլեթօ • տես Զակինթ :
 Ճիւ

Ճիկեօ պիւանդօ . տես Շուշան սպի
տակ :

Ճինէփօ . տես Գի կի՛ գիհի :

Մ աղթիգօ .)

Մ աղտաբէ .) 13 :

Մ աղշարար . 26 :

Մ անրահատ ալիկնոնի . տես Գեղն
մանրահատ :

Մ անրանկարք . 1 :

Մ աստիգօ . տես Այրեցեալ սպիտակ
կի՛ գեղնաների :

Մ արգասիթծա . տես Պիւմուծ :

Մ արմին . տես Նկարք :

Մ արմնագոյն երանգք . 59 :

Մ երան կի՛ թանաք շինու . տես Սեակ
սինէացոյ :

Մ երանկ ծաղիկ . 78 :

Մ երան . 85 :

Մ եղմաների . 28 :

Մ էւզուսի . տես Մնդիկ :

Մ ինիսթուս . տես Մ անրանկարք :

Մ ինիսթ կի՛ մինիօ . տես Կօթ :

Մ իւրէքէպ սպաղը . տես Կաշամար
ձուկն :

Մ կնգեղ . 19 :

Մ յօխր անգղեական . տես Խաթ :

Մ յօխր դինույ . 19 :

Մ ուշտակ կի՛ մորթ . տես Նկարք :

Մ րաշուր . տես Սեաների :

Յ ակինթ ծաղիկ . 79 :

Յ աստիկ ծաղիկ . 84 :

Յ աստիք նկարեւ պատկերաց . 46 :

Կ արգ . տես Մ անրանկարք :

Կ էկօ ո՛սուս . տես Ոսկրաների :

Կ էկօ ֆուս . տես Ծխաների :

Կ ել . տես Լեղակ :

Կ իկար . տես մանրանկարք :

Կ իման . տես Հողմածաղիկ :

Կ կարք ականց և մարգարտաց . 66 :

Կ կարք բոցոյ , հրոյ և ծիոյ . 66 :

Կ կարք դաւարեաց . 69 :

Կ կարք երկիստիւ . 65 :

Կ կարք երկնից և ամբոց . 49 :

Կ կարք զգեստուց . 51 :

Կ կարք ծաղկանց . 74 :

Կ կարք ծառուց . 72 :

Կ կարք կտաւուց . 56 :

Կ կարք մարմնոց . 59 :

Կ կարք աչաց . 62 :

Կ կարք բրաց . 62 :

Կ կարք շրթանց . 63 :

Կ կարք ձեռուց . 63 :

Կ կարք արտեանանց . 63 :

Կ կարք մորուսաց . 63 :

Կ կարք հերաց . 63 :

Կ կարք մեռեալ մարմնոյ . 64 :

Կ կարք մաշտակաց . 59 :

Կ կարք շինուածոց . 70 :

Կ կարք ջրոց . 70 :

Կօթ . 22 :
Նօյատ Էքերի . տես Պաղ շարար :

Շ ահարակ ծաղիկ . 82 :

Շ ապ կի՛ չիպ . տես Պաղեղ :

Շ ապի յասֆուր . տես Կաշարար :

Շ ափիւղայ . 14 :

Շ եգայիգ . տես Բէնիլ :

Շ եպոյ . տես Շ ահարակ :

Շ եքերի . տես Այրած սպիտակ
ղեղ :

Շ ինուած . տես Նկարք :

Շ ուշան ծաղիկ . տես Հէրիկ :

Շ ուշան ծաղիկ սպիտակ . 79 :

Ո սկրաների . 28 :

Ո րգան կարմիր . 11 :

Ո րդնփայտ , կի՛ որդանփայտ . 11 :

Ո րոււնարուծի . 2 :

Չ ամ աղածը . տես Թեղջ և Մոճի :

Չ ամ սազըղը . տես Խէժ սոճի ծա
ռոյ :

Չ էջին . տես Օշնան :

Չ իփա . տես Կողակ :

Չ նարանկ կի՛ ձնարէնի . տես Չ առիկ :

Չ օրան . տես Օշնան :

Պ ազամ կի՛ պէքէմ . տես Որդնփայտ
Պ աղամ .

Պ աղ շարար . 37 :

Պ աղեղ . 11 :

Պ առաս մառմաւթօ . տես Չ իւթ
կամ ձէթ :

Պ առմուծի պատկերահանաց . 87 :

Պ արդերանգ ներիք . 44 :

Պ արտիղաբար . տես Շ ափիւղայ :

կի՛ Պ էտէրաբար .

Պ էզիւ եպը , որ է պէզիւ քէթէն .

տես Խաղ կտաւաթի :

Պ էլէ առթի . տես Ազատական ար
ուէստք :

Պ իագգաս . տես Սպիտակաների :

Պ իագգաս փալլիսա կի՛ ճիւլլա . տես

Այրած սպիտակ կի՛ գեղնաների :

Պ իստեթթօ . տես Կապուտակ :

Պ իսթաօ . տես Սեաների :

Պ իսթաօ հանք . 24 :

Պ ոգտակ և եղ ջիւր , այն է պուսմ
կի՛ իկուս . տես Բանդօղասֆօ :

Պ րփիւր ների . տես Կօթ :

Պ սաղաթի . տես Յ որդնփայտ :

Պ սաթիլէ կի՛ պուէսիօ . տես Որդն
փայտ :

Պ սայի սեզո . տես Թանձրամած
սեանոյ :

Պ օռ սոմինօ . տես Հայկաւակ :

Ս էնէսի անձուռէ . տես Խաթ :

Ս էնէսի իկուսի . տես Կանաչ մօխիւր :

Ս էսուսաս . տես Սպիտակաների :

Ս էնապօ . տես Կենարարիս :

Ուսմիտե՛՛, տես խէժ թեղօ՛ ծառոյ :
 Իրա՛ծիս տի թէ՛նէպի՛նթօ . տես խէժ
 բեկեւոյ :
 Իրա՛ծիս կի՛մ առաջ տի փեղցօ , կի՛մ տի
 փիչեա . տես խէժ սո՛ճի ծառոյ :
 Իրա՛ծիս տի փի՛նօ . տես խէժ թե-
 ղօ՛ ծառոյ :
 Իրաննօ զա՛մթարթիզօ , տես Ի՛ժնիկ :
 Իրաննէգօ՛ջօ . տես Հրաննէկ :
 Իրեա՛նի . տես խէժ բեկեւոյ :
 Իրէալիա՛ն ճիւղօ . տես Չառիկ :
 Իրէսի՛նս նեաա . տես Թանձրամսձ
 ուսնոյ :
 Իրիչնա . տես խէժ սո՛ճի ծառոյ :
 Իրօղս . տես Վարդ :
 Իրօնթթա . տես Զորենադոյն :
 Իրօսո պռու՛նօ . տես Սուր :

Սաղըզ . տես Մաղաարէ :
 Սալ ալբարի . տես Կալարար :
 Սանկո՛ւէ տի առակօ . տես խէժ վի-
 շապածառոյ :
 Սանառադգա . տես խէժ զի կամ
 զի՛նի ծառոյ :
 Սանառադգա մի՛նէաալէ . տես Չա-
 սիկ :
 Սանաարխա . տես խէժ զի կի՛մ զի-
 ՛նի ծառոյ :
 Սեակ կի՛մ սևադեղ սինեկացոյ . 28 :
 Սեաներկ . 28 :
 Սէնտերուս . տես խէժ զի կի՛մ զի՛նի
 ծառոյ :
 Սիյմայ . տես Միդիկ :
 Սերի՛նձ .)
 Սիդիկն .) տես Կօթ :
 Սիւլիչէն .)
 Սիւլիչէն պշապը .)
 Սիւմպիւլ . տես Զակինթ :
 Սիդիկ . 21 :
 Սո՛ճի . 16 :
 Սուսէն կի՛մ սուսամ . տես Հիրիկ :
 Սուօր . 23 :
 Սուրբ . տես Սուր :
 Սան օժու . տես Մկնդեղ :
 Սպիտականերկ . 34 :
 Ստուէրք Կարուց . 51 :
 Ստուէրաներկ կի՛մ ստուէրահոյ . 29 :
 Սօլթօ . տես Ծծու՛մք :

Սարդ ծաղիկ . 74 :
 Վարդագոյն կարմիր . տես Որջան
 կարմիր :
 Վերջարան . 85 :
 Վէոմիկիօ . տես Կինարարի :
 Վէոնիէ . տես խէժ զի կամ զի՛նի
 ծառոյ :
 Վէոտէ մառէ . տես Կանաչ ծոզա-
 տեսակ :
 Վէոտէ տի մօնթէ կի՛մ ա՛ռնիկոնիս .

տես Կանաչ լեռնային :
 Վէոտէ առէ . տես Ժանդառ :
 Վէոչինօ . տես Որջնփայտ :
 Վիշապաճառ . 16 :
 Վիջա . տես Շահարակ :
 Վրձին . 39 :

Տախտակ ներկից . 38 :
 Տաճկի կուէժ . տես խէժ :
 Տաճըլ տիվան . տես խէժ վիշապա
 ծառոյ :
 Տեղի նկարելոյ . 40 :
 Տիւէնիօ . տես Ուրուագրութի :
 Տիւկիւն չիչի . տես Հրաննէկ :
 Տորթու կի՛մ տարտի .)
 Տորտ .) 19 :
 Տորտաճուր .)
 Տասիփոյտ . տես Գեղին մանրահառ :

Րէնկի լար . տես Լար :
 Րէսմ . տես Ուրուագրութիւն :
 Յանդատեսակ ստղեգործաց
 նկարք : 58 :
 Զորենադոյն . 24 :
 Զօլթօ . տես Ծծու՛մք :

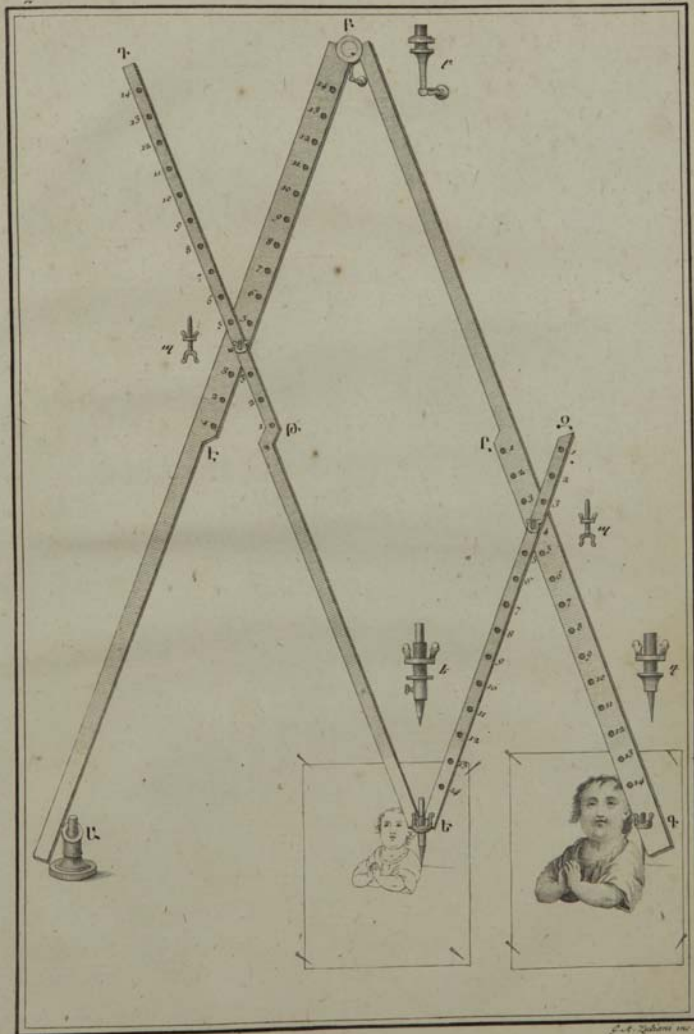
Փամփոտաներկ . 31 :
 Փափաղեռ . տես Մեկն :
 Փելէ . տես Չիւթ կի՛մ ձէթ :
 Փելչե կուէզա . տես Չիւթ յունաց :
 Փե՛նիս . տես Բէնօլի :
 Փիեթաա առնէնա . տես Քար հայոց :
 Փիեթաա չեռուլէտա տես Շափուղայ :
 Փիեթաա սփեղուլուէ . տես Հայե-
 լարար :
 Փիեթաա տի ֆիլէլէ . տես Մաղձա-
 բար :
 Փի՛ճի ծառ . տես թեղօ՛ :
 Փորձ ներկից . 38 :
 Փորթուգալի . տես Կօթ :

Քաղցրատեսիլ նկարք . 41 :
 Քար հայոց . 33 :
 Քիւ երմնի . տես Հայկաւակ :
 Քիմիօնի . տես Ստուէրաներկ :
 Քիպրիթ . տես Ծծու՛մք :
 Քիուրիւրա . տես Ծծու՛մք :
 Քիւրիեր . տես Մեկն :
 Քերու՛մ ծաղիկ . 84 :
 Քերու՛մ հնգկային . 18 :

Օգոս . տես Գեղնաներկ :
 Օգոս ոսոսա . տես Սուր :
 Օլթամամոնիօ . տես Կապուտակ :
 Օլթօ տի Թաւթառօ . տես Տորտա-
 ջուր :
 Օլթօ տի սէմէ . տի լինօ . տես Իւղ
 կառատի :
 Օճան . 12 :
 Օռփիմիթօ . տես Չառիկ :

5

6

7

8

